

Трговина људима - Како водити истрагу

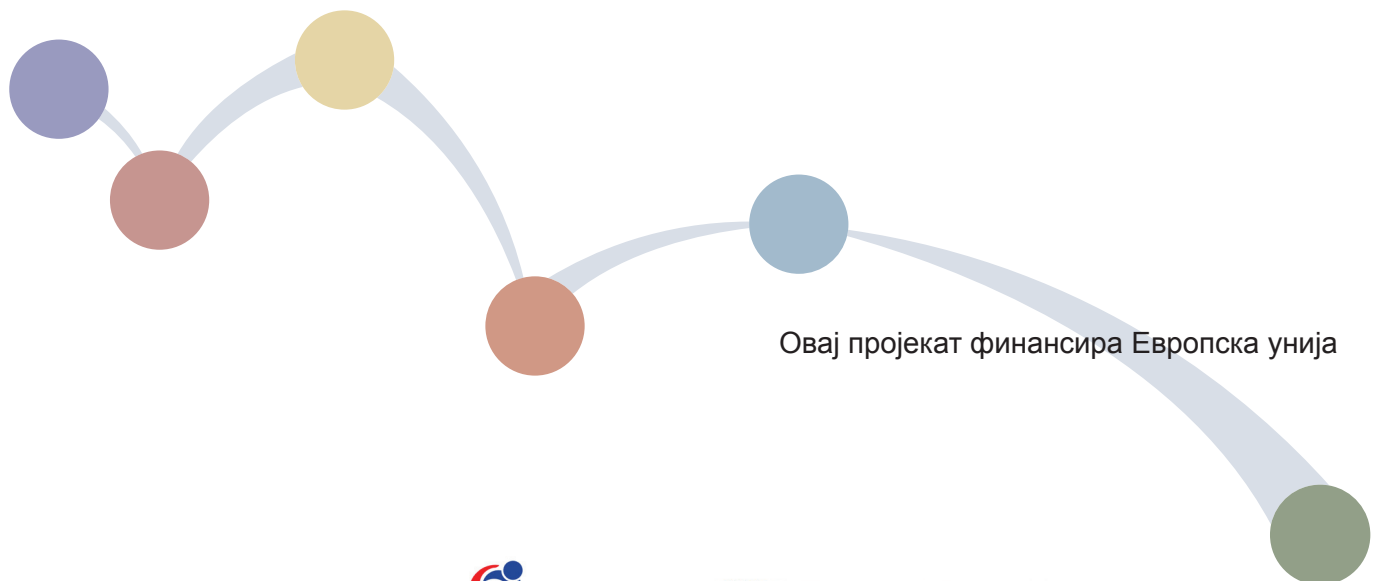
Материјал за обуку службеника за провођење закона

Трговина људима – Како водити истрагу?

Материјал за обуку службеника за спровођење закона

Овај пројекат финансира Европска унија

Ова публикација је израђена у оквиру пројекта „Борба против трговине људима и организованог криминала“, који финансира Европска комисија, а проводи ИЦМПД у сарадњи са ЕФ и ФИИАПП.

Публикација је урађена уз помоћ Европске уније. Садржај ове публикације искључива је одговорност аутора Елдана Мујановића и Елмедина Муратбеговића и ни на који начин се не може сматрати да одражава стајалишта Европске уније, као ни стајалишта ИЦМПД-а.

This manual has been elaborated in the framework of the project “Fight against Trafficking in Human Beings and Organised Crime” funded by the European Union and implemented by ICMPD in cooperation with Expertise France and FIIAPP. This manual has been produced with the assistance of the European Union. The contents of this publication are the sole responsibility of the authors and can in no way be taken to reflect the views of the European Union or ICMPD.

Аутор:

Paul David Newton

ИЦМПД пројектни тим:

Ivanka Georgieva, Steve Harvey, Martijn Pluim, Enrico Ragaglia, Brigitte Stevkovski and Elisa Trossero

International Centre for Migration Policy Development (ICMPD)

Gonzagagasse 1

A-1010 Vienna

Austria

www.icmpd.org

Copyright:

International Centre for Migration Policy Development

Austria, 2015

Сва права придржана. Забрањено је умножавање, копирање или пријенос у било којем облику или средствима, електронским или механичким, укључујући фотокопирање, снимање или похрану дијела или цијеле публикације без претходне сагласности носиоца ауторских права.

Прелом: Поета Писта д.о.о.

Штампа: ТопДог д.о.о.

ИСБН: 978-3-902880-73-4

ИСБН: 978-3-902880-71-1

Садржај

1. Увод	5
2. Рјечник.....	7
3. Садржај материјала	9
4. Опис садржаја материјала.....	11
4.1. План наставног часа	11
4.2. Хипотетички случајеви	11
4.3. Практичне вјежбе на конкретном примјеру	11
4.4. Симулацијске вјежбе.....	11
4.5. Медијски ресурси.....	12
4.6. Поуер Поинт (PowerPoint) презентације	12
5. Индекс садржаја	13
5.1. План наставног часа	13
5.2. Хипотетички случајеви	13
5.3. Практичне вјежбе на конкретним примјерима	13
5.4. Симулацијске вјежбе.....	14
5.5. Медијски ресурси.....	14
5.6. Презентације у PowerPointu.....	14
6. Библиографија	15

1. Увод

Материјал за обуку урађен је у оквиру пројекта Борба против трговине људима – фаза I (ТХБ/ИФС/1), који је финансирала Европска унија из средстава Инструмента за стабилност¹ у циљу борбе против организованог криминалитета и трговине људима у Азербејџану, Босни и Херцеговини, Молдавији и Турској. Пројекат је спровео ИЦМПД (Међународни центар за развој миграционе политике) у партнерству са ФИИАПП (Фондацион Интернационал и пара Ибероамерика де Администрацион и Политикас Публикас – Fundación Internacional y para Iberoamérica de Administración y Políticas Públicas) и ФЕИ (Франс Експертис Интернационале – France Expertise Internationale), с фокусом на јачање националне, регионалне и транснационалне сарадње међу органима за спровођење закона. Пројекат је трајао од јануара 2013. до септембра 2014. године.

У оквиру Пројекта унапријеђен је капацитет земаља за прикупљање и аналитичку обраду података везаних за трговину људима; промовисана је размјена информација и већа координација у борби против трговине људима; и повећан је капацитет широке лепезе актера, потребан за ефикасније расвјетљавање и борбу против трговине људима. Пројекат се састојао из три компоненте. Компонента 1 је била фокусирана на прикупљање података/криминалистичко-обавјештајних сазнања и аналитику у циљу унапређења укупне базе знања о трговини људима у свим земљама које су биле укључене у Пројекат. Компонента 2 је пружила платформу за систематску размјену информација унутар и међу све четири земље. Циљ Компоненте 3 био је јачати капацитете релевантних актера, укључујући и агенције које се налазе на првој линији борбе против трговине људима, полицијске службенике, тужиоце и друге, у циљу разоткривања ситуација и починиоца кривичних дјела која се односе на трговину људима.

Материјал за обуку је припремљен у оквиру Компоненте 3 Пројекта, у циљу јачања капацитета релевантних актера потребних за дјелотворније поступање у откривеним случајевима трговине људима. Материјал је израдио самостални полицијски експерт. Садржај материјала се надограђује на све оно што је обрађено у оквиру компоненти 1 и 2 Пројекта. Материјал за обуку је тестиран и даље прилагођен кроз серију обука одржаних у Азербејџану, Босни и Херцеговини, Молдавији и Турској у јулу и августу 2014. године.

Материјал је конципиран на начин који ће омогућити његову флексибилну примјену. Смјернице и пратећи материјал су у знатној количини припремљени за едукаторе који ће водити обуку, с тим да се едукатори потичу да овај материјал користе као темељ на основу којег могу садржај и методе извођења наставе прилагодити средини и стручном профилу полазника.

¹ Циљ Инструмента Европске уније за стабилност је повезивање сигурности и развоја. Главни циљ је био подржати мјере очувања или поновне успоставе услова под којима земље партнери ЕУ могу радити на остваривању својих дугорочних циљева развоја. У марту 2014. године је успостављен Инструмент који доприноси стабилности и миру, а који је замијенио Инструмент за стабилност. За више информација о Инструменту који доприноси стабилности и миру види http://ec.europa.eu/dgs/fpi/what-we-do/instrument_contributing_to_stability_and_peace_en.htm (06/08/2014)

2. Рјечник

Рјечник појмова, скраћеница и акронима коришћених у овом материјалу (у верзији на енглеском):

АНТ (АХТ)	Anti Human Trafficking (Анти Хјуман Трафикинг – борба против трговине људима)
CE (ЦЕ)	Case Exercise (Кејс Ексерсајз – практична вјежба на конкретном примјеру)
CS (ЦС)	Case Study (Кејс Стади – хипотетички случај)
CSE (ЦСЕ)	Crime Scene Examination (Крајм Син Еग्заминејшн – увиђај на мјесту догађаја)
Службена забилјешка	Образац за евидентирање одлука и разлога за њихово доношење у току полицијске истраге
EU (ЕУ)	Европска унија
Зелена земља	Фиктивна земља која се спомиње у овом материјалу
ICMPD (ИЦМПД)	International Centre for Migration Policy Development (Интернешенал Центер фор Мигрејшн Полиси Девелопмент – Међународни центар за развој миграционе политике)
ID (ИД)	Идентитет
IFS (ИФС)	Инструмент за стабилност
ILO (ИЛО)	International Labour Organisation (Интернешенал Лејбор Организејшн – Међународна организација рада)
LP (ЛП)	План наставног часа
MR (МР)	Медијски ресурс
NGO (НГО)	Невладина организација
OSCE (ОСЦЕ)	Organisation for Security and Co-operation in Europe (Организејшн фор Секјурити енд Кооперејшн ин Јуроп – Организација за сигурност и сарадњу у Европи)
PEACE (ПЕАЦЕ)	Акроним за модел структуре разговора – (П) планирање и припрема, (Е) ангажовање и објашњавање, (А) описорис, (Ц) затварање и (Е) евалуација
PP (ПП)	PowerPoint (ПоуерПоинт)
PTSD (ПТСД)	Пост-трауматски стресни поремећај
RP (РП)	Симулацијска вјежба
Црвена земља	Фиктивна земља која се спомиње у материјалу
Матрица процјене ризика	Визуални инструмент који помаже у процјени потенцијалне вјероватноће и озбиљности ризика
SIT (СИТ)	Specialist Investigative Techniques (Спешлист Инвестигатив Техникс – посебне истражне радње)
THB (ТХБ)	Trafficking in Human Beings (Трафикинг ин Хјуман Биингс – трговина људима)
TIP (ТИП)	Trafficking in Persons (Трафикинг ин Персонс – трговина особама) ¹
UC (УЦ)	Under Cover (Андер ковер – прикривени)
UN (УН)	United Nations (Јунајтед Нејшнс – Уједињене нације)
UNODC (УНОДЦ)	United Nations Office on Drugs and Crime (Јунајтед Нејшнс Офис он Драгс енд Крајм – Уред Уједињених нација за дроге и криминал)

3. Садржај материјала

Материјал је разноврсног садржаја и састоји се из више дијелова.

То су:

- План наставног часа;
- Хипотетички случајеви;
- Практичне вјежбе на конкретним примјерима;
- Симулацијске вјежбе;
- Медијски ресурси;
- ПоуерПоинт презентације

Основни концепт је да сви дијелови материјала буду међусобно повезани кроз планове наставних часова. Тако на примјер, у једном плану наставног часа описан је садржај који се треба представити дидактички (то јесте, кроз презентацију у виду фронталне наставе). У многим случајевима, у плановима наставних часова су у краћим цртама описане вјежбе које се раде пленарно (сви полазници у једној великој групи), као и вјежбе које се раде у мањим групама. У већини планова наставних часова је идентификована једна или друга врста садржаја, који можете користити уз презентације и вјежбе или у сврху надоградње знања.

Разлог за такву методологију је да се омогући враћање на разне контексте и да се спријечи дупликација садржаја материјала.

Препоручује се да погледате један или више планова наставних часова да бисте видјели како ова структура изгледа у пракси.

4. Опис садржаја материјала

4.1. План наставног часа

Сви планови наставних часова прате исту основну структуру. То је:

- Увод, који садржи:
 - Циљеве – опште циљеве учења у току часа;
 - групу полазника – с детаљима група којима је материјал намијењен;
 - Претходно знање – претходно знање које полазници требају имати о одређеној наставној тематици.

- Тематске области, од којих је свака подијељена у:
 - Вријеме – процјена времена потребног за обраду задане теме;
 - – предложене методе подучавања;
 - Информације за едукатора – разне врсте смјерница за извођење наставне теме.

4.2. Хипотетички случајеви

Хипотетички случај даје детаљан опис случаја трговине људима од почетка до краја. Он обухвата неколико комплексних дилема. Хипотетички случајеви у овом материјалу одражавају стварне предмете из праксе у земљама корисницама Пројекта.

4.3. Практичне вјежбе на конкретном примјеру

Практичне вјежбе на конкретним примјерима пружају једноставан и кратак опис једног аспекта случаја трговине људима, на примјер, заустављање возила током рутинске патроле.

4.4. Симулацијске вјежбе

Симулацијска вјежба подразумијева низ инструкција, које типично описују начин на који се успоставља интеракција међу полазницима, након што су преузели одређене улоге из вјежбе. Улоге могу бити директно повезане с њиховим радним дужностима и задацима, радним дужностима и задацима других службеника који раде на борби против трговине људима или с искуством жртава, осумњичених или свједока.

4.5. Медијски ресурси

Медијски ресурси подразумевају било коју слику, видео, тонску или графичку презентацију.

4.6. ПоуерПоинт презентације

ПоуерПоинт презентација је садржај дидактичке презентације у ПоуерПоинту. Најчешће се користи за развој конкретних сегмената стручног знања. То је генерално једноставан текст, с тим да постоје и слике и повезнице с другим медијским ресурсима.

5. Индекс садржаја

5.1. План наставног часа

План наставног часа 1.....	Нелегална миграција или трговина људима?
План наставног часа 2.....	Показаоци
План наставног часа 3.....	Разговор/испитивање ради утврђивања статуса жртве
План наставног часа 4.....	Процјена ризика
План наставног часа 5.....	Потребе жртава
План наставног часа 6.....	Разговор/испитивање ради прикупљања доказа
План наставног часа 7.....	Посебне истражне радње
План наставног часа 8.....	Службене забиљешке
План наставног часа 9.....	Увиђај на мјесту догађаја

5.2. Хипотетички случајеви

Хипотетички случај 1	Радна експлоатација
Хипотетички случај 2	Сексуална експлоатација
Хипотетички случај 3	Експлоатација у виду присилног служења у домаћинству
Хипотетички случај 4	Експлоатација у виду бављења незаконитим активностима

5.3. Практичне вјежбе на конкретним примјерима

Све практичне вјежбе су засебна цјелина под називом „Практичне вјежбе на конкретним примјерима. То су:

Практична вјежба 1.....	Нестале особе
Практична вјежба 2.....	На цести
Практична вјежба 3.....	Служење у домаћинству
Практична вјежба 4.....	Јавна кућа
Практична вјежба 5.....	Фарма
Практична вјежба 6.....	Незаконита радња – просјачење

5.4. Симулацијске вјежбе

Симулацијска вјежба 1	На цести
Симулацијска вјежба 2	Служење у домаћинству
Симулацијска вјежба 3	Радна експлоатација

5.5. Медијски ресурси

Медијски ресурс 1	Сценарио „Фарма пилића“
Медијски ресурс 2	Надзор и тајно праћење
Медијски ресурс 3	Мјесто догађаја

5.6. Презентација у ПоуерПоинту

ПоуеррПоинт 1	Дефиниције трговине људима и нелегалних миграција
ПоуеррПоинт 2	Идентификација трговине људима
ПоуеррПоинт 3	Разговори/испитивања
ПоуеррПоинт 4	Процјена ризика
ПоуеррПоинт 5	Потребе жртава
ПоуеррПоинт 6	Увиђај на мјесту догађаја

Библиографија

CARIM EAST – Consortium for Applied Research on International Migration, Legal Aspects of Struggle against Human Trafficking in Azerbaijan, Alovsev Aliyev, June 2013

ICMPD Training Needs Analysis - Fight against Trafficking in Human Beings – Phase 1 (THB/IFS/1) – For beneficiary countries of Azerbaijan, Bosnia and Herzegovina, Moldova, and Turkey, May 2014 (unpublished)

ILO Combating forced labour: a handbook for employers and business. International Labour Office. Geneva, 2008

ILO Operational indicators of trafficking in human beings. International Labour Office. Geneva, 2009

OSCE Needs Assessment Report, Anti-trafficking response in Republic of Azerbaijan: Assistance and services available to victims of trafficking and forced labour. Baku 2012

OSCE Office of the Special Representative and Co-ordinator for Combating Trafficking in Human Beings, Trafficking in Human Beings for the Purpose of Organ Removal in the OSCE Region: Analysis and Findings, Occasional Paper Series no. 6 July 2013 <http://www.osce.org/cthb/103393>

OSCE Report of the Tenth Alliance against Trafficking in Persons Conference - "Unprotected Work, Invisible Exploitation: Trafficking for the Purpose of Domestic Servitude", Vienna, 17-18 June 2010 <http://www.osce.org/secretariat/75804>

OSCE Trafficking in human beings for the purpose of labour exploitation - A reference paper for Bosnia and Herzegovina 2011 (Трговина људима у сврху радне експлоатације – Референтни материјал с освртом на Босну и Херцеговину, 2011.)

Reigeluth, C.M. et al Instructional-Design Theories and Models – A New Paradigm of Instructional Theory Volume II, Lawrence Erlbaum Associates, 1999

Scott, S., G. Craig, A. Geddes Experiences of Forced Labour in the UK Food Industry, Bristol University, 2012

Shepherd, E. Investigative Interviewing: The Conversation Management Approach. Oxford University Press, 2010

UN Protocol against the smuggling of migrants by land, sea and air, supplementing the United Nations convention against transnational organized crime General Assembly resolution 55/25. New York, NY, United Nations General Assembly, 2000. (Протокол УН-а против кријумчарења миграната копном, морем и ваздухом, уз Конвенцију Уједињених нација против

транснационалног организованог криминала; Резолуција Генералне скупштине 55/25. Њу Јорк, ЊЈ, Генерална скупштина Уједињених нација, 2000.)

UN Protocol to prevent, suppress and punish trafficking in persons, especially women and children, supplementing the United Nations convention against transnational organized crime. General Assembly resolution 55/25. New York, NY, United Nations General Assembly, 2000. (Протокол УН-а за превенцију, сузбијање и кажњавање трговине људима, посебно женама и децом, уз Конвенцију Уједињених нација против транснационалног организованог криминала. Резолуција Генералне скупштине 55/25. Њу Јорк, ЊЈ, Генерална скупштина Уједињених нација, 2000.)

UNODC Anti-Human Trafficking Manual for Criminal Justice Practitioners, 2009, New York

UNODC Case law database <http://www.unodc.org/cld/index.aspx>

UNODC First Aid Kit for Use by Law Enforcement Responders in Addressing Human Trafficking, 2010, Vienna

UNODC Global Report on Trafficking in Persons, 2012, Vienna <https://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/global-report-on-trafficking-in-persons.html>

USDOS. Trafficking in Persons Report 2013. Washington, DC, United States of America Department of State, 2013 and 2014 <http://www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/>

Zimmerman, C, M. Hossain, K. Yun, B. Roche, L. Morrison, and C. Watts, 2006, Stolen Smiles. The physical and psychological health consequences of trafficking in women, London School of Hygiene and Tropical Medicine: London

Трговина људима – Како водити истрагу?

Материјал за обуку службеника за спровођење закона

Планови наставних часова

План наставног часа 1: Нелегална миграција или трговина људима?

План наставног часа 2: Показаоци трговине људима

План наставног часа 3: Разговор/испитивање ради утврђивања статуса жртве у предметима трговине људима

План наставног часа 4: Процјена ризика у предметима трговине људима

План наставног часа 5: Потребе жртава у предметима трговине људима

План наставног часа 6: Разговор/испитивање ради прикупљања доказа – вођење разговора и ПЕАЦЕ испитивање у истрагама трговине људима

План наставног часа 7: Посебне истражне радње у истрагама трговине људима

План наставног часа 8: Службене забиљешке у предметима трговине људима

План наставног часа 9: Увиђај на мјесту догађаја у предметима трговине људима

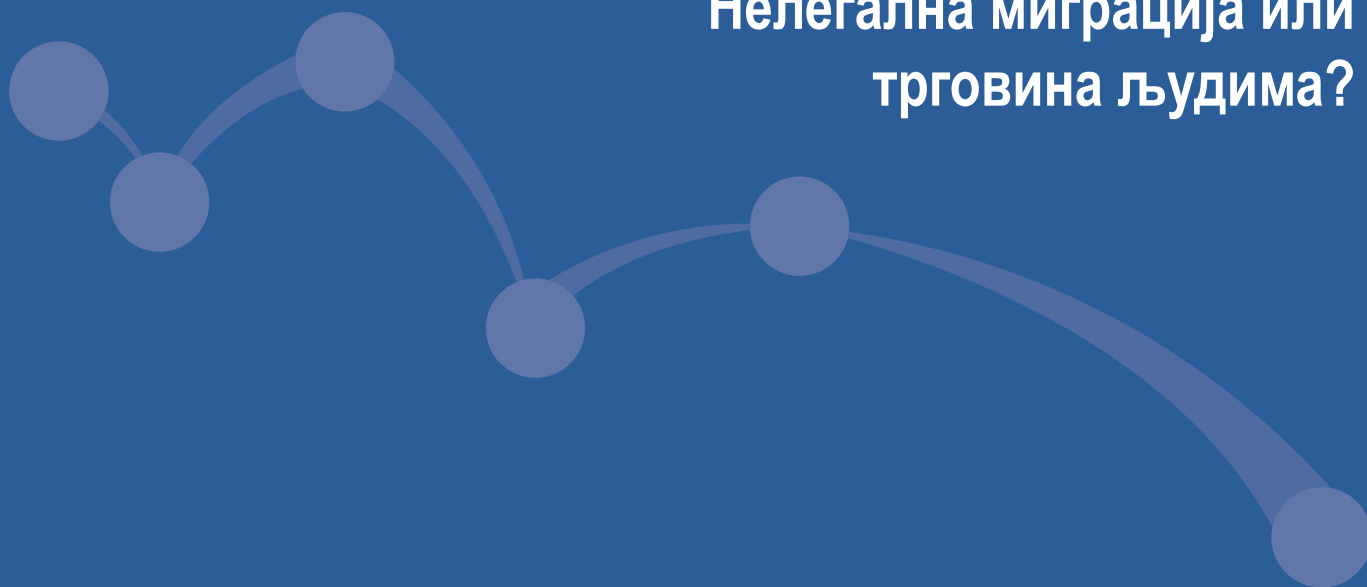

Трговина људима – Како водити истрагу?

Материјал за обуку службеника за спровођење закона

План наставног часа 1

Нелегална миграција или трговина људима?

Садржај

1. Увод	5
1.1 Циљеви.....	5
1.2 Циљана група полазника.....	6
1.3 Претходно знање	6
2. Међународне дефинције	7
2.1 Трајање	7
2.2 Извођење	7
2.3 Информације за едукатора	7
3. Домаће законодавство	9
3.1 Трајање	9
3.2 Извођење	9
3.3 Информације за едукатора	9
4. Вјежба „три земље“	10
4.1 Трајање	10
4.2 Извођење	10
4.3 Информације за едукатора	10
4.4 Наратив – дио 1	11
4.5 Наратив – дио 2	12
4.6 Наратив – дио 3	13

1. Увод

Овај план наставног часа обухвата међународне дефиниције трговине људима и кријумчарења миграната.

У врло малом броју земаља домаће законодавство садржи међународне дефиниције у неизмијењеном облику; у већини земаља, међутим, међународне дефиниције су у одређеној мјери измијењене.

Међународне дефиниције се већ неколико година све више усвајају као основе дефиниција у домаћем законодавству; већина закона, али ипак не сви закони, о борби против трговине људима и кријумчарења миграната широм свијета су усклађени с међународним стандардима.

Предности учења међународних дефиниција су сљедеће:

- Полазници схватају принципе који леже у основи „њиховог“ законодавства;
- Због тога они боље разумију своје домаће законодавство;
- Полазници боље разумију законодавство других земаља;
- А све то омогућава ефикасну међународну сарадњу.

Законодавство представља основну наставну тему, с тим да може бити прилично сухопарно. Осим тога, важно је да практичари буду не само у стању присјетити се законских одредби, него и примјенити их у пракси.

Због тога овај час обухвата дидактичку презентацију, а након тога интерактивну вјежбу, којом ће се код полазника активисати енергија и која ће им омогућити да примјене законске одредбе у разним ситуацијама.

Снажно се препоручује представљање међународних дефиниција, као и дефиниција из релевантних закона који су на снази у вашој земљи.

1.1. Циљеви

По завршетку ове наставне теме полазници ће бити у стању:

- Присјетити се елемената међународних дефиниција о трговини људима и кријумчарењу особа;
- Објаснити кључне разлике између трговине људима и кријумчарења особа;
- Примјенити међународне дефиниције на разне контексте и појавне облике трговине људима.

(Опционално)

- Присјетити се одредби релевантих домаћих закона;
- Примењени домаће законодавство у разним контекстима.

1.2. Циљана група полазника

Ова наставна тема је намијењена свима који се у свом раду могу сусрести с трговином људима, као што су, на примјер:

- Социјални радници;
- Запослени у невладиним организацијама (НВО);
- Полицијски службеници;
- Тужиоци;
- Судије и запослени у судским органима.

1.3. Претходно знање

Није потребно претходно знање.

2. Међународне дефиниције

2.1. Трајање

20–25 минута.

2.2. Извођење

Препоручена метода извођења овог дијела сесије је дидактичка презентација у ПоуерПоинту на тему „дефиниција трговине људима и кријумчарења особа“.

2.3. Информације за едукатора

Информације су исте као информације у ПоуерПоинт презентацији, с тим да су наведене и у овом дијелу како би вам биле доступније.

Трговина људима је дефинисана као:

- **Радња** – шта је урађено.
- **Средства** – како је урађено.
- **Сврха** – зашто је урађено.

„**Радња**“ подразумијева:

- Врбовање;
- Превоз;
- Премјештање/трансфер;
- Пружање уточишта;
- Прихват особа.

„**Средства**“ подразумијевају:

- Пријетњу или употребу силе или других облика присиле или отмице;
- Превару;
- Обману;
- Злоупотребу моћи или положаја беспомоћности;
- Ако пристанак није искрен, извршилац кривичног дјела трговине људима не може навести пристанак жртве у своју одбрану;
- Да би особа имала статус жртве трговине, она не мора бити подвргнута сили нити пријетњи употребе силе.

„Сврха“ подразумева:

- Сврху експлоатације.

„Експлоатација“ подразумева (минимално):

- Експлоатацију проституисања других или друге облике сексуалне експлоатације;
- Присилни рад или присилно пружање услуга;
- Ропство или односе сличне ропству;
- Служење;
- Узимање људских органа.

Дефиниција „кријумчарења особа“:

„Прискрбљивање, у сврху директног или индиректног стицања финансијске или друге материјалне користи, од незаконитог уласка особе у државу страну које та особа није држављанин или у њој нема трајно боравиште.“

Кључне разлике између трговине људима и кријумчарења особа су:

Присила

- Да би кривично дјело било квалификовано као трговина људима, потребни елементи бића тог дјела су: врбовање уз пријетњу, обману, злоупотребу моћи, итд.
- Иста нису присутна код кријумчарења особа: кријумчарење особа не подразумева присилу.

Транснационални карактер

- Трговина људима може бити интерна, унутар граница једне државе.
- Кријумчарење особа обавезно подразумева прелазак међународних граница.

Држава насупрот особа

- Кријумчарење миграната је кривично дјело против миграционих политика и јавног реда држава.
- Трговина људима је кривично дјело против физичких особа.

Домаће законодавство

3.1. Трајање

Различно, зависно о релевантним законским прописима.

3.2. Извођење

Препоручени метода извођења овог дијела сесије је дидактичка презентација слична дидактичкој презентацији на тему међународних дефиниција у горњем тексту.

3.3. Информације за едукатора

На едукатору је да одлучи како ће најбоље укључити домаће законодавство у ову лекцију. Опције су:

- Дидактичко представљање домаћег законодавства одмах након презентације на тему међународних прописа;
- Вјежба поређења сличности и разлика између домаћих и међународних прописа;
- Рад на вјежби описаној ниже, по завршетку вјежбе презентација домаћих прописа, након чега учесници требају све то примијенити на сценарије из вјежбе.

4. Вјежба „три земље“

4.1. Трајање

20–25 минута.

4.2. Извођење

Ово је енергична и интерактивна метода представљања кључних законских концепата трговине људима и кријумчарења особа. Коришћен је неколико пута у разним ситуацијама и увијек је привукао позитивне реакције.

У њему се користе имагинарне земље које су полазницима у учионици представљене низовима столица у врло једноставној симулацијској вјежби.

4.3. Информације за едукатора

Поставите три низа столица испред свих полазника. С лијева на десно: у низу с лијеве стране су три столице; у средини је пет столица; и три столице су с десне стране.

Лијеви низ столица представља „Зелену земљу“; низ столица у средини представља „Црвену земљу“; столице с десне стране су „Плава земља“.

Уколико желите, можете поставити и одређене боје на косој табли уз сваку „земљу“.

Замолите да се јави шест добровољаца који ће добити своје улоге, а можете добити позитивнији одговор ако полазницима кажете да једино што се од њих очекује је да сједи – а не да говоре!

Нека троје сједне у „Зелену земљу“; двоје у „Црвену земљу“; и једно у „Плаву земљу“.

У сврху извођења овог плана наставног часа користите слова, с тим да можете користити и стварна имена добровољаца.

А, Б и Ц су у „Зеленој земљи“; Д и Е су у „Црвеној земљи“; Ф је у „Плавој земљи“.

Требате проћи кроз наративни текст с паузама, како бисте омогућили остатку групе да закључи која су дјела почињена. Такођер су дате информације како бисте са сваком групом анализирали вјежбу по њеном завршетку.

4.4. Наратив – дио 1

Прочитајте сљедећи текст групи:

„Зелена земља је врло сиромашна. Већина њених становника сања о одласку у богату Плаву земљу; између Зелене и Плаве земље је смјештена Црвена земља, која је сиромашна, али ипак не толико сиромашна колико Зелена земља.

А и Б су сиромашни пољопривредници у Зеленој земљи; желе отићи у Црвену земљу. Распитују се и чују да би им Ц могао/могла помоћи да напусте земљу. Одлазе код Ц и он/она каже да им може помоћи, али да ће их то појединачно коштати по 5.000 америчких долара. Прихвате понуду. На договорени датум Ц долази у аутомобилу и одвози А и Б на удаљени дио границе са Црвеном земљом. Ц руком показује правац и каже да ће их неко чекати на другој страни границе.“

Замолите А и Б да пређу у простор Црвене земље.

У овој фази, с обзиром на дате информације, чини се да се ради о дјелу нелегалне миграције (особа А и Б) и о кријумчарењу особа (особа Ц).

За сада још увијек не знамо намјеру особе Ц. Могуће је да упркос ономе што у први мах мислимо, Ц ипак намјерава предати А и Б у руке трговаца људима, у којем случају би Ц починио/починила дјело трговине људима. То може нагласити неко од полазника, у супротном, питајте остале учеснике који би у овом случају били елементи бића кривичног дјела трговине људима.

Вјероватно ће услиједити дискусија, један или више полазника ће указати на потешкоће у доказивању дјела трговине људима против особе Ц. То је истина, али питајте полазнике који би истражни приступи помогли у доказивању дјела. Међу примјерима су посебне истражне радње, као што је криминалистичко вјештачење података о комуникацијама и садржаја комуникација, даља истрага у циљу откривања чиме се особа Ц бавила у прошлости и да ли су те радње у коначници довеле до трговине људима, те радње на праћењу даљих активности особе Ц.

4.5. Наратив – дио 2

Прочитајте сљедећи текст групи:

„С друге стране границе, у Црвеној земљи, Д је дочекао А и Б. Д им саопшти да ће их превести до Плаве земље. Путовање ће трајати неколико дана. Одводи их на једну удаљену фарму на којој су сакривени скупа с другим особама. Након два дана Д се појављује. Дошао је камионом типа контејнер. Око двадесет особа улази у контејнер и камион одлази. Путовање је дуго и услови су врло лоши. Особа А се разболи. Особа Б и друге особе почну викати и ударати по зидовима контејнера.

Камион се зауставља и особа Д им прилази да би с њима поразговарала. Када је чуо/чула да је особа А болесна, Д јој понуди да је одвезе на фарму свог пријатеља Е. Тамо ће се А опоравити и имаће посао све док особа Д не буде опет тим истим путем пролазила. Дани на фарми особе Е су дуги, али је накнада за рад добра. Тамо има хране и особа А ће спавати у спаваоници с више лежајева.

Особа А пристаје и одвози се на фарму особе Е. По доласку на фарму особе Е, особа А схвати да ће спавати на поду испод неке машине. Мора радити 12 часова дневно; нема накнаде за рад. Особа Е каже особи А да ће радити у замјену за смјештај и храну. Храна је лоша.

Особа Б наставља пут са особом Д. Три дана касније врата контејнера се отварају. Стигли су у неки град. Особа Д им каже да су стигли у главни град Плаве земље и да их сада оставља саме.“

Питајте полазнике која су, по њиховом мишљењу, кривична дјела до тог тренутка почињена.

У први мах се чини да је особа Д трговала особом А, одводећи је на фарму особе Е и тиме починила кривично дјело трговине људима. Такођер се у први мах чини да је починила и кривично дјело кријумчарења особа тиме што је довела особе А и Б у Црвену земљу и особу Б у Плаву земљу. Опет ће доказивање дјела трговине људима против особе Д зависити од намјере особе Д. Могуће је да је особа Д искрено мислила да ће особа Е добро поступати с особом А. Међутим, истрага односа између особа Д и Е може итекако показати да је особа Д била увелико свјесна онога што ће се догодити особи А.

Јасно је да је особа Е починила кривично дјело трговине људима.

Особа Б је починила дјело нелегалне миграције. Потребно је напоменути да дјело нелегалне миграције коју је починила особа Б није обухваћено међународним протоколима. Једина дјела миграције која су обухваћена међународним протоколима су, у најкраћем, она дјела која подразумијевају прискрбљивање, како би се остварила, директно или индиректно, финансијска или друга материјална корист, од незаконитог уласка особе у земљу.

4.6. Наратив – дио 3

Прочитајте сљедећи текст групи:

„Особа Б лута по главном граду Плаве земље три дана. Готово умире од глади. Покушава на разним мјестима наћи посао. Трећег дана одлази у ресторан у власништву особе Ф и тражи посао. Ф каже особи Б да зна да је особа Б нелегални мигрант из Зелене земље и да може радити у ресторану до 16 часова дневно, али без накнаде за рад, без слободних дана, спаваће на поду у кухињи и добиваће само остатке хране из ресторана. Особа Б прихвата услове.

Упркос свим потешкоћама, особа А се опоравила у Плавој земљи и, према тврдњама власника фарме Е, сада ствара проблеме. Особа Е позива особу Д која долази на фарму и кријумчари особу А у Црвену земљу. Особа Д оставља особу А саму у главном граду. Особа А покушава наћи посао, али безуспјешно. Зато почиње да проси на улицама главног града.“

Питајте полазнике која су кривична дјела, по њиховом мишљењу, почињена.

Чини се да је особа Ф починила кривично дјело трговине људима зато што је експлоатисала беспомоћност (положај рањивости) особе Б. Експлоатација беспомоћности (положаја рањивости) је концепт који понекад може изазвати опречна мишљења. Могуће је тврдити да разна запослења представљању изабљивање беспомоћности на овај или онај начин. Међутим, околности у овом случају показују врло јасну и циничну експлоатацију особе која је на ивици глади.

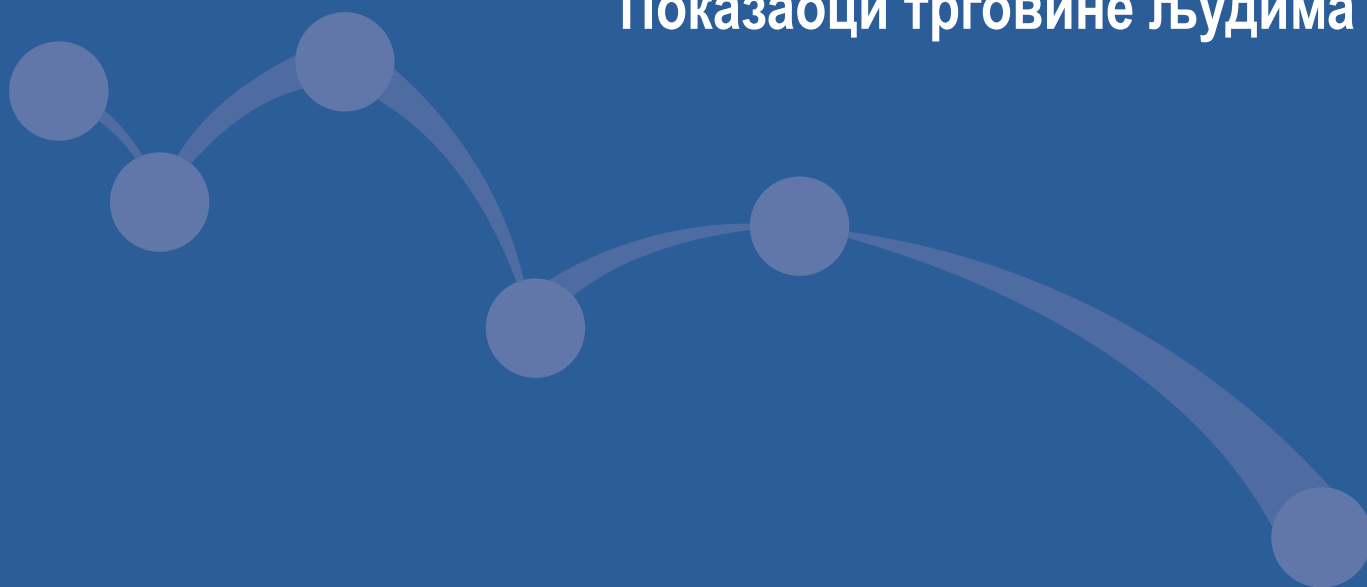
Особа А није жртва трговине јер је сама донијела одлуку да проси – нико не изабљује особу А. Особа Д је починила ново дјело кријумчарења особа, доводећи особу А у Плаву земљу. Међутим, с обзиром на дате чињенице, она није починила ново дјело трговине људима. Она је једноставно оставила особе А и Б у Црвеној земљи; она није укључена у врбовање особе Б за рад у ресторану у власништву особе Ф, нити у било који сегмент експлоатације особе Б.

Трговина људима – Како водити истрагу?

Материјал за обуку службеника за спровођење закона

План наставног часа 2 Показаоци трговине људима

Садржај

1. Увод	5
1.1 Циљане групе полазника.....	5
1.2 Циљеви учења	5
1.3 Претходно знање	5
2. Показоци трговине људима	6
2.1 Трајање.....	6
2.2 Извођење	6
2.3 Информације за едукатора	6
3. Управљање процесом препознавања дјела трговине људима	8
3.1 Трајање.....	8
3.2 Извођење	8
3.3 Информације за едукатора	8
4. Урадите то сами.....	10
5. Додатак А – Показоци трговине људима	11

1. Увод

1.1. Циљане групе полазника

Сви они који ће, вјероватно природом свога посла, доћи у контакт с потенцијалним жртвама трговине људима.

1.2. Циљеви учења

На крају ове лекције полазници ће бити у стању:

- Присјетити се потребних мјера када настоје препознати показоце трговине људима;
- Планирати управљање ситуацијама првог сусрета с потенцијалним жртвама;
- Објаснити логику свог плана;
- Показати примјену тих планова на симулиране сценарије;
- Описати шта је било добро, а шта не, у симулираном сценарију;
- Описати оперативне поступке које би спровели у случају сусрета с потенцијалним жртвама.

1.3. Претходно знање

Није потребно претходно знање.

2. Показеоци трговине људима

2.1. Трајање

Између 1 часа и 90 минута, зависно о величини групе и броја практичних вјежби на конкретним примјерима (види даљи текст).

2.2. Извођење

Вјежба у малим групама, користећи практичне вјежбе на конкретним примјерима и информације из Додатка А у овом плану наставног часа.

2.3. Информације за едукатора

Генерално, идентификацијски разговор ради утврђивања статуса жртве се обавља након што су препознати одређени показеоци. То може бити у саставу планиране операције која се спроводи на основу обавјештајних сазнања, у току рутинског прегледа на граничном прелазу, у лукама или на аеродромима, или у току класичних рутинских послова полиције.

Показеоци трговине људима у три фазе су описани у Додатку А у даљем тексту. Препоручујемо да то прочитате и упознате се с њима прије почетка часа. Можда постоје неке специфичности локације на којој радите или одређени облик трговине људима који преовладава на тој локацији, што ћете можда споменути током часа.

Практичне вјежбе су конкретнo описане да би се олакшало извођење овог часа, иако се могу користити и у већем броју наредних часова.

Има укупно шест случајева који се односе на све примарне облике и фазе трговине људима. То су:

1. Нестале особе;
2. На улици;
3. Служење у домаћинству;
4. Јавна кућа;
5. Фарма;
6. Незаконита активност – просјачење.

Свака практична вјежба прати исти формат, то јесте:

- Наратив (опис или препричавање случаја).
- Који су показеоци присутни?
- Шта бисте још требали сазнати?
- Стога, да ли се ради о кривичном дјелу трговине људима?
- Како бисте то сазнали?

Свака практична вјежба вам даје опсежне инструкције које ће вам помоћи да одржите час.

Вјежба

Подијелите пленарну групу у шест мањих група (по једна за сваку појединачну вјежбу). На вама је да одлучите колико треба бити група, зависно о укупном броју полазника, природи њиховог посла и облицима трговине људима у мјесту у којем се спроводи обука.

Подијелите први дио сваке вјежбе свакој групи посебно, тј. наративни дио.

Такођер, свим групама подијелите и Додатак А уз овај план наставног часа – Показеоци трговине људима.

Замолите их да прочитају наративни дио и да га упореде са садржајем Додатка А.

Свакој групи дајте од 10 до 15 минута да у наративном дијелу препознају показеоце.

На крају, разговарајте са свим групама пленарно. Прво их замолите да прочитају текст, а након тога да препознају присутне показеоце. Можете користити информације из дијела под називом „Који су показеоци присутни?“ у свакој вјежби посебно, што би олакшало пленарну дискусију с учесницима.

3. Управљање процесом препознавања дјела трговине људима

3.1. Трајање

Између једног часа и 90 минута, зависно од величине групе и броју практичних вјежби на конкретним примјерима (види даљи текст).

3.2. Извођење

Комбинација дидактичке презентације и вјежбе у мањим групама.

3.3. Информације за едукатора

Како ћете извести овај дио лекције зависи од неколико фактора, између осталог, и од искуства полазника и онога шта раде.

Можете:

- Бити фацитатор дискусије;
- Одржати дидактичку презентацију;
- Комбиновати и једно и друго.

Без обзира који приступ изаберете, слjedeће кључне технике препознавања дјела трговине људима ће вам помоћи у дискусији о одговорима учесника.

- Ако можете, посматрајте групу/особу која тражи показеоце прије него што с њом будете разговарали.
- Водите рачуна о томе ко се налази гдје, када приђете групи; то вам може помоћи да идентификујете њихове улоге.
- Ако је могуће, нека једна особа поставља питања, док други прате реакције и интеракцију у групи.
- Посматрачи требају пратити знаке пријатељства и страха или нелагоде у групи.
- Размислите о томе да групи поставите питање и да пратите ко ће дати одговор. То вам може показати ко у групи држи контролу.
- Размислите о томе да поставите питање свакој личности у групи. Пратите да ли ће неко дати одговор умјесто другог. И то вам може показати ко држи контролу.
- Нека све то траје онолико дуго колико вам је потребно да препознате „гласноговорнике“ групе.
- НЕМОЈТЕ дозволити тим „гласноговорницима“ да преузму контролу.
- Међу „гласноговорницима“ су људи који тврде да су послодавци/менаџери.

- Покушајте разговарати са сваком личности појединачно.
- Покушајте потпуно подијелити групе, умјесто да одвајате по једну особу из групе.
- Ако оставите људе у групи, то може довести до застрашивања и трговци људима могу открити ко вам даје информације.
- Водите рачуна о људима који се добровољно јављају да вам преводе, зато што су можда управо они трговци људима.
- У неким случајевима ћете можда морати користити „добровољне преводиоце“. Користите их што је мање могуће и то само да бисте прикупили основна сазнања. Увијек касније провјерите оно што су тачно рекли.
- Ако планирате одлазак на лице мјеста или операцију, поведите са собом преводиоце.
- Потенцијалним жртвама ће можда требати помоћ док буду с вама разговарале.
- Немојте користити преводиоца као помоћника: помоћник треба имати другачије вјештине.
- Немојте користити очигледне „пријатеље“ жртве, прије него што такву могућност врло пажљиво размотрите.
- Ако планирате отићи на лице мјеста или спровести операцију, покушајте са собом повести одређене особе које ће вам бити подршка.
- Извршите законит претрес просторија/локације/возила у којима сте затекли људе.
- Извршите законит претрес особа које сте затекли.
- Урадите евиденцију свих доказа које сте пронашли и мјесто на којем сте их пронашли.
- УВИЈЕК РАЗМИШЉАЈТЕ НА ФОРЕНЗИЧКИ НАЧИН – многи предмети могу имати трагове који су врло корисни за истрагу.

Вјежба

У истим групама замолите полазнике да размисле о сљедећим питањима у вези са „својом“ практичном вјежбом:

- Шта бисте још требали пронаћи?
- Стога, да ли се ради о трговини људима?
- Како ћете то сазнати?

На крају, разговарајте са свим групама пленарно. Користите информације из свих вјежби, чиме ћете олакшати пленарну дискусију с учесницима.

Симулацијска вјежба

Размотрите могућност рада на симулацијској вјежби 1 – На улици.

Ова симулацијска вјежба је базирана на практичној вјежби на конкретном примјеру 2 – На улици.

Она вам омогућава да развијате процес учења кроз симулацију.

Детаљне инструкције се налазе у самој симулацијској вјежби.

4. Урадите то сами

Постоји велики број ресурса који су саставни дио овог програма обуке, а које можете прилагодити локалним условима или полазницима обуке. Можда желите користити основну структуру ових практичних вјежби за осмишљавање других вјежби, које ће бити директно везане за контекст у којем спроводите обуку.

5. Додатак А – Показеоци трговине људима

Ови показеоци су подијељени на више начина.

Прво, груписани су у:

- Полазишне локације;
- Транзитне локације;
- Одредишне локације.

Друго, полазишне и транзитне локације су подијељене на разне аспекте процеса трговине људима. Оне обухватају (уз мање варијације међу њима):

- Врбовање;
- Оглашавање;
- Просторије;
- Транспорт;
- Комуникације;
- Финансијска средства.

Треће, показеоци одредишне локације су подијељени на „опште показеоце“, „дјецу“ и разне видове експлоатације, укључујући и:

- Сексуалну експлоатацију;
- Радну експлоатацију;
- Служење у домаћинству;
- Незакониту активност.

Полазишне локације

Врбовање

- Обмана, приче о пословима које су или лажне или невјероватне да би биле истините, као што је прича о будућности филмске звијезде. Ту спадају и приче особа осумњичених за трговину људима који за себе тврде да су звијезде у кошарци, богати привредници, итд.
- „Заклетве“ прије одласка. Ово је повезано с традиционалним религијама у неким дијеловима свијета и користе се као метода контроле; заклетве и томе слично, називају се још „врачањем“, „јују“ (разне амајлије) и др.
- Фотографије жена уз праменове косе или других дијелова тијела, посебно фотографије обучених и голих жена. Ово је други показатељ мјере контроле повезане с традиционалном религијом и врло често представља изопаченост традиционалних пракси.
- Особе које су неочекивано напустиле подручје пребивалишта.
- Видљиве повреде или пријетње могу указивати на силу или присилу ради врбовања особе.
- Деформитети код дјеце за које је могуће закључити да нису настали рођењем, посебно када се примијете код двоје или више дјеце. На неким полазишним локацијама осакаћивање дјеце се врши намјерно ради просјачења.
- Дјеца „под уговором“ која примају накнаду за рад.
- Нестале особе које се воде као нестале дужи временски период. Вјероватно се ту ради о дјечи.

Оглашавање

- Понуда могућности миграције, посебно када миграција на одређеној локацији/локацијама подлијеже законским условима.
- Огласи који кажу или подразумевају да особа која емигрира (транснационално или интерно) неће сносити никакве трошкове. У случају трговине људима, новац се ријетко уплаћује прије одласка; уобичајенија је пракса да трговци људима кажу жртви да новац може вратити по доласку на одредиште.
- Понуда посла само једном роду или само младима.
- Понуда посла у одређеним индустријама, занатима или занимањима с високом преваленцијом трговине људима ради експлоатације. Ово варира зависно од локације. Међу примјерима су неке врсте послова у текстилној индустрији, услуге у домаћинству и рад повезан са комерцијалном продајом секса, на примјер, плесачице у баровима и рад у другим сегментима забавне индустрије.
- Ови огласи могу бити оглашени у разним формама: као постери у продавницама, преко туристичких агенција, као брошуре, новински огласи, итд.
- Сви докази о позивима од непознатих особа или самоиницијативном приласку особама уз понуду посла на некој другој локацији.
- Обавјештајна сазнања прикупљена од грађана која указују на неформалне огласе са суштински истим садржајем као и горе описани објављени огласи.
- Поклони које одрасле особе дају дјечи и младима без било каквог очигледног разлога.
- Путничке агенције које нуде запошљавање без уговора и које унапријед плаћају све настале трошкове.

Просторије

- Јавне куће из којих су сексуалне раднице емигрирале у друга подручја (можда су отишле својом вољом или су можда преварене или су можда они, који су их врбовали/преузели, врбовали и друге особе).
- Све што сугерише да су одрасле особе пришле дјетету или млађој особи у покушају да се с њима „спријатеље“ у просторијама или у непосредној близини сиротишта, школа или негдје друго гдје се окупљају рањива дјеца и малољетници.
- Особе које нуде посао на локацијама на којима се потенцијални мигранти окупљају, као што су аутобуске станице, одморишта за теретна возила, итд.
- Постојање нерегулираних агенција за рад и запошљавање на другим локацијама.

Транспорт

- Сви докази о пратњи или контроли кретања.
- Дјеца која путују са особама које нису њихови родитељи или родбина.
- Групе дјеце која путују с једном одраслом особом (све ово може указивати на то да се ради о одраслој особи која врбује.)

Комуникација

- Писма, телефонски позиви, е-маилови и слично, послани на полазишну локацију, а који указују да особа, која је емигрирала, нема слободу кретања и слично, на одредишној локацији.

Финансијска средства

- Новац исплаћен родитељима или старатељима за дијете које ће радити под уговором и сл. Износи уплата истражиоцима у неким земљама могу се чинити врло малим.
- Информације или обавјештајна сазнања која указују на покушај поврата дуга од породице или других. Захтјев за повратом може бити упућен након што прође доста времена откако је особа напустила локацију поријекла.
- Дознаке које шаљу мигранти, посебно када је новац дозначен породици од стране друге особе. Важно је запамтити да се дознаке шаљу и након легитимне миграције и кријумчарења без елемената трговине људима. Неки трговци људима, међутим, новац шаљу породици да би привољели жртву на већу послушност, смањили могућност бијега и имали аргумент у своју одбрану у случају откривања и хапшења. Иако је дознаке, везане за трговину људима, тешко разликовати од других врста дознака, надзор над процесом од трећих страна могу бити показоци да је дознака повезана с трговином људима.

Транзитне локације

Транспорт

- Особе путују у групи, док су сви документи у посједу само једне особе.
- Групе путују заједно, путници не говоре истим језиком или сви разумију један језик врло мало. То може указивати на кријумчарење особа или трговину људима.
- Путни правци, које користе особе из одређеног подручја, који су обавјештајне службе или истражни органи раније означили као руте трговине људима. Возила у приватном власништву и возила јавног превоза користе се у сврху трговине људима.
- Путни трошкови плаћени од стране друге особе. То могу бити трошкови јавног превоза или уплата извршена возачу путничког аутомобила или камиона.
- Сви докази о обраћању с неслужбеним захтјевом за превоз особа у камиону, посебно ако се ради о прекограничном превозу. (Значај овога варира од локације до локације с обзиром да такав неформални превоз може бити и уобичајена пракса. Међутим, на неким локацијама је врло нерегуларно вршити неовлашћен превоз путника).
- Особе у паровима или мањим групама, када одређени број особа има путну карту у једном смјеру, а други путници имају повратне карте. То може значити да су путници с картом у једном правцу могуће жртве трговине људима, а путници с повратном картом евентуално трговци људима. Ово може бити посебно важно ако су путници с картом у једном правцу кренули на пут на наговор путника с повратном картом и ако не знају да друга особа, за разлику од њим, има повратну карту. На неким локацијама је врло јак показалац била повратна авионска карта с повратком већ истог дана или с првим наредним летом.
- Куповина карата на шалтеру превозника или у задњем тренутку, посебно авионских карата. Ово може бити повезано с одговором у кратком року трговцима људима који су резервирани „продају“ или може бити контрамјера истражи.
- Дјеца која путују с одраслим особама које нису њихови родитељи ни родбина.
- Групе дјеце које путују с једном одраслом особом.
- Зауостављање у близини границе или контролних пунктова ради промјене начина транспорта; на примјер, излазак из возила и наставак путовања пјешке.
- Особе за које је установљено да код себе имају идентификацијске (или друге) документе друге особе, када су зауостављене ради рутинске контроле или приликом провјере на граничном прелазу.
- Подјела и/или сакупљање докумената прије или након провјере идентитета или путних докумената (ово указује на ситуацију описану под тачком изнад).

Просторије

- Трошкове смјештаја цијеле групе сноси само једна особа. Ово може указивати на чињеницу да друге особе у групи немају приступ новцу.

Финансијска средства

- Једна особа је има новца, док друге особе у групи код себе немају новца. И ово указује на могућност да остали немају приступ новцу.
- Једна особа у групи има новац у домаћој валути, док друге немају.

Комуникација

- Редовни телефонски позиви, посебно међународни, упућени на исте дестинације. Можда постоје докази да су телефонски позиви упућени на полазишне локације у процесу трговине људима.

Одредишне локације

Општи показатоци

- Субјективно вјеровање жртве да мора радити против своје воље.
- Наметнути радни услови.
- Немогућност преговарања о радним условима.
- Немогућност прекида радног ангажмана.
- Изражавање страха или тјескобе.
- Ограничена комуникација с другима.
- Непознавање језика.
- Неповјерење према надлежним органима.
- Бојазан исказивања имиграционог статуса.
- Пасош или документи су у посједу друге особе.
- Особа има лажне идентификацијске или путне документе.
- Особа је пронађена на одређеној локацији или је повезана с одређеном врстом локације за коју постоји вјероватноћа да се користи у сврху експлоатације.
- Особа не зна адресу боравка или адресу на којој ради.
- Друге особе говоре у име особе којој се ви обраћате.
- Лоши смјештајни услови или смјештајни услови испод стандарда.
- Повреде које су очигледно резултат физичког напада.
- Повреде или оштећења који су типични за одређене послове или мјере контроле.
- Повреде које су очигледно посљедица мјера контроле.
- Немогућност располагања зарадом.
- Било који доказ о контроли кретања.
- Особа својим понашањем оставља дојам да је добила инструкције од некога.
- Особа вјерује да не може отићи.
- Прекомјеран број радних часова/дана.
- Нема накнаде за рад (или је накнада за рад врло ниска).
- Нема слободних дана.
- Ограничен контакт с породицом или вањским свијетом.
- Поријекло из полазишне локације у ланцу трговине људима.
- Пријетње жртви или трећој страни.
- Лажна обећања.
- Ограничавајуће мјере.
- Ограничена или забрањена друштвена интеракција.
- Немогућност приступа здравственој заштити.
- „Дисциплиновање“ путем кажњавања.
- Врло ограничени друштвени контакти.
- Особи се пријети да ће бити предана органима власти.
- Особа вјерује да је у дужничком ропству.
- Пријетње насиљем или насиље против особе или чланова њене породице или вољених особа.
- Особа се налази у ситуацији заисности од других.

Дјеца

- Одвојен смјештај друге дјеце.
- Једу одвојено од других чланова „породице“.
- Једу само остатке хране.
- Радна или сексуална одјећа дјечије величине.
- Дјеца путују сама, без присуства одраслих особа.
- Дјеца путују у групама са особама које нису њихови сродници.
- Тврдње да је дијете „пронађено“ само, без надзора.
- Играчке, кревети или дјечија одјећа на неодговарајућим локацијама, на примјер, у јавним кућама, фабрикама, итд.
- Страх или понашање које не одговара доби дјетета.
- Дјеца немају приступа образовању.
- Немају времена за игру.
- Немају контакта с родитељима или старатељима.
- Немају пријатеља међу вршњацима изван мјеста рада, итд.
- Дјеца без старања с телефонским бројевима такси служби.

Сексуална експлоатација

- Испод 30 (варира у односу на локацију и тржиште).
- Огласи за јавне куће, итд. у којима се нуде жене и дјевојке из одређених етничких/ националних група).
- Ноћење и рад на истој локацији.
- Клијентела је ограничена на одређену етничку групу.
- Тетоваже или друге ознаке које указују да су особе у „власништву“ оних који их експлоатишу.
- Коментари клијената сексуалних радница да се нису смијешиле или нису сарађивале.
- Жене мијењају јавне куће или наизмјенично раде на више локација.
- Жене које увијек имају пратњу, на примјер, до и од радног мјеста, продавнице, итд.
- Жене раде највећи дио дана и ноћи или немају слободног дана, а ако имају, онда врло ријетко.
- Жене које живе или путују у групи.
- Жене с врло мало одјеће.
- Највећи дио одјеће коју имају је „сексуалног“ типа.
- На локалном језику или језику клијената само знају ријечи које се односе на секс.
- Жене без новца у готовини.
- Групе жена путују заједно, али не говоре исти језик.
- Немају идентификацијске документе.
- Докази о незаштићеном и/или насилном сексу.
- Докази да потенцијалне жртве не смију одбити незаштићени секс, итд.
- Докази да је особа купљена и препродана.
- Докази о групама жена за које се сумња да су под контролом других.

Радна експлоатација

Примјери: рад у пољопривреди или грађевинарству, рад под врло лошим условима, рад у забавној или услужној индустрији, итд.

- Обавијести написане на страним језицима.
- Мјеста на којима радну снагу чине мигранти, али гдје битне обавијести (нпр. знаци битни за здравље и сигурност) нису написане на страним језицима.
- Послодавац или шеф није у стању издати потребне документе приликом запошљавања радника миграната.
- Послодавац или шеф не води евиденцију плата исплаћених радницима.
- Лоша опрема за здравље и сигурност на раду или непостојање такве опреме.
- Непостојање обавијести о здрављу и сигурности на раду.
- Опрема дизајнирана или прилагођена раду дјете.
- Докази о повредама закона о раду.
- Групе људи смјештене у радним просторијама које ријетко или никад не напуштају.
- Особе су смјештене у трошним или неодговарајућим просторијама (напримјер, у пољопривредним или индустријским објектима).
- Непостојање одговарајуће одјеће за рад (напримјер, непостојање заштитне или топле одјеће).
- Мјере безбједности осмишљене тако да особе стално буду у затвореном простору.
- Било који докази да се од радника захтијева да плате одређени износ за алат, храну или смјештај или да се трошкови по тим основама одбијају од њихове зараде.
- Радници не примају плату.
- Радници немају уговор о раду.
- Прекомјеран рад.
- Зависност о послодавцу у погледу више саставних елемената живота, напримјер, рад, превоз, смјештај, итд.
- Наметнут смјештај.
- Радници никада не напуштају просторије без послодавца.
- Ограничено кретање.
- Новчана казна као дисциплинска мјера.
- Радници једу само остатке хране.
- Радници подвргнути увредама, злоупотреби, пријетњама или насиљу.
- Непостојање основне обуке и/или сертификације, лиценци, итд.

Служење у домаћинству

- Смјештај у породици.
- Особа не једе с остатком породице.
- Особа нема свој приватни простор.
- Спава у заједничкој или неодговарајућој просторији.
- Послодавац их пријавио као нестале особе.
- Особе ријетко или никада не напуштају кућу да би се бавиле друштвеним активностима.

- Особе никада не напуштају кућу без послодавца.
- Особе се хране само остацима хране.
- Подвргнуте су увредама, злоупотреби, пријетњама или насиљу.

Незаконита активност

- Дијете, старији мигранти или мигранти с инвалидитетом, пасивно или активно просе на јавним мјестима или у средствима јавног превоза.
- Физичке повреде за које се сумња да су настале сакаћењем.
- Сви докази који упућују на то да је група колективно премјештана више пута, из једне земље у другу, у одређеном временском периоду.
- Велике групе дјеце истог етничког поријекла крећу се с мањим бројем одраслих особа.
- Кретање група док путују средствима јавног превоза, на примјер, ходање по возу.
- Дјеловање у организованим криминалним групама.
- Банде чији су припадници истог етничког поријекла.
- Банде које се састоје углавном од дјеце.
- Иста особа је старатељ неколико дјеце.
- Појава нових облика криминалних активности банди.
- Кажњавање због тога што нису довољно сакупили/украли.
- Сви припадници банде живе заједно.
- Сви припадници банде путовали су заједно до одредишне земље.
- Припадници банде живе с људима који нису њихови родитељи.
- Докази да је особа била укључена у извршење сличних кривичних дјела у некој другој земљи.
- Дјецу без пратње „пронашле“ одрасле особе из исте земље/етничке заједнице.
- Велике групе дневно прелазе знатне раздаљине, на примјер, путују од једног града до другог.

Трговина људима – Како водити истрагу?

Материјал за обуку службеника за спровођење закона

План наставног часа 3

Разговор ради утврђивања статуса
жртве трговине људима

Садржај

1. Увод	5
1.1 Циљани полазници обуке	5
1.2 Циљеви учења	5
1.3 Претходно знање	5
2. Сврха разговора који се обавља ради утврђивања статуса трговине људима	6
2.1 Трајање	6
2.2 Извођење	6
2.3 Информације за едукатора	6
3. Изазови разговора ради утврђивања статуса жртве трговине људима ..	7
3.1 Трајање	7
3.2 Извођење	7
3.3 Информације за едукатора	7
4. Модел ПЕАЦЕ.....	8
4.1 Трајање	8
4.2 Извођење	8
4.3 Информације за едукатора	8
5. ПЕАЦЕ модел примијењен на разговор ради утврђивања статуса жртве трговине људима.....	10
5.1 Трајање	10
5.2 Извођење	10
5.3 Планирање и припрема – информације за едукатора	10
5.4 Ангажовање и објашњавање – информације за едукатора	12
5.5 Опис – информације за едукаторе	13
5.6 Затварање – информације за едукатора	14
5.7 Евалуација – информације за едукаторе	16
6. Прилог А – Примјер питања која се постављају у току разговора ради утврђивања статуса жртве трговине људима	19
6.1 Питања везана за фазу врбовања.....	19
6.2 Питања везана за фазу транспорта.....	19
6.3 Питања везана за фазу експлоатације	20

1. Увод

Намјера овог наставног часа није подучавање о начину вођења детаљног разговора са жртвом/ жртвом свједоком/осумњиченим, него да се покаже основна добра пракса, која се примјењује посебно у разговору, у циљу откривања потенцијалних жртава трговине људима.

Користи се прилагођена верзија стандардног модела структуре разговора, ПЕАЦЕ.

1.1. Циљани полазници обуке

Овај час је намијењен свим особама које се могу у свом раду сусрести с трговином људима. То су, између осталог:

- Полицијски службеници;
- Припадници Граничне полиције;
- Инспектори рада;
- Социјални радници;
- Инспектори санитарно-здравствене инспекције и инспекције заштите на раду;
- Наставно особље.

У оквиру ове наставне тематике постоји неколико вјежби, које се односе на посебне облике трговине људима и ситуације, које можда нису релевантне за неке друге професије. Програм нуди широк избор других вјежби, које се могу прилагодити одређеним професијама уз помоћ основне структуре овог плана наставног часа.

1.2. Циљеви учења

- У краћим цртама описати евентуалне изазове током разговора ради утврђивања статуса жртве трговине људима.
- Навести сврху идентификационог разговора ради утврђивања статуса жртве трговине људима.
- Присјетити се основних елемената модела ПЕАЦЕ приликом вођења разговора.
- Описати како се модел ПЕАЦЕ може примијенити на разговоре ради препознавања жртве трговине људима.
- Објаснити разне приступе који су потребни у планираним и неплаанираним разговорима.

1.3. Претходно знање

Претпоставља се да су полазници већ савладали лекцију 2: „Показаоци трговине људима“.

Зависно од полазника, можда ћете прије ове лекције обрадити одабране дијелове лекције 6: „Разговори ради прикупљања доказа“.

2. Сврха разговора који се обавља ради утврђивања статуса трговине људима

2.1. Трајање

5 – 10 минута.

2.2. Извођење

Могуће је дидактичко извођење ове наставне јединице уз коришћење ниже наведених информација. Међутим, концепти нису компликовани и требало би бити могуће подсјетити полазнике кроз фацитацију на њихово претходно искуство у обављању послова на спровођењу закона.

2.3. Информације за едукатора

Сврха разговора ради утврђивања статуса жртве трговине људима је да се утврди постојање основа сумње да се особом тргује и, уколико постоје основи сумње, коју је мјеру или мјере потребно предузети.

Генерално, разговори ради утврђивања статуса жртве трговине људима се воде након што су већ откривени неки показоци. То може бити у склопу планирања акције, која се спроводи на темељу обавјештајних података, у току рутинских контрола на граници, у лукама и на аеродрома или у току рутинских послова полиције.

3. Изазови разговора ради утврђивања статуса жртве трговине људима

3.1. Трајање

5 – 10 минута.

3.2. Извођење

Као у претходној наставној јединици – дидактичко извођење или фацитација.

3.3. Информације за едукатора

Разговор ради утврђивања статуса жртве трговине људима, у суштини, је сличан већини других врста разговора које води полиција. Међутим, у овом случају постоји неколико посебних изазова, као што су:

- Вријеме – често је на располагању врло кратко вријеме.
- Локација – вјероватноћа да се разговор одвија на локацијама које за ту сврху нису идеалне, као што су асфалтно проширење уз цесту, на радним мјестима, станицама средстава јавног превоза, итд.
- Приватност – повезана с локацијом, али, такођер, и не постоји зато што су други често присутни, међу њима и потенцијални трговци људима.
- Законска овлашћења – можда немате законска овлашћења да постављате питања.
- Показаоци – могу постојати, с тим да можда нису довољно увјерљиви.
- Разговор ради утврђивања статуса жртве трговине људима воде особе које раде на квази-полицијским пословима (као што су инспектори инспекције рада и инспекције заштите на раду), као и особе, чији рад није повезан с спровођењем закона (напримјер, запослени у невладиним организацијама или социјални радници), које нису прошле кроз обуку и немају искуство у вођењу таквих разговора.

4. Модел ПЕАЦЕ

4.1. Трајање

5 – 10 минута.

4.2. Извођење

Препоручује се да се основна структура модела ПЕАЦЕ изведе дидактички.

Многи полазници нису чули за ПЕАЦЕ. Принципи модела ПЕАЦЕ се могу с великим бројем полазника обрадити путем фацилитације, с тим да то ипак не би било ефикасно коришћење времена, посебно за наставну јединицу која се односи на разговор ради утврђивања статуса жртве трговине људима.

Можда су се полазници упознали с моделом ПЕАЦЕ на обукама из вођења разговора у друге сврхе. Међутим, можда се не могу најбоље присјетити свих детаља и, осим тога, постоје разлике између примјене модела ПЕАЦЕ на разговор ради утврђивања статуса жртве трговине људима и других врста разговора. Стога, чак и када су полазници упознати с моделом ПЕАЦЕ, препоручује се дидактичко представљање основа модела на самом почетку обраде наставне јединице.

Дијапозитив 1 (под називом „ПЕАЦЕ – основе“) презентације у ПоуерПоинту, под називом „ПЕАЦЕ модел вођења разговора у случајевима трговине људима“, садржи информације из даљег текста. На дијапозитиву су дате основне информације, а објашњење под „напоменама“.

4.3. Информације за едукатора

[Енглески] акроним ПЕАЦЕ значи:

- Планирање и припрема (**P**lanning and preparation)
- Ангажовање и објашњавање (**E**ngaging and explaining)
- Опис (**A**ccount)
- Затварање разговора (**C**losure)
- Евалуација (**E**valuation)

ПЕАЦЕ – објашњење појмова

- Припрема и планирање – ова фаза се односи, на примјер, на планирање мјеста на којем ће се одржати разговор, ко ће водити разговор и која ће питања постављати.
- Ангажовање и објашњавање – изградња односа или повјерења са испитиваном особом, одређивање службеника који ће водити разговор и објашњење разлога за разговор.
- Опис – главни дио разговора у којем испитивана особа даје свој опис онога што се десило. Испитиване особе се потичу на слободно присјећање догађаја (без прекидања). Након тога се слика употпуњује питањима разних врста.
- Затварање – у овој фази овлашћени службеник који води разговор провјерава да ли испитивана особа жели нешто додати, објашњава јој шта слиједи након разговора и захваљује свим особама на разговору.
- Евалуација – анализа изјава и доношење одлуке о потребним мјерама, као што су додатни разговори или предузимање истражних радњи.

5. ПЕАЦЕ модел примијењен на разговор ради утврђивања статуса жртве трговине људима

5.1. Трајање

Отприлике 1 час без симулацијских вјежби. Три часа са симулацијским вјежбама.

5.2. Извођење

Препоручени приступ је дидактичко представљање ниже наведених информација или фасцилација групе и понављање уз информације наведене испод.

Фасцилација се може радити на пленарној сесији у виду „аналитичког размишљања“ и записивања одговора на косој табли или бијелој плочи.

Затим се научено примјењује на једном од хипотетичких случајева.

5.3. Планирање и припрема – информације за едукатора

У контексту разговора ради утврђивања статуса жртве трговине људима фаза планирања и припреме је најважнија.

- **Будите спремни** – можете се припремити и за непланиране и за планиране сусрете с потенцијалним жртвама трговине људима.
 - Непланирани – упознајте се с тим како трговина људима може изгледати тамо гдје радите, с облицима трговине људима с којима ћете се вјероватно сусрести и с показоцима који их могу открити. Размислите о посљедицама трговине људима по саме жртве. Ово је важно, с обзиром да жртве трговине људима могу реаговати другачије од онога што ви очекујете. Размислите о својим законским овлашћењима и опцијама које су вам на располагању кроз процедуре као што је ваш национални механизам упућивања жртава.
 - Планирани – које све језике можете чути? Обезбиједите квалификоване преводиоце. Колико имате службеника који вам могу помоћи? Како се требају распоредити? С којим задацима ћете их упознати? Да ли имате избор локације на којој ћете водити разговор ради утврђивања статуса жртве трговине људима?
- **Будите упознати с основама** – Постоје једноставне и дјелотворне технике које можете користити у случају сусрета с потенцијалним случајевима трговине људима (планирани и непланирани). Упознајте се с њима. Оне су објашњене у оквиру наставне теме бр. 2 „Показоци трговине људима“ и у истој наставној теми су предложене вјежбе које ће вам омогућити практичну примјену тих техника.

- **Немојте их довести у опасност** – У неким околностима разговор може жртве трговине људима довести у озбиљну опасност. Ако мислите да је то случај, размислите о другим методама истраживања и/или размислите о томе да термин разговора помјерите.
- **Разговарајте с колегама** – Ситуација у којој требате водити разговор ради утврђивања статуса жртве трговине људима може наступити брзо и неочекивано. Разговарајте са својим колегама о начину на који ћете испланирати ток разговора; ко ће постављати питања, како ћете раздвојити особе, за чим требате трагати, итд.

Вјежба

Подијелите учеснике у парове.

Подијелите наративни дио вјежбе број 3 „Служење у домаћинству“ или га прочитајте наглас.

Водите рачуна о томе да полазници већ могу бити упознати с овом вјежбом ако су прешли наставну тему 2 „Показаоци трговине људима“. Међутим, ипак је потребно освјежити њихово познавање детаља из наративног дијела. Ако су прешли наставну тему 2, тиме ће се скратити вријеме потребно за ову вјежбу.

Паровима реците да планирају и да се припреме за разговор с младом дјевојком, како би открили да ли се евентуално ради о жртви трговине људима. Претпоставите да није потребан преводилац.

Реците паровима да за планирање имају пет минута. Објасните да је овај рок реалан; уствари, можда је пуно дужи од времена којег би имали на располагању у већини стварних ситуација.

Док планирају, размислите о томе да на парове извршите већи притисак тако што ћете рећи, на примјер: „Дјевојка каже да ће се њен послодавац брзо вратити кући, а она још увијек није сав посао завршила“ и „Сада је постала јако забринута и пита када ће моћи наставити с радом“, итд. Овако поступите само два пута.

Послије пет минута кажите паровима да је вријеме истекло и да се врате на своја мјеста.

Замолите један пар да се добровољно јави и представи свој план, те објасни логику којом се водио.

Питајте друге парове да ли имају нешто додати.

Поново пређите преко садржаја, уз горе наведене информације.

Питајте парове како су се осјећали под притиском времена. Да ли је то било као у стварном раду? Како би поступали под притиском времена у стварности?

На крају, питајте све учеснике шта могу урадити како би планирали такве сусрете у свом раду. Напомените да то не би требало бити везано само за сценарио случаја трговине људима у домаћинству.

5.4. Ангажовање и објашњавање – информације за едукатора

Службеници који воде разговор требају увијек бити свјесни потребе да граде повјерење и блискост с потенцијалним жртвама трговине људима.

Слушајте и искажите поштовање – водите рачуна о томе да је свако искуство јединствено за дату особу. Активно слушајте и будите отворени.

Прво поставите општа питања – користите нормалан стил конверзације; можда неће бити одговарајући у сваком случају, али вам често помаже да се приближите особи с којом разговарате.

Немојте оставити дојам да желите открити случај трговине људима – постоје смјернице за друге врсте разговора који се обављају ПЕАЦЕ методом (када вам се препоручује да испитиваним особама кажете која је сврха разговора). Ако кажете да настојите утврдити да ли постоје основе сумње да се ради о трговини људима, већина особа вјероватно неће знати шта то значи, а оне које то знају могу из страха шутјети. Ако то кажете, можете тиме алармирати и потенцијалне починиоце дјела трговине људима. У Додатку А се налази листа предложених питања која би вам требала помоћи у осмишљавању приступа природне конверзације.

Користите отворен говор тијела – насмијешите се или користите друге културолошки одговарајуће знаке којима ћете показати да не представљате пријетњу и да само желите разговарати. Чак и ако не разумијете културу особе с којом разговарате, урадите оно што можете.

Пратите особу с којом разговарате како бисте примијетили знакове опуштања током разговора, као што су смијешак и отворени говор тијела. Покушајте препознати шта је испитивану особу опустило и користите исте знакове у даљем току разговора.

Тајни знак – размислите о томе да особи кажете да користи одређене знакове, на примјер, да подигне лијеви кажипрст ако је у опасности.

Симулацијска вјежба

Размислите о симулацијској вјежби под називом „Радник у домаћинству“. Комплетне инструкције о овој симулацијској вјежби су дате у дијелу који садржи опис симулацијских вјежби.

Симулацијска вјежба под називом „радник у домаћинству“ је подијељена у два дијела. Можда ћете одабрати само први дио у којем се испитује фаза ангажовања и објашњавања разговора на основу ПЕАЦЕ модела. Други дио се односи на фазу описа (види даљи текст).

У симулацијској вјежби „Радник у домаћинству“ дате су смјернице за измјену вјежбе, увођењем практичне вјежбе с фармом или јавном кућом. Овим су вам дате опције како би ова наставна тема била што релевантнија за учеснике.

5.5. Опис – информације за едукаторе

Разговор ради прибављања корисних обавјештења, који се води према ПЕАЦЕ моделу, почиње слободним присјећањем испитиване особе. Слободно присјећање значи да особа прича своју верзију приче, при чему је службеник не прекида.

Овај приступ разговору ради утврђивања статуса жртве трговине људима вјероватно не одговара свим случајевима у којима настојите открити потенцијалне жртве. Када је вријеме врло кратко, као што ће често бити, службеник који води разговор мора више водити рачуна о правцу разговора.

Контрола над током разговора не значи једноставно постављање затворених питања: питање на самом почетку разговора: „Да ли се вама тргује?“ само ће препаста већину жртава трговине људима и поставити директну баријеру између вас и њих.

Иако слободно присјећање можда не одговара у свим идентификацијским разговорима ради утврђивања статуса жртве трговине људима, друге технике описивања одговарају. Прво се требају користити отворена питања, одговори се требају евидентирати, као и свако појашњење које испитивана особа да у одговору на друга отворена питања или, када је одговарајуће, на затворена питања.

Напримјер, затворено питање може одговорати када одговори на отворена питања не пружају јасне информације и када се чини да је испитивана особа пуна страха. То је задња могућност, с тим да можете размислити о постављању директних питања, као што је питање: „Да ли вас је неко застрашио?“ Ово се може комбиновати с „тајним знаком“ описаним у горњем тексту, под „Ангажовање и објашњавање“.

- **Отворена питања** – почните разговор ради утврђивања статуса жртве отвореним питањем које ће бити примјерено ситуацији, али не директно у вези с трговином људима, него, напримјер: „Чиме се бавите?“
- **Развијајте одговор** – зависно о одговору испитиване особе, развијајте разговор с другим питањима, као што су: „Значи, радите као _____? (упишите све што су особе рекле да раде). Кажите ми како је изгледао ваш данашњи дан.“ Напримјер, одговор се може развити када кажете: „Значи, ви _____? (упишите активност коју су особе споменуле). Колико часова дневно то радите?“
- **Затворена питања** – у неким случајевима ћете можда одлучити да постављате потпуно затворена питања, као напримјер: „Да ли у _____ (упишите локацију на којој раде) радите више од дванаест часова дневно?“ или „Да ли почињете радити прије зоре/да ли завршавате у раним вечерњим часовима?“
- **Теме** које можете одабрати су: гдје особе спавају, једу, гдје се друже и да ли имају повреде на тијелу или трагове сакаћења. Без обзира које теме одаберете за испитивање, увијек требате настојати да почнете са отвореним питањем, требате показати да активно слушате и користите дјелимично и потпуно затворена питања само када то одговара.

- **Полако уводите директна питања о трговини људима** – почните питањем о томе шта се тренутно њима дешава, а након тога пређите на оно што им се догодило у прошлости.
- **Активно слушање** – то подразумијева цијели низ техника које показују да особу с којом разговарате слушате, чиме се гради повјерење и потичу испитиване особе да даље говоре. Једна техника је да поновите дио одговора или да направите коментар у вези с оним што је рекла. Тиме ћете додатно показати да их све вријеме слушате.
- **Тајни знак** – размотрите опцију да особи кажете да користи неки знак ако се не осјећа комотно да одговори на одређено питање или један знак за „да“, а други знак за „не“. За даље смјернице види дио „Опис“ у даљем тексту.
- **Континуирано радите евалуацију** – да ли се оно што вам је речено уклапа у оно што знате о процесу трговине људима, како особа с којом разговарате одговара, све повреде или други физички докази које примијетите и шта сматрате нормалним у вашим околностима?

Симулацијска вјежба

Размислите о симулацијској вјебци „Радник у домаћинству“. Потпуне инструкције за ову вјебцу се налазе у документу с описом симулацијских вјебци.

Симулацијска вјежба под називом „Радник у домаћинству“ је подијељена у два дијела. Други дио се односи на фазу описивања догађаја у оквиру разговора који се обавља на основу ПЕАЦЕ модела.

5.6 Затварање – информације за едукатора

Постоје разлике у затварању разговора који се води на основу ПЕАЦЕ модела ради утврђивања статуса жртве трговине људима и разговора који се води на основу ПЕАЦЕ модела ради прибављања информација корисних за доказивање у кривичном поступку.

Ако сте у току разговора добили довољно информација на основу којих можете закључити да се ради о дјелу трговине људима и да ћете предузети даље радње, тада требате рећи особи које су то радње. Можда неће бити довољно да им то једноставно саопштите. Напримјер, можда ћете рећи особи за коју сумњате да је жртва трговине људима да пође с вама; ако јој полицијски службеник каже да пође с њим, већина особа то могу протумачити као лишавање слободе. Иако ће то можда бити тешко, требате урадити све што можете да бисте објаснили више; у супротном ћете можда одвратити особу, за коју сумњате да је жртва трговине, да сарађује у току истраге.

Можда сумњате да се ради о трговини људима, али ипак немате довољно информација да бисте предузели директну акцију. У таквој ситуацији затварате разговор тиме што испитиваној особи дајете информације о томе шта она може урадити уколико жели контактирати полицију или другу релевантну агенцију.

У тој ситуацији узмите у обзир сљедеће сугестије:

- Питајте да ли вам још нешто желе рећи.
- Дајте им могућност да вам кажу да ли се боје или мисле да су у опасности.
- Размислите о томе да особи омогућите да вам да знак у одговору на директно питање везано за страх или опасност.
- Објасните шта могу особе урадити ако су у опасности и дајте им контакт бројеве полиције, број „вруће линије“, итд.
- Ако су дио групе, урадите све што можете како бисте спријечили њихов повратак у групу, све док не будете разговарали с другим особама из те групе или с колегама који су с њима обавили разговор.
- Немојте давати обећања која не можете испунити.
- Узмите од њих контакт информације, ако можете.
- Треbate јасно нагласити да иако можда сматрате да од испитиване особе нисте добили довољно обавјештења да бисте потврдили да се ради о трговини људима, постоји више начина на које можете дјеловати. Напримјер:
 - Ако су примјетне тјелесне повреде, можда су посљедица физичког напада и могли бисте покренути истрагу.
 - Можда постоје проблеми везани за здравље и безбједност услед опреме за рад, мјеста боравка, хране, итд., тиме бисте ви или запослени у некој другој агенцији могли предузети одређене радње.
 - Особа с којом разговарате је можда малољетна или можда сумњате да се ради о малољетној особи; то вам даје могућност да је одведете на сигурну локацију или у институцију која ће се о њој старати.
 - Такођер, ако се ради о угроженој пунољетној особи, можда имате овлашћења да је склоните на сигурно.
 - Можда постоје повреде прописа о здрављу и сигурности на раду или хигијени, итд., што вама или другим агенцијама омогућава да предузмете одговарајуће радње.
 - Можда ћете установити повреде прописа о миграцијама или пријави пословне дјелатности, што вас обавезује или вам омогућава да задржите испитивану особу. То може бити врло изазовна ситуација зато што особу лишавате слободе, док притом још увијек покушавате да одржите близак однос с њом како бисте повећали могућност да ће вам дати информације везане за трговину људима.
 - Слично питање се поставља када особу лишите слободе због извршења кривичног дјела, особу коју су трговци приморали на извршење. У та дјела спадају, између осталог, крађа, сексуални деликти, просјачење, итд. У неким случајевима ћете можда имати дискреционо право да одлучите о томе да ли ћете особу лишити слободе; у другим случајевима ћете бити обавезни да је лишите слободе, а да након тога разговарате о околностима с истражиоцима и тужиоцима, који могу одлучити да обуставе кривични поступак против особе за коју се сумња да је жртва трговине људима или да покрену судски поступак у којем ће оптужба бити одбачена.

Вјежба

Учесници требају аналитички размислити о томе шта је потребно за затварање разговора вођених ради утврђивања статуса жртве трговине људима, а што су управо видјели у симулацијској вјежби. Анализирајте њихове одговоре уз помоћ горе наведених информација.

5.7. Евалуација – информације за едукаторе

У току формалнијих разговора можда ћете бити у стању посветити више времена евалуацији онога што сте чули. Међутим, у већини разговора вођених ради утврђивања статуса жртве трговине људима може се десити да имате врло мало времена.

Евалуација разговора, који се воде у циљу препознавања потенцијалних жртава трговине људима, може бити тешка и стресна, с обзиром да ћете можда морати донијети одлуку док сте још на терену, уз мало информација и знајући да испитивану особу нећете поново видјети уколико не предузмете одређене радње.

Приликом евалуације разговора узмите сљедеће у обзир:

- Покушајте евалуацију радити у континуитету у току разговора;
- Ако нисте задовољни с нечим што вам је речено, провјерите то с колегама;
- Размотрите да ли се прича коју сте чули уклапа у друге околности, као што су физичко и ментално здравље особа или докази из простора у којем су особе затечене.

Вјежба

Питајте све учеснике како оцјењују случај из симулацијске вјежбе коју су посматрали и о којој су разговарали.

Да ли разговор указује на то да је особа жртва трговине људима?

Који разлози иду у прилог њиховој евалуацији?

Које би радње предузели?

Ако сматрају да немају довољно индиција да се ради о трговини људима, те стога не могу предузети даље радње, питајте их које би радње у супротном предузели.

Вјежба

Ова вјежба је коришћена у покусним фазама израде наставног материјала. Може се користити као формативни или сумативни инструмент. Приступ описан у даљем тексту може бити прилагођен разним контекстима.

Користећи столице, симулирајте „купе у вагону“ или „сједишта у аутобусу“.

Одаберите шест учесника који ће имати улогу „путника“.

Сваког посебно упознајте с оним што ће испричати о себи када им припадник Граничне полиције и други буду постављали питања. Личне приче се требају разликовати. Слиједи шест могућих примјера:

- Особа без квалификација путује на одређену локацију, код себе има тек нешто новца и нада се да ће наћи посао по доласку на одредиште.
- Особа са занимањем (обртник, на примјер, електричар, водоинсталатер, итд.) враћа се с годишњег одмора на посао који обавља већ три године.
- Особа с квалификацијама путује ради запослења на основу уговора, који је склопила преко агенције за запошљавање.
- Особа с квалификацијама путује, нема уговора, али се планира вратити за мјесец дана уколико не нађе посао и код себе има довољно новца за смјештај и повратну карту, ако буде потребно.
- Особа без квалификација се јавила на оглас за запошљавање грађевинских радника који је објављен на интернету. Она нема уговор, има само број телефона који ће позвати по доласку на одредиште.
- Особа без квалификација има уговор, али с нереалним описом посла, с обзиром да се ради о особи без квалификација и/или нереално добрим увјетима.

Остали учесници се потом упознају с околностима („Ово је воз/аутобус који путује од тачке Х до тачке У“, итд.) и потребно им је рећи да требају што брже поставити питања сваком од путника у „возу/аутобусу“, како би видјели да ли се ради о трговини људима.

Подијелите учеснике у парове. Реците сваком пару да размисли о лекцији разговора ради утврђивања статуса жртве трговине људима, коју су управо прешли и вјежбали, и да се припреме за постављање питања једном од путника у „возу/аутобусу“.

Након што прође пет минута, реците сваком пару посебно да одабере по једног „путника“ и да му поставе питања.

По завршетку разговора, са сваким паром разговарајте о разговору који су обавили с „путником“.

6. Прилог А – Примјер питања која се постављају у току разговора ради утврђивања статуса жртве трговине људима

6.1 Питања везана за фазу врбовања

- Шта вам је речено у вези с послом који ћете обављати?
- Какво искуство имате у раду на тим пословима?
- Колика ће вам бити плата/који су вам услови запослења понуђени?
- Како сте сазнали за тај посао?
- Ако вам је неко рекао за тај посао, ко је то био?
- Да ли сте о том послу разговарали лично/путем телефона/текстуалних порука/е-маила?
- Ако сте посао нашли преко огласа, гдје сте прочитали оглас? Шта је писало у огласу? Да ли још увијек имате оглас код себе?
- Ко сноси ваше путне трошкове до мјеста у којем ћете добити посао?
- Ако не сносите ви, ко онда сноси трошкове? Шта вам је речено у вези с повратом тог износа?
- Шта вам је речено у вези с одласком/рутом којом ћете ићи/начину превоза који ћете користити?
- Када путујете?

6.2. Питања везана за фазу транспорта

- С ким путујете?
- Како се зову?
- Како сте их упознали?
- Имате ли новца код себе?

- Колико?
- Да ли сте било коме дали новац да га за вас чува?
- Ко вам је платио карту?
- Да ли имате путне документе (карту, итд.)?
- Ако немате, да ли знате ко има?
- Ако неко други чува ваше документе, када сте их дали тој особи?
- Да ли имате личне документе (личну карту, пасош, итд.)?
- Можете ли ми рећи којим сте путним правцем ишли?

6.3. Питања везана за фазу експлоатације

Које радно искуство имају до сада?

- Које сте послове до сада обављали?
- Које сте послове највише вољели?
- Која су ваша позитивна и негативна искуства на тим пословима?
- Колико дуго сте обављали те послове?
- Када сте престали радити као _____? (упишите наведену професију).
- Чиме сте се бавили након што сте завршили тај посао и док сте чекали на сљедећи?
- Гдје тренутно радите?
- Да ли је то све чиме се бавите откако сте дошли овамо?
- То звучи као занимљив посао. Реците ми нешто више о томе.
- Да ли је то што сте и очекивали да ћете радити по доласку овдје? (Ако је одговор на питање „не“, питајте „Па зашто нисте то радили када сте дошли овамо?“)

Колико су плаћени?

- Шта сада радите? То звучи као тежак посао. Колико новца добијете за тај посао?
- Ако бисте успјели уштедјети мало новца, шта бисте с њим урадили?
- Колико сте далеко од тога да то исто радите сада? Да ли вам је потребно више новца или само мала сума да поново то исто радите?
- Да ли сте успјели уштедјети било коју суму новца откад радите овај посао?
- Ако имате вишка новца, како га најрадије трошите да се забавите?
- Ко вам чува новац, ако успијете нешто уштедјети?
- Колика вам је плата?

Радни услови

- У колико часова почињете радити?
- У колико часова завршавате с радом?
- Гдје идете у току паузе за ручак?
- Шта волите јести на послу?
- Шта радите у току паузе?
- Шта радите када завршите с јелом у току паузе?
- Кажите ми нешто о мјесту на којем радите. Колики је простор? Како изгледа?
- Шта се дешава када је хладно/вруће? Да ли имате вентилатор/гријалице?
- Сигурно ожедните док сте у пољу. Како дођете до освјежења?
- Колико вам траје пауза?
- Да ли сте слободни да у току паузе напустите фабрику/бар/ресторан?

Слобода кретања

- Шта највише волите радити када имате слободан дан?
- Ко иде с вама?
- Шта купујете?
- Шта сте купили откако сте дошли овамо?
- Да ли сами излазите?
- Коју врсту хране волите? Гдје се налази најближи ресторан који служи такву храну? Да ли сте били у њему? Када сте посљедњи пут ишли у ресторан?
- Да ли идете у џамију/цркву/храм? У коју? Када су мисе/молитве, итд? Када сте посљедњи пут били тамо?

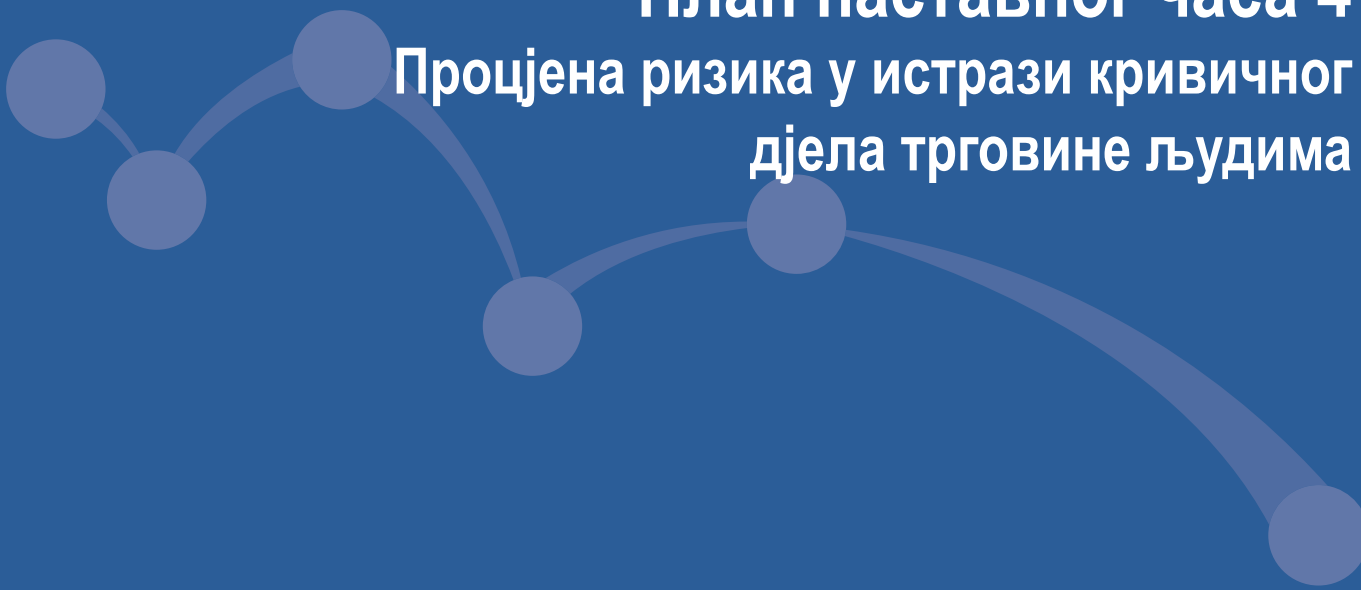

Трговина људима – Како водити истрагу?

Материјал за обуку службеника за спровођење закона

План наставног часа 4

Процјена ризика у истрази кривичног дјела трговине људима

Садржај

1. Увод	5
1.1 Циљеви учења	5
1.2 Циљана група полазника.....	5
1.3 Претходно знање	6
2. Дефиниција ризика	7
2.1 . Вријеме	7
2.2 Извођење	7
2.3 Информације за едукатора	7
3. „Матрица процјене ризика“	11
3.1 Трајање	11
3.2 Извођење	11
3.3 Информације за едукатора	11
4. Динамична процјена ризика.....	13
4.1 Трајање	13
4.2 Извођење	13
4.3 Информације за едукатора	13
5. Ризик од трговине људима.....	14
5.1 Трајање	14
5.2 Извођење	14
5.3 Информације за едукатора	14
6. Ништа није савршено	19

1. Увод

Процјена нивоа ризика је кључна у истрази дјела трговине људима. Свака особа, која је укључена у борбу против трговине људима, треба бити упозната с процесом, како би могла дати смислен и користан допринос том процесу, када се то од ње тражи.

Процјене ризика у области трговине људима је вјероватно јединствено комплексан задатак у кривичном праву и сродним дисциплинама. Обично је укључен велики број починилаца, често на великој географској површини (укључујући и стране земље), који искоришћавају застрашене и испрепадане особе које можда нису спремне с вама сарађивати.

Међутим, принципи који леже у основи овог процеса су једноставни и представљају нешто што свакодневно радимо у свим аспектима нашег живота. Овим планом наставног часа настојимо полазницима пружити експлицитно разумијевање онога што већ раде и како то могу примијенити у контексту трговине људима.

Едукатори не би смјели ову наставну тему доживљавати као изолирану. Потребно је стално се враћати на ову тему и примјењивати је у оквиру других планова наставних часова из овог програма, у вјезбама и раду на хипотетичким случајевима.

1.1. Циљеви учења

По завршетку овог модула полазници ће бити у стању:

- Присјетити се основних принципа процјене ризика;
- Објаснити појмове „отклонити“, „прихватити“, „смањити“, „избјећи“ и „пренијети“;
- Описати „матрицу процјене ризика“;
- Објаснити концепт „динамичне процјене ризика“;
- Примијенити принципе процјене ризика у контексту трговине људима приликом симулацијских вјежби.

1.2. Циљана група полазника

Ова наставна тема је намијењена свима који се у свом раду могу сусрести с трговином људима, као што су, на примјер:

- Социјални радници;
- Запослени у невладиним организацијама (НВО);
- Полицијски службеници;
- Тужиоци;
- Судије и запослени у судским органима.

У ову наставну тему је уврштено неколико вјежби, које се односе на одређене облике и контексте трговине људима, који не морају бити релевантни за ове професије. Програм нуди велики број вјежби, које се могу прилагодити одређеној професији уз помоћ основне структуре овог плана наставног часа.

1.3. Претходно знање

Није потребно претходно знање.

2. Дефиниција ризика

2.1. Вријеме

20 – 25 минута.

2.2. Извођење

Препоручена метода извођења овог дијела сесије је комбинација дидактичке презентације и вјежбе.

2.3. Информације за едукатора

Ризик је дефинисан као вјероватноћа да ће настати потенцијална опасност и шта ће се догодити ако опасност настане.

Процјеном ризика се идентификују те опасности, одређује се тежина посљедица и одлучује о радњама које ће се предузети.

Иако вам фраза „процјена ризика“ није позната, то је ипак нешто што радите више пута дневно, углавном потпуно несвјесно. У свакодневном животу то не мора бити свјестан процес, зато што вас је ваше животно искуство научило како да препознате опасности и како их избјећи или се с њима изборити. Генерално, овај процес је врло дјелотворан; у супротном, ви можда не бисте били ту гдје се сада налазите. Проблем настаје када дођете у средину која вам је непозната или када се нешто ново појави у вашем окружењу.

За многе практичаре трговине људима је вјероватно један од нових и непознатих проблема. С обзиром да је проблематика нова и комплексна, вјероватно нисте у стању дјелотворно процијенити ризике које она представља.

Вјежба – Прелазак преко цесте

У овој вјежби користимо свакодневну ситуацију како бисмо илустровали процјену ризика, како се ризици могу разликовати и шта можемо урадити како бисмо на њих одговорили. То можемо врло лако урадити у учионици.

Иако је вјежба весела и забавна, њена порука је врло озбиљна и она представља добар увод у тему, а искуство показује да помаже људима да примијене њене концепте на сценарије трговине људима.

Ову вјежбу можете урадити као једну од активности у разреду или можете једноставно испричати причу.

Замолите три учесника да се јаве добровољно.

Два ће имати улогу пјешака, док ће трећи возити аутомобил.

Кажите учесницима да се налазе у земљи у којој аутомобили возе лијевом страном улице (Уједињено Краљевство, Аустралија, Индија, Јапан, итд.).

Један од два пјешака је из такве земље; други пјешак је туриста и долази из земље у којој се вози десном страном (САД, Гана, Француска, Србија, итд.).

(Свакако да сценарио можете промијенити тако да се пјешаци налазе у земљи у којој се вози десном страном, у складу са саобраћајним правилима у вашој земљи).

Два пјешака чекају да пређу улицу.

Возач који управља возилом вози у правцу пјешака.

Замолите пјешаке да гледају у правцу из којег очекују возила.

Пјешак који гледа у исправном правцу остаје на тротоару; пјешака који гледа у погрешном правцу „аутомобил“ удари.

Није важно да ли пјешаци тврде да су обојица гледала у исправном смјеру или ће слични коментари доћи од осталих учесника – ово можете искористити за подизање енергије тако што ћете их питати због чега то тврде, изразити супротно мишљење, итд.

Сада представите слjedeћи концепт:

Питања која постављамо када вршимо процјену ризика:

- Ко или шта представља ризик?

- Шта је ризик?
- Који је ниво ризика?
- Које је мјере потребно предузети, отклонити, прихватити, смањити, избјећи, пренијети?

Ово се може урадити дидактичким представљањем горе наведених информација или фасилитацијом вјежбе „прелазак преко цесте“ на сљедећи начин:

Питање: Ко или шта представља ризик?

Одговор:

- Пјешаци.
- Можда возач.
- Можда други корисници цесте и свједоци.

Питање: Шта је ризик?

Одговор:

- Физичка или психолошка повреда возача.
- возила.
- Чекање да полиција изврши увиђај саобраћајне несреће.
- Трошкови увиђаја несреће.
- Трошкови лијечења повријеђених страна.
- Траума за свједоке.
- Новински натписи лоши за туризам.

Питање: Који је ниво ризика?

Одговор:

- С обзиром на представљене чињенице, ниво се разликује за ова два пјешака.
- Озбиљност ризика би за оба пјешака била иста да су обојица ударена аутом – да су претрпјели повреде или да је евентуално наступила смртна посљедица.
- Разлика је у вјероватноћи ризика за обојицу.
- Становник земље у којој се вози лијевом страном улице вјероватно би аутоматски погледао на десну страну, већа је вјероватноћа да би одмах примијетио аутомобил те тако избјегао ризик.
- Туриста из земље у којој се вози десном страном улице би вјероватније погледао на лијеву страну, не би видио аутомобил, аутомобил би га ударио и био би повријеђен.

Питање: Шта може пјешак који долази из земље у којој се вози лијевом страном улице урадити да би:

- Отклонио ризик од себе;
- Прихватио ризик;
- Смањио ризик;
- Избјегао ризик; и
- Пренио ризик са себе на другог?

Одговори:

Отклонио:

Једноставно може престати путовати у земље у којима се вози лијевом страном улице.

Прихватио:

Може једноставно закорачити на улицу и надати се да нема саобраћаја, да ће га возач примјетити или да возач вози прениском брзином да би му узроковао тјелесне повреде.

Смањио:

Може вјештом стећи навиком да свјесно размишља о правцу из којег долазе возила. Може на то заборавити и вратити се на старе навике, с тим да би шанса за то била мања.

Избјегао:

Треба користити само обиљежена мјеста за прелаз цесте или подвожњаке за пјешаке, мостове, итд., или се свугдје возити таксијем.

Пренио:

Пјешак не би био у стању пренијети све те ризике, али може бити у стању пренијети неке. На примјер, ако користи услуге такси превоза, неки ризици који би се односили на његову обавезу да плати трошкове болничког лијечења, у случају саобраћајне несреће би били пренијети на осигурање возача такси возила.

Можете радити само с оним што вам је познато

Запамтите да одлуке које се односе на ризик можете донијети само тако што ћете их базирати на информацијама које су вам познате или на информацијама за које можете разумно очекивати да ће вам бити познате.

3. „Матрица процјене ризика“

3.1. Трајање

10 – 15 минута, зависно од тога да ли ћете радити вјежбу.

3.2. Извођење

Препоручена метода извођења овог дијела сесије је комбинација дидактичке презентације и вјежбе.

3.3. Информације са едукатора

Користан инструмент који вам помаже да процијените ниво ризика је „матрица процјене ризика“.

ОЗБИЉНОСТ

В Ј Е Р О В А Т Н О Ђ А	1	2	3	4	5	НИЗАК РИЗИК
	2	4	6	8	10	
	3	6	9	12	15	СРЕДЊИ РИЗИК
	4	8	12	16	20	
	5	10	15	20	25	ВИСОКИ РИЗИК

Као што можете видјети, на вертикалној оси је „вјероватноћа“ исхода, док је на хоризонталној оси озбиљност посљедица исхода. Бројке су умношци вриједности у реду на врху и у лијевом ступцу табеле. Тако је најнижи ниво ризика 1 за озбиљност исхода и 1 за вјероватноћу настанка – 1 x 1 је 1. Највиши ниво ризика је 5 x 5, односно 25.

Важно је примјетити и боју сваког квадрата. Чак и ако постоји врло велика вјероватноћа исхода, скупа с врло ниском озбиљношћу исхода, цјелокупан ниво ризика остаје готово потпуно зелен; исто се односи и на случајеве када је озбиљност велика, али је шанса да ће се догодити врло мала.

Комбинација боја и резултати множења вам омогућавају да визуализирате нивое ризика и да упоредите нивое ризика за ризике које сте идентификовали.

Вјежба

Замолите све учеснике да примијене „матрицу процјене ризика“ на особе из претходне вјежбе под називом „Прелазак преко цесте“.

4. Динамична процјена ризика

4.1. Трајање

Око 10 минута.

4.2. Извођење

Дидактичка презентација.

4.3. Информације за едукатора

Динамична процјена ризика (која се понекад назива и „континуирана процјена ризика“) је процес континуиране процјене промјене нивоа ризика у свјетлу нових информација и догађаја.

Битно је да динамично процјењујете ризик у истрази трговине људима с обзиром да се околности могу врло брзо мијењати.

Свакако да није могуће дати смјернице за сваку могућу ситуацију, али овај примјер је добра илустрација:

- Ниво ризика од напада је висок у случају када је особа осумњичена за трговину људима насилна и ако је напала жртву, од раније је позната полицији због насиља и још увијек је на слободи.
- Жртва је смјештена у сигурно и тајно склониште; цјелокупан ниво ризика од напада је смањен.
- Друге особе су чуле особу у склоништу како преко телефона описује локацију на којој се склониште налази; ниво ризика од напада се повећава.
- Вјештачењем телефонских позива те особе у склоништу је утврђено да је ступила у контакт с насилним трговцем људима који је још увијек на слободи; ниво ризика од напада је сада још виши, вјероватно знатно виши.
- Осумњичени је ухапшен у близини склоништа, оптужен је и налази се у затворској јединици; ниво ризика од напада је смањен.

5. Ризик од трговине људима

5.1. Трајање

Око 45 минута.

5.2. Извођење

Препоручена метода извођења овог дијела сесије је комбинација дидактичке презентације и вјежбе.

5.3. Информације за едукатора

Ко је изложен ризику или шта је изложено ризику?

(Напомена: листа није коначна)

- Жртве трговине људима;
- Породица жртве;
- Свако ко је укључен у истрагу, ко даје подршку, итд.;
- Свједоци;
- Вјероватноћа да ће се истрага успјешно завршити;
- Повјеравање жртава у полицију и пријава случајева.

Шта представља ризик?

(Напомена: листа није коначна)

- Напад на/заstraшивање жртава трговине људима или њихових породица од стране криминалаца;
- Заstraшивање свједока;
- Криминалци ће наставити виктимизовати особе ако не буду осуђени;
- Ако жртве/свједоци изгубе повјерење у систем, неће убудуће свједочити;
- Одбијање или изолација, ако се жртве без претходне подршке врате кући;
- Истражне радње криминалцима ће бити откривене и компромитоване.

Који је ниво ризика?

То зависи о одређеном броју фактора, укључујући и одговоре на сљедећа кључна питања:

- Да ли су криминалци у стању доћи до жртве или њене/његове породице?
- У којој су мјери криминалци насилни?
- Какво је физичко здравље жртве/жртава?
- Какво је психолошко здравље жртве/жртава?
- Ако је нека истражна радња откривена, у којој мјери ће последице бити опасне убудуће?

(Напомена: листа није коначна)

Које је радње потребно предузети?

То зависи о свим горе наведеним факторима, а примјери су:

- Смјештај особа за које се сумња да су жртве трговине људима у сигурна склоништа и примјена других заштитних мјера;
- Пружање услуга савјетовања и медицинске његе трауматизованим жртвама/жртвама с повредама;
- Одређивање затвора осумњиченим лицима;
- Пружање подршке жртвама трговине људима како би се вратиле кући;
- Обезбјеђење простора за свједоке/жртве у којем ће свједочити путем видео- линка или анонимно;
- Коришћење метода сакривања вођења истражних радњи, на примјер, проналазак особа за које се сумња да су жртве у операцији, која оставља дојам да је проведена у оквиру рутинских полицијских послова.

(Напомена: листа није коначна)

Вјежба – Примјена процјене ризика на истрагу кривичног дјела трговине људима

Дио 1

У овој вјежби се користи вјежба на конкретном примјеру бр. 5 под називом „Фарма“ у циљу примјене принципа процјене ризика.

Подијелите учеснике у мање групе.

Подијелите први дио вјежбе и замолите све групе да одговоре на сљедећа питања:

- Ко је изложен ризику или шта је изложено ризику?
- Шта представља ризик?
- Који је ниво ризика?
- Које је радње потребно предузети? Отклонити, прихватити, смањити, избјећи, пребацити?

Едукатор:

Ко или шта је изложено ризику?

- Изгледа да су људи на фарми изложени главном ризику;
- Такођер би могао постојати и ризик по људе који купују кромпир.

Шта представља ризик?

У овој фази главни ризик се односи на здравље људи на фарми. Они не носе посебну одјећу, изгледа да немају одговарајуће хигијенске увјете (нема тоалета нити купаонице), живе и раде у неадекватним условима. Могу се повриједити и разбољети. Осим тога, ту су присутне индустријске машине. Могу се повриједити или обољети од неке болести.

Ризик по јавно здравље који се јавља у таквим ситуацијама се можда не сматра тренутачним ризиком. Ако људи врше прераду хране на локацији на којој нема санитарног чвора и купаоница, постоји ризик од ширења заразних болести на људе који конзумирају ту храну.

Можда постоји далеко већи број ризика, али на основу само онога што смо примијетили не можемо бити у потпуности сигурни. То не значи да требамо прихватити такву ситуацију – далеко од тога. Околности указују да требамо наставити с истрагом, све док не будемо могли спровести одговарајућу процјену ризика.

Који је ниво ризика?

Тешко га је процијенити на основу датих информација. Напримјер, могуће је да мјесто на којем особе спавају није адекватно, али оно не представља ризик по здравље. Фактори који могу то промијенити су промјена временских услова, доба године, квалитет „кревета“, врста покривача, водоотпорност објекта, итд. Мала је вјероватноћа да би чист и сух камп-кревет проузроковао опасност и ако би она настала, ниво озбиљности би био низак. Влажан, прљав картон има далеко већу озбиљност и вјероватноћу ризика.

Непостојање мокрог чвора и купаонице представља највећи проблем. Ово можете процијенити путем детаљније провјере локације и разговора с присутним особама.

Које је радње потребно предузети?

И ово зависи од онога што затекнете на лицу мјеста. Ако вам се чини да нема хигијенских услова, онда требате озбиљно размислити о томе да ли да људе склоните из такве ситуације. То важи без обзира да ли се ради о трговини људима. Можда су хигијенски услови ипак адекватни, иако нису савршени, те је зато могуће ризик прихватити. Такођер је могуће да постоје неке једноставне мјере које би се могле предложити, а које могу смањити ризик.

Чак и ако се не ради о трговини људима, релевантна институција треба предузети одређену радњу да би смањила ризик по саме раднике и јавност.

Дио 2

Кажите учесницима да, у току првог разговора ради утврђивања статуса жртве, један радник каже да им пријети мушкарац, који говори локалним језиком, да ће добити „ово“ ако буду изазивали проблеме, притом „ово“ значи бејзбол палица с којом хода унаоколо и с времена на вријеме залупа по вратима. Радник каже службенику гдје се палица налази.

Службеници разговарају с мушкарцем који носи бејзбол палицу. Он им каже како се зове и они врше провјеру у систему постојећих оперативних сазнања. Кажу му да испразни џепове. Када их испразни, они налазе неколико личних карата особа с којима су претходно разговарали. Једна је с његовом сликом, али другачијим именом. Када службеници провјере име у систему постојећих оперативних сазнања, утврде да се ради о особи која је раније осуђивана због кривичних дјела с елементима насиља.

Ко или шта је изложено ризику?

Људи који раде на фарми.
Будућа истрага.

Шта представља ризик?

- Ризик постоји по људе на фарми, барем у смислу психолошких посљедица због пријетњи и с обзиром на комбинацију насилног понашања тог мушкарца и ранијих пресуда за кривична дјела с елементима насиља, а евентуално и у смислу физичких напада.
- Ризик постоји и по будућу истрагу, зато што ће потенцијални свједоци бити уплашени и највјероватније неће сарађивати с органима уколико се не увјере да службеници предузимају дјелотворне радње против тог мушкарца.

Који је ниво ризика?

- Опет, ово је тешко потпуно прецизно процијенити. Међутим, чини се да је вјероватноћа потенцијалне опасности постала већа и да је озбиљност, такођер, већа, с обзиром да постоје докази о насиљу и да би насиље могло имати тешке посљедице.
- Запамтите да потенцијални ризици, идентификовани у ранијој фази, још увијек постоје.

Које је радње потребно предузети? Отклонити, прихватити, смањити, избјећи, пренијети?

- Можете размотрити отклањање ризика од мушкарца који пријети. То можете урадити тако што ћете га лишити слободе/затворити. Још увијек није јасно да ли се ради о трговини људима (иако, што више имамо информација, то све више изгледа да би се могло радити управо о трговини људима), али вјероватно је законом препознато и кривично дјело напад на живот, тијело или друге слободе.
- Такођер можете отклонити ризик тако што ћете одвести раднике на безбједно мјесто. Међутим, то подразумијева да знате на коју ћете их локацију одвести. Простор у склоништу је врло ограничен и често нема мјеста за особе за које се сумња да су жртве трговине људима у сврху радне експлоатације. Ако склоните особе за које сумњате да су жртве, а оне немају гдје боравити нити имају средства да би се прехраниле, онда ризик по њих долази из више извора, између осталог, могу бити изложене ризику од новог уласка у ланац трговине људима.

6. Ништа није савршено

Важно је запамтити да нема савршеног система процјене ризика, посебно у комплексном контексту трговине људима.

Једино можете дати све од себе и урадити искрену процјену онога што се од вас разумно очекује да вам је познато.

Трговина људима – Како водити истрагу?

Материјал за обуку службеника за спровођење закона

План наставног часа 5

Потребе жртава трговине људима

Садржај

1. Увод	5
1.1 Циљана група учесника	5
1.2 Циљеви учења	6
1.3 Претходно знање	6
2. Ефекат трговине људима на жртве	7
2.1 Трајање	7
2.2 Извођење	7
2.3 Информације за едукатора	7
3. Потребе жртава.....	11
3.1 Трајање.....	11
3.2 Извођење	11
3.3 Информације за едукатора	11

1. Увод

Разумијевање и рјешавање потреба жртава трговине људима је изузетно важно за свакога ко је укључен у борбу против овог феномена.

Прво, постоји основна хуманитарна потреба за пружањем помоћи жртвама криминалитета како би се могле опоравити од посљедица кривичних дјела, развити свој потенцијал и допринијети друштвеној зајединици.

Друго, што је посебно важно за случајеве трговине људима, можда је законом прописана обавеза да се води рачуна о потребама жртава.

Треће, у кривичноправном систему постоји потреба за практичним приступом; уколико не водите рачуна о потребама жртава, можда нећете имати ни свједока; а ако немате свједока, вјероватно нећете имати ни чврсте доказе.

Иако често постоје особе и агенције с посебном улогом у пружању подршке жртвама, ипак је свако појединачно одговоран да пружи подршку од тренутка препознавања потенцијалне жртве. Ако се подршка не пружи на самом почетку, жртва се може вратити у стање угрожености и/или можда неће пружити драгоцјена обавјештења или обавјештајне податке.

Да бисте схватили како можете одговорити на потребе жртава, битно је прво схватити ефекат процеса трговине људима по његове жртве и зашто трговина људима има такав ефекат. Стога у првом дијелу ове наставне теме сагледавамо ефекат трговине људима по жртве.

Други дио се односи на импликације тих ефеката на службенике који се у оквиру својих послова и задатака професионално баве борбом против трговине људима и у њему је истражено неколико практичних корака ка савладавању тих ефеката.

1.1. Циљана група учесника

Ова наставна тема је намијењена свима који се у свом раду могу сусрести с трговином људима, између осталог:

- Полицијским службеницима;
- Припадницима Граничне полиције;
- Инспекторима рада;
- Социјалним радницима;
- Инспекторима санитарно-здравствене инспекције и инспекторима сигурности на раду;
- Просвјетним радницима.

1.2. Циљеви учења

- Навести изазове с којима се жртве трговине људима суочавају;
- Идентификовати све оне који могу жртвама пружити помоћ;
- Описати како ће подршка физичком и психолошком опоравку жртве помоћи полазнику обуке да учествује у кривично-правном процесу.

1.3. Претходно знање

Није потребно.

2. Ефекат трговине људима на жртве

2.1. Трајање

30 минута.

2.2. Извођење

Дидактичка презентација и „Информације за едукатора“.

2.3. Информације за едукатора

Уствари, сваки човјек у свом животу доживи неко трауматско искуство: смрт вољене особе, повреда због несреће, губитак посла, итд. За већину људи траума је релативно краткорочан феномен. Они се опораве кроз природне мождане процесе зацјељивања, подршку породице и пријатеља или физичку рехабилитацију.

Особа се тешко опоравити од трауме када постоји неколико отежавајућих фактора. У неким случајевима особе могу бити већ рањиве на трауму, посебно ако су већ доживјеле трауматско искуство у прошлости, а од којег се нису у потпуности опоравиле. Неке ситуације, као што је, на примјер, рат, могу произвести велики број догађаја интензивне трауматске природе. Неке друге ситуације можда немају исти интензитет, али могу дуго трајати. Насиље у породици, на примјер, може подразумијевати низ инцидената који појединачно не морају бити трауматски. Међутим, у међусобној комбинацији и током дужег временског периода они могу бити високо трауматски.

Суштина трауме је да „она надјачава психолошке и биолошке механизме одбране жртве. Она настаје када унутрашњи и вањски ресурси нису адекватни у одбрани од екстерне пријетње.“¹

Бити жртвом трговине људима је врло трауматичан догађај. Сљедећи фактори доприносе производњи трауме:

¹ UNODC. Anti Human Trafficking Manual for Criminal Justice Practitioners - Module 3: Psychological reactions of victims of trafficking in persons. 2009, United Nations: New York, p.2. (УНОДЦ. Приручник за борбу против трговине људима за практичаре кривичног права – Модул 3: Психолошке реакције жртава трговине људима. 2009. Уједињене нације: Њу Јорк, стр. 2)

Догађаји

Искуство жртве трговине људима вјероватно настаје када су догађаји непредвидиви и изван контроле. Природа процеса врбовања жртава је таква да жртва „предвиђа“ да ће се нешто догодити (напримјер, „добићу добро плаћен посао“) што се, уствари, на крају не деси (она није плаћена). Непредвидивост остаје присутна кроз цијели процес трговине људима.

Губитак контроле је, такођер, кључни елеменат. Жртва ће вјероватно претпоставити (и често јој је изричито речено) да ће имати нормалну контролу над својим животом (“Моћи ћу живјети онако како нормално и живим“) када, уствари, потпада под строгу контролу („Не смијеш изаћи из овог објекта, ради оно што ти се каже да радиш.“)

Мјере контроле

Жртве се могу контролисати путем више мјера које обухватају, између осталог, ограничавања кретања, насиље и злостављање.

Сви ови појмови се требају шире схватити и често су међусобно повезани. Напримјер:

- „Кретање“ може бити ограничено физичким препрекама, као што су зидови, браве и бодљикава жица. Такођер, може бити ограничено пријетњама физичког напада на жртву или њену породицу, пријављивања жртве надлежним органима због „почињеног кривичног дјела“ или укидања „повластица“;
- „Насиље“ може имати облик директног напада, вербалних пријетњи, насиља над другима или чак суптилне примјене насиља;
- „Злостављање“ може имати више облика, који се крећу од насилних напада до константног понижавања и атака на самопоштовање особе.

Вишеструка траума

Битан аспект трауматизације жртава трговине људима је вишеструкост: постоји велики број трауматских догађаја, који се јављају у различитим видовима. Неки су довољни да проузрокују трауму сами по себи (силовање или тешка повреда на раду, напримјер), али када се дешавају у комбинацији с другим ефектима трговине људима, траума постаје далеко дубља.

Стога, које су последице такве трауматизације?

Симптоми трауме

У студијама о жртвама трговине, људима су идентификовани симптоми који су наведени испод. Потребно је напоменути да су се прве студије фокусирале углавном на жртве трговине људима у сврху сексуалне експлоатације. Међутим, у новијим студијама су утврђени слични симптоми код жртава других облика трговине људима. Идентификовани симптоми су:

- Истовремени;
- Физички;
- Симптоми менталног здравља;
- Пост-трауматски стресни поремећај (ПТСП).

Истовремени

Ово се односи на истовремено присуство више врста симптома. Студије су показале да до једне половине жртава трговине људима (нпр, оних који су били сексуално експлоатисани) може показивати 12 различитих физичких симптома, у периоду до 14 дана након искуства у ланцу трговине људима. Након тога, симптоми слабе, с тим да чак и након отприлике 28 дана, 7 посто жртава још увијек показује 11 различитих симптома.

Физички

Најчешће пријављени симптоми код жртава трговине људима у сврху сексуалне експлоатације су били:

- Умор;
- Губитак тјелесне тежине;
- Неуролошки симптоми (поремећаји нервног система, као што су слабост мишића, конфузија и бол);
- Гастроинтестинални проблеми (стомачни проблеми и поремећај рада цријева).

Симптоми менталног здравља

Често пријављени и примијећени симптоми менталног здравља обухватају:

- Депресију;
- Тјескобу;
- Непријатељско расположење.

Пост-трауматски стресни поремећај (ПТСП)

То је поремећај менталног здравља проузрокован изложеношћу једном или више трауматских догађаја.

Идентификоване посљедице ПТСП-а обухватају:

- Рекурентно присјећање трауматских догађаја;
- Потешкоће са сном;
- Безосјећајност.

Постоји разлика између „једноставног“ и „комплексног“ ПТСП-а. Једноставни ПТСП је резултат једног трауматског догађаја; комплексни ПТСП је резултат више догађаја.

Жртве трговине људима пате од комплексног ПТСП-а с обзиром да су често доживљавале вишеструке трауматске догађаје.

С временом, симптоми ПТСП-а имају тенденцију опадања, иако то зависи о околностима и особи. Могу се поново јавити у вријеме стреса.

Као што је наведено у горњем тексту, највише нам је позната трговина људима у сврху сексуалне експлоатације (скоро искључиво жена); још увијек долазимо до нових информација о жртавама других облика трговине људима и оне показују да се ПТСП, такођер, јавља и код тих особа.

Вјежба

Ова вјежба захтијева врло осјетљиво и пажљиво поступање.

Замолите све учеснике да размисле о неком трауматском догађају из свог живота. То може бити из личног или професионалног живота.

Кажите им да се од њих не очекује да о томе наглас говоре.

Дајте им око једне минуте за размишљање.

Затим их замолите да размисле о ефекту који је такав догађај имао на начин на који су касније функционисали у животу. Сада их замолите да размисле о томе који би ефекат био да су доживјели други трауматски догађај у свом животу, истовремено кад и први или одмах након њега.

Ово ће највјероватније произвести мирну атмосферу у којој ће сви учесници размишљати у тишини.

Питајте учеснике који би, према њиховом мишљењу, били корисни одговори који би помогли особама које су доживјеле трауму. Извршите евиденцију одговора методом по вашем избору и о томе разговарајте са свим учесницима.

3. Потребе жртава

3.1. Трајање

30 минута.

3.2. Извођење

Дидактичка презентација и „Информације за едукатора“.

3.3. Информације за едукатора

Општи принципи потреба жртава су:

- Жртве трговине људима требају бити идентификоване као жртве кривичног дјела;
- С њима се не смије поступати као с криминалцима;
- С њима се не смије поступати само као са извором доказа.

Индентификовање особа као жртава

Ово је битан елемент борбе против трговине људима и није га увијек лако постићи. Примјери пропуста у идентификовању обухватају и сљедеће:

- Заузимање става да се затечене жене или мушкарци „само проституишу“ (прејудицирани став примијењен на сексуалне раднике) и занемаривање свих индиција које упућују на трговину људима;
- Закључак да је пријава радне експлоатације само спор око уговора о раду;
- Вјеровање да су особе „друштвени отпадници“, „пијанице“, „овисници“ итд., а не рањиве особе које се буквално искоришћавају као робови;
- Прихватање притужби о „крађи“ и других навода о кривичним дјелима од стране послодаваца против „запослених“, без испитивања и вођења истраге;
- Поступање с особама једноставно, као с нерегуларним мигрантима, без спровођења истраге о околностима њиховог присуства на одређеној локацији.

Жртве се не третирају као криминалци

Многе жртве трговине људима су починиле „кривична дјела“ у процесу трговине људима. Ту се може радити о последици нелегалног преласка границе, рада без потребних докумената или директне експлоатације тих особа кроз незаконите активности, као што су просјачење или ситне крађе.

Поступање са жртвама не само као са извором доказа

Јасно је да су жртве трговине људима битан извор доказа. Уистину, можда су и најважнији извор. Ако с њима не поступате као с људским бићима и ако не водите рачуна о њиховим основним потребама, вјероватно нећете дуго имати те изворе доказа. Разлог је тај што ће вјероватно престати сарађивати у истрази и/или одбити да свједоче на суду.

Сугерисани одговор

Цјелокупним одговором у току сваког процеса, који слиједи након што се открије дјело трговине људима, треба осигурати да су жртве што је могуће безбједније и да се осјећају што безбједнијим.

У даљем тексту су описане неке кључне радње, које је потребно предузети, да би се остварио овај циљ.

Потребно је примијетити да структура одговора на те потребе варира међу земљама, зависно од расположивих ресурса, природи конкретног случаја и законима. У неколико случајева сугерише се разматрање предузимања одређених мјера (као што су мјере социјалне подршке), које можда нису званично на располагању. То је потребно увијек урадити на начин који неће бити у супротности с домаћим законима и тек након што се спроведе одговарајућа процјена ризика за таква неформална рјешења

Истражна фаза

- Процијените ризик по жртву од почетка; наставите спроводити процјену ризика током вашег цјелокупног поступања са жртвом.
- Процијените физичко и психичко здравље особе, за коју сумњате да је жртва, и обезбједите одговарајући третман, што прије можете.
- Говорите јасним, једноставним језиком и провјеравајте да ли вас жртва разумије.
- Објасните ко сте и која је ваша улога; то урадите и за сваку другу особу која је укључена у процес.
- Објасните им права која имају према домаћим законима. Напримјер, право на привремени боравак, право на подршку социјалног радника и организовање смјештаја.
- Чак и ако није прописано „право“ на социјалну подршку, размислите о могућности да је осигурате.

- Када год можете, објасните шта се дешава и зашто.
- Претраживање и медицински преглед жртава се може обавити само уз њихов пристанак, који доносе на основу потпуних информација.
- Немојте обећавати оно што не можете испунити.
- Радите заједно с практичарима из других дисциплина на планирању свеобухватног и мултидисциплинарног приступа.
- Користите одговарајуће технике приликом испитивања угрожених жртава.
- Увијек имајте на уму поступак повлачења тужбе након што се утврди да је особа починила дјело у склопу процеса трговине људима ради експлоатације.
- Жртви и (када то одговара) њеној породици пружите заштиту путем мјера као што су осигурање склоништа, третирање свих информација о локацији склоништа као тајне, израда плана за ургентно пружање помоћи, итд.

Поступак прије и у току суђења

- Наставите радити процјену ризика.
- И даље објашњавајте шта се догађа и због чега, и увијек их обавјештавајте о времену и датуму заказаних рочишта, објасните им поступак пред судом (укључујући и, на примјер, заштитне мјере, као што су свједочење иза паравана и путем уређаја за пренос слике и звука), реците им ко ће бити на рочишту, итд.
- Водите рачуна о томе да су „канални“ комуникације увијек отворени прије суђења и током поступка суђења.
- Уз подршку релеватних професионалних лица пратите физичко и психичко стање жртве.
- Наставите сарађивати с практичарима из других дисциплина ради идентификовања посебних потреба сваке жртве.
- Можда вам је на располагању формални процес пружања социјалне и практичне подршке жртвама трговине људима; у супротном, размислите како бисте га могли обезбиједити.
- Обезбиједите смјештај који одговара ризицима с којима се жртве суочавају.
- Ако разматрате повратак жртве у локацију њеног поријекла, урадите процјену ризика и утврдите који је вид подршке могуће жртви пружити, прије него што донесете одлуку о њеном повратку.
- Водите рачуна о основним стварима, као на примјер, како ће жртва доћи до суда.
- Да ли су жртве обавезне да свједоче на суду варира међу земљама. Када правни систем то омогућава, а жртве одбију да свједоче, њихову одлуку треба поштовати. Ако су по закону обавезне да свједоче, врло је битно да им то објасните и да им пружите сву могућу подршку.

Поступак након суђења

- Запамтите да се потреба за подршком жртвама наставља и након окончања судског поступка.
- Пронађите организације које пружају одговарајуће услуге реинтеграције и рехабилитације и сарађујте с њима.
- Понудите „канал“ комуникације како бисте омогућили жртвама да пријаве све што их забрињава или све пријетње њиховој безбједности.

Вјежба

Ова вјежба је заснована на вјежби на конкретном примјеру бр. 4 – Јавна кућа.

Ова вјежба се може урадити у мањим групама или пленарно са свим учесницима.

Или прочитајте наглас први дио вјежбе (све до наслова „Који показеоци постоје?“) или (што би било боље) подијелите примјерке текста учесницима да би га сами прочитали.

Замолиите учеснике да размисле о сљедећим питањима:

- У којем стању физичког здравља ћете, према вашим очекивањима, затећи те жене?
- Које симптоме трауме можете очекивати код тих жена?
- Шта мислите, које су њихове тренутне потребе као жртве?
- У контексту онога чиме се ви бавите, како бисте могли одговорити на те потребе?

Информације за едукатора везане за дискусију на тему садржаја вјежбе

(У даљем тексту су наведене само неке кључне ствари и листа није коначна)

Физичко здравље

- Вјероватно су жене имале незаштићени секс. Вјероватно постоји висок ризик од болести које се преносе сексуалним путем.
- Општи услови на локацији су штетни по здравље, тако да жене пате од разних обољења и болести проузрокованих таквим условима.
- Из онога што можемо видјети, чини се да је храна на тој локацији била неадекватна, те због тога можемо пронаћи симптоме неухрањености.
- Такођер, постоје одређени докази о постојању крви у неким „кабинама“, који могу указивати на то да су неке (ако не све) жене биле физички нападнуте.
- Не можемо још увијек рећи све док не будемо разговарали са женама и не узмемо у обзир резултате медицинских прегледа, али с обзиром да жене бораве тамо гдје раде и да је јавна кућа „високо фреквентна“ локација, вјероватно ће показивати физичке симптоме умора.

Траума

- Иако још увијек не можемо са сигурношћу тврдити да ли су жене дале свој пристанак или нису, ако се покаже да се са женама трговало, онда су силоване више пута.
- Зависно од тога колико дуго тамо бораве, можда стотине или чак хиљаде пута.
- Стога ћете вјероватно примијетити симптоме ПТСП-а, као и рекурентна присјећања,

потешкоће са спавањем и безосјећајност.

- Вјероватно ће имати и неке друге симптоме, између осталог, симптоме депресије, тјескобе и непријатељског расположења.

Тренутачне потребе

- Чини се да процјена физичког стања сваке жене треба бити први приоритет у овом случају, како би било могуће предузети активности на пружању помоћи.
- Прљави услови на локацији указују на то да су чиста одјећа и купање, такођер, приоритети (након што размотрите све потребе за клиничким судско-медицинским прегледом).
- Потребно је узети у обзир и основне ствари, као на примјер, када су и шта жене задњи пут јеле и пиле.
- Под претпоставком да се сумња на трговину људима, жене се требају измјестити на сигурну локацију.
- Жене можда имају тјескобу у вези с пријетњама упућеним њима лично и њиховим породицама или страх да ће њихова сексуална експлоатација бити јавно обзнањена у срединама у којима су живјеле.

Рјешавање потреба

- Врло је важно да се женама објасни све што ће услиједити.
- Медицински преглед треба бити обављен из практичних разлога што је прије могуће (под условом да дају добровољан пристанак).

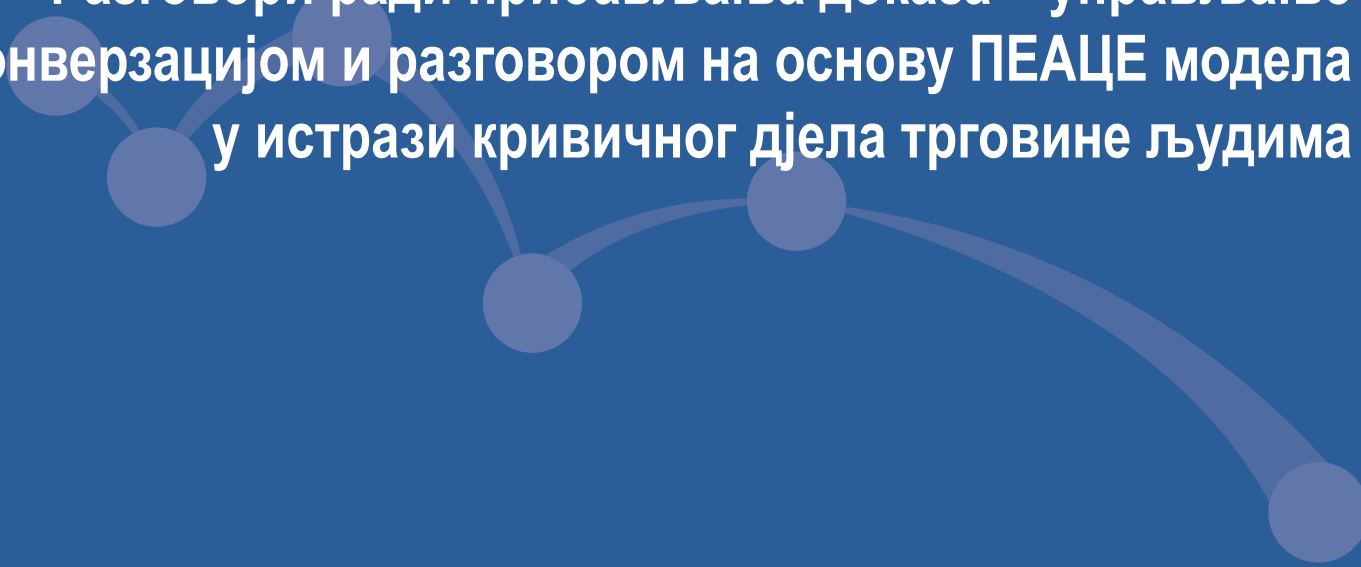

Трговина људима – Како водити истрагу?

Материјал за обуку службеника за спровођење закона

План наставног часа 6

Разговори ради прибављања доказа – управљање конверзацијом и разговором на основу ПЕАЦЕ модела у истрази кривичног дјела трговине људима

Садржај

1. Увод	5
1.1 Циљана група полазника.....	5
1.2 Циљеви учења	5
1.3 Претходно знање	6
2. Конверзације	7
2.1 Шта је конверзација?	7
2.2 Наизмјенично учешће у конверзацији, теме и моћ.....	9
3. ПЕАЦЕ	12
3.1 Објашњење модела ПЕАЦЕ	12
3.2 Која је сврха разговора ради прикупљања обавјештења?.....	12
3.3 Компаративна структура опште конверзације и разговора вођених на основу ПЕАЦЕ модела	12
4. Планирање	14
5. Ангажовање и објашњење	19
6. Описивање	22
7. Затварање	28
8. Евалуација	29
9. Практична примјена	30

1. Увод

Разговор са жртвама, свједоцима и осумњиченицима представља врло битан елемент сваке кривичне истраге. Испитивање ради прибављања доказа може у себи носити одређену мистику и полицијски службеници, који га обављају, сматрају да се ради о комплексном и изузетно тешком задатку.

Филозофија која лежи у основи ове наставне тематике гледа на разговоре, који се обављају ради прибављања обавјештења, једноставно као на конверзацију која се води у одређену сврху. Када полазници обуке схвате елементе опште конверзације, коју више пута свакодневно воде, биће у стању примијенити оно што већ несвјесно знају и исто знати примијенити на разговор који се обавља ради прибављања доказа.

Изазови разговора који се обављају у току истраге кривичног дјела трговине људима (посебно разговори са жртвама) разликују се од изазова у истрази дјела општег криминалитета. Сличнији су изазовима у истрагама кривичних дјела силовања, серијског злостављања и физичког напада с елементима насиља. Основна питања су сљедећа:

- Кривично дјело трговине људима може бити врло комплексно, често се извршава током дужег временског периода, на већем броју локација и обухвата већи број особа које су повезане с чињењем тог дјела. То значи да има пуно ствари које се жртве требају сјетити.
- Трауматични ефекти кривичног дјела трговине људима утичу на жртвину способност присјећања свега што се догодило.
- Због метода контроле, као што су саучесништво у извршењу незаконите радње, експлоатација статуса нерегуларних миграната или страха од посљедица на родбину, жртве могу дати неистините исказе.
- Кроз пажљиво, осјетљиво поступање и обављање разговора често је могуће добити истинит исказ. Међутим, ако се он разликује од првог исказа, то може изазвати проблеме током саслушања у поступку пред судом.
- Брига о жртви након обављања разговора је врло битна ако се од жртве очекује да свједочи пред судом.

1.1. Циљана група полазника

Ова наставна тема је намијењена прије свега онима који имају улогу у вођењу истрага кривичних дјела трговине људима, укључујући и:

- Све службенике који обављају разговоре са жртвама, свједоцима или осумњиченицима ради прибављања обавјештења.

1.2. Циљеви учења

По завршетку обраде ове наставне теме, полазници ће бити у стању:

- Навести основни циљ разговора које обавља полиција;
- Навести пет фаза разговора:
 - (П) Припрема и планирање;
 - (Е) Ангажовање и објашњавање процеса и садржаја;
 - (А) Опис догађаја који даје жртва/свједок;
 - (Ц) Затварање разговора на одговарајући начин;
 - (Е) Евалуација садржаја разговора.
- Објаснити због чега је потребно планирати разговоре;
- Описати практичне кораке које је потребно предузети приликом планирања разговора;
- Идентификовати начин ангажовања испитиване особе на разговор ради прибављања доказа (без обзира да ли се ради о свједоку, жртви или осумњиченом);
- Објаснити када разговор треба прећи у фазу описивања;
- Објаснити концепт „слободног присјећања“;
- Идентификовати отворена, специфична, затворена и сугестивна питања и објаснити разлике међу њима;
- Описати како се разговор треба затворити;
- Идентификовати практичне кораке у евалуацији садржаја разговора;
- Планирати и припремити симулирани разговор са жртвом/свједоком;
- Идентификовати одговарајуће радње и начине ангажовања и објашњења у разговору са жртвом/свједоком.

1.3. Претходно знање

Пожељно је да су полазници већ савладали наставну тему број 3: „Разговор ради утврђивања статуса жртве трговине људима“.

Шта је разговор?

Разговор који обавља полиција са свједоком или осумњиченим је у суштини конверзација. Иако постоје неке кључне разлике у односу на свакодневну конверзацију, ипак постоји далеко више сличности него разлика.

Да би полицијски службеник обавио дјелотворно испитивање ради прибављања доказа, он мора прије свега разумијети конверзацију: њену сврху, структуру и технике вођења конверзације. С обзиром да у току дана водите на стотине, чак и хиљаде конверзација, познато вам је све што требате знати о њима, зар не? Ако сте изразито самосвјесни, онда можда знате; међутим, ако сте попут велике већине нас, вјероватно не знате.

У оквиру ове теме ћемо се прво осврнути на структуру опште конверзације, како бисмо могли примијенити научене лекције на специјализовану врсту конверзације, као што је испитивање које обавља полиција.

2. Конверзације

2.1. Шта је конверзација?

Овај дио садржи информације о основним правилима конверзације. Сврха је да се започне процес учења у којем ћемо видјети како се компоненте опште конверзације (које, уствари, свако зна и користи) преносе на испитивање ради прикупљања доказа. Другим ријечима, фокусирајући се на оно што учесници већ раде (иако можда тога нису свјесни), настојаћемо демистификовати процес дјелотворног испитивања ради прибављања доказа.

Пред вама је избор. Можете прво фацилитирати пленарну дискусију, а потом радити вјежбу под називом „праћење конверзације“ или можете прво урадити вјежбу, а након тога фацилитирати дискусију свих полазника.

Искуство показује да вјежбе, када се њима почиње рад, активишу врло висок ниво енергије и да су користан „ледоломац“; недостатак је тај што неки људи понекад остану збуњени таквим редослиједом.

Фацилитирана дискусија

Свим учесницима поставите сљедеће питање:

Шта је конверзација?

Конверзацијом се постиже сљедеће:

- Размјењују се информације;
- Она указује на однос међу учесницима (може оснажити постојеће односе или успоставити нове);
- Конверзација је више од пуког изговарања ријечи, с обзиром да обухвата цијели низ невербалних комуникација.

Каква је структура конверзације?

Свака конверзација има исту основну структуру:

- Отварање;
- Размјена;
- Затварање.

Основна правила конверзације су сљедећа:

- Конверзација захтијева сарадњу;
- Сарадња је сигнализвана;
- Када конверзација почне, учесници у конверзацији имају обавезу да наставе разговарати;
- Затварање конверзације не смије другога/друге збунити, нити увриједити.

Примјер

Двоје људи који се познају сусрећу се у ходнику. Једно од њих каже: „Здраво. Како си?“ Други одговара: „Добро сам“. У овом примјеру нема сарадње и друга особа је сигнализвала да не жели сарађивати.

Друго двоје људи се сусреће у ходнику. Један од њих каже: „Здраво, Како си?!“ Други одговара: „Добро, а ти?“ У овом примјеру сарадња је сигнализвана. Прва особа може једноставно рећи: „Добро“, чиме би сигнализвала да не жели наставити конверзацију, с тим да би то било необично и изван општег „правила“. Иницирањем контакта оне су сигнализвале да желе разговарати; такав нагли прекид конверзације, чак без „хвала“ итд., могао би бити увредљив.

Без обзира шта је, уствари, речено, невербална комуникација може порећи или надјачати значење изречених ријечи. Напримјер, „Угодан дан [ти желим]“ је пријатна и позитивна реченица којом се завршава конверзација, али када је изречена уз гримасе или је само прогунђана, она преноси потпуно другачије значење и на ивици је пријетње.

Вјежба – Праћење конверзације

Одаберите или замолите два учесника да поведу међусобну конверзацију.

Изведите их сале.

Реците им да разговарају (напримјер) о томе зашто навијају за одређени фудбалски клуб, о најомиљенијем играчу, о томе шта им се допада у његовом стилу игре, итд.

За све то им је довољно пет минута. На крају конверзације и један и други требају имати одређена сазнања о мишљењу другога о теми о којој су разговарали.

Подијелите остале учеснике у три групе и свакој групи дајте једно од сљедећих питања на које требају одговорити, а у вези с претходном конверзацијом између два учесника.

- Како је конверзација отворена? (Пратите положај тијела, како су се представили, како су увели тему, итд.)
- Како су увођене нове теме разговора? (Коментари се могу дати или можете тражити коментаре у вези с тим)

- Које су невербалне потезе правили током конверзације? (Сједили су, правили гесте рукама, очима, итд.)

Кажите учесницима, који прате конверзацију, да једноставно само посматрају. Они се не смију укључивати у конверзацију. Могу правити забиљешке, уколико то желе.

Ставите двије столице једну до друге, по могућности на одређеној удаљености.

Вратите два учесника који ће водити конверзацију у салу, реците им да сједну на столице и да почну разговарати.

Прекините их након пет минута и дајте им двије или три минуте за размишљање. Тако ће два учесника, која су водила конверзацију, моћи размислити о томе да ли су ишта сазнали у току разговора, док ће остали учесници посматрачи моћи размислити о томе да ли су примијетили оно што се од њих тражило да прате.

Учесници се сада требају вратити на своја мјеста.

Питајте два учесника, која су водила конверзацију, да ли су им сада познатија „размишљања, стајалишта, осјећања“ партнера о одабраној теми. Можете их замолити да вам дају примјере онога што су сазнали.

Цијелој групи реците која су питања посматрачи добили.

Питајте посматраче да кажу шта су примијетили.

Додатне смјернице

Претпоставља се да ће барем нешто примијетити, али чак и ако је генерални одговор слаб или без детаља, и то је драгоцјен показалац да не размишљамо пуно о конверзацији – она се само дешава. Ми, као службеници који водимо испитивања ради прибављања доказа, требамо о разговору и његовом току размислити.

2.2. Наизмјенично учешће у конверзацији, теме и моћ

У овом дијелу сесије уводимо неке формалне концепте структуре конверзације.

Наизмјенично узимање ријечи

Да би се водила конверзација, очигледно је да учесници у конверзацији наизмјенично узимају учешће у размјени информација.

Основна „правила“ наизмјеничног учешћа су:

- На сваког учесника у конверзацији дође ред да говори и ред да слуша другог/друге;
- Добровољна измјена учешћа ставља притисак на оног ко слуша да се укључи у разговор;
- Одбијањем „понуђеног“ редослиједа поново се ставља притисак на оног ко говори да настави конверзацију.
- Недобровољна измјена учешћа, када један учесник прекида другог, представља захтјев тог учесника да „узме ријеч“.
- Притисак да „преузмете ријеч“ је снажан када вам се сигнализује.

Наизмјенично учешће се сигнализује на сљедећи начин:

- Вербално – добровољан прекид говора, активно тражећи одговор уз фразе попут: „Шта ви мислите?“
- Невербално – климање главом, гестови, гримасе, приближавање или удаљавање од других учесника, производња гласних звукова без изговорених ријечи, итд.

Брзина и учесталост замјене:

- Одрасле особе, које имају дуго искуство у вођењу конверзације, свјесне су „правила“ наизмјеничног узимања ријечи;
- У конверзацији између одрасле особе и дјетета, одрасла особа несвјесно ускаче, прерано узима свој ред да се обрати дјетету (можда због фрустрације), што значи да одрасла особа заузима највише времена говорећи, док су одговори лимитирани;
- Сличан феномен конверзације између родитеља и дјетета може се примијетити и код „људи од моћи“ (нпр. полиције), када то несвјесно раде у току разговора са особама које у њиховој перцепцији немају моћ;
- Овакав приступ може, такођер, довести и до постављања затворених питања, потврђивања претпоставки, итд.

Контрола и брига

Сви учесници у конверзацији доносе одлуку о контроли путем:

- Приступа времену у којем говоре;
- Одабира теме и прогресије;
- Бриге – бриге о себи и бриге о другој особи;
- Властитог себе – што исклучује другу особу и њену перспективу;
- Других – свјесно се узимају у обзир стајалишта која су други претходно изразили, итд.

Одабир теме

Теме се уводе путем коментара, питања за мишљење или постављања питања. Након размјене мишљења о теми (која може трајати неко вријеме), један учесник развија конверзацију увођењем друге теме.

Однос моћи

Структура конверзације често одражава однос моћи међу учесницима. Чак се може и користити (свјесно или подсвјесно) за јачање односа моћи.

Према стереотипу, „надмоћан“ учесник највећим дијелом говори, има контролу над „смјеном“ у конверзацији и бира теме. Све у свему, овакав начин највјероватније изазива понизно понашање код мање „моћног“ учесника.

У случају полиције, постоји неколико питања у вези с овим. Чак и када не постоји „надмоћност“ на страни службеника који води разговор, пука чињеница да је припадник полицијских снага значи да ће га особа, од које се прикупљају обавјештења, сматрати надмоћним. Стога, испитивана особа може покорно давати одговоре. И неки полицијски службеници могу себе сматрати „надмоћним“ и активно спроводити контролу тако што ће, на примјер, они говорити највећим дијелом. Уистину, можда неки вјерују да овај високо самоувјерен приступ представља пут до сазнања истине.

Ово има потенцијално озбиљне последице. Што више службеник који води разговор говори, то мање испитивана особа има могућност да говори. Ако службеник говори највећи дио времена, мања је вјероватноћа да ће слушати када коначно испитивана особа да одговор. Када службеник говори више него што је потребно, тиме се повећава шанса да он/она намеће властито мишљење у погледу онога што се догодило, умјесто да то сазна од испитиване особе. У таквој ситуацији испитивана особа добива снажну поруку да је ту да би слушала, а не да би говорила. Цјелокупан ефекат тога је да се тиме умањују или елиминишу информације од испитиване особе.

Стога, контролу треба вршити кроз приступ времену у којем се говори, кроз одабир тема и прогресију.

Службеници који воде разговор требају, такођер, бити врло сензитивни према феномену „односа моћи“ и предузети све могуће мјере да би смањили његов учинак. Неки од начина на које је то могуће урадити, размотриће се у другом дијелу Плана наставног часа.

3. ПЕАЦЕ

3.1. Објашњење модела ПЕАЦЕ

ПЕАЦЕ је [енглески] акроним који означава методу испитивања, која се углавном користи у раду полиције. Он значи:

- П – планирање и припрема
- Е – ангажовање и објашњење
- А – опис
- Ц – затварање
- Е – евалуација

3.2. Која је сврха испитивања ради прикупљања доказа?

Разговор ради прикупљања доказа је конверзација која има одређену структуру и која се води у нарочиту сврху – ради прибављања тачног описа догађаја (или серије догађаја) од жртава, свједока или осумњичених. Информације, које се добију у току овог разговора, користе се заједно с другим информацијама да би се одлучило о радњама које ће се предузети, као што су подношење службене пријаве против особе за извршено кривично дјело, обављање даљих испитивања или спровођење додатне истраге.

Чак и када садржај разговора нема снагу доказа на суду (напримјер, у неким земљама, одређена полицијска истраживања вођена у првој фази или разговори које воде друге агенције које немају полицијске надлежности), добра је пракса да се користи ПЕАЦЕ модел и смјернице дате у овом Плану наставног часа.

Циљ разговора није да се дође до признања или описа догађаја, који ће се уклопити у друге доказе, нити да се потврде предрасуде или стереотипи службеника који води разговор.

3.3. Компаративна структура опште конверзације и разговора вођених на основу ПЕАЦЕ модела

Структура разговора вођеног на основу ПЕАЦЕ модела је слична структури опште конверзације, уз одређене додатке.

Фаза	Конверзација	Разговор вођен на основу модела ПЕАЦЕ
Прије	<p>Планирање</p> <p>Можда потребно у одређеној мјери, али често је присутно врло мало свјесног планирања.</p>	<p>Планирање</p> <p>Захтијева свјесно планирање на основу расположивих сазнања.</p>
Почетак	<p>Отварање</p> <p>Разноврсно, зависи од сврхе конверзације, учесницима и односима.</p>	<p>Ангажовати и објаснити</p> <p>Треба дати конкретне информације о сврси разговора, детаље о службенику, итд., али мора бити у складу с друштвеним нормама да би конверзација била позитивна и имала резултате.</p> <p>Потребна свјесна настојања да се изграде и одрже односи.</p>
У средини	<p>Размјена</p> <p>Друштвене норме се требају поштовати, нпр. наизмјенично учешће у конверзацији, сигнализовање сарадње, наставак конверзације, итд.</p> <p>У многим случајевима фаза размјене мишљења сигнализује однос моћи.</p> <p>Понекад има структуру на начин да покрива теме, али чешће не.</p>	<p>Опис</p> <p>Потребно је поштовати друштвене норме, али наизмјенично учешће у разговору итд., треба се изричито размотрити и планирати.</p> <p>Посебно је потребно користити технике као што су успорени говор, предаја контроле испитиваној особи, потребно је иницирати слободно присјећање, итд.</p> <p>Сврха описивања треба имати структуру сачињену према фази планирања и информације до којих се долази како описивање догађаја напредује.</p>
Завршетак	<p>Затварање</p> <p>Постоји више метода. Означава затварање конверзације, њиме се може сумирати исход или оснажити веза.</p>	<p>Затварање</p> <p>Треба бити у складу с друштвеним нормама, али и садржавати конкретне информације у погледу тога шта се даље може десити. У овој фази је потребно испитиваној особи пружити могућност да искаже оно што њу забрињава.</p>
Послије	<p>Евалуација</p> <p>Може бити формална, али у већини случајева садржај конверзације није никад свјесно евалуиран или је евалуација интерна и неформална.</p>	<p>Евалуација</p> <p>Треба бити свјесна и конкретна да би се видјело који су циљеви из плана остварени и које се истражне могућности нуде, потребно је искористити и евалуацију као основу за планирање даљих разговора.</p>

4. Планирање

Требате планирати (што је више могуће) све фазе разговора. Јасно је да ће, оно што испитивана особа каже, мијењати ваш план током разговора, али постоји више аспеката разговора који се ипак могу испланирати. Планирање обухвата проналазак већ постојећих сазнања и утврђивање околности, догађаја и особа од интереса, практична питања као што су опрема, начин поступања са испитиваном особом и опште и специфичне теме, које су адекватне и/или су неопходне.

Практична питања

То су:

- Која су досадашња сазнања, тј. које информације већ постоје?
- Шта желимо сазнати?
- Гдје ће се одржати разговор?
- Ко ће обавити разговор?
- Како ће се разговор снимати?

Досадашња сазнања

Она могу доћи из неколико извора, укључујући и околности у којима су особе пронађене, гдје су затечене, у којим су условима затечени, све што су евентуално рекле прије него што су пронађене, имовина у њиховом посједу, итд.

Шта желимо сазнати?

То је циљ разговора. Генерално, примарни циљ је да се добије што искренији исказ. Под одређеним околностима могу постојати различити примарни циљеви, на примјер, када се вјерује да људима пријети опасност од доношења озбиљних повреда и када се вјерује да ће се путем разговора особе у опасности моћи лоцирати. Јасно је да исказ мора бити искрен, али се ипак можда прво желимо фокусирати на то, једно, питање.

Вјероватно постоји одређени број других специфичних циљева, као што су утврђивање улоге осумњиченика, идентификација система комуникације и утврђивање да ли је особа под контролом и ако јесте, на који начин.

Такођер је добра пракса идентификовати сва „питања која су битна за истрагу“ (о којима ће бити више ријечи у даљем тексту), као што су питања потребна за доказивање оптужбе, питања потребна да би се разјасниле нејасноће, којих сте већ свјесни, или питања путем којих је могуће доћи до информација о кретању кључних особа. Можете бити свјесни неких од њих у току фазе планирања, док ће се друге информације открити током разговора.

Гдје ће се обавити разговор?

То зависи од ваших законских прописа и околностима. Основни минимални услови за локацију разговора требају бити сљедећи:

- Да је локација што чишћа и угоднија;
- Да је опремљена с довољно столова, столица, итд.;
- Да је што је више могуће заштићена од узнемиравања;
- Да је опремљена с потребном радном опремом на основу смјерница, законских прописа, итд.

Ко ће обавити разговор?

И то зависи од ваших законских прописа и конкретним околностима ваше локације. Препоручује се сљедеће:

- Идеално би било да разговор обаве барем два службеника;
- Службеници који обављају разговор требају бити адекватно обучени, на примјер, за обављање разговора с рањивим жртвама;
- Службеници који обављају разговор требају се на одговарајући начин понашати према испитиваним особама.

Род службеника који обавља разговор је питање о којем се већ неко вријеме води „врућа“ дебата у глобалним круговима борбе против трговине људима. У неким земљама то не представља проблем, зато што закон налаже шта је потребно урадити (тј. да, генерално говорећи, само жене могу испитивати жене). Тамо гдје постоји избор, неки судионици дебате тврде да жене требају испитивати мушкарци, тврдећи да ће у неким случајевима жене боље одговарати на питања која поставља службеник него службеница. Иако можда овдје има валидних аргумената, општи консензус је да се даје предност службеницама при обављању разговора са женама, посебно када постоји вјероватноћа да ће жена, с којом се води разговор, открити неке интимне детаље о сексуалној активности.

Како ће се разговор снимати?

То је друго питање које, такођер, зависи од комбинације законских прописа и околности. Слиједи нека кључна питања:

- Сваки вид електронског снимања смањује притисак на испитивану особу и омогућава „слободнији“ ток разговора;
- Снимањем се биљеже реакције, што може бити корисно за доказивање у кривичном поступку (иако, зависно од реакције, то може и одмоћи);
- Електронско снимање (посебно видео снимање) може омогућити препознавање испитиване особе или, ако ништа друго, испитивана особа може бити у страху да ће је неко препознати;
- Чак и ако користите неку врсту електронског снимања, према доброј пракси, савјетујемо и записивање кључних чињеница, с обзиром да ће их можда бити тешко наћи на снимку, који понекад може бити врло дуг.

Понашање

За тренутак свјесно размислите о свом понашању током разговора. Размислите о томе на који начин ћете помоћи испитиваној особи да се опусти и остане опуштена, колико год је могуће, током цијелог разговора, како бисте себи пружили прилику да добијете најтачније и најкомплетније информације.

Одговарајуће понашање је врло слично понашању у току конверзације. Неке особе, оне које су вјеште у вођењу конверзације, раде те ствари инстинктивно. И ви то можете, у сваком тренутку, али је већа вјероватноћа да ћете неке ствари радити само понекад. Сада ћете урадити једну мању вјежбу како бисте постали свјеснији шта представља одговарајуће понашање.

Вјежба – Понашање

Циљ ове вјежбе је да се покаже који су видови понашања одговарајући за разговор. Она ће показати и како је свјесним коришћењем ових процеса, који се користе у вјежби, могуће опустити атмосферу.

Ова вјежба ће вјероватно произвести мало смијеха – што је дјеломично и намјера, а коментар о томе се налази у даљем тексту. Хумор је позитиван, али се треба држати под контролом, како не би засјенио врло озбиљну поруку ове вјежбе.

Замолите све учеснике да се насмијеше.

Вјероватно ће се неки почети гласно смијати. Сви се требају насмијешити, али не и гласно смијати. То треба урадити на весело и опуштен начин како би се учесници опустили и да би се показао опуштајући ефекат који осмијех има на друге. Едукатор ће можда показати како изгледа усиљени осмијех (изрази лица који су јасно усиљени и не представљају природан осмијех).

Затим едукатор каже да ће им саопштити једну тужну вијест; учесници требају имати забринут израз лица.

Оно што им едукатор каже треба бити донекле тужно, нпр. „Нисам спавао цијелу ноћ зато што је један пас лајао.“ И овдје може бити одређена доза хумора, али и шанса да се испитају и покажу разни нивои „забринутог“ израза лица.

Замолите све полазнике да заузму опуштен положај тијела.

Шаке требају бити одмакнуте од уста, руке не смију бити прекрижене, положај тијела треба бити усправан, а не погрбљен, али ипак без напетости уз прекомјерну пажњу.

Едукатор ће можда прошетати по сали и коментарисати разне положаје тијела – преблизу, предалеко, погрбљено, напето с превеликом пажњом, итд. и замолити учеснике да буду опуштенији. Ово се треба наставити све док положај тијела свих учесника не буде онакав какав у овој вјежби треба бити. Едукатори ће можда одлучити да испричају причу о Златокосој [и три медвједа] – у свакој ситуацији с којом се Златокоса суочи, она испробава двије опције прије него што нађе трећу, „праву“ опцију.

Сада учеснике замолите да заузму исправан положај тијела поред особе која сједи до њих.

Одаберите једног учесника и сједите испред њега с опуштеним положајем тијела.

Замолите учеснике да вам кажу како би се осјећали када би с вама причали о некој неутралној теми, као што је вријеме, омиљена храна, итд.

Док вам буду говорили, нагните се и кроз им се приближите.

Замолите учеснике да опишу то што радите и шта је добро, а шта није.

Потом замолите учеснике да се нагну напријед и да прођу кроз исти поступак и пронађу одговарајућу „дистанцу у нагнутом положају“.

Едукатор сада треба учесницима рећи да су се управо сусрели с особом испред њих. Како ће се поздравити, итд.?¹

Учесници то требају демонстрирати.

Након тога сви учесници о томе разговарају с нагласком на улогу коју имају култура, род и однос моћи.

Учесника, којег сте одабрали, погледајте право у очи.

Након тога урадите опет исто – да ли је то превише? Питајте учеснике шта је ту добро, а шта није.

Након тога учесници требају то исто демонстрирати са својим партнерима.

1 Обратите већу пажњу на симболично додиривање и тактилну комуникацију (комуникацију додиром).

Климање главом – едукатор замоли једног учесника да му каже нешто о одређеној теми – и клима главом како он говори.

Пређите на парове – један учесник нешто говори, а други клима главом – затим замијене улоге.

Звуци подршке – едукатор некога нешто пита, било шта – клима главом и прави звукове – када особа престане говорити, едукатор зашути.

Објасните ријечи подршке, (важно је да их не хвалите), узвикивање „ух-ух“ и шутњу. Пређите на парове који ће то практиковати.

На крају нагласите да иако је вјежба можда била забавна, сврха је да вам се помогне да изградите однос, који је неопходан, да бисте добили што тачније и потпуније информације.

Опште теме

Теме не смију бити контроверзне – на примјер, теме се требају односити на вријеме, спорт, лична интересовања, неко генерално заједничко искуство, итд.

Такођер је потребно искористити прилику и провјерити да ли се испитивана особа осјећа удобно, да ли је добила храну, да ли се довољно одморила, итд.

Специфичне теме

Потребно је представити службеника који обавља разговор и друге присутне особе. Сврха и структура разговора требају бити укратко описани. Потребно је објаснити сву техничку опрему која ће се користити, као на примјер, опрема за снимање слике и звука (видео и аудио опрема).

5. Ангажовање и објашњење

Ово је у суштини умјетност претакања планираног поступања у праксу, ангажовање особе за разговор о општим темама и затим прелазак на конкретне теме, као што су детаљне информације о присутнима, структура разговора, сврха, итд.

Ово је такођер и вријеме за увођење:

- Фокусираног присјећања;
- Детаљног описа;
- Пријеноса контроле.

Фокусирано присјећање

Прецизно сјећање захтијева фокусирану пажњу и огромну концентрацију. Водите рачуна да се што мање одвраћа пажња. Сами потврдите да, можда, неће бити лако сјетити се свих ствари и реците испитиваној особи да се треба опустити што је више могуће.

Детаљан опис

Испитивана особа можда неће самоиницијативно дати пуно информација. Разлози могу бити стварни или претпостављени односи моћи са службеником који обавља разговор или претпоставка испитиване особе да службеник већ зна доста ствари (овакво мишљење може бити појачано невјештим поступањем службеника који обавља разговор).

Такођер, разлог може бити и „уређивање“ описа од стране испитиване особе да би дала „поуздан“, те стога увјерљив опис. Вјеровање у оно о чему се прича не подразумемијева обавезно и тачност, иако се често мисли да подразумемијева.

Стога, службеник који обавља разговор напомиње испитиваној особи да „треба детаљно изнијети све што јој је познато“, другим ријечима, да ништа не испусти. Међутим, ако се једноставно каже „молим вас да нам дате детаљан опис“, то вјероватно неће бити довољно, посебно када пред собом имате рањиву жртву-свједока. Комплетна средина – околина, начин на који поступају службеници који обављају разговор, њихова невербална комуникација, итд. – треба опустити испитивану особу и дати јој набољу шансу да пружи што је више могуће информација.

Вјежба – Опис једноставног задатка

Замолите учесника да опише неку уобичајену радњу – прављење чаја, коришћење лифта, итд.

Када учесник да опис, опис разложите у саставне компоненте, које ће показати тражени ниво детаља.

Користећи примјер „шољице чаја“, први опис би могао бити попут овога: „Ставите воду да проври, ставите чај у шољицу и залијете водом.“ Овај опис можете проширити тако што ћете питати: „Ставите воду да проври? Можете ли описати како то радите?“ Ова питања могу повући за собом сљедећи одговор: „Успете воду у шерпицу. Шерпицу ставите на коло, упалите шпорет и вода се кува док не проври.“ Овај опис можете даље развијати питањем: „Одакле сипате воду?“. „Из славине“. „А гдје се налази славина?“ „У кухињи.“ „Опишите славину“, итд.

Требате ићи онолико далеко колико је потребно да сликовито објасните тражени ниво детаља.

Алтернативно, можете сами описати шољицу чаја, наводећи све детаље како бисте демонстрирали како се даје „детаљан опис“ и ниво података који такав опис пружа.

Кажите учесницима да се овај приступ може користити да би се испитиваним особама демонстрирао тражени ниво детаља.

Пријенос контроле

Вјероватно ће испитивана особа очекивати низ питања од стране службеника који обавља разговор. Разлог може бити перцепција о службенику као ауторитету и/или начин на који медији приказују разговоре с полицијом – као разговоре којим доминира полиција.

Улога службеника који обавља когнитивни разговор је улога фацитатора. Другим ријечима, он/она омогућава испитиваној особи да пружи прецизан опис догађаја. Ово захтијева од службеника да контролу пренесе на испитивану особу.

Контрола се треба пренијети експлицитно.

Вјежба – Пренос контроле

Едукатор треба учесницима рећи да се „пренос контроле“ врши све вријеме у општој конверзацији (види „Наизмјенично узимање ријечи“ у горњем тексту).

Затим треба тражити примјере.

То могу бити ствари попут питања: „Гдје сте до сада?“, „Шта сте радили?“, итд.

Едукатор треба потом укратко објаснити концепт „максималног квантитета“. Разлог је да ваш допринос конверзацији буде што више информативан, али не више од овога. То је основно начело конверзације које учимо од дјетињства и његово нарушавање се може схватити као непристојност. Осим уколико се од њих експлицитно не тражи да изнесу што више детаља, испитиване особе ће настојати поштовати правило „максималног квантитета“.

Едукатор сада треба тражити примјере фраза и реченица које ће испитиваној особи показати да она сада има контролу.

Примјери одговарајућих фраза:

- Нисам био/била тамо. Не знам шта се догодило. Ви сте тамо били. Молим вас, реците ми шта се догодило.“
- „Молим вас да ми кажете све чега се сјећате.“
- „Немојте испустити нити један детаљ. Хоћу да ми све кажете.“

6 Опис

Често је донекле тешко дефинисати када тачно разговор прелази из фазе „ангажовања и објашњења“ у фазу „описивања“.

Особа с којом се обавља разговор може добровољно открити чињенице у току фазе „ангажовања и објашњења“. То се може десити, на примјер, у току ране опште конверзације која доводи до описа конкретних чињеница у предмету под истрагом. Такођер се могу тражити додатни детаљи о концептима, који су навели испитиване особе да почну описивати догађај с информацијама битним за истрагу.

Отпочињање фазе описивања не значи да постоји потреба да се заврши с фазом „ангажовања и објашњавања“. Како разговор буде одмицао, службеник који обавља разговор ће можда морати појачати неке горе описане концепте, на примјер, с „детаљним описом“. Службеници који обављају разговор ће готово сигурно требати објаснити нове концепте, на примјер, ментална реконструкција контекста.

На службенику, који обавља разговор, остаје да о томе донесе одлуку. Вјероватно ће службеник то одредити на основу фактора, као што су личност и когнитивни развој испитиване особе, околности догађаја и ниво искуства службеника.

Процес је флуидан. Структура није ригидна, нити се треба по сваку цијену слиједити. То је оквир који помаже службеницима, који обављају разговор, да добију најтачнији могући опис догађаја.

Не заборавите да одржите исти положај тијела, позиционирање, итд., као што је то објашњено у фази планирања.

Структура описа

Почиње се од општег, а онда се фокус сужава. То је општи приступ. Овај циклус може трајати током цијелог разговора или је могућа серија циклуса „од општег до конкретног“ у току разговора. Фазе разговора су генерално сљедеће:

- Слободно присјећање;
- Отворена питања;
- Конкретна затворена питања;
- Зависно од околности, евентуални повратак на слободно присјећање, итд.

Слободно присјећање

Опис особа даје кроз слободно присјећање, без да је службеник, који обавља разговор, прекида и поставља питања.

Испитиваним особама је потребно рећи да требају описати догађај својим ријечима и да требају дати што више детаља, то јесте, да требају дати „детаљан опис свега што се догодило“. Службеници који обављају разговор ће можда употрејибити приступ „описа једноставног задатка“ који је описан у горњем тексту.

Опис кроз слободно присјећање може бити врло кратак, можда свега у неколико ријечи. Међутим, може бити и врло дуг и трајати дуже времена.

Теоретски, могуће је да опис кроз слободно присјећање пружи све информације за којима службеник, који обавља разговор, трага, али је то врло невјероватно. То значи да се службеници требају враћати на опис догађаја кроз слободно присјећање и проширити га с питањима.

Идеално би било да разговор обављају два службеника. Један од њих може постављати питања, а други биљежити одговоре. Чак и када се разговор снима на аудио или видео траку, биљежење одговора је добра пракса, зато што омогућава службенику да забиљежи све оно на шта жели детаљније обратити пажњу у току разговора.

Вјежба – Питања за потицање слободног присјећања

Питајте све учеснике: „Која бисте питања користили како бисте потакнули опис догађаја кроз слободно присјећање?“

Примјери:

- „Молим вас, реците ми све што вам је познато?“
- „Молим вас, можете ли ми рећи шта се тачно догодило?“
- „Можете ли описати шта се догодило јучер/прошле седмице?“, итд.

Отворена питања

Отворена питања су најчешће питања која почињу са упитним замјеницама: ко, шта, гдје, када, зашто, како. Изузетак у разговорима са жртавама трговине људима је тај што се “зашто” питања углавном не користе, с обзиром да се могу схватити као импликација кривице на страни жртве.

Отворена питања се требају постављати ради подстицања слободног присјећања. Отворена питања се преферишу зато што омогућавају особама да дају одговор који желе, чиме се повећавају шансе да је оно што су изјавиле истинито, а у току судског поступка одбрана неће имати аргумената за оповргавање исказа.

Вјежба „са шољицом чаја“ је примјер тога како се опис кроз слободно присјећање може развијати постављањем отворених питања.

Службеници који обављају разговор требају се на структурисан начин фокусирати на чињенице које су им интересантне у фази слободног присјећања. Напримјер, опис трговине људима кроз слободно присјећање се можда брзо кретао од врбовања, преко транспорта, до експлоатације. Опис врбовања може бити једноставан: „Видјела сам оглас на интернету, пријавила сам се и онда сам стигла овдје.“ У овој фази су информације врло површне, али садрже чињенице за које је службеник, који обавља разговор, врло заинтересован и које су драгоцене за истрагу.

Примјери отворених питања која би се могла поставити да би се развијао опис:

- „Можете ли описати како сте нашли оглас на интернету?“
- „Шта је писало у огласу?“
- „Можете ли описати како је изгледала та интернет страница?“
- „Које су инструкције дате за пријављивање на посао?“
- „Гдје сте били када сте видјели оглас на интернету?“
- „Који сте компјутер користили када сте видјели оглас?“
- „Када сте посљедњи пут видјели тог мушкарца/жену?“
- „Гдје сте се с њим/њом упознали?“
- „Шта вам је рекао/рекла?“

Примјери других, општих, отворених питања обухватају и сљедећа:

- „Можете ли, молим вас, описати собу?“
- „Одакле сте?“
- „Шта се након тога догодило?“
- „Ко је био тамо?“
- „Када се то догодило?“
- „Како је он/она то урадио/урадила?“
- „Ко вас је ударио?“ (Овдје се подразумијева да је особа већ изјавила да ју је неко ударио – то такођер може бити и сугестивно питање, уколико ударање није раније споменуто.)

Конкретна затворена питања

Затворена питања су питања на која постоје само два могућа одговора – „да“ и „не“. Употреба затворених питања је опасна из неколико разлога.

Као што је наведено у горњем тексту, под „Односи моћи“, испитиване особе могу дати одговор за који сматрају да га службеник, који обавља разговор, жели чути. „Да ли вас је ударио?“, напримјер; ако испитивана особа одговори са „да“, тешко је знати да ли их је та особа уистину ударила или испитивана особа само жели дати одговор за који вјерује да га службеник жели чути.

Међутим, постоје околности у којима можете постављати конкретна затворена питања. То су ситуације у којима испитивана особа не разумије или не може одговорити на отворено питање. Напримјер, ако нема одговора на питање: „Колика је била соба?“, питање се може преформулисати: „Да ли је била већа од ове просторије?“

Неодговарајућа питања

Постоји више стилова неодговарајућих питања.

Присилни избор

Питање у којем службеник који обавља разговор поставља параметре, на примјер: „Да ли је возило било жуто или зелено?“ Возило је можда било смеђе или било које друге боје, али друге боје нису понуђене као опција. Испитивана особа може одговорити: „Ни жуто ни зелено, било је....боје“, али опет требате имати на уму ефекат односа моћи и евентуалну жељу испитиване особе да службеник буде задовољан одговором. С обзиром на посљедице трговине људима по жртве, испитиване особе нису у стању довести у питање нешто што је сасвим јасно погрешно.

Вишеструка питања

Једноставно, ту се ради о неколико питања постављених у оквиру једног питања, на примјер: „Ко је био у возилу? Гдје је био? Када?“ Овим се на испитивану особу ставља непотребан терет. Она можда неће исправно чути питање, може се фокусирати на задњи дио питања или док је одговорила на први дио питања, можда је већ заборавила друга питања.

Сугестивна/заваравајућа питања

Сугестивно питање је питање које сугерише одређени одговор. „Џон вас је ударио?“ је примјер који је, у ствари, констатација која може звучати и као заповијед.

Варијација сугестивног питања је заваравајуће питање. На примјер, „Значи, видјели сте црвени ауто?“ Можда није било никаквог аута, а ако је и било, можда оно није било црвене боје.

Сугестивна/заваравајућа питања се могу намјерно постављати да би се дошло до одређеног одговора или поставити случајно као пречица или се могу поставити на основу погрешних информација за које службеник мисли да су истините.

Варирајући временски редослед догађаја

Од испитиване особе се тражи да се присјети догађаја хронолошким редом, а затим да се догађаја присјети обрнутим хронолошким редом, то јесте, да се врати у прошлост. На примјер, ви питате: „Шта сте радили прије тога?“, а након што добијете одговор, питате: „А шта сте радили прије тога?“

Према другачијој логици овог приступа, то је покушај да се генерише ново присјећање код испитиване особе и да се испита да ли је опис искрен или „научен“.

Ради се о контроверзном приступу с обзиром да је већини особа врло тешко присјетити се догађаја обрнутим хронолошким редом.

Изричито препоручујемо да не користите овај приступ током испитивања жртава трговине људима. Услјед посљедица трауматизације, вјероватно ће у сваком случају бити збуњене временским редослиједом догађања и када од њих тражите да обрну редослијед, то ће код њих створити конфузију и може створити погрешне контрадикције, које ће у току судског поступка искористити одбрана.

Промјене перспективе

Ради се о техници која је слична обрнутом временском редослиједу. У овом случају примјер би био: „Кажете да сте сједили на столици када сте видјели тог мушкарца. Замислите да стојите на вратима. Опишите шта видите.“

И опет, логика је да се генерише ново присјећање и опет, ради се о контроверзном приступу.

Из истих разлога као и горе, изричито препоручујемо да не користите овај приступ приликом испитивања жртава свједока у предметима трговине људима.

Потицање присјећања

Постоје технике којима се подстиче присјећање.

Да би се потпомогло присјећање неког имена или дијела текста, слиједи примјери питања која се могу поставити:

- „Колико је било слова у тој ријечи?“
- „Да ли се можете сјетити првог у низу бројева?“
- „Да ли је била слична било којој другој ријечи која вам је позната?“

За дескриптивне информације, примјери обухватају сљедећа питања:

- „Које су боје очи тог мушкарца?“
- „Да ли можете описати шта је тај мушкарац имао на себи? Почните од горњег дијела тијела, па онда све до стопала. Опустите се. Нема потребе да журите.“
- „Кажете да је тај мушкарац био „висок“. Виши од кога?“

Када користите ову технику, важно је да останете у контексту онога о чему испитиване особе говоре. На примјер, ако испитивана особа каже: „Видјела сам контуре тог човјека у прозорском стаклу“ (визуално искуство), не смијете одмах поставити питање, као на примјер: „А шта сте чули?“ (питање везано за аудиторно искуство). Исправна реакција службеника би била: „Видјели сте његове контуре? Можете ли описати те обресе?“, након чега ће вјероватно услиједити потицање присјећања. Ако испитиване особе у једном тренутку спомену звук који су чуле, свакако их можете питати да о томе говоре или можете увести питање звука, када будете задовољни информацијама које сте добили у вези са визуалним описом.

Питања битна за истрагу

Питања битна за истрагу су питања која су од посебног значаја за предмет. Она се постављају у испитивањима свједока и осумњичених лица. То су питања за која истражиоци знају да су битна због услова које налажу законски прописи, њихових сазнања о дјелу под истрагом или због искуства у спровођењу кривичних истрага.

Многе испитиване особе не знају шта је битно за истрагу. Друге особе могу знати да је нешто битно, али усљед нелагоде или страха (у случају жртава свједока), или жеље да не окриве саме себе (у случају осумњиченика), оне то не спомињу током разговора, осим уколико нису потакнуте на то.

Једноставан примјер, у случају разговора са свједоком, могао би бити коментар, који је испитивана особа дала у „слободном присјећању“, у којем је изјавила да ју је осумњичени трговац људима „назвао на телефон“. Да бисте оптимизирали вриједност овог коментара, не бисте смјели стати на томе, него бисте требали ићи дубље. У овом случају би се питања битна за истрагу односила на телефон на који је примљен позив, вријеме у које је позив упућен, дужину телефонског разговора, шта је прецизно речено, итд. Службеници требају постављати питања која дубље задиру у околности случаја, у настојању да добију тражене информације.

Примјер комплекснијег одговора свједока био би ситуација која очигледно представља силовање. У готово свим земљама постоји законска дефиниција силовања, која подразумијева сексуалну пенетрацију у тијело. Ако то није доказано, онда се не ради о силовању. Први опис може сугерисати да је дошло до пенетрације, с тим да свједок то можда неће експлицитно изјавити на начин који је описан у законској дефиницији. Стога истражиоци морају постављати питања особи да би утврдили да ли се ради или не ради о наводној пенетрацији. Јасно је да се то треба радити на врло пажљив и тактичан начин.

У случају разговора са осумњиченим, примјер би могао бити алиби осумњиченог. Осумњиченик може дати алиби за који истражилац зна да може доказати да је лажан. Јасно је да је за истрагу битно да се осумњиченик даље испитује у настојању да се његове тврдње оповргну. Како ће се и када прецизно то радити може бити сложена тактичка одлука, која често зависи од услова предвиђеним законским прописима.

У фази планирања ћете бити у могућности идентификовати барем нека питања, која су битна за истрагу; на примјер, ако први наводи указују на силовање, требате утврдити чињенице према законски прихватљивом стандарду. Одговори испитиване особе ће у току разговора вјероватно покренути друга питања битна за истрагу.

7. Затварање

Затварање је прилика да се појасни све што је погрешно схваћено и да се, колико год је то могуће, помогне испитиваној особи да оде с позитивним дојмом. Ово је битно са психолошког и хуманитарног аспекта. Такођер се користи за појашњење практичних питања, на примјер, уколико постоји потреба за наставком разговора и да се свједоку жртви каже да ће вјероватно требати судјеловати у судском поступку.

Кључне напомене:

- Размислите о рекапитулацији кључних ствари из разговора да би сте провјерили да и ви и испитивана особа разумијете оно што је исказано;
- Свједоку се требате захвалити, али га не и похвалити на одвојеном времену;
- Требају бити обавијештени о наредним фазама;
- Требате питати свједока да ли има питања; на иста је потребно одговорити у мјери у којој то околности дозвољавају;
- Ни под каквим околностима се не смију давати обећања која се не могу испунити (на примјер, обећање да ће свједоку бити одобрен боравишни статус);
- Жртвама је потребно пружити могућност да дају лични исказ жртве који ће показати ефекат/ефекте кривичног дјела по њих саме;
- Потребно је дати информације о расположивој помоћи и подршци; у већини предмета трговине људима, истражиоци и други су већ договорили одговарајућу подршку према претходно договореним аранжманима на локалном нивоу и/или државним механизмима упућивања.

8. Евалуација

Структурирана евалуација онога што је речено током разговора омогућава планирање даљих разговора и истраге. Такођер вам омогућава да размотрите да ли је приступ разговору који сте одабрали био најбољи и да ли има потребе да га убудуће мијењате.

Кључне напомене:

- Евалуација је обавезна након сваког разговора;
- Увијек је потребно спровести процјену ризика након сваког разговора у свјетлу откривених чињеница. (Не заборавите да процјену ризика требате имати на уму у току разговора, у случају да дођете до сазнања који захтијевају тренутачно предузимање одређених радњи);
- Размотрите ментално и физичко стање испитиване особе и размислите о подршци која јој је потребна;
- Сарађујте с другима у истражном тиму на идентификацији, анализи и предузимању радњи на основу истражних могућности које сте открили током разговора.

9. Практична примјена

Сви хипотетички случајеви пружају могућност осмишљавања симулацијских вјежби да би се унаприједило знање о обављању разговора и да би се то знање практично примијенило.

Можете користити симулацијску вјежбу у даљем тексту, уколико то желите, или можете користити структуру и садржај за осмишљавање других симулацијских вјежби.

Симулацијска вјежба

Размислите о симулацијској вјежби број 3 – Радна експлоатација.

Ова симулацијска вјежба је базирана на хипотетичком случају број 1 – Радна експлоатација.

Она ће вам омогућити да унаприједите учење кроз симулацију.

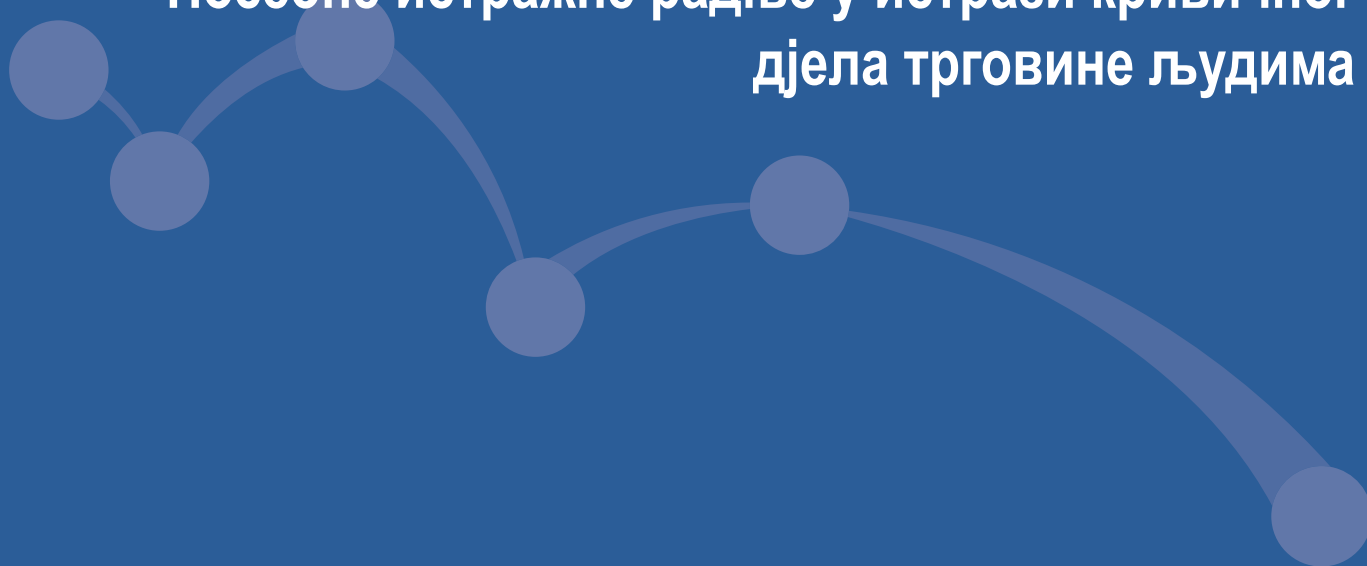
Потпуна упутства за извођење вјежбе налазе се у опису симулацијске вјежбе.

Трговина људима – Како водити истрагу?

Материјал за обуку службеника за спровођење закона

План наставног часа 7

Посебне истражне радње у истрази кривичног дјела трговине људима

Садржај

1. Увод	5
1.1 Циљана група полазника.....	6
1.2 Циљеви учења	6
1.3 Претходно знање	6
2. Заједнички појмови за све посебне истражне радње	7
2.1 Трајање.....	7
2.2 Извођење	7
2.3 Информације за едукатора	7
3. Повезивање радњи	8
3.1 Трајање	8
3.2 Извођење	8
3.3 Информације за едукатора	8
4. Пресретање комуникација	9
4.1 Трајање.....	9
4.2 Извођење	9
4.3 Информације за едукатора	9
5. Подаци о комуникацијама	12
5.1 Трајање	12
5.2 Извођење	12
5.3 Информације за едукатора	12
6. Надзор	16
6.1 Трајање	16
6.2 Извођење	16
6.3 Информације за едукатора	16

7. Информатори и прикривени истражиоци.....	22
7.1 Трајање.....	22
7.2 Извођење	22
7.3 Информације за едукатора	22

1. Увод

Материјал који се користи на овом часу треба дати преглед начина на које је могуће користити посебне истражне радње у истрагама кривичног дјела трговине људима. Намјера није да се пружи свеобухватан програм обуке из оперативног спровођења појединачних радњи.

Посебне истражне радње су:

- Пресретање комуникација;
- Прикупљање података о комуникацијама;
- Надзор и тајно праћење;
- Коришћење информатора и прикривених истражилаца.

Посебне радње у истрази кривичног дјела трговине људима се могу користити ради:

- Идентификације:
 - Трговаца људима;
 - Жртава;
 - Просторија;
 - Комуникацијских мрежа;
 - Метода транспорта;
 - Оглашавања;
 - Финансијских система;
- Утврђивања могућности прибављања доказа и обавјештајних података;
- Разраде таквих могућности;
- Поткрепљивања доказа прибављених коришћењем посебних радњи и других истражних метода.

Посебне истражне радње уводе истражиоце у криминалну активност у „стварном времену“ и оне носе одређене ризике. Истражиоци и службеници који руководе истрагом морају бити у стању препознати, процијенити и поступати с тим ризицима. Током коришћења посебних истражних радњи у истрази кривичног дјела трговине људима, вјероватно ћете наићи на одређене изазове по истрагу, који се не би открили путем класичних истражних метода. Ви истражујете „кривично дјело чије је извршење у току“. Многе истраге „кривичних дјела чије је извршење у току“ (кривично дјело незаконите трговине наркотицима, на примјер) не представљају тренутачну опасност по жртву и постоје могућности предузимања интервентних радњи прије него што било који грађанин буде доведен у опасност. Кривично дјело трговине људима, међутим, носи у себи непрестану опасност од силовања, физичког напада или повреде на раду. Истражиоци морају увијек то имати на уму и планирати интервентне радње, које ће заштити жртве и, када је то могуће, употријебити посебне истражне методе.

Овај План наставног часа обрађује посебне истражне радње горе наведеним редослиједом.

1.1. Циљана група полазника

Ова наставна тема је намијењена прије свега онима који имају улогу у вођењу истраге кривичног дјела трговине људима:

- Полицијским службеницима који руководе истрагом кривичног дјела трговине људима;
- Полицијским службеницима стручно оспособљеним за спровођење посебних доказних радњи у оквиру истраге кривичног дјела трговине људима;
- Тужиоцима;
- Истражним судијама, односно судијама за претходни поступак и другима који одређују примјену посебних истражних радњи и доносе наредбе, којима се одређује извођење посебних истражних радњи.

1.2. Циљеви учења

По завршетку овог модула, полазници ће бити у стању:

- Описати основну форму сљедећих посебних истражних радњи:
 - Пресретање комуникација;
 - Прикупљање података о комуникацијама;
 - Надзор и тајно праћење;
 - Коришћење информатора и прикривених истражилаца.
- Објаснити концепт „повезивања радњи“;
- Присјетити се сљедећих концепата који су заједнички за посебне истражне радње:
 - Продукт;
 - Мета;
 - Циљеви.
- Присјетити се „кључних питања“, која су релевантна за сваку посебну истражну радњу;
- Примјенити концепте посебних истражних радњи на симулиране вјежбе и вјежбе на конкретним примјерима.

1.3. Претходно знање

Очекује се да сви полазници имају барем основно знање о истрази дјела општег криминалитета и о руковођењу истраге дјела општег криминалитета.

2. Заједнички појмови за све посебне истражне радње

2.1. Трајање

5 – 10 минута.

2.2. Извођење

Дидактичка презентација, у даљем тексту: „Информација за едукатора“ (2.3), а након тога вјежба на конкретном примјеру.

2.3. Информације за едукатора

Сљедећи појмови су заједнички за све посебне истражне радње.

- **Производ** – То су информације прибављене кроз посебне истражне радње. То могу бити:
 - Аудио и видео снимци;
 - Писани транскрипти;
 - Усмена свједочења;
 - Исписи података из система, као што је систем телекомуникацијских оператера.

- **Мета** – Генерално, надзирана особа у фокусу одређене истражне радње.

- **Циљеви** – Циљеви коришћења посебних истражних радњи у истрази дјела трговине људима су:
 - Утврђивање чињенице да се с људима тргује/трговало;
 - Планирање проналаска/спашавања особа за које постоји сумња да су жртве трговине људима;
 - Идентификација:
 - Потенцијалних осумњиченика;
 - Коришћених возила;
 - Метода којима се служе трговци људима (модус операнди);
 - Локација, које се користе за врбовање, транспорт или експлоатацију жртава трговине људима;
 - Утврђивање да ли постоје и друге жртве;
 - Евидентирање опсервацијских мјера контроле;
 - Идентификација праваца истраге у случају коришћења посебне истражне радње надзора и техничког снимања телекомуникација и тајног праћења финансијских активности мрежа трговине људима;
 - Прибављање доказа у корист оптужбе и пресуђивања особа оптужених за кривична дјела трговине људима.

3. Повезивање радњи

3.1. Трајање

30 – 40 минута.

3.2. Извођење

Дидактичка презентација – у даљем тексту „Информација за едукатора“.

3.3. Информације за едукатора

Свака од ниже наведених радњи је сама по себи битна и моћна истражна техника. Међутим, учинак је далеко већи ако се користи у комбинацији или је повезана с другим радњама.

Повезивање потврђује продукт једне радње. Такођер, може открити нове истражне могућности.

Примјери „повезивања“ обухватају:

- Праћење пјешнице у комбинацији с покретним праћењем моторним или другим превозним средством и анализом података о комуникацијама. Овим се добива врло детаљан опис кретања мете и сврха кретања.
- Коришћење информатора заједно с интрузивним истражним методама. Овим се поткрепљује опис који је дао информатор и индикација је да ли је информатор поуздан или не.
- Анализа података о комуникацијама повезана с пресретањем комуникација. Ово омогућава истражиоцима да идентификују друге потенцијалне мете пресретања мрежног промета и других класичних или посебних истражних метода.

Едукатори требају искористити сваку прилику приликом извођења наставе из овог модула да подстакну полазнике да размишљају о могућим начинима повезивања посебних истражних метода и да их опишу.

4. Пресретање комуникација

4.1. Трајање

30 - 40 минута.

4.2. Извођење

Дидактичка презентација, у даљем тексту „Информација за едукатора“, а након тога вјежба на конкретном примјеру.

4.3. Информације за едукатора

Пресретање комуникација представља „модификацију, ометање или праћење трансмисија система комуникација, да би се садржај сваке доступне комуникације ставио на располагање особи осим пошиљаоца и намјераваног примаоца.“¹

Пресретање комуникација је високо интрузивна техника. Начин њене употребе варира у земљама свијета: од допуштења њеног коришћења у сврху прикупљања обавјештаних података до рутинске употребе ради прикупљања доказа у истрагама дјела општег криминалитета. Међутим, без обзира на прецизно законско уређење технике, универзално је високо регулисана кроз издавање одобрења, налога, и др., под одређеним околностима.

Системи комуникација обухватају:

- Поштанску комуникацију, нпр. писма;
- Телефонске позиве;
- Е-маилове;
- Комуникацију путем факс уређаја;
- Телеграме;
- Текстуалне поруке.

У случају пресретања комуникација, „продукт“ употребе посебне истражне радње може бити трака са снимљеним разговором, транскрипт тог разговора или копије писама, е-маил порука, порука достављених путем факс уређаја, итд.

Пресретање комуникација ће, у већини случајева, спровести посебно обучени криминалистички техничари, али под водством истражилаца у предмету трговине људима. Истражиоци требају

¹ УНОДЦ, *Anti-Human Trafficking Manual for Criminal Justice Practitioners* (2009)/ Приручник за практичаре кривичног правосуђа у области борбе против трговине људима.

увијек бити на вези с вишим надређеним полицијским службеницима како би разговарали о томе шта надређени желе постићи истрагом и шта је могуће и практично изведиво. Нека кључна питања која се требају размотрити у тим дискусијама су сљедећа:

- С обзиром да неко може бити доведен у опасност, врло је пожељно праћење у истрази кривичних дјела везаних за трговину људима 24 часа дневно, 7 дана у седмици;
- Процјена ризика се треба спровести на почетку посебне истражне радње и након тога континуирано у току трајања радње надзора и техничког снимања телекомуникација;
- Потребно је да имате план интервенције у случају опасности по неко лице. Циљ плана треба бити заштита угрожене особе и, када је то могуће, саме чињенице да примјењујете посебну истражну радњу;
- Будите свјесни тога да ће вам можда бити потребни преводиоци; они требају проћи безбједносне провјере, како бисте им омогућили приступ продукту ове осјетљиве радње;
- Према доброј пракси, требате покушати утврдити с којим ћете се језицима вјероватно сусрести у току истраге, како бисте могли испланирати одговарајуће услуге преводјења;
- Када размјењујете податке прикупљене кроз пресретање комуникација или сте поднијели захтјев за пресретање комуникација у другим земљама, водите рачуна о прописима те земље. Можда постоје протоколи који уређују који се подаци могу размијенити или доставити, а у супротном, унапријед се договорите о томе;
- Када добијете продукт пресретања комуникација, то не значи да га аутоматски требате користити. Он може одређене особе изложити ризицима, којих нисте свјесни, или би се тиме могли прекршити прописи и смјернице, које су на снази у другим земљама, због чега истрага може бити озбиљно доведена у опасност.

Пресретање комуникација – Вјежба 1

У овој вјежби користимо вјежбу на конкретном примјеру број 1 – Нестала особа

Подијелите учеснике у мање групе.

Подијелите наративни дио вјежбе на конкретном примјеру број 1.

Замолите групе да текст прочитају и да донесу одлуку о томе да ли се пресретање комуникација може примијенити у овом случају и ако може, на који начин.

Дајте групама десет минута за дискусију, а након тога се сви учесници требају вратити на своја мјеста и о својим закључцима разговарати према вашој преферисаној методи.

Информације за дискусију

У вјежби на конкретном примјеру број 1 су дате корисне смјернице за дискусију, посебно за дио под називом „Како бисте то утврдили?“

Додатне информације које могу бити корисне:

- Праћење комуникација преко телефона кћерке, могло би бити од помоћи у идентификацији нивоа опасности с којом се кћерка суочава, те омогућити доношење одлука о потребној интервенцији;
- Број телефона кћерке би могао открити бројеве телефона трговаца људима. А ово опет може омогућити надзор и техничко снимање комуникација трговаца и прибављање доказа у овом случају, на примјер, о разговорима о финансијским аранжманима и настојањима да се врбују друге жртве;
- Требало би бити могуће пронаћи број телефона пријатељице; подаци о комуникацијама из телефона пријатељице би могли помоћи у идентификацији трговца људима, ако се поткријепе бројеви пронађени у сваком сету података;
- Можете размислити о пресретању комуникација које се воде преко телефона пријатељице, ако постоји довољна основа сумње да је она укључена у трговину људима.

5. Подаци о комуникацијама

5.1. Трајање

30 – 40 минута.

5.2. Извођење

Дидактичка презентација, у даљем тексту „Информације за едукатора“, а након тога вјежба на конкретном примјеру.

5.3. Информације за едукатора

Преглед

Подаци о комуникацијама су информације о обављеној комуникацији, а не о садржају комуникације.

Често је лакше остварити приступ подацима о комуникацијама него што је прибавити налог за надзор и техничко снимање телекомуникација. Основни недостатак, свакако, је тај што не можете читати, односно чути садржај комуникације.

Као и код пресретања комуникација, вјероватно ћете користити стручно оспособљене криминалистичке техничаре за прибављање података. Највјероватније истражилац или тужилац подноси захтјев за примјену посебне истражне радње, упознаје криминалистичке техничаре с већ познатим информацијама и с оним шта се тачно од њих тражи и након тога врше анализу продукта спроведене посебне истражне радње.

Примјери података о комуникацијама су:

- Записи података о позивима с телефонског броја коришћеног за остваривање контакта с другим особама;
- Детаљи о локацији/локацијама с којих су ти позиви упућени, било путем фиксне или мобилне телефонске мреже, користећи оно што се назива форензичком обрадом саобраћаја на мрежи ради утврђивања локација с којих су позиви упућени;
- Подаци о особи која плаћа рачуне за одређени телефонски број;
- Подаци о особи која је претплатник одређеног телефонског броја фиксне или мобилне телефоније;
- Запис о комуникацији путем електронске поште;
- Поштанске адресе на физичким предметима.

„Продукт“ коришћења технике прибављања података о комуникацијама обухвата и евиденцију о бираним телефонским бројевима, извјештаје о локацијама с којих су позиви упућени, листе контактираних адреса електронске поште (е-маил), итд.

Примјери начина како се подаци о комуникацијама могу користити:

- Да се покаже тренутна локација телефона;
- Да се покаже пријашња локација телефона;
- Да се идентификују мреже;
- Да се идентификују најактивније особе у тој мрежи;
- Да се идентификује тренутна локација особа или њихова вјероватна будућа локација.

Кључна питања

Сљедећа кључна питања су само нека која је потребно узети у разматрање приликом планирања употребе радње прикупљања података о комуникацијама:

- Када се мобилни телефонски уређаји преносе с једне локације на другу, они могу користити услуге више од једног мобилног оператера. Роминг настаје када се телефон користи изван земље преко мобилне мреже, која није у власништву мобилног оператера код којег је број телефона регистрован. То значи да ћете вјероватно требати ступити у контакт с бројним оператерима мобилне телефоније, што очигледно подразумијева питања међународне сарадње уколико је телефон коришћен за упућивање и примање позива и порука у иностранству;
- Уз распрострањену употребу мобилне телефоније широм свијета, потенцијално сте у могућности да остварите приступ подацима у свим фазама процеса трговине људима;
- У одређеном броју случајева жртве су добиле, или су успјеле остварити, приступ, мобилним телефонима, што је довело до њиховог спашавања;
- Аналитичка обрада података о комуникацијама може вам брзо помоћи да истрагу усмјерите на одређене локације, због чега ваше истражне радње могу бити ефикасније и могу вам омогућити да раније предузмете пресудне операције, као што је спашавање жртава;
- Многи криминалци су данас итекако свјесни да полицијске агенције користе технике откривања података о комуникацијама те стога користе протунадзорне технике;
- То су често једноставне технике, попут честог мијењања телефона, посједовање „леgitимног“ телефона и „службеног“ за обављање криминалних радњи, давање телефонског апарата другој особи, остављање телефонског апарата у аутомобилу или у средству јавног превоза;
- Неке технике које можете користити у овим случајевима:
 - Повезивање посебне радње надзора с коришћењем телефона, на примјер, када је осумњичени виђен да користи мобилни телефон у 12:17 часова, а према испису позива, позив је трајао колико и позив који је упутила особа под надзором и да је позив упућен с њене локације, то јасно указује да се ради о телефонском броју који користи осумњичени;

- Ако број телефона осумњиченог „нестане“ из мрежног промета, провјерите исписе долазних и одлазних позива за особе за које знате да су с осумњиченим у контакту, како бисте открили нови број, који осумњичени користи. Особа може промијенити број, али не може промијенити бројеве свих својих контаката;
- Давање задатака информаторима да прибаве нови број;
- Провјера финансијских извода да би се утврдило како су телефонски апарати и СИМ картице купљени;
- У многим земљама истражиоци имају искуство у примјени и коришћењу података о комуникацијама. Иако је понекад за то потребно пуно више времена, у хитним ситуацијама то се врло брзо може организовати;
- Када се подноси хитан захтјев за одобрење коришћења ове радње, потребно је нагласити потенцијалну опасност по жртве.

Руковање с комуникацијском опремом

- Подаци се могу скинути с већине комуникацијских уређаја, иако може доћи до временске разлике између времена изласка нове врсте уређаја или софтвера и могућности приступа подацима;
- Општи савјет је да се, уколико је то уопште могуће, комуникацијска опрема не гаси. Међутим, модели су различити, па препоручујемо да потражите стручни савјет;
- Запамтите да уређајима требате руковати на начин којим нећете оштетити материјалне доказе, на примјер, отиске прстију;
- Приликом претреса локација и особа, направите евиденцију гдје сте пронашли комуникацијску опрему или у чијем је посједу пронађена;
- Тражите лозинке. Можда вам лозинке неће дати, али их некад и можете добити, што ће вам уштедјети пуно времена и посла касније. Питајте их за лозинке што прије у току истраге, прије него што осумњичени буду имали времена да се саберу и испланирају тактике.

Подаци о комуникацијама – Вјежба 1

У овој вјежби користимо дијелове из хипотетичког случаја број 1 – Радна експлоатација.

Потребно је одштампати сљедеће дијелове хипотетичког случаја:

- Дио 3.1 „Откиће инспектора“
- Дио 3.2 „Извјештај инспектора“

Подијелите учеснике у мање групе.

Подијелите одштампане дијелове хипотетичког случаја број 1 – Радна експлоатација.

Групама реците да прочитају вјежбу и да размисле о томе да ли се и како посебна истражна радња прикупљања података о комуникацијама може примијенити у овом случају.

Учесницима дајте десет минута за дискусију, након чега се сви требају вратити на своја мјеста и заједно о томе разговарати на начин који ви одаберете.

Информације за пленарну дискусију

У дијелу 3.3. хипотетичког случаја број 1 – Радна експлоатација („Прва фаза истраге“) налазе се корисне смјернице за пленарну дискусију.

Додатне информације које могу бити корисне:

- С обзиром да су прибављани телефонски бројеви, изгледа, бројеви пословних контаката, вјероватно су прикупили знатан број информација;
- Информације су тренутно ограничене, али би било корисно напоменути да ли постоји испис с позивима у иностранство – то може бити значајно с обзиром да је инспектор примијетио обавијест написану на страном језику;
- Детаљи о претплатнику броја могу помоћи да изградите слику о томе ко контролира активности на фарми;
- Сви детаљи о потенцијалним добављачима и купцима јаја су битни. Они могу бити свјedoци или саучесници. Такођер, то би биле врло корисне информације за почетак слагања финансијске слике о фарми. То ће показати разлике између онога што се може легитимно објаснити и онога што указује на протузаконите радње;
- Можда је могуће препознати необичну телефонску активност након доласка инспектора, што би указало на евентуални страх особа које воде фарму да су откривене.

6. Надзор

6.1. Трајање

30 – 40 минута.

6.2. Извођење

Дидактичка презентација, у даљем тексту „Информација за едукатора“, а након тога вјежба на конкретном примјеру.

6.3. Информације за едукатора

Преглед

Надзор је оперативно-тактичка мјера коју истражиоци често користе. Једна ствар код ове мјере је да се понекад сматра, барем за неке врсте, да их готово свако може спровести. Међутим, као што је случај и са свим другим посебним истражним радњама, ради се о мјери коју требају спроводити само одговарајуће обучено особље. Надзором могу руководити и усмјеравати га истражиоци који директно сарађују са стручно оспособљеним припадницима полиције.

С обзиром да се кривично дјело трговине људима може разликовати од кривичних дјела општег криминалитета, важно је да службеници који руководе истрагом упознају припаднике полиције који врше надзор с питањима као што су препознавање ситуације у којој се нека особа налази у опасности и за којим мјерама контроле над жртвама треба трагати.

Постоји неколико врста надзора. Међу њима су:

- Статичко посматрање с одређених позиција;
- Праћење пјешачењем;
- Покретно праћење;
- Тајно праћење из природног простора/окружења;
- Праћење помоћу електронског означавања;
- Интрузиван надзор (техничко снимање).

Статичко посматрање с одређених позиција

Као што сам назив сугерише, посматрање се врши с фиксних позиција. Генерално су лоциране унутар или на објектима, тако да омогућавају визуелно надгледање активности под истрагом. Статичко посматрање може бити непосредно када су на фиксним позицијама овлашћена службена лица или се надгледање врши помоћу техничке опреме за праћење или снимање на даљину.

Праћење пјешачењем

Ово једноставно значи праћење некога пјешачењем. Генерално, спроводи га тим који наизмјенично посматра осумњичену особу, како она не би примијетила да је праћена.

Покретно праћење

Покретно праћење лица се врши возилима. Најчешће се на овај начин прате особе које су у покрету, било да су у возилу или пјешаче.

Тајно праћење из природног простора

Слично је статичком надзору, али се спроводи из природног простора, као што су баште, поља и шуме.

Праћење помоћу електронског означавања

Праћење помоћу електронског означавања подразумијева постављање техничких уређаја на возила и након тога праћење њиховог кретања.

Интрузиван надзор (техничко снимање)

Техничко снимање подразумијева тајно постављање скривених уређаја за прислушкивање, оптички надзор, техничко тонско или визуално снимање у приватном простору.

Кључна питања

Нека кључна питања која је потребно узети у разматрање приликом коришћења посебне истражње радње надзора и тајног праћења:

- Да ли је надзор, уствари, потребан? Када се ради о неким основним задацима, могуће је примијенити класичне полицијске методе. То су редовне патроле које ће обратити пажњу на одређене ствари, као што су бројеви регистарских таблица или ће заустављати возила ради привидних рутинских контрола. Криминалци свих врста су често навикнути на рутинске послове полиције и можда их неће доживјети као директно усмјерене на њих. Слично је и с употребом полицијске авијације, што се може видјети на бројним локацијама.
- На многим локацијама је данас могуће користити и аналогни систем видео надзора (ЦЦТВ) ради надгледања активности у реалном времену. Овај систем „мета“ практично не може детектовати и употребом овог система могуће је умањити ослањање на технике које се могу лакше детектовати.

- Заштита података о позицији са које се врши надгледање, увијек је врло битна, с тим да може бити чак битнија у истрагама кривичног дјела трговине људима, зато што постоји већа вјероватноћа него у истрагама дјела општег криминалитета да ће бити потребно извести операцију проналаска и спашавања.
- Може бити теже лоцирати позиције с којих се врши статичко посматрање у истрагама кривичног дјела трговине људима него у истрагама дјела општег криминалитета, зато што су људи генерално у већој мјери свјеснији полицијских активности. Примјери су подручја и локације на којима се жртве трговине људима користе у незаконите сврхе, као што су просјачење и ситне крађе.
- Физички изглед/етничко порјекло службеника укључених у „видљив“ надзор, као што су праћење пјешачењем и покретно праћење, треба бити једнак физичком изгледу етно/расне групе која представља већину у датом подручју, како изгледом не би привлачили пажњу.
- На неким локацијама могуће је поставити „маркере“ на компјутерске системе са подацима о бројевима регистарских таблица или криминалистичко-обавјештајне податке. То значи да истражиоци могу бити тајно или отворено обавијештени кад год се врши провјера возила или особе. У случају транспортних возила, ови системи су све више повезани са рачунарским системом аутоматског препознавања бројева регистарских таблица.
- Праћење помоћу електронског означавања возила се може користити ради смањења потребе за физичким праћењем возила или омогућавања њиховог праћења с веће удаљености.
- Све већи број уређаја из система за глобално позиционирање (ГПС) повећава потенцијал праћења с одређене удаљености.
- Сателит отвореног кода и снимци Земљине површине, попут Гугл Ертх (Google Earth) и Гугл Стрит Вју (Google Street View), нуде корисне полазне информације о локацијама, иако је потребно имати на уму да увијек требате провјерити да се ништа није промијенило откако је снимак направљен.
- Када користите мјере техничког снимања особа, транспортних средстава и предмета, увијек је препорука да праћење радите 24 часова, 7 дана у седмици.
- Сва горе наведене тактике подразумијевају неки облик истраживања или студије да бисте процијенили изводљивост.
- Све тактике захтијевају и мјере одржавања – било да се ради о потребама службених особа или замјени батерија, поправци кварова на опреми, итд.
- Шта одржавања подразумијевају и колико је времена потребно за сервисирање зависи о тактици. Према тврдњама, најзахтјевнија у смислу постављања опреме је интрузивна мјера техничког снимања која може захтијевати бројне одласке на лице мјеста мјера и може трајати неколико дана.

Вјежба

Подијелите учеснике у групе.

Подијелите материјал Медијски ресурс број 2 – вјежба надзора у истрази трговине људима ради радне експлоатације.

Ако нисте већ користили вјежбу на примјеру број 2 – Радна експлоатација, учесницима подијелите сљедеће дијелове те вјежбе:

- Дио 3.1 „Откриће инспектора“;
- Дио 3.2 „Извјештај инспектора“.

Алтернативно, учесницима усмено представите садржај та два дијела.

Замолите сваку групу да размотри једну од сљедећих врста надзора:

- Статичко посматрање с одређене позиције;
- Праћење пјешачењем;
- Покретно праћење;
- Тајно праћење из природног простора/окружења;
- Праћење помоћу електронског означавања;
- Интрузиван надзор (техничко снимање).

Имајући на уму околности овог случаја, учесници требају идентификовати:

- Предности радње коју су одабрали;
- Недостатке те радње;
- Препоруку у погледу тога да ли је та метода одговарајућа у овом случају и у овој фази.

Информације за дискусију

Статичко посматрање с одређених позиција

- Постоје бројни објекти који нуде могућност статичког посматрања;
- Нити један тај објекат не пружа директан поглед на фарму (осим евентуално неколико кућа окренутих на јужну страну – види страну 11.);
- Највјеродостојнији циљ статичког посматрања је да се прикупе подаци о возилима која се крећу дуж прилазног пута до фарме у оба смјера – с обзиром да та цеста води само до фарме и једини је излаз и улаз на фарму, те постоји могућност да су та возила повезана с активностима на фарми;

- У овом тренутку не знамо да ли особе које бораве или раде у оближњим објектима познају или су у пријатељским односима са особама које воде фарму;
- Не препоручује се статичко посматрање из кућа у којима људи живе;
- Чини се да постоји барем један празан комерцијални објект (продавница споменута на страни 16. и 17.). Одатле би се могло вршити посматрање;
- Можда постоји могућност да се поставе надзорне камере на даљинско управљање/ снимање на неке објекте у близини фарме или у њихов унутрашњи простор;
- На објекту споменутом на страни 15. (бар) постоји нешто што личи на надзорну камеру. Можда већ постоје снимци или ће таква могућност постојати убудуће.

Праћење пјешачењем

- Тренутно нема информација које би указивале на потребу праћења лица пјешнице;
- Чини се да би било добро једноставно се кретати поред фарме пјешачком стазом – према сазнањима, стаза је фреквентна;
- То може бити прилика за посматрање активности на фарми. А реалније, то би, међутим, омогућило прибављање бројева регистарских таблица;
- Ако су полицијске патроле редовне у том подручју, можда је могуће доћи до истих података кроз редовне полицијске послове. Напомена: прекид редовних патрола може бити штетан, с обзиром да би могао потаћи сумње да се спроводи тајна операција.

Покретно праћење

- Можда постоји могућност идентификације возила, док скрећу с пута, који води од фарме, и њиховог праћења да би се утврдио правац кретања;
- Овдје се чини главним то што не постоји јасан циљ који би овом радњом био постигнут – праћење возила можда неће дати информације, које би, у овој фази, биле далеко корисније од информација, које би се прибавиле једноставним записивањем бројева регистарских таблица;
- Ако се ова радња користи, могла би се користити у комбинацији с првим детаљним информацијама, које ћете добити путем статичког посматрања, а које се односе на возила у покрету, њиховом правцу кретања, итд. Тиме би се омогућило тимовима задуженим за покретно праћење да се удаље од путних праваца и да дођу до непосредне близине раскрснице;
- Постоји могућност употребе и статичког посматрања и покретног праћења да би се извршила идентификација возила, која ће мобилна патрола униформисане полиције зауставити и провјерити у наизглед рутинској контроли. Ова тактика је корисна, с тим да се не би смјела прекомјерно користити да би се избјегло алармирање мета о полицијским операцијама.

Тајно праћење из природног простора

- Сигурно постоји неколико могућности за тајно праћење из природног простора у близини фарме;
- Предност ове истражне радње је што би она пружила шири видик на дешавања на фарми;
- Постављање базе за тајно праћење из природног простора на тој површини може бити изазовно, иако свега неколико објеката има поглед на фарму, фарма је лоцирана у врло изграђеном простору и све то може довести до откривања базе с које се врши тајно праћење из природног простора.

Праћење помоћу електронског означавања

- Ова мјера се чини могућом када имамо одређена сазнања о присуству возила;
- Најважније питање је шта би се постигло коришћењем ове врсте надзора с обзиром на сазнања којима тренутно располажемо;
- Ово може бити комплексна тактика за извођење, а под одређеним околностима носи висок ризик од откривања криминалистичких техничара, који би поставили уређај за праћење.

Техничко снимање особа, транспортних возила и предмета

- Предност ове тактике је та што би нам дала информације у стварном времену;
- Највећи недостатак је тај што може бити изузетно тешко и временски захтјевно да се исправно спроведе. Ово посебно важи када у објекту неко борави 24 часа дневно, 7 дана у седмици, као што је можда управо случај у нашој ситуацији.

7. Информатори и прикривени истражиоци

7.1. Трајање

30 – 40 минута.

7.2. Извођење

Дидактичка презентација, у даљем тексту „Информација за едукатора“, а након тога вјежба на конкретном примјеру.

7.3. Информације за едукатора

Преглед

Информаторе, било које врсте, користе практично све полицијске агенције у свим земљама свијета.

Прикривени истражиоци се користе рјеђе, с тим да их полицијске агенције у свакој земљи користе барем у одређеној форми.

И информатори и прикривени истражиоци пружају директно опсервиране информације полицијским агенцијама; информације које је често немогуће или врло тешко прибавити на било који други начин.

Основна разлика између коришћења информатора и коришћења прикривених истражилаца је та што информатори нису службеници запослени у полицијским агенцијама (иако можда примају мање накнаде за информације), док су прикривени истражиоци припадници полицијских снага, који су (генерално) инфилтрирани у криминалне мреже.

Профили информатора

Врло уопштено, постоје четири основна профила информатора. То су:

- Припадници јавности (грађани);
- Жртве кривичних дјела;
- Припадници криминалних мрежа;
- Припадници полицијских агенција.

Овај посљедњи профил не захтијева пуно објашњења. Припадник полицијске агенције не значи прикривени истражилац. То је особа која кроз своје редовне послове може истражиоцима пружити информације. Генерално, за пружене информације не прима никакву накнаду, с тим да може добити задатак (види даљи текст) слично као и други профили информатора.

Како се користе информатори

Информатори се регрутују за одређени задатак или су то особе које нуде информације из више разлога.

Припадник јавности (грађанин) може дати само једну информацију, на примјер, информацију о евентуалној трговини људима примијећеној у фабрици у близини локације на којој тај грађанин ради.

Информатори могу добити задатак, односно инструкције, да дођу до одређене информације. Нормално, особа, која је добила задатак и службено је ангажована на некој врсти структурисаног програма, којим се руководи, је информатор. Типично су информатори са задужењима особе из криминалног миљеа или су блиске криминалном миљеу.

Такав задатак се може у одређеном смислу додијелити и информаторима у агенцијима за спровођење закона. На примјер, од инспектора рада се може тражити да спроведу наизглед рутинску инспекцију и да полицијске агенције извијесте о ономе што су на лицу мјеста затекли.

Како се користе прикривени истражиоци

Знатна разлика између прикривеног истражиоца и информатора је та што је информатор имао одређену врсту односа са особом или групом о којој пружа информације. Тај однос се креће од једноставне чињенице, на примјер, да је живио у близини мјеста извршења криминалне активности па све до његове припадности тој криминалној мрежи. Јасно је да прикривени истражилац, као припадник полиције, нема такву врсту односа. Стога их је потребно на неки начин увести у криминални миље.

Увођење прикривеног истражиоца у мрежу је компликован и сложен задатак, који спроводи само обучено и искусно особље. У суштини, ради се о серији представљања/упознавања једне особе с другима, све док последице четири или пет представљања не буде криминалним мрежама врло тешко детектовати да ли је „новопридошли“, уствари, прикривени истражилац.

Прикривени истражиоци имају нешто што називамо „легендом“; причу о томе ко су, шта су радили у прошлости, итд. Легендирање је врло комплексно и захтијева пуно вјештина да би се конструисала и након тога примијенила увјерљива легенда.

Прикривени истражиоци се, у суштини, користе на исти начин као и информатори који су добили одређено задужење, то јесте, прибављају конкретне информације прикривеним дјеловањем. Предност коришћења прикривених истражилаца у односу на информатора је та што постоји већа шанса да ће задатак бити обављен и да ће продукт по обављеном задатку бити вишег стандарда.

Кључна питања

- Основни разлог коришћења информатора и прикривених истражилаца је горе споменут: приступ информацијама које би било врло тешко или немогуће прибавити било којом другом методом;
- Природа неких врста кривичних дјела везаних за трговину људима (висок број учесника и потреба у одређеном тренутку за интеракцијом с легитимном друштвеном заједницом), значи да, вјероватно, постоји више шанси за регрутовањем информатора и убацивањем прикривених истражилаца него код других врста криминалитета;
- Информације се од информатора и прикривених истражилаца могу прибавити на брз и често економичан начин;
- Коришћење информатора и прикривених истражилаца не захтијева скупу техничку опрему;
- Информатор и прикривени истражитлац могу бити у врло угроженој позицији и дјеловати у присуству опасних особа, што доводи до знатног ризика од повреда или чак смрти, уколико су откривени. Лична безбједност информатора и прикривеног истражиоца треба увијек бити ваш први приоритет;
- Заштита идентитета информатора је увијек тешка, понекад чак немогућа;
- Информатор можда има мотиве који су супротни интересима истраге;
- Сараднички однос између информатора и службеника под чијим инструкцијама дјелују може бити проблематична. Можда постоји искушење и на једној и на другој страни да пређу с пасивне на активну улогу (и постану агенти провокатори) да би постигли резултате. Такођер, информатор може настојати да прибави информације од службеника под чијим инструкцијама дјелује;
- Информатор који је дио криминалне мреже може наставити с чињењем кривичних дјела, понекад под изговором да то ради у оквиру својих задужења као информатор;
- Испавно руковођење информаторима може бити временски захтјевно, посебно оних информатора који имају криминални досије и хаотичан стил живота, који је често саставни дио криминалног дјеловања;
- Што се тиче прикривених истражилаца, можда ће се јавити потреба за почињењем кривичних дјела да би се „доказали“ у криминалном миљеу. То јасно представља потенцијалну пријетњу интегритету истраге и након ње, судском процесу. Општи савјети у вези с тим су сљедећи:
 - Кривична дјела се требају извршити само ако је то неизбежно;
 - Прикривени истражиоци требају бити овлашћени да чине кривична дјела прије самог извршења;
 - Приликом одобрења извршења кривичног дјела потребно је узети у обзир законске услове и ограничења на снази у земљи у којој се дјела извршавају;
 - Размислите о фингирању „очигледних“ кривичних дјела, на примјер, посједовање и располагање имовином која је наизглед отуђена, али у стварности није;
 - Прикривени истражиоци никад не смију рећи да су на располагању за сексуалну експлоатацију;
 - Прикривени истражиоци требају добити задатак да пронађу доказе о кривичној активности прије него што уђу у криминалну мрежу; тиме се елиминише могућност тврдњи о „агенту провокатору“ у току судског поступка;
 - Кад год је то могуће, прикривени истражиоци требају прикупљати доказе према

судским стандардима доказивања; посебно је важно поткријепити доказе које су прикупили прикривени истражиоци.

Вјежба

У овој вјежби користимо хипотетички случај број 1 – Радна експлоатација као основа вјежбе.

Питајте све учеснике да ли, на основу свог познавања хипотетичког случаја број 1, сматрају да постоје могућности за коришћење информатора и/или прикривених истражиоца у овом случају, те да наведу предности и недостатке обје тактике.

Сљедећа листа није коначна. Такођер, мора бити изразито наглашено да се ризици повезани с коришћењем ових тактика требају детаљно процијенити прије њиховог коришћења.

Посебно се прикривени истражиоци не смију користити ако нису посебно обучени, ако се њима у њиховој улози исправно не руководи и ако им се не пружа потребна подршка.

Постоје сљедеће могућности:

Инспектори рада

Предности – они ће евентуално бити у стању прибавити више информација са саме фарме, а без привлачења превелике пажње на себе.

Недостаци – они нису обучени и могли би бити доведени у опасну ситуацију. Док особе осумњичене за трговину људима можда неће схватити да је полиција укључена у операцију, заинтересованост инспектора рада их може навести на сумњу да се планира одређена активност у складу с грађанско-правним и административним прописима. То их може алармирати, због чега могу измјестити жртве.

Становници кућа у близини фарме

Предности – Налазе се у близини локације и могли би, евентуално, бити у стању дати квалитетне информације о кретањима до и од фарме.

Недостаци – Можда знају власника фарме и могу га обавијестити о сваком контакту који је с њима полиција остварила. Они нису обучени да врше посматрање и ако они врше посматрање, то може бити врло очигледно. Такођер су физички лако доступни осумњиченим починиоцима те могу бити жртве напада или застрашивања.

Трговци и други привредници у подручју

Предности – Као што је наведено за становнике оближњих кућа. Додатна предност је да су вјероватно у позицији да прате у току цијелог дана, док становници можда нису у тој позицији. Такођер су с фармом или њеним управником имали одређене врсте пословне сарадње, што може бити од помоћи у истрази.

Недостаци – Као и код становника оближњих кућа, али уз још један недостатак, а то је да ако су пословно сарађивали с фармом, можда ће помислити да им је у интересу да управника фарме обавијесте о намјерама полиције како не би угрозили властите пословне интересе.

Судионици у криминалу

Предности – С обзиром да су укључени у операцију, у могућности су да евентуално прибаве најбоље информације.

Недостаци – Такве информаторе је увијек тешко регрутовати и, с обзиром на информације у овом конкретном случају, у овој фази нема довољно информација, које би се могле искористити за идентификацију потенцијалних информатора. Овај процес обично врло дуго траје и у овом случају чини се да ће постојати потреба за неком врстом „излаза“, другим ријечима, биће мало времена. Такођер ће постојати и уобичајени изазови у руковођењу таквим информаторима.

Прикривени истражиоци

Предности – Као полицијски службеници, они су најпоузданији „скупљачи“ доказа. Такођер, можда постоји прилика за врло једноставну интервенцију прикривеног истражиоца у којој ће се представити као купац на фарми. Као обучени истражиоци, они су вјероватније у могућности препознати ризике и с њима адекватно поступати него друге врсте информатора.

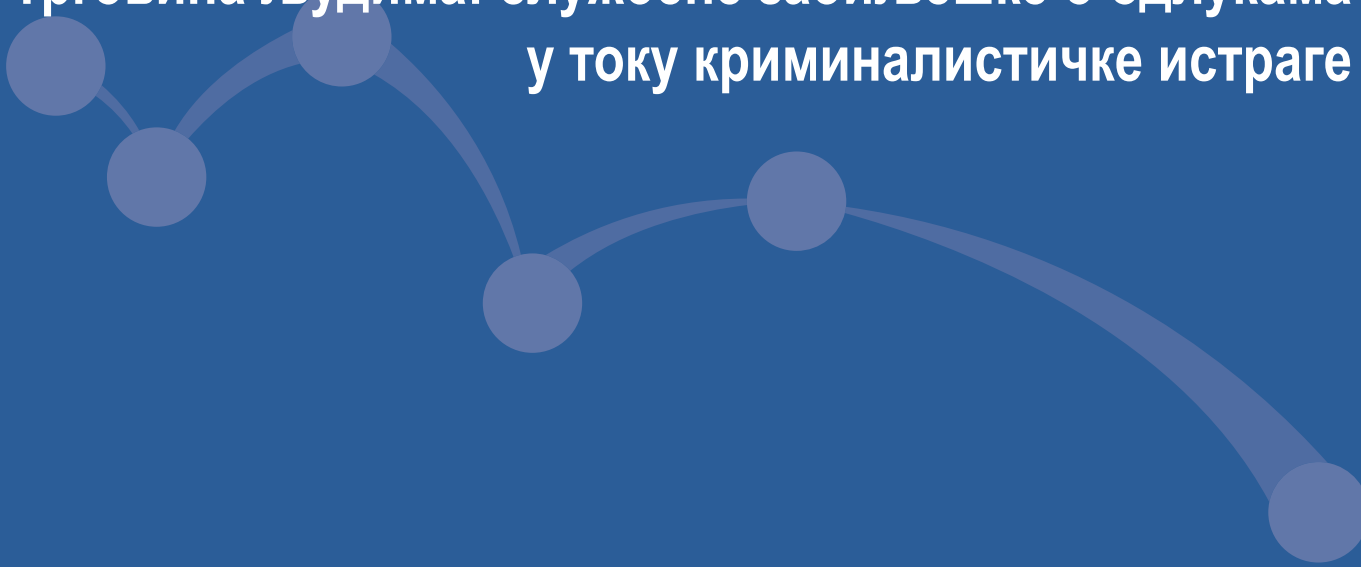
Недостаци – Коришћење прикривеног истражиоца само за одлазак, као што је то горе описано, вјероватно ће бити временски захтјевно и комплексно. Нема очигледних могућности за тако нешто у овој фази.

Трговина људима – Како водити истрагу?

Материјал за обуку службеника за спровођење закона

План наставног часа 8

Трговина људима: службене забиљешке о одлукама у току криминалистичке истраге

Садржај

1. Увод	5
1.1 Циљана група учесника	6
1.2 Циљеви учења	6
1.3 Претходно знање	6
2. Службене забиљешке о одлукама	7
2.1 Трајање	7
2.2 Извођење	7
2.3 Информације за едукатора	7
3. Прилог А – Празан образац службене забиљешке о одлукама	10
4. Прилог Б – Попуњени образац службене забиљешке о одлукама	21

1. Увод

Службена забиљешка (службени дневник) о одлукама је евиденција свих догађаја у току истраге, евиденција одлука донесених у погледу службених мјера и радњи предузетих у одговору на те догађаје и разлога (логике) за доношење одлука.

Тачна форма и коришћење службених забиљешки о одлукама детаљно су објашњени у даљем тексту. Укратко:

- Службена забиљешка је хронолошка евиденција догађаја, одлука и разлога због којих су такве одлуке донесене;
- Обично се води у виду дневника;
- Свака службена забиљешка има јединствен број;
- Када постоји више од једне службене забиљешке, свакој наредној се додјељује нови број;
- Генерално, службене забиљешке о одлукама се не достављају суду као доказни материјал. Међутим, обично се суду, као и одбрани, дају на увид;
- Генерално, службене забиљешке о одлукама сачињава виши истражилац, док друге службене забиљешке могу водити, на примјер, службене особе које руководе криминалистичким истраживањем и тужиоци.

Сачињавање службених забиљешки о одлукама је добра пракса у истрази тешких кривичних дјела. Предности су:

- Постојање прегледне евиденције;
- Избјегава се дупликација мјера и радњи;
- Помаже се службеним особама које руководе истрагом да одрже логичан приступ;
- Помаже се истражиоцима, којима су те службене особе надређене, да схвате шта се од њих тражи;
- Омогућен преглед и сугестије других;
- Судовима се пружа транспарентан преглед свих предузетих мјера и радњи.

Међутим, постоје и одређени изазови који обухватају сљедеће:

- Могућност критике, ако су игнорисани одређени догађаји и томе слично или ако је донесена погрешна одлука;
- Достављањем службених забиљешки одбрани евентуално се откривају истражне тактике и методе;
- Могуће су потешкоће на суду ако службене забиљешке о одлукама не одражавају доказе предочене на суду.

Можда већ користите службене забиљешке или сличан начин документовања пронађених трагова, предузетих радњи и мјера. У неким земљама сачињавање службених забиљешки се можда не врши према обрасцима у прилогу. Међутим, чак и ако се не сачини оваква службена забиљешка, процес размишљања који се њима подстиче је универзално користан.

1.1. Циљана група учесника

Ова наставна тема је намијењена првенствено онима који су укључени у руковођење истрагом кривичног дјела трговине људима, између осталог, и:

- Полицији;
- Тужиоцима;
- Истражним судијама/суткињама за претходни поступак.

1.2. Циљеви учења

- Описати изазове током спровођења разговора ради прикупљања обавјештења потребних за расвјетљавање кривичног дјела трговине људима.
- Навести сврху разговора ради прикупљања обавјештења о кривичном дјелу трговине људима.
- Сјетити се основних елемената ПЕАЦЕ модела вођења разговора.
- Описати начин примјене ПЕАЦЕ модела на разговоре ради прикупљања обавјештења о кривичном дјелу трговине људима.
- Описати разне приступе планираним и непланираним разговорима ради прикупљања обавјештења.

1.3. Претходно знање

Очекује се да полазници посједују основно знање о истрагама кривичног дјела трговине људима стеченог кроз претходне наставне теме из овог програма или претходно оперативно искуствено знање.

2. Службене забиљешке о одлукама

2.1. Трајање

30 – 40 минута.

2.2. Извођење

Дидактичка презентација „Информација за едукаторе“ у даљем тексту (2.3), а након тога вјежба на конкретном примјеру.

2.3. Информације за едукатора

У прилогу А је примјер обрасца службене забиљешке о одлукама. Примијетићете да има десет страна. Намјера је да вам се омогући штампање образаца и њихово коришћење у току вјежбе. Препоручује се да их одштампате двострано, ако је то могуће, како бисте и ви и учесници могли створити предоцбу о концепту.

Можете одлучити да их користите и у свом оперативном раду. Базирани су на обрасцима службених забиљешки о одлукама које користи лондонска Метрополитен полиција и врло су слични обрасцима службених забиљешки које користе друге полицијске агенције у Уједињеном Краљевству и другдје у свијету.

На првој страници су наведени:

- Датум и вријеме почетка вођења службене забиљешке;
- Датум и вријеме закључења службене забиљешке;
- Редни број забиљешке (када је дио серије);
- Број предмета.

Све странице прате исту шему.

Лијева страна је хронолошка евиденција истраге. Ту се налазе ступци у које се уносе слједећи подаци (с лијева на десно):

- Датум и вријеме;
- Кључни догађаји/развој ситуације/извјештај о затеченом стању на мјесту догађаја, итд.;
- Број одлуке.

На десну страну се уписују одлуке. Остављен је празан простор за унос сљедећих података (с лијева на десно):

- Број одлуке;
- Одлука – разлог због којег је донесена.

Концепт је тако замишљен да по завршетку уноса података, сваком догађају описаном на лијевој страници одговара одлука уписана на десној страници.

У прилогу Б је дјелимично попуњена службена забиљешка о одлукама. Ту је коришћен хипотетички случај број 2 – сексуална експлоатација – да бисмо показали на примјеру како се образац службене забиљешке може попуњити. Препоручује се да то одштампате двострано како би се стекла потпуна слика о концепту. Подаци у попуњеном огледном примјерку су, свакако, откуцани. Међутим, службене забиљешке о одлукама су генерално ручно попуњени физички записи.

Кључни догађаји/развој ситуације/извјештај о стању затеченом на мјесту догађаја, итд.

Овим је обухваћено све што се може десити у току истраге. Примјери су:

- Први записник о инциденту или извршеном кривичном дјелу;
- Које су јединице упућене на мјесто догађаја;
- О чему су обавијестили по доласку на мјесто догађаја;
- Све мјере и истражне радње које су предузете на мјесту догађаја;
- Исход предузетих мјера и истражних радњи;
- За сваки „кључни догађај, итд.“ доноси се одлука (објашњено у даљем тексту). Када су мјере и радње описане у одлуци предузете, одлука доводи до сљедећег „кључног догађаја“.

Одлуке – логичка подлога

Одлуке требају бити јасно наведене и односити се на свако питање из дијела „кључни догађаји, итд.“.

Логичка подлога представља евиденцију процеса просуђивања који је довео до одлуке, а на основу информација из „кључних догађаја, итд.“

У прилогу Б су примјери вођења такве евиденције.

Вјежба

У овој вјежби користимо хипотетички случај број 2 – Сексуална екплоатација.

Подијелите непопуњене обрасце службених забиљешки.

Прочитајте или подијелите дио 1 хипотетичког случаја (телефонски позив који је мајка упутила полицији).

Замолите учеснике да попуне обрасце службених забиљешки, да препознају кључна питања итд. и да наведу своју одлуку и логичку подлогу одлуке.

Дајте им десет минута за овај задатак.

Подијелите прилог Б (попуњени образац службене забиљешке о одлукама).

Дајте им двије минуте за читање.

Сви учесници се враћају на пленарну сесију.

Поставите им сљедећа питања:

- Да ли сте донијели другачију одлуку?
- Да ли сте препознали питања која нису уписана у попуњеној службеној забиљешци о одлукама?
- Како бисте сада промијенили своје уносе, након што сте видјели попуњени образац службене забиљешке о одлукама?

3. Прилог А – Празан образац службене забиљешке о одлукама

СЛУЖБЕНА ЗАБИЉЕШКА О КРИМИНАЛИСТИЧКОЈ ИСТРАЗИ

Датум и вријеме почетка вођења службене забиљешке	Датум и вријеме закључења службене забиљешке
Број дневника: од	Јединствени број службене забиљешке:

ДНЕВНИК ИСТРАГЕ

Датум и вријеме	Кључни догађаји/распоређивање/записник с мјеста догађаја, итд.	Број одлуке

ОДЛУКЕ

Број одлуке	Одлука – разлози

ДНЕВНИК ИСТРАГЕ

Датум и вријеме	Кључни догађаји/распоређивање/записник с мјеста догађаја, итд.	Број одлуке

ОДЛУКЕ

Број одлуке	Одлука – образложење

ДНЕВНИК ИСТРАГЕ

Датум и вријеме	Кључни догађаји/распоређивање/записник с мјеста догађаја, итд.	Број одлуке

ОДЛУКЕ

Број одлуке	Одлука – образложење

ДНЕВНИК ИСТРАГЕ

Датум и вријеме	Кључни догађаји/распоређивање/записник с мјеста догађаја, итд.	Број одлуке

ОДЛУКЕ

Број одлуке	Одлука – образложење

ДНЕВНИК ИСТРАГЕ

Датум и вријеме	Кључни догађаји/распоређивање/записник с мјеста догађаја, итд.	Број одлуке

ОДЛУКЕ

Број одлуке	Одлука – образложење

3. Прилог Б – Попуњени образац службене забиљешке о одлукама

СЛУЖБЕНА ЗАБИЉЕШКА О КРИМИНАЛИСТИЧКОЈ ИСТРАЗИ

Датум и вријеме почетка вођења службене забиљешке	Датум и вријеме закључења службене забиљешке
Број дневника: од	Јединствени број службене забиљешке:

ДНЕВНИК ИСТРАГЕ

Датум и вријеме	Кључни догађаји/распоређивање/записник с мјеста догађаја, итд.	Број одлуке
27.5.2014. 19:13	Госпођа Ана Блу из града Грендтаун, у Плавој земљи, упутила је телефонски позив у којем је рекла да је управо примила позив од младића своје кћерке у којем јој је рекао да га је назвала њена кћерка Моника Блу и рекла да се налази у Црвеној земљи. Моника му је рекла да је продана једном мушкарцу и да је силована. Провјером постојећих оперативних спознаја у полицијском систему утврђено је да нема података о дјевојци по имену Моника.	1
27.5.2014. 22:30	<p>Детективи Смит и Џонсон извјештавају о сљедећем:</p> <p>Опис дјевојке по имену Моника Блу: датум рођења 19.5.1995., бјелкиња, висока 1,65 м, свијетле пути, витке грађе, смеђа равна коса дужине до рамена. Посљедњи пут виђена прије три дана. Тада је на себи имала доњи дио тренерке црне боје са жутим појасом и свијетло сиви горњи дио с капуљачом.</p> <p>Број мобилног телефона који користи: +38 263 445 671</p> <p>Посљедњи пут виђена на адреси младића с којим се забавља. Сви детаљи наведени у извјештају о несталој особи бр. 137/20114.</p> <p>Прибављена фотографија је приложена уз извјештај о несталој особи.</p> <p>Нестанак Монике објављен преко свих релевантних система.</p> <p>Подаци о мајци:</p> <p>Ана Блу, датум рођења 4.8.1966., с пребивалиштем на адреси 66. улица, Трећи дистрикт, Грендтаун, Плава земља.</p>	2

ОДЛУКЕ

Број одлуке	Одлука – образложење
1	<p>Одлука</p> <p>Детективи Смит и Џонсон одлазе на адресу госпође Блу и с њом воде разговор. Кроз разговор долазе до сљедећих података:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опис и фотографија Монике за потребе извјештаја о несталој особи и достављање извјештаја о несталој особи; 2. Када ју је мајка задњи пут видјела; 3. Подаци о мушкарцу с којим се Моника забавља; 4. Његов број телефона; 5. По прибављању података, провјера података о мајци, мушкарцу с којим се Моника забавља и о Моники у систему постојећих оперативних спознаја. <p>Разлози</p> <p>За сада нема довољно информација за службено проглашење нестанка Монике, за спровођење мјера трагања и предузимање било којих радњи. По прибављању горе наведених информација предузимају се мјере трагања.</p>
2	<p>Одлука</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Доставити детаљне информације о несталој особи надлежним органима у Црвеној земљи; 2. Прибавити испис долазних и одлазних позива за Моникин телефонски број и спровести прелиминарну анализу долазних и одлазних позива у протеклој седмици; 3. Органима Црвене земље упутити хитан захтјев с ознаком „висок приоритет“ за прикупљање података о телекомуникацијском оператеру и за форензичку обраду телефонских позива да би се утврдио (по могућности) власник телефона и локација уређаја у вријеме позива; 4. Осигурати Моникин ДНК узорак, ако је могуће; 5. Да ли је имала, или има, приступ компјутеру? Ако је имала, или има, изузети компјутер ради анализе. <p>Разлози</p> <p>Сва постојећа сазнања указују да се Моника налази у Црвеној земљи – истрага у Црвеној земљи хитно потребна. Анализа одлазних и долазних позива с Моникиног телефона може указати на могућност врбовања и поткријепити/оповргнути оно што је младић рекао њеној мајци. Анализом исписа позива у Црвеној земљи ће се сузити подручје на којем се налази и могуће је утврдити с ким је. ДНК узорак ће бити од помоћи у даљој идентификацији, ако буде потребна. У компјутеру су можда похрањени подаци о контакту с особама које су је евентуално врбовале, итд.</p>

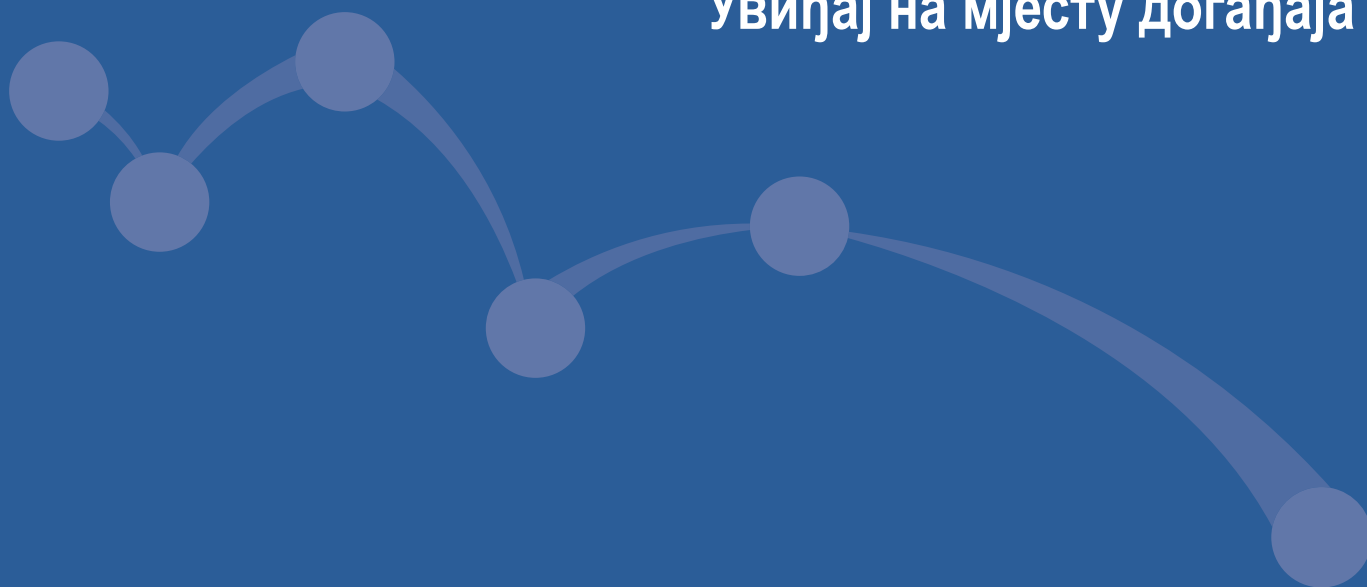

Трговина људима – Како водити истрагу?

Материјал за обуку службеника за спровођење закона

План наставног часа 9

Увиђај на мјесту догађаја

Садржај

1. Увод	5
1.1 Циљана група учесника	5
1.2 Циљеви учења	5
1.3 Претходно знање	6
2. Основно знање	7
2.1 Трајање	7
2.2 Извођење	7
2.3 Информације за едукатора	7
3. Мјеста догађаја везана за извршење кривичног дјела трговине људима.....	12
4. Руковођење мјестом догађаја везаним за извршење кривичног дјела трговине људима.....	14
4.1 Циљеви.....	14
4.2 Постизање циљева.....	14
4.3 Радње на мјесту догађаја.....	15

1. Увод

Увиђај у криминалистичким истрагама дјела трговине људима представља кључну компоненту истражног процеса. Међутим, због одређених комплексности самог феномена трговине људима и недовољног разумијевања тог кривичног дјела и његових обиљежја, увиђај се можда не врши увијек онолико дјелотворно колико та истражна радња иначе може бити дјелотворна.

Једна од кључних предности правилно предузетог увиђаја, у истрагама кривичног дјела трговине људима, је да се том радњом смањује ослањање на исказ и свједочење жртава.

1.1. Циљана група учесника

Ова лекција је намијењена прије свега онима који су укључени у руковођење истрагама кривичног дјела трговине људима, укључујући и:

- Полицијске службенике који руководе истрагама кривичног дјела трговине људима;
- Овлашћене службене особе стручно оспособљене за спровођење посебних истражних радњи у склопу криминалистичке истраге кривичног дјела трговине људима;
- Тужиоце;
- Истражним судијама, односно судијама за претходни поступак и другима који издају налоге и одобрења за спровођење посебних истражних радњи у истрагама кривичног дјела трговине људима.

1.2. Циљеви учења

По завршетку овог модула сви полазници ће бити у стању:

(Они полазници који нису запослени у полицији/нису полицијски службеници и који на основу сазнања или наредбе први излазе на терен.)

- Описати мјесто догађаја;
- Објаснити концепт према којем „сваки контакт оставља траг“;
- Сумирати „трагове“ пронађене на мјесту догађаја;
- Објаснити зашто је за њих у њиховој професији битно да буду „свјесни мјеста догађаја“;
- Навести мјере и радње које могу предузети да би помогли да се осигура мјесто догађаја ради вршења увиђаја.

(Полазници који су руководили увиђајем на мјесту извршења кривичног дјела трговине људима.)

- Описати одговарајуће циљеве вршења увиђаја на мјесту извршења кривичног дјела трговине људима;

- Навести како се ти циљеви могу постићи;
- Описати одговарајуће мјере и радње које се предузимају на мјесту извршења кривичног дјела трговине људима.

1.3. Претходно знање

Није потребно претходно знање за полазнике који нису запослени у полицији/нису полицијски службеници, а који на основу сазнања или наредбе први излазе на терен.

Полазници који обављају послове везане за руковођење увиђајем требају посједовати основно знање о увиђају на мјесту извршења кривичних дјела општег криминалитета.

2. Основно знање

2.1. Трајање

5 – 10 минута.

2.2. Извођење

Дидактичка презентација „Информација за едукатора“.

2.3. Информације за едукатора

С обзиром да овај материјал није намијењен само практичарима из области кривичног процесног права, ниже наведене информације требају омогућити едукаторима да све полазнике који раде на борби против трговине људима упознају с кључним принципима. То је важно из три разлога:

- Прво, они ће помоћи да се спријечи ометање мјеста догађаја и евентуално уништење доказа;
- Друго, могу помоћи у очувању потенцијалних доказа прије него што овлашћене стручне особе стигну на мјесто догађаја;
- Треће, могу омогућити практичарима који раде ван кривичноправног система да идентификују подручја потенцијалног форензичког интереса за истраживаче и службенике мјеста злочина.

Шта је мјесто догађаја?

Мјесто догађаја је свако мјесто које садржи физичке трагове кривичног дјела. То може бити објекат, мјесто, возило или људско тијело.

Постоје посебни аспекти мјеста догађаја везаних за трговину људима који су описани у даљем тексту.

Шта је увиђај на мјесту догађаја?

Увиђај на мјесту догађаја је техничко-научни приступ прегледу и претраживању мјеста због сумње да се на њима врше или су се извршила кривична дјела да би се лоцирали и изузели докази из свих присутних физичких трагова.

2.4. Принцип „сваки контакт оставља траг“

Главни принцип науке који стоји иза увиђаја је да „сваки контакт оставља траг“.

Стога,

- ако је неко дошао у контакт с другом особом;
- ако је неко дошао у контакт с одређеним предметом; или
- ако је предмет био у контакту с другим предметом;

једна или друга страна у контакту ће оставити неку врсту трага.

Примјери:

- Једна особа има сексуални однос с другом особом – и једна и друга особа ће пренијети биолошки материјал на другу;
- Особа сједи у аутомобилу – влакна с одјеће те особе ће остати на сједишту аутомобила, а материјал са сједишта аутомобила ће се пренијети на одјећу особе која на њему сједи;
- Аутомобил удари у зид – боја и дјелићи метала ће се пронаћи на зиду, а трагови цигли и малтера ће се понаћи на аутомобилу.

На овај начин је могуће повезати једне особе с другим, итд.

Прво практично коришћење овог феномена (с краја 19. стољећа) било је коришћење отисака прстију ради идентификације осумњичених и њиховог повезивања с кривичним дјелима. Од тада је остварен огроман напредак у техникама и технологији коришћења концепта „сваки контакт оставља траг“.

Откриће релативно новијег датума је било револуционарно и из темеља је промијенило кривичне истраге уводећи анализу дезоксирибонуклеинске киселине (ДНК). ДНК је молекула с јединственим генетским кодом. Она постоји у свим живим ткивима. Када је први пут откривена и примијењена у кривичним истрагама, били су потребни велики узорци (напримјер, знатне количине крви) да би се добио тачан профил ДНК (пресјек генетског кода). Како је вријеме пролазило, потребна величина узорка је смањена, а старост материјала из којег се профил може узети је повећана. Данас је могуће добити профил из врло малих и врло старих узорака.

У случају отисака прстију, они се данас могу изузети са широке лепезе површина, укључујући и кожу, папир и одјећу. Постоји „преклапање“ између отисака прстију и ДНК с обзиром да је данас могуће изоловати ДНК из ћелија коже које се налазе у отисцима прстију.

Друге релевантне технике, као што су фотографисање и хемијска анализа, такођер су радикално усавршене у неколико протеклих година.

Шта су трагови које тражимо?

(Напомена: листа није коначна)

Биолошки

- Крв;
- Сперма;
- Пљувачка;
- Ћелије коже;
- Дах.

Све то садржи ДНК. Практичност изоловања ДНК из тих трагова разликује се у зависности од неколико фактора, укључујући и врсту материјала, његову локацију, вријеме које је прошло, расположиву количину, итд.

Отисци с површине људског тијела

Отисци:

- Прстију;
- Стопала;
- Ушију;
- Усана;
- Лактова.

Најчешће се користе отисци прстију, с тим да су и друге врсте отисака откривене и користе се као доказни материјал, иако отисци ушију, усана и лактова нису уобичајени и произвели су одређене контроверзе.

Влакна и други микро трагови

Влакна:

- Из одјеће;
- С постељине;
- Са сједишта;
- С подних простирки;
- С пешкира.

Други микро трагови:

- Стакло;
- Боја;
- Метал;
- Сјеме;
- Земља;
- Камен;
- Цигла.

Стога, шта то све значи лично за мене?

Јасно је да сви могући докази и технике које се користе за проналазак трагова и изузимање доказа представљају моћан истражни инструмент. Међутим, чињеница да су постали толико осјетљиви изазива и потенцијални проблем.

Запамтите да принцип каже да „сваки контакт оставља траг“. То не значи да само криминални контакт оставља траг – и ви остављате трагове гдје год се налазите, 24 часа дневно. Стога, ако сте ушли у мјесто догађаја и ви ћете оставити трагове. То може довести до уништења доказа путем контаминације доказа или ће у најмању руку створити додатне компликације у истрази.

Из више разлога можете предузети директне мјере и радње којима ћете уништити потенцијалне доказе.

У контексту трговине људима, ево неколико примјера који илуструју како се то може десити:

- Ви радите у невладиној организацији која се бави проблематиком трговине људима ради сексуалне експлоатације. Једна жена вам пријави да је била тргована ради секса и да је била силована од стране неколико мушкараца у једној јавној кући. Она се скине у просторији у којој нема никога, преда вам своју одјећу и ви ту одјећу стављате у ладицу. Питате је да ли би се жељела истуширати, она каже да би и одлази до купатила. Дио коже с ваших ћелија коже се пренио на њену одјећу. Туширањем ће та жена избрисати барем дио биолошког материјала пренесеног током сексуалног чина;
- Ви сте инспектор рада и дошли сте у фабрику одјеће. Примијетите да је шиваћа машина стара, прљава и очито опасна. Ви је притиском на тастер угасите, извучете утичницу и мало обришете прашину како бисте могли боље видјети. Тиме сте можда уништили барем неке отиске прстију и их можда чак замијенили својим;
- Ви радите као социјални радник/радница у једном градићу. Једна жена долази код вас у врло растресеном стању и каже вам да је управо примила писмо од кћерке у којем каже да је држе као ропкињу у кући у једној страниј земљи. Ви узимате писмо, држите га, прочитате га, прослиједите га двојци колега, узимате га натраг и поново га држите у руци. Тиме сте можда уништили све отиске прстију интересантне за истрагу властитим, као и отисцима прстију ваших колега.

Требате бити „свјесни мјеста догађаја“. Али то не значи да не требате радити свој посао.

Слиједи неколико једноставних мјера које вам могу бити од помоћи:

- Додирите предмете што је мање могуће;
- Ако сте додирнули било који предмет, реците то истражиоцима;
- Тражите савјет од особа које посједују знање о увиђају на мјесту догађаја прије него што предузмете одређене мјере;
- Ако радите у организацији (као на примјер, у горњем примјеру, ако сте запослени у невладиној организацији која помаже жртвама сексуалне експлоатације) у којој можете у свој рад укључити полицију само ако то жртва жели, потражите савјет барем у погледу тога како можете сачувати барем оне предмете који могу бити интересантни за истрагу;
- Можда сте стручњак у одређеној области, на примјер, у области санитарно-здравствене инспекције или инспекције рада. Можете детаљно објаснити како се, на примјер, појединачни дијелови неке машине могу прегледати да би се установило ко их је користио или одржавао.

3. Мјеста догађаја везана за извршење кривичног дјела трговине људима

Мјеста догађаја везана за извршење кривичног дјела трговине људима представљају неколико посебних изазова. Међу њима су:

Кривично дјело трговине људима

Службене особе које су одговорне за вршење увиђаја и руковођење увиђајем на мјестима догађаја могу бити врло искусне, али несвјесне посебних захтјева који се односе на мјеста догађаја везаних за извршење кривичног дјела трговине људима.

На таквим мјестима постоји мање непобитних инкриминирајућих доказа, као што су отисци прстију једне особе пронађени на ножу.

Успјешан увиђај на мјесту догађаја повезаног с трговином људима је прије процес упорног прикупљања великог броја недовољно јаких доказа који ће кумулативно полако градити укупну слику.

Већи број мјеста

У већини класичних кривичних дјела постоји мали број мјеста извршења, углавном на мањем географском подручју.

Извршење кривичног дјела трговине људима може обухватати већи број мјеста на великом географском подручју и по свим фазама процеса трговине људима – врбовање, транспорт и експлоатација.

Опис

Усљед трауматизирајућег ефекта трговине људима, описи које дају жртве могу бити збуњујући и контрадикторни, чиме се отежава идентификација мјеста догађаја или, када се изврши идентификација, отежава се прецизно одређивање локације и потражних радњи.

Људи

На великом броју мјеста, на којима се извршава криминал у вези с трговином људима, обично буде велики број људи за вријеме увиђаја. Та мјеста су, на примјер, фабрике, барови и локације на којима се одвија трговина сексом.

Велики број трагова

То је повезано с „људима“ у горњем тексту. Велики број људи пролази кроз локације на којима се врши криминал у вези с трговином људима, или је велики број повезан с извршењем тих кривичних дјела на неки начин, и на таквим локацијама можда има пуно отисака прстију, биолошких узорака и ткива.

Вријеме

Такођер је повезано с „људима“ и „бројним траговима“. С обзиром да се трговина људима у сврху експлоатације може дешавати кроз дуг временски период, вјероватно ће постојати велики број трагова на одређеним локацијама.

Може бити тешко над свим тим имати контролу. Међутим, такођер може бити врло корисно када трговци људима тврде да је нека особа била на одређеној локацији само кратко (док присуство великог броја трагова указује на управо супротно).

4. Руковођење мјестом догађаја везаним за извршење кривичног дјела трговине људима

Мјеста догађаја везана за трговину људима, свакако, могу имати велики број основних сличности с мјестима извршења других кривичних дјела. Међутим, постоје и неке разлике, као што је то описано у горњем тексту. То доводи до разлика у начину руковођења мјестом догађаја везаним за трговину људима. Оне се могу подијелити у три подручја:

- Циљеви;
- Постизање тих циљева;
- Радње на мјесту догађаја.

4.1. Циљеви

Главни циљ је изградити слику о томе шта се догодило на одређеном мјесту. Потенцијално постоји на стотине краткорочних циљева који ће допринијети постизању главног циља. Овдје је могуће дати неколико примјера. То су:

- Повезивање особе за коју се сумња да је жртва с одређеном машином у случају трговине људима ради радне експлоатације;
- Утврђивање да ли је осумњичена особа водила документацију у предузећу, у којем се радно искоришћавају жртве трговине људима;
- Повезивање особе с телефоном коришћеним за контролу мреже трговине људима;
- Утврђивање да ли је женска особа силована у кревету затеченом на локацији, на којој се сексуално искоришћавају жртве трговине људима;
- Утврђивање колико дуго особа живи у одређеној соби на локацији, гдје се радно искоришћавају жртве трговине људима.

4.2. Постизање циљева

Највећа разлика (и највећи изазов) између бројних појавних облика криминала и трговине људима односи се на број потенцијалних трагова на одређеној локацији и, у неким случајевима, на људском тијелу. Узмимо примјер утврђивања чињенице да ли је нека женска особа силована у кревету затеченом на локацији на којој се сексуално искоришћавају жртве трговине људима.

У близини кревета се можда налази на хиљаде отисака прстију. Такођер, може бити и пуно власи косе, ћелија коже, крви и трагова других тјелесних течности који можда припадају десетинама, чак и стотинама особа. Можете узети све отиске прстију, узети све узорке и покушати да идентификујете све особе које су биле у близини кревета или на кревету. Јасно је да би вам за то требало пуно времена, да би то било скупо и вјероватно изван могућности

већине полицијских агенција. Ипак, шта би се тачно таквом истрагом постигло? Сигурно бисте били у могућности да докажете да је на том кревету сексуална активност била учестала, али доказивање те чињенице можда није циљ. Главно питање се вјероватно односи на пристанак и стога би се требале користити друге криминалистичко истражне методе.

Можда ћете бити у стању постићи управо оно што желите ако умјесто тога покажете да сте утврдили да велики број отисака прстију припада женској особи (чиме сугеришете да је њена експлоатација трајала дуго времена); да има пуно отисака прстију од великог броја неидентификованих особа (чиме сугеришете да је велики број мушкараца с њом био на том кревету); и (по могућности) да има пуно трагова сјемене течности од више неидентификованих мушкараца (чиме сугеришете да су с том женском особом имали сексуалне односе).

Иста питања се у различитом степену односе и на све горе наведене примјере. Ради се о утврђивању онога што разумно можете постићи с обзиром на околности и ресурсе с којима располажете.

4.3. Радње на мјесту догађаја

Општа питања

Претпоставља се да су службеници који руководе увиђајем на мјесту догађаја везаним за трговину људима већ свјесни ниже наведених општих концепата:

- Осигурање мјеста догађаја;
- Сликање/снимање мјеста догађаја;
- Сликање/снимање и чување материјалних доказа;
- „Ланац надзора“, то јесте, евидентирање предаје изузетог материјалног доказа другом службенику.

Међу питањима која су специфична за криминал у вези с трговином људима и која треба размотрити су:

- По доласку на мјесто догађаја можда ћете затећи велики број људи; забиљежите или сликајте фотоапаратом или снимите видео камером њихове тачне позиције по вашем доласку. У раним фазама истраге често је врло тешко утврдити ко се може довести у везу с извршењем кривичног дјела трговине људима, а ко је потенцијална жртва. Ако одлучите да снимате видео камером, онда то урадите што пажљивије;
- Извршите претресање особа (зависно о томе шта вам закон дозвољава и на начин који ће осигурати приватност и достојанство), сликајте или снимите све предмете које сте код њих пронашли, сачувајте их и спакујте и идентификујте све предмете који су посебно интересантни за истрагу;
- Лагано „прошетајте мјестом“ (свакако, под увјетом да не ометате нити наносите штету на мјесту догађаја) како бисте могли на миру размислити о циљевима;

- Упознајте полицијског службеника који врши увиђај о својим циљевима. С њим/њом разговарајте о ономе шта је могуће постићи с обзиром на околности и расположиве ресурсе. Иако све треба бити у границама реално могућег, требате бити спремни да криминалистичког техничара потакнете да врши увиђај донекле другачије у односу на увиђај на мјестима на којима су почињена кривична дјела општег криминалитета;
- Можда ћете узети изјаве од особа затечених на мјесту догађаја прије него што увиђај почне, како бисте могли фокусирати сам увиђај. Познато је да под одређеним околностима то може бити врло изазовно.

Запамтите да све извидне радње на мјесту догађаја морају увијек бити извршене у складу с вашим законом.

Претресање особа за које постоји сумња да су предмет трговине људима/потенцијалних жртава

- Први приоритет претресања било које особе треба бити лична безбједност службеника који врше претресање и особе над чијим тијелом се врши претресање. Особа може бити наоружана, може код себе имати предмете који могу повриједити службенике који врше претресање или њу саму, или је особа можда обољела од неке заразне болести. Није могуће дати потпуне смјернице у овом тексту, али, без обзира, претресање се треба вршити у складу с домаћим смјерницама за личну безбједност на основу најбољих пракси.
- Генерално, претресање потенцијалних жртава захтијева њихов пристанак, иако се у неким земљама то ради на основу законитог налога. Чак и када постоји налог, разлози се требају пажљиво објаснити.
- Постоје двије врсте претресања. То су:

- Претраживање површине тијела особе

Врши се када затекнете потенцијалну жртву на одређеној локацији. Први циљ није директно повезан с увиђајем на мјесту догађаја; циљ је да утврдите да нема тјелесних повреда нити болести које би захтијевале хитну медицинску интервенцију. Циљ извидних радњи, које се предузимају током увиђаја на мјесту догађаја, је да се пронађу докази, који би у супротном могли нестати и које је потребно одмах снимити/снимити односно сачувати. То претресање на мјесту догађаја није тјелесни преглед као радња вјештачења. Генерално, доказна радња претресања кратко траје.

- Тјелесни преглед ради прикупљања доказа

Највјероватније се врши у полицијској станици, у хируршкој болници или на клиници, зависно о обиљежјима кривичног дјела и правилима и прописима у земљи. Основни циљ је да се пронађу трагови кривичног дјела који имају доказну вриједност. Генерално, докази за којима трагамо су докази о одређеном виду физичког или сексуалног злостављања у вези с експлоатацијом или мјерама контроле. Тјелесни преглед ради прикупљања доказа је интимније природе и подразумејева одстрањивање дијелова одјеће, а у случају сексуалне експлоатације, унутрашњи преглед тијела односно

клинички преглед сполних органа.

Генерално су прописи, који се односе на тјелесни преглед, укључујући и унутрашњи преглед тијела, врло стриктни. Напримјер, према законским прописима, примјена лијечничких радњи могућа је само као тјелесни преглед предузет од вјештака медицинске струке; само као тјелесни преглед предузет од вјештака медицинске струке истог пола као и особа која се прегледа. У неким земљама прецизно је дефинисано гдје се тјелесни прегледи могу обављати. Врло је важно и за интегритет предмета и за потребе особа за које постоји сумња да су предмет трговине људима/ потенцијалних жртава да се законски прописи у потпуности испоштују.

- Без обзира да ли се ради о претраживању површине тијела или тјелесном прегледу ради прикупљања доказа, искуство показује да је прије претраживања или тјелесног прегледа потребно узети исказ од особе како бисте доказну радњу претраживања или тјелесног прегледа ради прикупљања доказа могли прецизно усмјерити.
- Код многих кривичних дјела општег криминалитета једноставно доказивање контакта међу особама је довољно за истрагу; код кривичног дјела трговине људима то није увијек случај, с обзиром да су особе можда имале контакт током дужег временског периода, што су осумњичене особе спремне отворено признати.
- Жртве могу дати обавјештења о догађајима која су се давно догодила. Под таквим околностима највјероватније не постоји реална могућност да се пронађу било какви трагови. У консултацијама са стручно оспособљеним службеницима одлучићете да ли би то било вриједно труда с обзиром да би претресање могло изазвати додатни стрес и трауму код потенцијалних жртава, а уколико је врло мало вјероватно да би све то имало доказну вриједност.
- У случају да је умијешана одређена индустрија, размислите о сарадњи са стручним особама из те индустрије како бисте установили праксе рада и како се оне могу показати кроз тјелесне повреде и друге трагове на тијелу.

Претресање осумњичених

- Већина горе споменутих ствари, такођер, се односи и на претресање осумњичених.
- Најбитнија разлика у многим земљама је та што је вјероватније да постоје законска овлашћења за претресање осумњичених без њиховог пристанка него да постоје законска овлашћења за претресање жртава без њиховог пристанка.
- Иако све особе представљају потенцијални ризик по здравље и личну безбједност када се врши претраживање или тјелесни преглед, тај ризик може бити већи у случају осумњичених зато што имају интерес да побјегну.
- Веће су шансе да ће осумњичени намјерно скривати или контаминирати доказе с обзиром да им је у интересу да ометају правду.
- Може бити тешко прецизно установити ко је потенцијална жртва, а ко је осумњичени прије него што се изврши претресање ради проналаска доказа.

Претресање просторија

- На многим локацијама на којима се врше дјела трговине људима, а у којима требате извршити претресање, постоје ризици по здравље и личну безбједност због природе таквих

активности и занемаривања тих питања од стране власника/управника.

- Истражиоци у предметима трговине људима су увелико заинтересовани за документацију, и то и за њихов садржај, и за форензичке трагове који их могу повезати са особама, те стога и с улогом коју та особа има у одређеном предузећу.
- Компјутери, телефони, штампачи и друга информационо-технолошка опрема се треба изузети. Препоручујемо вам да тражите савјет од стручњака о начину изузимања такве опреме како бисте на најбољи начин могли сачувати доказе изузете из такве опреме.

Вјежба

Подијелите учеснике у парове.

Сваком пару дајте другачију слику из медијског ресурса број 3, под називом „Увиђај на мјесту догађаја – трговина људима ради радне експлоатације“. Ресурс садржи десет слика. Ако у групи нема двадесет учесника, нека раде у паровима, али ћете у том случају подијелити мање слика.

Ако нисте већ користили хипотетички случај број 1, под називом „Радна експлоатација“, учесницима подијелите сљедеће дијелове тог хипотетичког случаја:

- Дио 3.1. „Откриће инспектора“;
- Дио 3.2 „Извјештај инспектора“;
- Дио 3.3. „Прва фаза истраге“;
- Дио 4.1. „Прије рације“;
- Дио 4.2. „Рација“.

Алтернативно, усмено упознајте учеснике са садржајем тих дијелова.

Замолите сваки пар да погледа слику и да размотри одговоре на сљедећа питања:

- Шта мислите које бисте трагове могли пронаћи у вашем дијелу мјеста догађаја?
- Које би доказе, према вашем мишљењу, требало изузети из тих трагова, с обзиром на ресурсе које имате у својој организацији?
- Који су ваши циљеви?

Информације за дискусију

Није могуће обрадити све елементе присутне на свакој слици, али су у даљем тексту наведене кључне ствари.

Трагови као доказ

Отисци прстију:

- Око „кревета“;
- На и испод радне опреме;
- На бејзбол палици;
- На кухињским апаратима/посуђу;
- На канти, на паковању текућине за чишћење и на тоалет папиру;
- На обавијестима;
- У унутрашњости кофера и на стварима у коферима;
- На врећама за смеће;
- У садржају канте за смеће;
- У унутрашњости аутомобила.

Власи косе на:

- „Креветима“;
- Окаченој одјећи;
- Одјевним предметима унутар кофера;
- Сједиштима аутомобила.

Влакна са:

- Одјеће на постељини (нпр. одјећа коју су носиле очигледне жртве када су спашене/откривене у току рације, одјећа у коферима, итд.);
- Постељине на одјећи;
- Сједишта аутомобила на одјећи;
- Одјеће на сједиштима аутомобила.

Најпрактичнији траг

- Отисци прстију су најпрактичнији и најекономичнији траг који можете пронаћи у таквој ситуацији.
- Биолошки трагови постоје, прије свега, то су власи косе на креветима. Међутим, ако особе тамо бораве прилично дуго, онда има пуно трагова. Изузимање доказа из тих трагова и њихово вјештачење би захтијевали вријеме и новац, с тим што можда не би пружили више доказа од оних који би се прибавили само узимањем отисака прстију.

Циљеви

Неколико кључних циљева:

- Повезивање особа с „креветима“ путем отисака прстију. Тиме би се могли поткријепити описи које су дале потенцијалне жртве. Али би се тиме могло утврдити да ли је идентификована особа жртва или трговац људима. Напомињено да ово није у потпуности сигурно, али лоши услови указују да је врло невјероватно да трговац људима ту спава;

- Утврђивање дужине времена у којем особа ту спава. Иако се не ради о егзактној науци, проналазак и изузимање великог броја отисака указују на дужи период боравка;
- Повезивање особа са коферима путем отисака прстију. И овим ће се поткријепити обавјештења, која су жртве дале кроз опис догађаја;
- Повезивање особа с машинама и другом опремом. Тиме ће се показати:
 - Ко ради на страни „производње“ (зато што је већа вјероватноћа да ту ради жртва), путем идентификације отисака прстију пронађених на опреми за паковање, на кутијама, итд.);
 - Ко ради на страни „руковођења“ (зато што је већа вјероватноћа да је то трговац људима), путем идентификације отисака прстију на уређајима и у унутрашњости уређаја, као што су телефони, компјутери и штампачи (посебно када се руковало батеријама, СИМ картицама, итд.);
- Повезивање особе с „бејзбол палицом“. Још једном, овдје се не ради о егзактној науци, али би се тиме могло утврдити ко користи палицу за застрашивање те тиме одржава контролу над особама;
- Идентификација особе/особа које су руковале предметима, а који се сада налазе у канти за смеће. Путем идентификације отисака прстију на разним предметима можда ћете доћи до индиција које указују на особе „под контролом“ и особе које су вршиле контролу.

Трговина људима – Како водити истрагу?

Материјал за обуку службеника за спровођење закона

Материјал за обуку службеника за спровођење закона

Хипотетички случај 1 – Радна експлоатација

Хипотетички случај 2 – Сексуална експлоатација

Хипотетички случај 3 – Експлоатација у виду присилног служења у домаћинству

Хипотетички случај 4 – Експлоатација у виду бављења незаконитим активностима

Трговина људима – Како водити истрагу?

Материјал за обуку службеника за спровођење закона

Хипотетички случај 1

Радна експлоатација

Садржај

1. Увод	5
2. Хипотетички случај	6
3. Понедељак, 12. мај	7
3.1 Откриће инспектора	7
3.2 Пријава коју подносе инспектори	8
3.3 Прва фаза истраге	8
4. Уторак, 13. мај	10
4.1 Прије рације	10
4.2 Рација	10
4.3 Разговор са жртвама	11
4.4 Записник о увиђају	14
5. Сриједа, 14. мај	15
5.1 Испитивање управника фарме Пола Смита	15
5.2 Испитивање надзорника фарме Џона Брауна	15

1. Увод

Овај хипотетички случај прати формат свих хипотетичких случајева из овог програма.

У њему је случај представљен у кратким цртама од покретања предистражних радњи до испитивања осумњичених. Подијељен је у сегменте с новим сазнањима о предмету, а након тога слиједе детаљи о истрази и резултати истражних радњи. Едукаторима су дате опширне смјернице и подршка кроз цијели текст.

Овај случај прате и свеобухватни медијски ресурси на основу којих ће едукатори моћи створити природно и интерактивно окружење.

2. Хипотетички случај

Потребно је нагласити да се ради о фиктивном случају, иако је искуство, стечено кроз пробно извођење наставног материјала, показало да многи полазници не могу вјеровати да случај није стваран.

Овај хипотетички случај је базиран на одређеном броју стварних предмета који имају многе сличности са ниже описаним случајем. Земље у којима је извршено врбовање или експлоатација су: Француска, Италија, Пољска, Румунија и Уједињено Краљевство. Вјерује се да је транспорт жртава вршен преко већине земаља централног дијела Европске уније. С обзиром да је евидентирано свега неколико процесуираних случајева у земљама у којима се овај програм спроводи, не може се са сигурношћу тврдити да су околности овог случаја типичне за предмете процесуиране у тим земљама. Међутим, све расположиве информације указују на то да ипак јесу.

3. Понедјељак, 12. мај

3.1. Откриће инспектора

У понедјељак, 12. маја, у 10:30 часова су два инспектора Министарства пољопривреде у Влади Црвене земље отишла на фарму за интензивну производњу јаја у граду Мидтаун, у дистрикту Истшајер.

На фарми за интензивну производњу јаја кокоши носилице држе се у кавезима у великим кокошињцима. Инспектори су дошли у инспекцијски надзор да би провјерили да ли се поштују прописи о броју кокошки у кавезу, хигијени објеката, итд. Састали су се с управником фарме, који им је показао кокошињеце, а потом је отишао да одговори на телефонски позив. Инспектори су извршили инспекцијски надзор и утврдили да је све у складу с прописима.

На одласку, један од та два инспектора је ходао по фарми у потрази за управником, како би му уручио потврду да је све у складу с прописима. Није га могао пронаћи, па је тако, у потрази за њим, отварао врата неколико кокошињаца и других објеката на фарми.

Одједном је чуо гласове који су долазили из једног објекта на врху мјеста. Отворио је врата и закорачио. Видио је троје људи, двије жене и једног мушкарца, како пакују јаја у просторији која је личила на мању канцеларију. Такођер је примијетио лежај који је личио на кревет и кофер у малом простору иза неких кутија.

Мушкарац у плавом радном комбинезону се инспектору обратио повишеним тоном, питајући га дрско шта ту ради. Објаснио је да је инспектор испред Министарства пољопривреде. Мушкарац у радном комбинезону је прво дјеловао препадно, али када је инспектор рекао да само жели управнику дати потврду о поштовању прописа, мушкарац се опустио. Пришао је инспектору, лагано га ухватио за руку, окренуо га према излазу и испратио га до вањског дијела објекта. Када су отишли, затворио је врата. Инспектор је с унутрашње стране врата примијетио обавијест написану на страном језику.

Мушкарац у плавом радном комбинезону је одвео инспектора до куће у којој је боравио управник. Инспектор му је уручио потврду. Оба инспектора су затим напустила фарму.

На путу до своје канцеларије инспектор је објаснио колеги шта је видио и рекао да мисли да је мало чудно да људи живе и раде на истој локацији. Колега је, такођер, рекао да сматра да је то чудно и да се сјећа да је прије неколико мјесеци видио нешто у вези с трговином људима и да се пита да ли се на фарми управо о томе ради.

Одлучили су да све то пријаве полицији.

3.2. Пријава коју подносе инспектори

Инспектори случај пријављују полицији. Дају следеће податке:

- Адресу фарме – Фарма за производњу јаја у Мидтауну, Улица Лонг Лејн, Мидтаун;
- Број мобитела управника фарме;
- Број фиксног телефона на фарми пилића;
- Опис трошног погона у којем је инспектор видио људе и „кревет“;
- Опис онога што је примијетио;
- Име управника фарме – Паул Смит;
- Опис мушкарца у плавом радном комбинезону.

3.3. Прва фаза истраге

Именована је истражитељка. Она хитно одржава састанак са својим тимом на којем разговарају о пријави. Слиједи сажет приказ кључних питања која су идентификовали:

- У овој фази није сигурно да су особе виђене у објекту предмет трговине људима.
- Може се рећи да је познато да спавање и рад у истом простору представља један од јаких показалаца трговине људима у сврху радне, као и других облика експлоатације.
- Спавање на пољопривредном имању на којем се ради је необично за Црвену земљу.
- Нема директних доказа који би указивали на то да су особе примијећене у објекту предмет насиља или пријетњи.
- На основу пружених обавјештења, чини се да су примијећене особе паковале јаја; то се не чини опасним послом.
- Иако неки послови на фарми пилића могу бити опасни, ипак не постоји иста вјероватноћа настанка повреда као на другим радним локацијама, као што су каменоломи и рудници.
- С унутрашње стране врата се налази обавијест написана на страном језику, али не знамо шта на њој пише.
- Обавијести окачене у унутрашњости објекта могу бити показоци мјера контроле над жртвама трговине људима.
- Провјером постојећих оперативних спознаја установљено је да су једине познате информације о фарми три пријаве крађе опреме у протекле двије године.
- Једну пријаву је поднио управник Паул Смит; друге пријаве је поднио мушкарац по имену Џон Браун, који се представио као надзорник.
- Оба мушкарца су приликом пријаве дала датум свог рођења, што значи да се провјере могу извршити и у криминалистичко-обавјештајним системима; ништа није познато нити о једном од њих двојице.
- Фарма је смјештена на крају дуге цесте – то је једина цеста којом је могуће доћи до фарме.
- На раскрсници улице у којој се налази фарма и главне цесте налази се велики број пословних и стамбених објеката.
- Дуж улице у којој је фарма налази се неколико стамбених објеката.

- Ти објекти пружају могућност за статичко посматрање особа и возила који се крећу према фарми.
- Сама фарма се не може видјети нити с једног стамбеног објекта.
- Фарма се може видјети с одређеног броја пољана и из мањег шипражја.
- То пружа могућност за посматрање из природних простора.
- Бројеви телефона су познати.
- То пружа могућност за анализу података о комуникацијама, као и пресретање телекомуникација.
- За сада нема информација о транспортним возилима повезаним с фармом.
- Чини се да је фарма уходано предузеће, повезано с јавним мрежама, као што су фиксна телефонија, електродистрибуцијска мрежа и гасовод.
- То даје могућност отпочињања финансијске анализе.
- Локација на којој, према наводима, особе живе и раде је позната.
- То омогућава постављање уређаја за тајно праћење и техничко снимање.
- Постоји стаза поред фарме којом се често крећу грађани.
- Због крађе с фарме и других крађа у том подручју, полицијске патроле су редовне у том подручју и не доживљавају се као нешто неуобичајено.
- Тим увиђа да је потребна равнотежа између откривања/спашавања потенцијалних жртава и омогућавања наставка експлоатације у циљу прибављања снажних доказа.
- На располагању су ограничени ресурси.
- Требаће неколико дана да се истраже одговарајуће локације и да се успостави статичко надзирање с објекта или поља у окружењу, итд.
- Требаће најмање седам дана да се подручје истражи и организује тајни надзор.
- Није могуће рећи којим језиком људи на фарми говоре.

Сажет приказ донесених одлука:

- Исходовано је одобрење за прибављање података о комуникацијама с предметних бројева телефона.
- Полицијска патрола ће вршити привидно рутинску провјеру подручја како би идентификовала сва присутна возила и забиљежила све интересантне активности у вези с безбједности.
- Рација је планирана за наредни дан с почетком у 7:00 часова.
- Од суда добијен налог за извршење рације.
- Контактрани су службеници који ће извршити увиђај на мјесту догађаја и обавијештени су да буду спремни да у складу с наредбом оду на фарму.
- Логика иза одлуке да се спроведе интервентна операција умјесто истражних радњи:
 - С обзиром на дата обавјештења, постоји конкретна „мета“ (објекат у којем су примијећени људи);
 - Не треба дуго времена за постављање техничке опреме за оптички надзор и праћење, итд.;
 - Иако нема директних доказа о насиљу и злостављању примијећених људи (уистину, за сада постоје само индиције да се ради о жртвама трговине људима), дужина времена потребна за извршење других криминалистичко-истражних метода би можда омогућила наставак експлоатације до неприхватљивог нивоа;
 - Ако су особе предмет трговине људима, трговци људима могу одлучити да их премјесте након што су те особе примијетили инспектори из Министарства пољопривреде.

4. Уторак, 13. мај

4.1. Прије рације

Прије рације полиција је примила сљедеће информације:

- Локална полиција је извијестила да се на фарми налазе два возила, плави комби и црвени аутомобил.
- Ова возила су регистрована на фарму.
- Аналитичка обрада података о комуникацијама је сложена и требаће мало дуже времена да се заврши, али је једна ствар већ очигледна: више позива је упућено на телефонске бројеве који почињу позивним бројем Плаве земље.
- Виши истражилац, иако признаје да то само по себи сигурно не значи да људи говоре језик Плаве земље, замоли једног службеника да провјери да ли има преводилаца за језик који се говори у Плавој земљи.
- Прибавили су летке са сликама застава и питањима на више језика (који су израђени у склопу програма борбе против трговине људима у Црвеној земљи).

4.2. Рација

Рација је изведена у 7:00 часова. Пронађено је сљедеће:

- У трошном погону је пронађено четворо људи које су и инспектори примијетили, двије жене и два мушкарца.
- Сви су мршави, али на први поглед немају тјелесних повреда.
- Замољени су да кажу одакле су, тако што ће показати заставе својих земаља на лецима.
- Показују да су из Плаве земље.
- Користећи у комбинацији летке и преводилачке услуге преко телефона, три особе су дале сљедеће информације:
 - У трошном погону бораве око три мјесеца, по њиховој процјени;
 - Није им допуштено на напуштају простор;
 - Тамо су под пријетњом једног мушкарца;
 - Гладни су.
 - Једна жена је врло узнемирена и жели полицији нешто показати.
 - Показује наранџасту бејзбол палицу.
 - Путем пресретања телефонских разговора полиција је схватила да је тиме жељела рећи да се бејзбол палица користи као средство застрашивања.
 - Нити једно од њих нема пасош код себе нити неки други идентификацијски/путни документ.
 - У објекту су три „кревета“, уствари, три танка матраца на поду.
 - Поред сваког лежаја је кофер.

- На неким кутијама се налази канта, одмах поред пакета тоалет папира и текућине за прање руку.
- Није примијећен тоалет.
- Постоје и други показатоци, као што је објешен веш на штрику, да људи ту спавају.
- У стражњем дијелу објекта је судопер.
- Судопер се налази у просторији која се доима као врло једноставан кухињски простор.
- За кухање и обједовање користе мали штедњак на дрва, неколико тава и пластичних тањира.
- Једина храна затечена на лицу мјеста била је неколико конзерви поврћа и нешто тјестенине.
- Има пуно кутија које се користе за паковање и транспорт јаја.
- Има неколико телефона, један компјутер и један штампач.

Друге мјере предузете у току рације:

- Полиција је отишла у кућу управник фарме на мјесту догађаја и лишила га слободе.
- Његова супруга и остатак породице су у кући.
- Извршен је претрес да би се пронашао мушкарац који одговара опису мушкарца у плавом радном комбинезону.
- Током претреса, мушкарац обучен у плави радни комбинезон стиже аутомобилом, очигледно на посао.
- Идентификован је као надзорник фарме, по имену Џон Браун.
- Позван је криминалистички техничар и по доласку почиње фотографисати мјесто догађаја и спроводити друге радње према упутама вишег истражиоца.

4.3. Разговор са жртвама

Особе које су затечене на фарми су одведене у станицу полиције. Дале су сљедеће податке:

- Жене су дале сљедеће податке о себи:
 - Ана Блу, датум рођења 19.03.1993.
 - Моника Грин, датум рођења 03.11.1992.
- Мушкарци су дали сљедеће податке о себи:
 - Том Ред, датум рођења 21.08.1991.
 - Мартин Оранџ, датум рођења 03.12.1990.

Обављен је љекарски преглед пронађених особа и утврђено је да су способни за разговор. Позвани су преводиоци и разговор почиње касније тог истог послијеподнева.

Све четири особе дају сличан исказ.

Фаза врбовања

- Сви су били студенти у Блутауну, главном граду Плаве земље.
- Након што су дипломирали, нису могли наћи посао у Блутауну, а поготово у мањим градовима из којих долазе.
- Сви су често одлазили у кафиће и добијали бесплатна пића због мањих послова које су обављали, на примјер, прање чаша и одржавање чистоће.
- Сви су могли остати у Блутауну зато што у њему сви имају родбину, која живи у својим становима.
- Ана и Моника су пријатељице; Том и Мартин су, такођер, пријатељи, али се међусобно ове женске и мушке особе нису познавале.
- Женским и мушким особама је у одвојеним контактима пришао један мушкарац и питао их да ли би жељели отпутовати у Црвену земљу и тамо радити на једној фарми.
- Понуђени су им превоз до Црвене земље (Црвена земља и Плава земља се налазе у истом простору слободног кретања међу земљама, што значи да за прелазак границе није потребна виза), смјештај и храна и речено им је да ће у Плавој земљи добивати минималну сатницу, у еквивалентном износу од око 10 америчких долара по часу.
- Њихов посао ће бити паковање јаја.
- Сви су пристали.

Фаза превоза

- У оба случаја је коришћена иста рута до Црвене земље.
- Отишли су до раскрснице на периферији града Блутаун, ту се зауставио један камион и ушли су у њега.
- До Црвене земље су путовали три дана и двије ноћи, преко неколико земаља.
- По доласку су одмах одведени на фарму.
- Ана и Моника су заједно путовале и у Црвену земљу стигле прије отприлике три мјесеца.
- Том и Мартин су стигли отприлике десет дана касније.

Фаза експлоатације

- По доласку, возач камиона је представио Ану и Монику једном мушкарцу чији је надимак „Џони“.
- Рекао им је да Џони има пргаву нарав и да требају радити оно што им он каже или ће бити проблема.
- Џони се обратио с неколико ријечи на језику Плаве земље, углавном псовкама и ријечима које су се односиле на јаја и рад.
- Одведени су до „кревета“ на поду објекта у којем их је касније полиција током интервенције затекла.
- Показана им је канта, тоалет папир и текућина за прање, чиме су знаковним језиком добили инструкције да то требају користити када имају потребу да иду у тоалет.
- Показан им је мали штедњак, мања количина тјестенине и неколико конзерви парадајза у стражњем дијелу објекта.
- Њихов први посао (који је почео одмах након што су проведени по објекту) био је

распакивање и изношење јаја из камиона којим су управо стигли.

- Радиле су до касно у ноћ, када им је Џони допустио да легну на лежајеве у истом објекту у којем су и радиле.
- Џони се вратио сљедећег јутра, прије него што је свануло и наставили су с истоваром јаја с камиона.
- Када је камион био празан, возач је женским особама поново пришао и рекао да морају ту остати и слушати Џона, у супротном „десиће се лоше ствари“.
- Такођер им је рекао да своје пасоше требају предати Џонију зато што он мора за њих двије извадити радне дозволе код надлежних органа Црвене земље.
- Џони је затим младе жене упутио и у друге послове на фарми.
- Џони ће им донијети велике кутије у којима су спакована јаја, а њихов посао је да садржај препакую у мале шкољке и да их затим утоваре у комби возила, мале камионе и аутомобиле паркиране испред објекта у којем су радиле и спавале.
- Ана није била задовољна и Џонију се гласно и дрско обратила.
- Џони је отишао по наранџасту бејзбол палицу и пришао дјевојкама, нетремице гледајући једну па другу право у очи, притом снажно ударајући палицом по својој руци.
- Обје дјевојке су биле преплашене и нису се више жалиле.
- Сљедећег дана Џони је на врата окачио обавијест на језику Плаве земље.
- Када су стигли Том и Мартин, дате су им исте инструкције и Џони им је одмах запријетио бејзбол палицом.
- Том мало разумије језик Црвене земље; видио је ознаку марке на картонским шкољкама у које су паковали јаја, „Мидтаун“, као и ознаку поријекла робе: „произведено у Црвеној земљи“.
- Помислио је да је то чудно зато што су сва јаја, која су паковали, истоварена из камиона који је стизао из Плаве земље. То је рекао и осталима.
- У току времена које су провели у том објекту, хранили су се тјестенином, конзервираним парадајзом, слатким кукурузом и понекад сиром.
- Сви су пуно изгубили на тежини.
- Било је врло хладно, био је зимски период.
- Гријали су се само на малу гријалицу на плин.
- Камioni с јајима из Плаве земље стизали су свака три или четири дана.
- Радиле су углавном десет часова дневно, али и дуже, кад год би стигао камион.
- Никада нису били плаћени.
- Затим су им питања постављена у вези с „креветима“, ко је спавао на којем лежају и који кофер је припадао коме. Дали су сљедеће одговоре:
 - Анна је спавала на „кревету“ који је најближи улазним вратима у објекат; имала је два мала црна кофера.
 - Моника је спавала одмах до Ане; имала је велики црни кофер који је стајао између ње и Ане.
 - Том је спавао у другој просторији, одмах лијево од лучног зида; имао је велики наранџасти кофер.
 - Мартин је спавао на самом крају друге просторије; имао је један велики црни и један свијетлоплави кофер.
- Сви су описали садржај својих кофера.

4.4. Записник о увиђају

У записнику о увиђају извршеном на мјесту догађаја наведене су сљедеће информације:

- Извршено је фотографисање лица мјеста.
- Видео камером је снимљена „виртуална реалност“.
- Око сваког лежаја је пронађен велики број отисака прстију.
- То је индиција да су особе биле присутне дужи временски период.
- Наранџаста бејзбол палица је пронађена у другој просторији објекта; с палице је узет велики број отисака прстију.–
- Још увијек није могуће утврдити идентитет особа на основу отисака прстију, али за неколико дана би требало бити могуће доћи до неких прелиминарних оперативних сазнања.
- На основу тога ће бити могуће извршити идентификацију скупова истих отисака прстију.
- Претпоставља се да се ради о отисцима прстију особа за које постоји сумња да су жртве и особа које се доводе у везу с извршењем кривичног дјела трговине људима.
- Компјутер, телефони и штампач су изузети.
- Извршиће се њихово вјештачење, и то: вјештачење похрањених података, форензичког садржаја материјалних доказа, као што су отисци прстију на СИМ картицама унутар мобилних телефона, итд.

5. Сриједа, 14. мај

5.1. Испитивање управника фарме Пола Смита

У 09:00 часова почело је испитивање Паула Смитха. Кључне ствари из његовог исказа су сљедеће:

- Особе затечене на фарми је пронашао и радно ангажовао његов пословни партнер у Црвеној земљи.
- Он је имао врло ријетке контакте с тим особама откако су дошле на фарму.
- О њима води рачуна надзорник фарме Џон Браун.
- Дао је кућну адресу Џона Брауна.
- Пол Смит у почетку није био спреман рећи колико су особе затечене на фарми плаћене за посао који обављају на фарми.
- Инспектори су на њега извршили притисак и изјавили да Пол Смит није био вољан о томе говорити зато што је Џону Брауну исплатио новац у готовини, који је овај требао дати радницима, и плаши се да ће то бити пријављено пореским органима.
- Он зна да особе живе на фарми; иако није с тим задовољан, изјавио је да су сами радници тражили да бораве на фарми како би уштедјели новац.
- Изјавио је да не зна ништа о обавијестима окаченим у објекту.
- Изјавио је да не зна да у објекту постоји бејзбол палица.
- На питање да ли је икада ушао у објекат откако су те особе стигле, изјавио је да је улазио у објекат.
- На питање да ли је видио животне увјете у објекту, изјавио је да их је видио.
- На питање да ли сматра да су такви животни услови прихватљиви, изјавио је да је већ рекао да је то био избор тих особа и да у сваком случају грађани Црвене земље живе под таквим условима.
- На питање да ли је он задужен за пословне рачуне, изјавио је да јесте.
- На питање да ли је у склопу тога надлежан и за набавку хране за раднике, изјавио је да је надлежан, али да Џону Брауну даје новац у готовини да би се о томе бринуо.

5.2. Испитивање надзорника фарме Џона Брауна

Испитивање Џона Брауна је, такођер, почело у 09:00 часова. Кључне ствари из његовог исказа су сљедеће:

- Он ради као надзорник фарме Мидтаун.
- Пол Смит је његов директно надређени шеф.
- Прије отприлике четири мјесеца Пол Смит му је рекао да покушава наћи раднике у Плавој земљи зато што су познати као вриједни радници, радили би за мале паре, а сада могу допутовати у Црвену земљу зато што је успостављен безвизни режим међу земљама.
- Зато је почео учити језик који се говори у Плавој земљи.
- Изјавио је да их је по доласку питао преко возача камиона гдје би жељели боравити.

- Речено им је да ће морати плаћати око трећину своје плаће на име закупа стана.
- Све особе су питале да ли могу бесплатно боравити на фарми; разговарао је с Полом Смитом и он се с тим сложио.
- Изјавио је да је радницима исплатио новац који им је био дужан.
- Не зна гдје је новац и претпоставља да су новац можда негдје сакрили.
- На питање о бејзбол палици, он се почео смијати и признао да је с бејзбол палицом у рукама шетао околo, али да је то само била мала шала између њега и радника.

Трговина људима – Како водити истрагу?

Материјал за обуку службеника за спровођење закона

Хипотетички случај 2

Сексуална експлоатација

Садржај

1. Увод	5
2. Хипотетички случај	6
3. Понедељак, 12. мај	7
3.1 Први позив	7
3.2 Испитивање госпође Блу	7
3.3 Разговор с Питером Редом који се забавља с Моником	7
3.4 Радње истражиоца Плаве земље у првој фази	8
4. Уторак, 13. мај	9
4.1 Први одговор полиције Црвене земље	9
5. Сриједа, 14. мај	10
5.1 Текстуална порука упућена госпођи Блу	10
5.2 Радње истражилаца Плаве земље у другој фази	10
5.3 Други одговор полиције Црвене земље	10
5.4 Радње истражиоца МУП-а Плаве земље у трећој фази	11
5.5 Телефонски разговор из `четири правца`	11
5.6 Операција спашавања	12
6. Истрага	13
6.1 Први разговор с Моником	13
6.2 Хапшење првих осумњичених	13
6.3 Други разговор с Моником	14
6.4 Идентификација Денија	16
6.5 Наставак истраге	16

1. Увод

Овај хипотетички случај прати формат свих хипотетичких случајева из овог програма.

У њему је случај представљен у кратким цртама од покретања предистражних радњи до испитивања осумњичених. Подијељен је у сегменте с новим сазнањима о предмету, а након тога слиједе детаљи истраге и резултати истражних радњи. Едукаторима су дате опширне смјернице и подршка кроз цијели текст.

2. Хипотетички случај

Иако је случај фиктиван, умногоме је заснован на стварном предмету.

Врло слични случајеви су процесуирани у многим дијеловима свијета. Ради се о врло динамичном случају, који се може прилагодити техникама попут симулације, коришћења сателитских и других снимака те рада у групама да би се постигла веома привлачна и надасве интерактивна и динамична настава.

3. Понедељак, 12. мај

3.1. Први позив

У понедељак, 12. маја, у 17:15 часова је полиција у Плавој земљи примила позив од једне женске особе која је рекла да је примила позив од младића своје кћерке који јој је рекао да га је њена кћерка назвала телефоном. Даље је рекао да му је њена кћерка рекла да се налази у Црвеној земљи, да је продана једном мушкарцу те да је силована.

3.2. Испитивање госпође Блу

Полицијски истражиоци су упућени на адресу да би обавили разговор с мајком.

Име мајке је Ана Блу, рођена 16.10.1970.

Име њене кћерке је Моника Блу, рођена 19.05.1995.

Госпођа Блу изјављује да је посљедњи пут видјела кћерку прије отприлике десет дана. Кћерка јој је говорила да планира отићи у главни град државе, гдје би тражила посао. Према њеним ријечима, њена кћерка је тинејџерка као и све остале, која не изазива ни мање ни више проблема од својих вршњака, али да је фрустрирана немогућношћу проналаска запослења у свом граду.

Описује Моникау као бјелкињу, високу 1,65 цм, свијетле пути и витке грађе, смеђе равне косе дужине до рамена. Не може се сјетити шта је Моника имала на себи када ју је посљедњи пут видјела.

Госпођа Блу истражиоцима даје број телефона младића с којим се Моника забавља.

Истражиоци га позивају и с њим договарају сусрет.

3.3. Разговор с Питером Редом који се забавља с Моником

Зове се Питер Ред, рођен је 21. 02. 1994. Живи с мајком у истом граду у којем живи и породица Блу.

Каже да је посљедњи пут видио Моникау прије три дана. Тада је на себи имала доњи црни дио тренерке са жутим појасом и свијетло сиви горњи дио с капуљачом. Моника је дошла у кућу и дјеловала је врло узбуђено. Рекла је да је упознала неке људе који би је могли одвести у Црвену земљу и тамо јој наћи посао чистачице или конобарице у бару. Зарада би била добра и у склопу договора би јој пронашли смјештај. Моника је рекла Питеру да одлази само на мјесец дана да види како то све изгледа. Ако све буде у реду, назваће га па би и он могао доћи.

Наредни контакт је Питер имао с Моником данас послњје подне када је примио телефонски позив од ње. Звала га је с неког страног броја који није препознао. Моника је била врло узнемирена и плакала је. Рекла је да може разговарати само један минут, иначе „мушкарац би ме могао претући“. Рекла је да је продана једном мушкарцу и да је силована. Замолила је Петера да назове њену мајку. У том тренутку је разговор био прекинут.

3.4. Радње истражиоца Плаве земље у првој фази

Истражиоци су предузели слњедеће радње:

- Разговарали су с Питеровом мајком која је поткријепила Питеров исказ, у којем је рекао да је Моница дошла у њихову кућу прије три дана. Такођер је рекла да је раније у току дана чула Питера како разговара преко телефона, да је звучао врло узнемирено и да јој је рекао да је примио чудан позив од Монике.
- Прегледали су Питеров мобилни телефон и пронашли позив који је на његов број упућен из Црвене земље. Рекли су Питеру да их одмах контактира ако од Монике прими позив или добије поруку.
- Од госпође Блу су узели Моникин број мобилног телефона. Такођер су рекли госпођи Блу да их одмах контактира ако јој се Моника јави.
- Хитно су извршили преглед Моникиног мобилног телефона. Пронашли су да је посљедњи пут коришћен прије три дана, када је назвала Питера.
- Разговарали су са „централном институцијом“, која је надлежна за контакте са страним земљама и уз помоћ централне институције доставили су ургентан службени захтјев за истрагом МУП-у Црвене земље, како би утврдио ко је власник броја с којег је Моника упутила позив и с које је тачно локације упутила позив.
- Детаље о Моника и њен лични опис су прослиједили у уобичајене оперативне системе Плаве земље и исте податке су доставили и МУП-у Црвене земље.

4. Уторак, 13. мај

4.1. Први одговор полиције Црвене земље

МУП Црвене земље је контактирао МУП Плаве земље и доставио прелиминарне резултате вјештачења телефона, како слиједи:

- Мобилни телефон с којег је Моника упутила позив Питеру је имао припејд СИМ картицу и није било података о кориснику.
- Телефон је углавном коришћен у једном кварту главног града Црвене земље који се зове Ист Таун.
- Позив, за који се вјерује да га је Моника упутила, упућен је с неке локације у кварту Ист Таун.
- Телефон је коришћен, такођер, и у неколико градова средње величине у централном дијелу Црвене земље.
- Једино су могли извијестити о томе да је Моникин позив упућен с подручја од око пола квадратног километра с преко хиљаду станова и кућа.
- И даље ће покушавати да прецизније лоцирају позиве с тог телефона.

5. Сриједа, 14. мај

5.1. Текстуална порука упућена госпођи Блу

У 14:30 часова госпођа Блуе је контактирала полицију Плаве земље. Била је врло узнемирена. Претходно је примила текстуалну поруку сљедећег садржаја:

„Мама, бојим се. Они мене проституишу.“

Истражиоци су одмах отишли на адресу госпође Блу и у њеној кући прегледали текстуалну поруку и телефон. Видјели су да је порука послана с броја у Црвеној земљи, али који није одговарао броју с којег је прије тога Моника назвала Питера.

5.2. Радње истражилаца Плаве земље у другој фази

Истражиоци су предузели сљедеће радње:

- Хитно су контактирали „централну институцију“ и дали нови број уз захтјев да ступи у контакт с релевантним органима у Црвеној земљи, како би утврдили локацију с које је послана текстуална порука.
- Послали су поруку с телефона госпође Блу у којој су Монике рекли да пошаље поруку кад буде сама и када се буде осјећала сигурном да говори.
- На повратну поруку су чекали заједно с госпођом Блу.
- Планирали су да назову Моника уколико би се она јавила текстуалном поруком и с њом би поразговарали у покушају да тачно утврде гдје се налази и да с полицијом Црвене земље договоре акцију спашавања.
- Позвали су службеника који говори језик Црвене земље да дође у кућу госпође Блу и директно разговара с полицијом у Црвеној земљи и покуша их усмјерити на локацију на којој се Моника налази.

5.3. Други одговор полиције Црвене земље

Прошао је један час. Полиција Црвене земље је контактирала полицију Плаве земље и доставила сљедеће информације:

- Текстуална порука је упућена с локације негдје у граду под називом Мидтаун у централном дијелу Црвене земље.
- Подручје величине 300 квадратних метара је највећа могућа прецизност локације.
- У том подручју има на стотине мањих кућа и станова.
- Мидтаун је и једна од локација на којој је коришћен телефон с којег је Моника раније упутила позив Питеру.

- Полиција Црвене земље је контактирала локалну полицију у граду Мидтаун, објаснила ситуацију и рекла јој да чека даље инструкције.
- Дати су бројеви телефона полиције у граду Мидтаун.
- Службеник полиције Плаве земље, који говори језик Црвене земље, контактирао је полицију у граду Мидтаун да би успоставио комуникацијску везу и директно полицији пренио шта полиција Плаве земље планира.
- Полиција у граду Мидтаун је упутила патролно возило у подручје лоцирано вјештачењем телефона и патроли наложила да чека даље инструкције.

5.4. Радње истражилаца МУП-а Плаве земље у трећој фази

Прошло је пола часа. Текстуална порука сљедећег садржаја је стигла на телефон госпође Блу:

„Сад сам сама. Брзо зови. Обавезно!“

Истражиоци су предузели сљедеће радње:

- Одмах су позвали број с којег је примљена текстуална порука;
- Одмах су контактирали полицију у граду Мидтаун, успоставили су комуникацију и полицији су рекли да су с Моником директно на вези.

5.5. Телефонски разговор из `четири правца`

Услиједио је сложен телефонски разговор из четири правца. Један истражилац МУП-а Плаве земље је Моника постављао питања. На телефону је упаљена функција „спикер“. Истражителка МУП-а Плаве земље је слушала разговор између свог колеге и Монике. Директно је разговор преводила преко другог телефона шефу оперативно-комуникацијског центра полиције у граду Мидтаун, у Црвеној земљи. Шеф оперативно-комуникацијског центра полиције у Црвеној земљи је затим одговарао на информације и сугерисао даља питања. Онда је то превела истражитељка МУП-а Плаве земље, а онда је њен колега то пренио Моника, итд.

Путем таквог процеса Моника је дала сљедеће информације:

- Налази се у спаваћој соби на спрату мале куће с погледом на улицу;
- Преко пута се налази велики број сличних кућа;
- На свакој кући су врата и два прозора, један на приземљу, други на спрату;
- Испред неких кућа је мањи врт, друге немају врт;
- На улици је паркиран велики број аутомобила;
- Мушкарац којег се боји може се вратити сваки час;
- Стално чује возове. Зна да се иза куће налази жељезничка пруга којом стално пролазе возови.

5.6. Операција спасавања

Све информације су се преносиле у свим смјеровима. Проблем је тај што опис куће одговара опису великог броја кућа у том подручју. Али:

- Шеф оперативно-комуникацијског центра полиције у Црвеној земљи је питао да ли Моника може видјети број на регистарским таблицама барем на неким возилима.
- Моника је могла јасно видјети три таблице и дала је бројеве.
- Полиција је провјерила бројеве.
- Два од три регистарска броја су регистрована на једну улицу у граду Мидтаун, а која је слична улици коју је Моника претходно описала.
- Полицијској патроли је одмах издата наредба да оде у улицу у којој се налазе та возила. Ротирајућа свјетла су упаљена, по доласку задња врата отворена, патролно возило се зауставља.
- Моника је речено да прати када ће стићи патролно возило. Чим види полицијско возило, треба истрчати и ускочити у полицијско возило.
- Полицијско возило стиже, Моника истрчава, улази у возило и спасена је.

6. Истрага

6.1. Први разговор с Моником

Ситуација је била врло конфузна. Полиција Црвене земље је Моник у вратила у полицијску станицу у граду Мидтаун. Преко полиције у Плавој земљи чија је службеница преводила преко телефона, полиција у Црвеној земљи је дошла до сљедећег врло кратког Моникиног описа онога што се догодило.

Моникин први опис је био овакав:

- Речено јој је да ће у Црвеној земљи радити у једном бару.
- Одлетјела је из главног града Плаве земље са својим пријатељем, једном женом и једном дјевојком њене доби. Слетјели су на аеродром у главном граду Црвене земље.
- По доласку у Црвену земљу јавиле су јој се прве сумње. Она и друга дјевојка су одмах раздвојене. Када се вратила, плакала је. Рекла је да је продана једном мушкарцу ради проституције.

Након тога прича је постала врло конфузна.

- Моника није видјела другу дјевојку откако је дошла у Црвену земљу.
- Моника је продана једном мушкарцу, одведена је, по њеном мишљењу, у главни град Црвене земље, затим су је мушкарац кога је звала Стив и још један мушкарац кога је упознала одмах по доласку у Велику Британију, а који се зове Боби, вратили у Мидтаун.
- Зна да је у плавом аутомобилу марке БМВ враћена у Мидтаун.
- Изјавила је да јој је Стив дао телефон, надајући се да ће тако престати плакати и жалити се.

Полицији је предала сљедеће:

- Купон за укрцавање у авион (бординг пас) авио-компаније Плаве земље и авионску карту до главног града Црвене земље.
- Мобилни телефон за који је рекла да га је добила од Стива.
- Фотографију Стива.

6.2. Хапшење првих осумњичених

Полиција се вратила у кућу. Тамо никог није затекла. Полиција је извршила претрес и пронашла неки документ који се односио на плави БМВ с регистрацијским бројем.

Извршили су идентификацију власника куће, који је рекао да је кућу прије двије седмице издао неком странцу.

Подаци о аутомобилу су унесени у државни електронски полицијски систем возила за којима је расписана потрага.

Убрзо након тога саобраћајна полиција је то возило примијетила на аутопуту и зауставила га. У возилу су се налазила два мушкарца, њих је полиција лишила слободе:

- Роберт Грин (датум рођења 21.05. 1974.)
- Стивен Греј (датум рођења 30.07.1979.)

Обојица су одведена у полицијску станицу у граду Мидтаун.

6.3. Други разговор с Моником

Затим су у полицији Црвене земље истражиоци обучени за испитивање рањивих свједока детаљније испитали Моника. Дала је сљедећи исказ:

- У Плавој земљи се спријатељила с мушкарцем по имену Џон и женом по имену Лана.
- С Џоном и Ланом се упознала преко заједничких пријатеља, у главном граду Плаве земље.
- Џон је питао Моника да ли је икада размишљала о томе да оде у Црвену земљу и тамо потражи посао. Рекла је да није, али ју је на крају убиједио да само оде и види како је тамо.
- Џон ју је питао да ли има пасош; имала је пасош (напомињемо да становници Плаве земље могу отпутовати у Црвену земљу без визе).
- Џон је одредио датум када ће Моника одвести у Црвену земљу. Један дан прије датума лета дошао је по Моника у кућу једног пријатеља и одвео је у свој стан.
- Лана је била у стану с другом дјевојком Моникине доби. Њено име је Диана.
- Наредног дана све четверо – Џон, Лана, Моника и Диана – отишли су на аеродром главног града Плаве земље.
- На аеродрому је Џон купио авионске карте за све њих.
- Моника мисли да је платио у готовини.
- Сви су авионом одлетјели у Црвену земљу; Моника вјерује да је авион слетио на аеродром у главном граду.
- Све четворо су прошли пасошку и царинску контролу.
- Када су стигли у простор аеродрома под називом „Доласци“, Моника је примијетила да Лана разговара с Дианом; Диана је почела плакати.
- Моника је питала Диану зашто плаче; Диана је рекла да јој је Лана рекла да је она (Диана) продана ради проституције. Диана је такођер рекла да мисли да ће се исто догодити и с Моником.
- Џон и Лана су обје дјевојке одвели до паркиралишта изван аеродромске зграде и ту су представљене двојици мушкараца. Они су се представили као Боби и Дени.
- Дјевојке су предате Бобију и Денију; одузети су им мобилни телефони.
- До хотела су се возили аутопутем око три часа.
- Једино чега се Моника сјећа у вези с хотелом је да има број 7 у свом имену.
- Боби је дјевојке у хотелској соби оставио с Денијем.
- Након отприлике једног часа, Боби се вратио и одвео Моника у бар. Када је посљедњи пут видјела Диану, она је с Денијем сједила у хотелској соби.

- У бару је Боби Монику представио Мајклу.
- Послије неколико пића Боби је рекао Моники да мора отићи с Мајклом; Моника је то одбила.
- Боби ју је повукао у страну и рекао да би могла пуно горе проћи него што би јој било с Мајклом и ако не оде с Мајклом биће одведена на једно мјесто гдје ће радити као проститутка за велики број мушкараца.
- Неволјко је пристала да оде с Мајклом.
- Мајкл је Монику одвезао у свој стан који је по њеном мишљењу био удаљен око два часа вожње.
- Сљедећег дана ју је силовао.
- Моника је била врло узнемирена.
- Мајкл ју је покушао смирити и извео ју је да себи купи одјећу.
- Силовао ју је још два пута.
- Мајкл је оставио свој мобилни телефон на столу док је спавао. Моника је позвала младића с којим се забавља зато што се једино сјетила његовог броја.
- Наредног дана Мајкл јој је рекао да ће је предати Бобију зато што изазива превелике проблеме.
- Моника вјерује да се Мајклов стан налази у кварту који се зове Ист Таун, у предграђу гравног града Црвене земље, зато што га је чула да спомиње тај назив.
- Даје добар опис стана, зграде у којој се стан налази и свега што се може видјети с прозора.
- Ту вечер Боби је стигао аутомобилом заједно са Стивом и одвели су Монику.
- У току вожње Боби је рекао Моники да га је коштала пуно новца и муке, толико да је његов живот у опасности и да у случају да се њему нешто догоди, пуно горе ће се догодити њој. Он је рекао да је она имала своју шансу и да ће сада бити продана као проститутка.
- И овога пута је вожња аутопутем трајала око два часа. Моника је мислила да се враћају у исти град у којем се налази хотел, али није могла бити сигурна.
- Одвезена је у кућу из које је на крају спашена и у којој је остављена са Стивом.
- Вјерује да је кућа Стивова.
- Стив ју је наредног дана извео да јој купи одјећу и да је одведе код фризера. Схватила је да ју припрема за проституцију.
- Била је врло узнемирена. Стив је с њом постигао договор. Ако се смири, даће јој мобилни телефон како би могла послати текстуалну поруку мајци. Пристала је и поруку послала мајци.
- Добила је поруку да се новом поруком јави кад буде сама. Обје поруке је избрисала и нашла изговор рекавши да не зна руковати телефоном.
- Наредног дана Стив је Моники рекао да ће за три дана бити послана да ради као проститутка.
- Послије подне је изашао; телефон је остао.
- Моника је упутила позив који је полиција Плаве земље лоцирала.

6.4. Идентификација Денија

Моника је испитивана у посебној просторији у полицијској станици у Мидтауну. По завршетку испитивања одведена је у склониште за жене жртве трговине људима. Док је пролазила кроз шалтер салу с предње стране полицијске станице, почела је викати, показујући на једног мушкарца који је стајао на шалтеру.

У почетку је мушкарац дјеловао збуњено, а одмах потом је кренуо према излазним вратима. Полицијски службеници су га спријечили да напусти зграду полиције. Моника је успјела службеницима рећи да се он зове Дени.

Дени је лишен слободе. Његово право име је Даниел Грин, рођен 04.11.1976. Дошао је у полицијску станицу да провјери шта се догодило с његовим братом Робертом.

6.5. Наставак истраге

До сада су лишени слободе:

- Роберт Грин, рођен 21.5.1974. – познат по надимку „Боби“;
- Стивен Греј, рођен 30.7.1979. – познат по надимку „Стив“;
- Даниел Грин, рођен 4.11.1976. – познат по надимку „Дени“.

Још увијек је потребно извршити идентификацију Мајкла.

Предузете су сљедеће радње:

- Спроведена је радња препознавања и Моника је у реду за препознавање препознала сва три мушкарца.
- Добивени су снимци надзорних камера на којима се види дио аеродрома за путнике авиона који су слетјели на аеродром и паркиралишта и снимци су поткријепили Моникин опис догађаја.
- Хотел је идентификован као хотел који нуди смјештај по приступачним цијенама и припада ланцу „Лаки Севен“ и налази се у близини аутопута на крају града Мидтаун.
- Снимке надзорних камера су добивене од хотела. На снимкама се јасно виде Роберт (Боби), Даниел (Дени) и Моника. С њима се види још једна дјевојка чији идентитет тек треба утврдити, али се вјерује да је то Диана.
- На снимку се види како Роберт држи Моника; Даниел држи дјевојку за коју се вјерује да је Диана. Снимке јасно показују да су обје дјевојке присиљене да буду у друштву тих мушкараца.
- Телефон, који је користила Моника у разговору с полицијом, је вјештачењем отисака прстију повезан са Стивом (Стив). Даље вјештачење телефона је показало да су с њега упућени позиви на бројеве телефона који се повезују с Робертом и Даниелом.
- Мобилни телефони пронађени код све тројице су повезани с бројем телефона с којег је Моника назвала младића с којим се забавља.

Трговина људима – Како водити истрагу?

Материјал за обуку службеника за спровођење закона

Хипотетички случај 3

Експлоатација ради служења у домаћинству

Садржај

1. Увод	5
2. Хипотетички случај	6
3. Понедељак, 12. мај	7
3.1 Први извјештај	7
3.2 Основне информације о државама	8
3.3 Радње које предузимају истражиоци	8
3.4 Резултати истраге	9
4. Уторак, 13. мај	10
4.1 Полицијска истрага у Оранџтауну	10
4.2 Резултати полицијске истраге у Оранџтауну	10
5. Сриједа, 14. мај	11
5.1 Наставак полицијске истраге у Оранџтауну	11
5.2 Резултати осматрања	11
5.3 У станици полиције и разговор с Луцијом Греј	12
5.4 Разговор с Мартином Блеком	14

1. Увод

Овај хипотетички случај прати формат свих хипотетичких случајева из овог програма.

У њему је случај представљен у кратким цртама од покретања предистражних радњи до испитивања осумњичених. Подијељен је у сегменте с новим сазнањима о предмету, а након тога слиједе детаљи истраге и резултати истражних радњи. Едукаторима су дате опширне смјернице и подршка кроз цијели текст.

2. Хипотетички случај

Иако је случај фиктиван, у многоме је заснован на стварном предмету.

Помало је необично да је жртва послала писмо, умјесто текстуалне или телефонске поруке, што би било уобичајеније. Међутим, основни принципи полицијске истраге остају исти. Стварна карактеристика овог кривичног дјела (у овом хипотетичком случају) је да је жртва спашена убрзо након што је писмо предано полицији, упркос потреби за врло тијесном међународном сарадњом.

Овај случај, такођер, показује како је могуће открити трговину људима чак и у најсиромашнијим и најудаљенијим подручјима.

3. Понедјељак, 12. мај

3.1. Први извјештај

У 10:30 часова полицијски службеник је био на дужности у полицијској станици у граду Блутаун, у Плавој земљи, када је једна жена ушла у станицу и на шалтер ставила отворену коверту. Била је врло узнемирена и замолила је полицајца да прочита писмо. У писму је писало сљедеће:

Драга мама,

Знам да мислиш да сам отишла у Гринтаун да се запослим и да сам вјероватно још увијек тамо. Јесам отишла, али сам одатле отишла у Оранџтаун у Црвеној земљи крајем прошлог лjeta у потрази за бољим послом. Један мушкарац ми је понудио бесплатан смјештај. Требао ми је бесплатан смјештај зато што нисам имала новца. Али ме је он затворио овдје, у својој кући. Не знам гдје се тачно кућа налази, али је у неком селу у брдима иза Оранџтауна. Нема супругу и тјера ме да водим бригу о његово троје мале дјеце. Тјера ме да кухам, да чистим... све. Не дозвољава ми да излазим из куће и немам новца. Молим те, молим те, мама, помози ми! Знам да се нисмо најбоље слагале, али се стварно бојим!

Воли те твоја кћерка,

Луција

Жена се зове Ана Греј, рођена је 19.10. 1961. године, држављанка је Плаве земље и има пребивалиште у граду Блутаун, у којем живи цијели живот. Полицијски службеник разговара с Аном и добија сљедеће информације:

- Луција је рођена 12.04. 1982.г.
- Она је Анина једина кћерка. Ана има и два сина која су старија од Луције.
- Луција је живјела код куће с мајком до прије отприлике 15 мјесеци.
- Након што је напустила школу, Луција је радила на разним пословима као неквалификована радница, на примјер, на одржавању чистоће, али је имала проблема задржати посао.
- Годину дана Луција није радила; односи с мајком су постали напети.
- Прије 15 мјесеци је рекла да јој је досадно, да јој треба новац и спремала се да оде у Плаву земљу, у град Гринтаун на обали, зато што је чула да тамо постоји велика потражња за чистачицама и жељела је бити покрај мора.
- Луција је отпутовала.
- Прије отприлике 9 мјесеци Анин син Џон је рекао мајци да га је Луција назвала и рекла да је у граду Гринтаун, али с обзиром да је био крај сезоне, није било посла на одржавању апартамана и није знала шта ће радити. Џон је рекао да је Луција ипак звучала прилично сретно.
- Од тада је Ана прву информацију о својој кћерки добила када је то јутро стигло писмо.

Информације су прослијеђене кривично-истражном тиму.

3.2. Основне информације о државама

Неке основне информације о државама:

- Плава земља и Црвена земља су у заједничком простору безвизног режима.
- У објема земљама се говори исти језик, иако постоје разлике у дијалекту.
- Плава земља и Црвена земља имају заједничку обалу која је популарна и све популарнија код грађана Западне Европе.
- Град Оранџтаун у Црвеној земљи, у којем Луција, како тврди, борави, простире се на око 300 километара југоисточно од града Гринтаун у Плавој земљи (својој мајци је рекла да тамо иде, а браћи да их од тамо зове).
- И Оранџтаун и Гринтаун су љетовалишта.

3.3. Радње које предузимају истражиоци

Истражиоци предузимају сљедеће оперативне радње:

- Истражиоци контактирају „централну институцију“ и траже савјет. Централна институција им каже да нема проблема у остваривању контакта међу полицијом.
- Разговарају с полицијом у граду Оранџтаун (о исходу види даљи текст).
- Узимају коверту и писмо од мајке.
- Прво фотографишу обје стране писма и коверте; затим писмо и коверту омотавају и похрањују на начин који ће им омогућити да узму отиске прстију и биолошке узорке (пљувачка на марки ради ДНК анализе).
- Примјећују да је коверта врло стара и да је папир, на којем је писмо написано, похабан и стар.
- Визуелним прегледом коверте је пронађен поштански печат града Оранџтаун с датумом од прије три године.
- Разговарају с мајком и питају је да ли је неко други осим ње држао писмо у руци; каже да га је једино она додиривала.
- Такођер, питају да ли је то Луцијин рукопис; Ана каже да је, колико је њој познато, то Луцијин рукопис.
- Узети су отисци прстију мајке како би се искључили из отисака, који ће се пронаћи на писму и коверти (коверта можда има отиске прстију више особа зато што су је држали поштански радници; писмо ће вјероватно имати пуно мање отисака, можда само отиске прстију Луције и њене мајке).
- Од мајке прибављају опис и фотографију Луције.
- Такођер прибављају четку за косу, неколико старих писама и разне предмете из Луцијине некадашње спаваће собе, како би се, ако буде неопходно, узели отисци прстију и биолошки материјал ради успоредбе с отисцима и биолошким материјалом узетим с писма.
- Скенирана је фотографија Луције и е-маилом достављена полицији у граду Оранџтаун.

3.4. Резултати истраге

- Полиција у граду Оранџтаун претражује своје евиденције и оперативне базе података у потрази за именом Луција Греу; њено име није евидентирано.
- Обавјештавају полицију у граду Блутаун да постоји више села у дистрикту Оранџтаун; за дистрикт је типично да се села простиру на великом простору и да су куће разасуте.
- Полиција у граду Оранџтаун захтијева висококвалитетну слику коверте и поштанског печата; такву слику брзо добива.
- Узети су отисци прстију са предмета из Луцијине собе за које се вјерује да њој припадају.
- Требаће отприлике 48 часова за вјештачење отисака прстију пронађених на писму и коверти.

4. Уторак, 13. мај

4.1. Полицијска истрага у Оранџтауну

- Полиција отвара истрагу у покушају да изврши идентификацију мушкарца с троје дјеце, без супруге.
- С обзиром да има врло мали број невјенчаних парова у овом врло традиционалном дистрикту, формирају радну хипотезу да је мушкарац вјероватно био ожењен и да су дјеца из тог брака.
- Такођер, формирају хипотезу да је супруга или напустила мужа или је преминула прије него што је Луција доведена у кућу.
- Без обзира о чему је ријеч, сигурно је да се смрт или одлазак десио прије него што је Луција отишла од куће у граду Блутаун, али можда и недавно, ако је истина да је Луција упутила позив из града Гринтаун.
- Будући да се у писму спомињу „мала“ дјеца, вјероватно је супруга била релативно млада када је умрла или отишла од куће.
- Разговарају с локалним полицијским службеницима и питају да ли су чули да је нека млађа жена, мајка троје дјеце, недавно преминула.
- Исто питају и локалне вјерске вође.
- Разговарају с директором локалне поште и показују му поштански печат на писму.
- Одлазе у локалну матичну канцеларију да потраже помоћ у расвјетљавају овог случаја.

4.2. Резултати полицијске истраге у Оранџтауну

- Полицајац у селу Гринвил каже да зна да је мушкарац по имену Мартин Блек остао сам с троје мале дјеце, након што је његова супруга преминула прије 18 мјесеци.
- Мартин Блек живи у кући на крају села Гринвил.
- Мартин Блек је познат полицији од раније због неколико ситних крађа и изазивања нереда у алкохолизираном стању.
- Локална полиција каже да је брачни пар Блек, још док је супруга била жива, два пута позиван на разговор због насиља у породици међу супружницима, али никада није дошло до покретања истраге.
- Прегледом матичних књига рођених, умрлих и вјенчаних, потврђено је да је Елена Блек преминула од упале плућа прије 18 мјесеци, да је била вјенчана супруга Мартина Блека и да имају троје дјеце.
- Могуће је да још неке особе које живе у дистрикту имају профил сличан Мартину Блеку, али није било других сугестија и нису нађени други потенцијални трагови.
- Директор поште је потврдио да је то поштански печат Оранџтауна. Датиран је на 10. мај, субота. То значи да је писмо морало бити послано прије посљедњег скупљања поште у току дана у 17:30 часова у петак, 9. маја и задњег скупљања поште у суботу, 10. маја у 13:00 часова (посљедње скупљање поште суботом је раније него радним данима). Писмо је могло бити убачено у један од 37 поштанских сандучића у граду Оранџтаун или у ширем подручју дистрикта, али није могуће прецизно утврдити у који сандучић.

5. Сриједа, 14. мај

5.1. Наставак полицијске истраге у Оранџтауну

- Истражни тим одржава састанак.
- Одлучено је да се употреби радња осматрања куће Мартина Блека.
- Циљ радње је да се види да ли он живи у тој кући и ако живи, да се оде у кућу и покуша установити да ли још неко борави у истој кући.
- Кућа Мартина Блека се налази поред краћег пута с врло малим саобраћајем.
- Полиција у цивилу пролази поред куће и примјећује стари аутомобил паркиран испред куће; биљеже регистарски број таблица.

5.2. Резултати осматрања

- Око 08:00 часова примијећен је Блеков аутомобил како се креће од куће до Оранџтауна; он управља возилом и у аутомобилу је двоје дјеце.
- Полицијски службеници одлазе у кућу и куцају на врата.
- Нико не отвара.
- Чују дјечији глас. Дијете каже: „Луција, неки мушкарци су на вратима.“
- Још увијек нико не отвара врата.
- Полицијски службеници кажу: „Луција, полиција је. Дошли смо да помогнемо. Отворите врата.“
- Још увијек нико не отвара врата.
- Дијете почне плакати. Каже: „Луција, шта они раде? Луција, бојим се.“
- Полиција и даље куца на врата и опет моли Луцију да отвори врата.
- Она не долази до врата.
- Гледају кроз прозор и примијете дјевојчицу стару око 5 година како плаче насред собе; не могу видјети ништа више.
- Полиција силом отвара врата.
- Дијете почне вриштати док полиција улази.
- Полицијски службеник покушава дијете умирити, док други службеници претражују кућу.
- Отварају врата оставе са стражње стране кухиње.
- Ту налазе женску особу скупљену у ћошку на нечему што на први поглед личи на груб лежај.
- Прилазе јој; она се повлачи и скрива лице.
- Убјеђују је да покаже лице; то је Луција Греј.
- Врло је уплашена и стално понавља: „Молим вас, немојте ме тући, нисам то хтјела“ и покушава се удаљити од полиције колико год је то могуће.
- С великим потешкоћама су Луцију наговорили да пође с њима. Док излази из куће, он пита: „Гдје идете? Гдје ме водите? Молим вас, немојте ме повриједити. Нисам хтјела да тако испадне“.

- Један службеник каже: „Луција, ваша мајка нас је послала. Ви сте јој послали писмо у којем сте тражили помоћ. Она нас је овамо послала да вам помогнемо“.
- Ово је Луцију донекле смирило, али је још увијек врло опрезна и изгледа престрашено док улази у полицијско возило.

5.3. У станици полиције и разговор с Луцијом Греј

- У станици полиције Луција је и даље уплашена.
- На њеном тијелу на први поглед нема модрица, али је мршава и генерално је слабог физичког стања.
- Што се тиче њеног физичког и психичког стања, одлучено је да се позове доктор да је прегледа.
- То је урађено и доктор говори истражиоцима да је Луција способна за разговор, али се с њом треба поступати врло пажљиво; заједно одлучују да би најбоље било да социјални радник буде присутан током разговора.

Социјални радник

- Социјални радник се обраћа Луцији и објашњава шта ће се догодити и да јој сви желе помоћи.
- Луција стално говори; „Али, они су његови пријатељи, то су његови пријатељи.“
- На питање на кога мисли, Луција каже: „Полиција“.
- На питање да то појасни, Луција каже социјалном раднику да су неки полицајци који су пријатељи Мартина Блека дошли када је први пут дошла у његову кућу и запријетили јој да уколико не буде радила оно што јој он каже, они ће доћи да је ухапсе и одведу у затвор.

Разговор у полицији

Полиција и социјални радник су убиједили Луцију да није у невољи и да требају установити шта јој се тачно десило. Још увијек је врло уплашена, али су прибављене слједеће информације:

- Луција је дошла у Оранџтаун да нађе посао чистачице након што се завршила сезона у Гринтауну.
- Нашла је мањи посао, али није имала смјештај и спавала је по којекаквим склоништима на које је наилазила.
- Луција је једно вече била на улици када је видјела Мартина Блека како пије у парку с пријатељима; почели су разговарати.
- У неколико наредних дана видјела је Мартина Блека још неколико пута; спријатељили су се и мислила је да је забаван.
- Послије отприлике седмицу дана Мартин Блек је питао Луцију гдје борави. Одговорила је „нигдје“ и објаснила му је да има неки ситан посао и да ће престати радити чим се заврши сезона одмора.
- Мартин Блек јој је рекао да је и он сиромашан, али да има кућу и да би она могла живјети код њега.

- Луција је пристала и наредног дана он је дошао по њу својим аутомобилом и одвезао је својој кући (кућа у којој је пронађена).
- Одмах по доласку видјела је да има троје дјеце.
- Мартин Блек је рекао да је његова супруга умрла прије неколико мјесеци и да му је врло тешко водити рачуна о дјеци и радити; Луција би сада требала водити рачуна о дјеци и чистити кућу.
- Луција је питала шта ће бити с њеним послом.
- Мартин Блек јој је рекао да сада ради за њега.
- Луција је то одбила.
- Мартин Блек јој је рекао да може бити захвална или ће је ударити.
- Луција из страха у том тренутку ништа више није рекла.
- Показао јој је оставу на крају кухиње и рекао јој је да ће ту спавати; Мартин Блек јој је дао неколико старих покривача и капута да на њима спава.
- Наредног дана Мартин Блек јој је рекао да иде на посао и да не смије ни помислити да оде зато што је у изузетно добрим односима са свим комшијама и они би га одмах назвали кад би је примијетили изван куће. Једини избор био је да оде у шуму и да тамо умре од глади.
- Међутим, два дана касније одлучила је да оде, изашла је из куће и кренула низ улицу; Блек ју је пронашао, одвукао натраг у кућу и рекао јој да је назвао полицију.
- Отприлике два часа након тога дошла су три мушкарца у полицијској униформи. Рекли су да су пријатељи Мартина Блека и да им се он жалио да је „прекршила правила понашања“; рекли су Луцији да је то врло озбиљан преступ у Црвеној земљи и да би могла добити казну затвора од пет година.
- Луција је рекла да није потписала никакав уговор. Један од присутних мушкараца се почео на њу дерати, називајући је „лажљивом кујом“ и запријетио јој је да уколико заиста побегне, најмање ће се секирати за казну затвора у односу на све шта ће је задесити.
- Луција је остала у кући након тога и радила све што јој је речено да ради.
- Морала је устајати у 06:30 ујутро да би спремила двоје старије дјеце у школу. Морала је чувати треће, млађе дијете цијели дан. Чистила је кућу, спремала све оброке, хранила двије свиње иза куће и радила све што је било потребно у малом врту са засађеним поврћем.
- Луција никад није примила никакву новчану накнаду и било јој је дозвољено да једе само остатке хране.
- Када се током зиме разболјела од тешке грипе, није јој било дозвољено да иде доктору, али јој је Блек купио нешто лијекова.
- Блек је наставио да јој пријети полицијом и да ће је ударити (иако је никад није ударио) и да ће му све комшије одмах јавити ако покуша побјећи.
- Луција је примијетила једну жену како редовно пролази поред куће, док би она радила у башти.
- Жена би јој се сваки пут насмијешила и рекла: „Добар дан“.
- Луција је у кући пронашла неколико старих коверти и папир.
- Написала је писмо и када је слједећи пут била сама те када је та иста жена пролазила, истрчала је, дала јој писмо и преклињала је да писмо пошаље.
- Жена је изгледала уплашено, али је свеједно узела писмо.

- Луција је очекивала брз одговор; то је било десет дана прије него што је полиција дошла.
- Када је полиција дошла, мислила је да је жена писмо предала Блеку и да је полиција дошла да је ухапси и вјероватно истуче.

5.4. Разговор с Мартином Блеком

Мартин Блек је приведен. С њим је обављен разговор и он је дао сљедећи опис:

- Луцију је први пут видио у октобру, на крају сезоне одмора, колико се сјећа.
- Пришла му је док је с пријатељима пио у једном парку у Оранџтауну.
- Луција их је питала да ли знају гдје би могла наћи собу.
- Мартин Блек је рекао да има просторију у којој би могла спавати; није нешто нарочито зато што је сиромашан, али је добро дошла ако би радила нешто кућних послова и спремала храну његовој дјеци.
- Рекао је да је Луција била узбуђена на његов спомен дјеце.
- Отишла је с њим у кућу и колико се сјећа, била је задовољна с аранжманом.
- Сложио се да простор у којем спава није добар, али јој је рекао да јој не нуди пуно и у сваком случају нити један кревет није био квалитетан зато што су сиромашни. Једина алтернатива би била да спава с њим у његовом кревету, а истражиоци не би очекивали од њега нити од ње да то ураде, зар не?
- Истражиоци му постављају питање везано за „полицију“. Рекао је да не зна о чему говоре. Луција мора да је погријешила. Неки пријатељи су долазили на пиће, али нису били из полиције.

Трговина људима – Како водити истрагу?

Материјал за обуку службеника за спровођење закона

Хипотетички случај 4

Експлоатација ради незаконитих активности

Садржај

1. Увод	5
2. Хипотетички случај	6
3. Понедељак, 12. мај	7
3.1 Први позив	7
3.2 Долазак полиције	7
3.3 Први разговор с дјевојчицама	7
3.4 Разговор с власницом киоска и другим свједоцима	8
4. Уторак, 13. мај	9
4.1 Други разговор с дјевојчицама	9
4.2 Истрага у Блутауну	9
5. Сриједа, 14. мај	10
5.1 Разговор с мајком Ритом Блу	10
5.2 Историјат Роберта Греја	10
5.3 Истрага у циљу проналажења Роберта Греја	11
6. Четвртак, 15. мај	12
6.1 Лоцирање Роберта Греја	12
6.2 Роберт Греј се појављује	12
6.3 У стану	13
6.4 Разговор с Маргарет Греј	13
7. Петак, 16. мај	14
7.1 Разговор с Робертом Грејом	14

1. Увод

Овај хипотетички случај прати формат свих хипотетичких случајева из овог програма.

У њему је случај представљен у кратким цртама од покретања криминалистичке обраде до испитивања осумњичених. Подијељен је у сегменте с новим сазнањима о предмету, а након тога слиједе детаљи истраге и резултати истражних радњи. Едукаторима су дате опширне смјернице и подршка кроз цијели текст.

2. Хипотетички случај

Иако је случај фиктиван, умногоме је заснован на стварним предметима.

Случајеви на којима је овај случај базиран догодили су се и Источној и Западној Европи; међутим, врло слични случајеви су се десили и у многим другим дијеловима свијета. „Незаконита активност“ у овом случају је просјачење. Можда постоји мањи проблем, зато што се једноставно просјачење (без пријетњи и употребе силе) у неким земљама не третира као кривично дјело. Без обзира, ако је особа тргована ради просјачења, онда је то кривично дјело; другим ријечима, када су коришћене релевантне радње и средства у сврху нечије експлоатације. Осим тога, у случају дјеце (као што је то у овом хипотетичком случају), јављају се питања заштите дјетета.

3. Понедјељак, 12. мај

3.1. Први позив

У неколико протеклих мјесеци се у Зеленој земљи спроводи кампања о подизању свијести о проблему трговине људима. Један дио кампање је фокусиран на трговину људима ради експлоатације у сврху извршења незаконитих активности, посебно организованог просјачења.

У 14:00 часова је на СОС линију за борбу против трговине људима у главном граду Зелене земље, у Гринтауну, примљен позив једне жене која каже да је власница киоска на раскрсници на Авенији 9. маја и Бандинг булевара. То је једна од најважнијих раскрсница аутостраде на којој је велики саобраћај, јер је на периферији главног града.

Жена каже да на раскрсници нека дјеца просе. Нормално је да на раскрсницама има просјака, али се у овом случају ради о дјечи. Говоре језик Црвене земље, с јаким јужњачким нагласком. Ту се појављују већ неколико дана и мисли да их је довезао један мушкарац у старијем аутомобилу и оставио да просе.

Особље СОС линије контактира полицију и просљеђује ту информацију.

3.2. Долазак полиције

Полицијска патрола одлази до раскрснице. Тамо види три дјевојчице. Све почну трчати чим виде полицију. Полиција излази из аутомобила и за њима иде пјешке. Ухвате двије, али трећа, која је изгледала најстарије од њих три, успије побјећи.

Двије дјевојчице су врло уплашене и полицији ништа не говоре. Немају идентификацијске документе. Мршаве су, врло прљаве и одјећа коју носе је похабана.

Дјевојчице полиција одводи у станицу полиције.

3.3. Први разговор с дјевојчицама

Полиција разговара с дјевојчицама. Полиција не користи стручно оспособљене службенике зато што тренутно нису на располагању и зато што води рачуна о безбједности дјевојчице која је успјела побјећи. Користе социјалног радника за хитне случајеве, према закону Зелене земље.

Сљедеће информације су прибављене током разговора:

- Старија дјевојчица каже да се зове Алекс – стара око 12 година.

- Млађа дјевојчица каже да се зове Криси – стара око 10 година.
- Не знају како се презивају.
- Кажу да је дјевојчица која је успјела побјећи њихова сестра и да се зове Рита.
- Ни једна не зна из којег су града.
- Не знају гдје би Рита могла бити; само знају да би могла бити „код куће“ и да је „кућа“ у „великој згради“.
- Алекс мисли да су у овом граду око четири или пет дана; Криси не зна колико су у овом граду.
- Обје кажу да не знају како су доспјеле овамо.
- На питање код кога спавају, обје шуте и дјелују уплашено.

3.4. Разговор с власницом киоска и другим свједоцима

Полиција се враћа на раскрсницу и тамо разговара с власницом киоска.

Полицији даје слjedeће информације:

- Она мисли да су дјевојчице тамо три дана.
- Не зна да ли су дјевојчице тамо стално, али их је виђала већ у 08:00 часова ујутро, па све до 20:00 часова.
- Неколико пута их је видјела како разговарају с возачем старог црвеног аутомобила.
- Не може се сјетити регистарског броја таблица.
- Возач аутомобила је вјероватно мушкарац.
- Бринула се јер није знала шта да ради, а онда је видјела постер с бројем СОС линије за пријаву сумњи на трговину људима у станици подземне жељезнице и одлучила је да позове тај број.

Полиција даље истражује то подручје. Проналазе другог свједока, рецепционисту у канцеларији која гледа на раскрсницу.

Он даје слjedeће информације:

- Аутомобил је стара црвена Лада Нова или Класик.
- Не може се сјетити регистарског броја таблица.
- Возач је мушкарац.
- Мушкараца описују као бијелца, средње грађе, у касним тридесетим година, који је на себи имао сиву јакну.
- Не зна колико је возач висок.
- Једине путнике које је примјетио у аутомобилу су била дјеца.
- Потврђује да ту долазе око 08:00 часова свако јутро и ту дјевојчице виђа по цијели дан, али не зна да ли су ту иза 17:00 часова, зато што је тада крај његовог радног времена.

4. Уторак, 13. мај

4.1. Други разговор с дјевојчицама

С Алекс и Криси разговор сада обављају стручно обучени полицијски истражиоци.

Резултати разговора су сљедећи:

- Оне су Гринтауну с мушкарцем кога зову својим „стрицем“.
- Алекс каже да јој је право име Александра, а Крисино име је Кристине, али да их сви зову надимцима.
- Алекс каже да је надимак сестре која је успјела побјећи Моли, а право име јој је Маргарет.
- Њихова мајка се зове Рита; презива се Блу.
- Не знају када су је задњи пут видјеле.
- Ни једна не зна колико дуго познају „стрица“, али га не познају дуго.
- Не знају гдје им је мајка.
- Долазе из другог града.
- Алекс мисли да је то Блутаун.
- Описују неколико његових карактеристика.
- Дошле су у Гринтаун у ауту свог „стрица“.
- У неколико протеклих дана држане су у малој соби у високој бијелој згради с пуно других соба.
- Сваки дан их „стриц“ вози до раскрснице.
- Алекс каже да знају шта требају радити јер су исто радиле и у Блутауну.

4.2. Истрага у Блутауну

Полиција у Гринтауну хитно шаље упит колегама у Блутауну.

Прибављене су сљедеће информације:

- Из описа који даје Алекс чини се да се заиста ради о Блутауну.
- Полиција у Блутауну има евиденцију о жени по имену Рита Блу.
- Прије шест мјесеци је једна жена под тим именом и сличне старосне доби као и мајка дјевојчица приведена због проституције и осуђена.
- Полицији у Блутауну је једино познато да је Рита Блу изашла из затвора.

5. Сриједа, 14. мај

5.1. Разговор с мајком – Ритом Блуе

Полиција у Блутауну спроводи истрагу у току ноћи и у 06:15 часова проналазе Риту у сиромашној четврти на истоку града.

Одведена је у станицу полиције и даје сљедеће информације:

- Дјевојчице су њене кћерке.
- Потврђује њихова имена и старосну доб: Кристин, позната по надимку Криси, стара 10 година; Александра, позната по надимку Алекс, стара 12 година; и Маргарет, позната по надимку Моли, стара 14 година.
- „Стриц“ је њен невјенчани супруг.
- Она га познаје по имену Роберт Греј, с тим да није сигурна да ли је то његово право име.
- Он с њеном дјецом није у крвном сродству.
- Већ неколико мјесеци присиљава цијелу породицу да просјачи у Блутауну.
- Њу је присилио да се проституише, прије него што је отишла у затвор.
- Док је била у затвору, рекао јој је да дјецу одводи да просе у другом граду, гдје има више новца.
- Она га је молила да то не ради, али јој је рекао да ако буде стварала проблеме, полицији ће рећи за пљачку у коју је била умијешана и да никад више неће видјети дјецу.
- У неколико протеклих дана је с Робертом разговарала два пута.
- Роберт јој је рекао да су дјеца добро и ако не буде стварала проблеме, вратиће их за неколико мјесеци, док зараде довољно новца.
- Даје два Робертова броја телефона и стару адресу на којој је живио у Блутауну.
- Има фотографије дјевојчица и Роберта.
- Роберт је према њој био насилан, често је био у алкохолизираном стању и често ју је вербално злостављао.
- Колико јој је познато, никад није био насилан према дјевојчицама.
- Раније је био према њима вербално насилан, али у ријетким ситуацијама.

5.2. Историјат Роберта Греја

Полиција у Блутауну има о овом мушкарцу опсежне информације. Кључне информације су:

- Био је у затвору због ситних крађа и физичких напада.
- Полицији су позната имена његових сарадника у Блутауну.
- Када је посљедњи пут виђен/зауостављен, био је у свом аутомобилу, старој црвеној Лади Класик, у Блутауну, прије три седмице, због прекршаја против безбједности у саобраћају и тада је написана пријава против њега.

- Тада га је полиција зауставила и био је сам у аутомобилу.
- Дао је исту адресу коју је дала и Рита Блу.
- Када му је уручена пријава, дао је број свог мобилног телефона.
- Провјере показују да се број подудара с једним од бројева које је дала Рита Блу.

5.3. Истрага у циљу проналажења Роберта Греја

Истражиоци у Гринтауну спроводе сљедеће истражне радње на основу информација које су добили од колега у Блутауну:

- Добили су одобрење за аналитичку обраду података о телекомуникацији ради утврђивања локација позива и исписа долазних и одлазних позива с два телефонска броја која припадају Роберту Греју и мајци дјевојчица, Рити Блу.
- Добили су одобрење за праћење телекомуникација Роберта Греја.
- Користе фотографије дјевојчица да би провјерили да ли су то дјевојчице с којима тренутно разговарају; потврђено је да су то двије млађе кћерке презимена Блу.

Истрагом се дошло до сљедећих информација:

- Телефонски бројеви које користи Роберт Греј су били активни и још увијек су активни у Гринтауну.
- Исписи показују да су коришћени у многим дијеловима Гринтауна, али углавном (посебно у јутарњим и вечерним часовима) у мањем подручју Новог Гринтауна.
- Надзором телекомуникација је извршено пресретање разговора између њега и његовог пријатеља. Говорио је о дјевојчицама, рекавши да је двије дјевојчице полиција изгледа затекла како просе, а трећа је с њим. Не зна шта да уради с дјевојчицом, доста му је свега и размишља о повратку у Блутаун.

У свјетлу ових информација, предузета је сљедећа радња:

- Локалној полицији у Новом Гринтауну је наложено да у ноћним часовима изврши потрагу за црвеном Ладом, у дијеловима града у којима је коришћен телефонски број Роберта Греја.

6. Четвртак, 15. мај

6.1. Лоцирање Роберта Греја

Потрага полиције у Новом Гринтауну доноси сљедеће резултате:

- У 04:55 часова полицијска патрола проналази аутомобил Роберта Греја паркиран на паркиралишту између четири стамбена небодера.
- У сваком има око отприлике осамдесет станова.
- Локална полиција посматра аутомобил с удаљености.
- У току посматрања нико не прилази аутомобилу.

Истражиоци предузимају сљедеће радње:

- Договарају формирање тима за надзор који ће пратити аутомобил од 06:00 часова.
- Позиционирају тим у близини, са задатком да ухапси Роберта Греја чим буде примијећен на путу до аутомобила.
- Свим службеницима је дата фотографија Роберта Греја.
- Провјеравају евиденцију станара, али је она застарјела.
- У 07:00 часова истражиоци одлазе до кућнепазитеља у небодерима; они нису у стању дати информације.
- Провјеравају број мобилног телефона с којег је Роберт Греј назвао свог пријатеља, провјером је утврђено да је апарат угашен и да се налази у циљаном подручју.

6.2. Роберт Греј се појављује

У 07:50 часова један мушкарац излази из небодера и креће се према аутомобилу. Догађа се сљедеће:

- Тим за надзор га препознаје као Роберта Греја с фотографије.
- Хапси га.
- Испитан је на лицу мјеста.
- Одбија да каже гдје живи.
- Извршен је претрес на лицу мјеста.
- Пронађен је мобилни телефон у његовом џепу.
- Такођер су пронађени и кључеви од стана.
- Полиција му каже да ће ући у небодер и покушати отворити све и једна врата док не нађе врата стана у којем борави.
- Када је то чуо, пристао је да их одведе у стан.

6.3. У стану

Роберт Греј отвара врата стана и полиција улази. Полиција проналази следеће:

- У стану се налази дневни боравак, кухиња и купатило.
- У дневном боравку се налази кревет.
- Стан је прљав, посебно кухиња и купатило.
- Количине хране су оскудне.
- Врата која воде из дневног боравка су закључана.
- Полицијски службеници кажу Роберту Греју да врата откључа. Откључава их.
- У соби проналазе дјевојчицу коју идентификују као Маргарет (Моли) Блу.
- У соби нема кревета.
- Изгледа да су спавале на поду, на капутима и старој одјећи.
- Маргарет је у сличном стању као и њене сестре – прљава и мршава.
- Уплашена је, посебно се боји униформисане полиције.

6.4. Разговор с Маргарет Греј

Стручно оспособљени службеници обављају разговор с Маргарет. Кључне ствари из њеног исказа су следеће:

- Поткријепила је све што су њене сестре рекле.
- Роберт Греј их је све довео из Блутауна у Гринтаун.
- Допутовале су аутомобилом.
- Роберт Греј их је одвео до раскрснице на аутостради и тамо их оставио да просе.
- Рекао им је да ће их полиција тући у случају да их ухвати и уколико се појави полиција, оне требају одмах побјећи.

7. Петак, 16. мај

7.1. Разговор с Робертом Грејом

Обављен је разговор с Робертом Грејом. Кључне ствари из његовог исказа:

- Признао је да је све дјевојчице довео у Гринтаун.
- Каже да га је стид у којем је стању стан, али је то најбоље што може с обзиром на тешка времена.
- Каже да иако дјевојчице нису његове кћерке он их је заволио и осјећа се готово као да је њихов отац.
- Каже да их је довео у Гринтаун како би их удаљио од њихове мајке која пије и злоставља своје кћерке.
- Каже да се мајка бави проституцијом и упркос његовим настојањима да је у томе спијечи, она и даље живи истим стилем живота.
- Врло је забринут да ће мајка наговорити или чак приморати дјевојчице да се баве проституцијом, а посебно старију.

Трговина људима – Како водити истрагу?

Материјал за обуку службеника за спровођење закона

Практичне вјежбе на конкретним примјерима

Практична вјежба 1: .Нестале особе

Практична вјежба 2: На цести

Практична вјежба 3: Служење у домаћинству

Практична вјежба 4: Јавна кућа

Практична вјежба 5: Фарма

Практична вјежба 6: Незаконита радња - просјачење

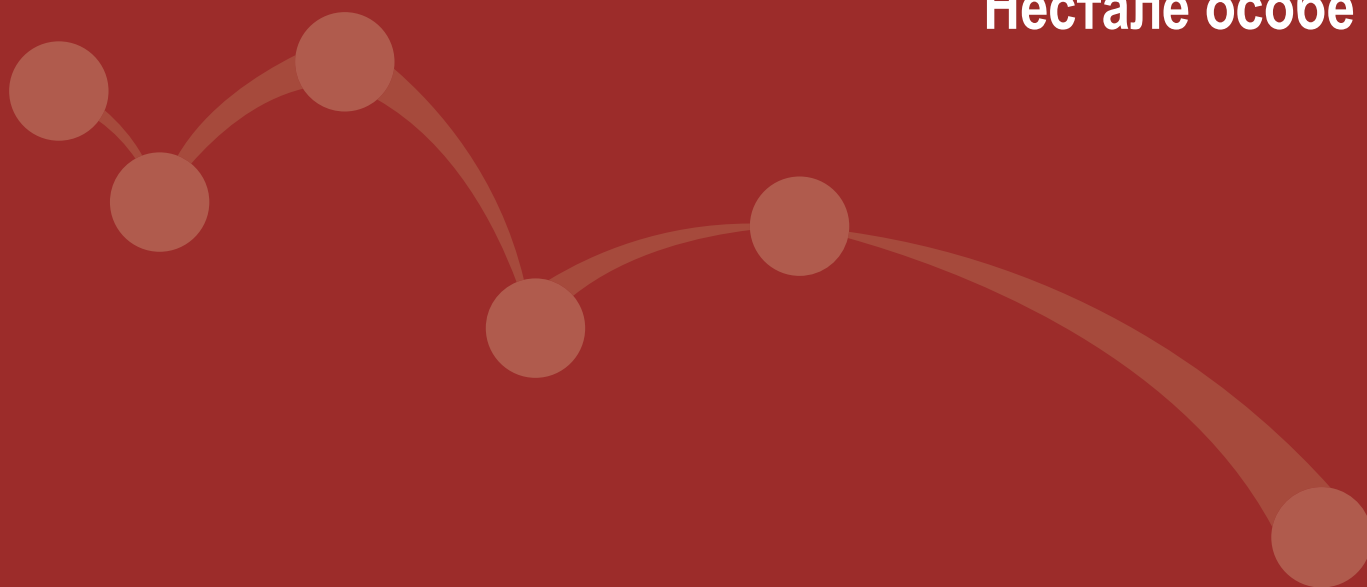

Трговина људима – Како водити истрагу?

Материјал за обуку службеника за спровођење закона

Практична вјежба 1

Нестале особе

Садржај

Увод.....	5
1. Вјежба на конкретном примјеру 1 – Нестала особа	6
1.1 Наратив	6
1.2 Који се показеоци могу примијетити?	6
1.3 Шта бисте још требали утврдити?	7
1.4 Да ли је у питању трговина људима?	7
1.5 Како бисте могли утврдити?.....	7
2. Вјежба на конкретном примјеру 2 – На путу.....	9
2.1 Наратив	9
2.2 Који се показеоци могу примијетити?	9
2.3 Шта бисте још требали утврдити?	10
2.4 Да ли је у питању трговина људима?	10
2.5 Како бисте могли утврдити?.....	10
3. Вјежба на конкретном примјеру 3 – Служење у домаћинству	13
3.1 Наратив	13
3.2 Који се показеоци могу примијетити?	13
3.3 Шта бисте још могли утврдити?	12
3.4 Да ли је у питању трговина људима?	14
3.5 Како бисте могли утврдити?.....	14
4. Вјежба на конкретном примјеру 4 - Бордел.....	15
4.1 Наратив	15
4.2 Који се показеоци могу примијетити?	16
4.3 Шта бисте још могли утврдити?	16
4.4 Да ли је у питању трговина људима?	16
4.5 Како бисте могли утврдити?.....	17

5. Вјежба на конкретном примјеру 5 – Фарма.....	19
5.1 Наратив	19
5.2 Који се показаци могу примијетити?	19
5.3 Шта бисте још могли утврдити?	20
5.4 Да ли је у питању трговина људима?	20
5.5 Како бисте могли утврдити?.....	20
6. Вјежба на конкретном примјеру 6 – Нелегална активност - просјачење ...	23
6.1 Наратив	23
6.2 Који се показаци могу примијетити?	23
6.3 Шта бисте још жељели сазнати?	23
6.4 Да ли је у питању трговина људима?	24
6.5 Како бисте то утврдили?	24

Увод

Вјежбе на конкретним примјерима су првенствено осмишљене за употребу у оквиру Плана наставног часа 2 „Показаоци трговине људима“. Неке од њих се, међутим, могу користити и као основа за симулацијске вјежбе, а све се могу прилагодити и за употребу у друге сврхе.

„Вјежбом на конкретном примјеру“ у овом материјалу проучавају се конкретне фазе у процесу трговине људима. Све су вјежбе прилично кратке, а нити један од наратива о „случају“ не садржи више од 400 ријечи.

Главна разлика између вјежби на конкретном примјеру и хипотетичких случајева, које смо осмислили, је та да су хипотетички случајеви далеко свеобухватнији и дужи.

Све вјежбе на конкретним примјерима, које смо осмислили, су измишљене. Приче, на којима се заснивају, и савјети, који се дају, увелико се темеље на нашем тренутном знању и искуству о процесу трговине људима и примјереним одговорима.

Као што ћете видјети, као едукатор ћете добити детаљне и свеобухватне смјернице и подршку потребну за реализацију ових вјежби на конкретним примјерима. Снажно вам се препоручује да примијените властито искуство и знање, како бисте исте прилагодили властитом контексту, а подстиче вас и да користите искуства ваших полазника, како бисте унаприједили презентацију и помогли изградњи знања за потребе будуће реализације ових активности.

Све вјежбе на конкретним примјерима слиједе исту структуру:

- Наративни дио (опис или чињенице).
- Који се показеоци могу примијетити?
- Што бисте још требали утврдити?
- Да ли се ради о трговини људима?
- Како ћете то утврдити?

1. Вјежба на конкретном примјеру 1 – Нестала особа

1.1. Наратив

Полиција је запримила пријаву да је нестала седамнаестогодишња дјевојка. Полиција одлази њеној кући и разговара с њеном мајком.

Мајка полицајцима каже да је њена кћерка отишла прије отприлике шест седмица. Од када је, прије 18 мјесеци, напустила школу, није могла добити посао близу свог дома. Почела се међу пријатељима и комшијама распитивати знају ли икога ко би јој могао наћи посао у главном граду.

Један од мајчиних пријатеља/пријатељица рекао/ла је да зна некога ко би могао помоћи.

Након тога, њену кћерку је назвала нека жена. Мајка није разговарала с том женом, али је кћерка била веома узбуђена и казала је како јој је жена рекла да би јој могла наћи добар посао у бару. Био би јој обезбијеђен смјештај, добила би и разумну плаћу и имала слободан један дан седмично.

Неколико дана касније кћерка је отишла. Рекла је мајци да ће је редовно звати телефоном и послати новац чим то буде могла.

Кћерка је мајку назвала два пута од када је отишла, током прва два дана након одласка. Звучала је прилично сретно и рекла је да је у аутомобилу с Катарином, женом која јој је понудила посао и још друге двије жене.

Мајка се отада, већ четири седмице, није чула с кћерком и покушала ју је назвати. Упркос томе што јој је оставила више гласовних и текстуалних порука, од кћерке није било одговора.

Када ју је кћерка коначно назвала, није звала са свог телефона. Звучала је узнемирено, али мајци није жељела рећи шта није у реду. Рекла је мајци да за неко вријеме не очекује никакав новац.

1.2. Који се показеоци могу примијетити?

- „Нерегуларно“ посредовање у запошљавању.
- „Легенда“ посредника (веома слична прича коришћена је у стотинама случајева широм свијета).
- Показивање страха или узнемирености.
- Могућа контрола приступа средствима комуникације.
- Кући се уопште не шаље новац.
- Профил кћерке – млада женска особа, рањива због одсуства прилика и сиромаштва.

1.3. Шта бисте још требали утврдити?

(Напомињемо да ово није исцрпна листа)

- Ко је мајчин пријатељ/ица који/а је кћер представила „посредници“?
- Од мајчиног пријатеља/ице сазнајте ко је „посредница“
- Који је кћеркин број телефона?
- С којег је броја телефона посљедњи пут звала?

1.4. Да ли је у питању трговина људима?

Овакву је врсту случаја тешко процијенити јер је информација јако мало, а и информације које постоје су нејасне. Међутим, комбинација профила кћерке, „прича“ посреднице, непостојање комуникације, итд., све су класични показатељи трговине људима, у овом случају, ради сексуалне експлоатације.

Коначну одлуку је тешко донијети, јер немамо приступа потенцијалној жртви, чиме смо спријечени да је испитамо и утврдимо услове у којима живи.

Ако све наведено узмемо у обзир, ово је случај који би требало додатно истражити. Мора се признати да то вјероватно неће бити лако.

1.5. Како бисте могли утврдити?

Мајку би требало пажљиво испитати како би се прикупило што више информација. Потребно је узети фотографије њене кћерке и утврдити идентитет пријатеља/ице који/а је препоручила посредницу. Можда, такођер, буде могуће осигурати доказе за будућу ДНК анализу, попут косе из четке за косу коју је користила кћерка. Такођер је могуће да је са ствари у кући могуће узети кћеркине отиске прстију. У неким се земљама за добивање личних докумената узимају отисци једног или више прстију.

Од велике важности су исписи телефонских позива. Потребно је да сазнамо с којег је броја кћерка звала, гдје је њен властити телефон, итд. У одређеним околностима, а како бисмо добили ове информације, можда буде потребно изузети мајчин телефон. У другим је довољно да имамо мајчин број телефона и податке о оператеру телефонских услуга које користи (телеком оператеру). Морате, такођер, размотрити да ли је боље телефон оставити код мајке, јер би је кћерка могла поново назвати. Мајку би требало посавјетовати да уколико је кћерка позове одмах контактира полицију.

Од нарочите важности је и обављање разговора с пријатељем/ицом, који/а је кћерку упознала с особом, која је врбовала (посредником). Међутим, ту требате бити опрезни. Може бити да управо та особа ради скупа с посредником, тако да је важно да они који први одговарају на ову пријаву, прије неголи с њим/њом обаве разговор, поразговарају са истражиоцима или

стручњацима за трговину људима. Они би можда могли обавити сигурносну провјеру или предложити на који начин се овај разговор може обавити.

Трговци људима посљедњих година у све већој мјери за врбовање жртава користе интернет и друштвене медије. Чак и у сиромашним и удаљеним подручјима, бројни људи имају приступ интернету, било путем апарата које посједују или путем интернет кафића, позивних услужних центара или слично. То отвара могућност за истрагу која се, међутим, може показати и изузетно сложена због криптирања, брисања евиденција и чињенице да се интернетске услуге «хостирају» у другим земљама.

Ова се област константно мијења, али се препоручује да се, у случају попут овог, распитате о апаратима путем којих се може остварити интернетска веза којима је особа можда имала приступ, које су то локације с интернетским приступом које је можда посјећивала и које су њихове е-маил адресе и профили на друштвеним медијима. Тамо гдје таква могућност постоји, требали бисте разговарати с полицијским стручњацима за ова питања, те од њих добити савјет о одговарајућим радњама које треба предузети.

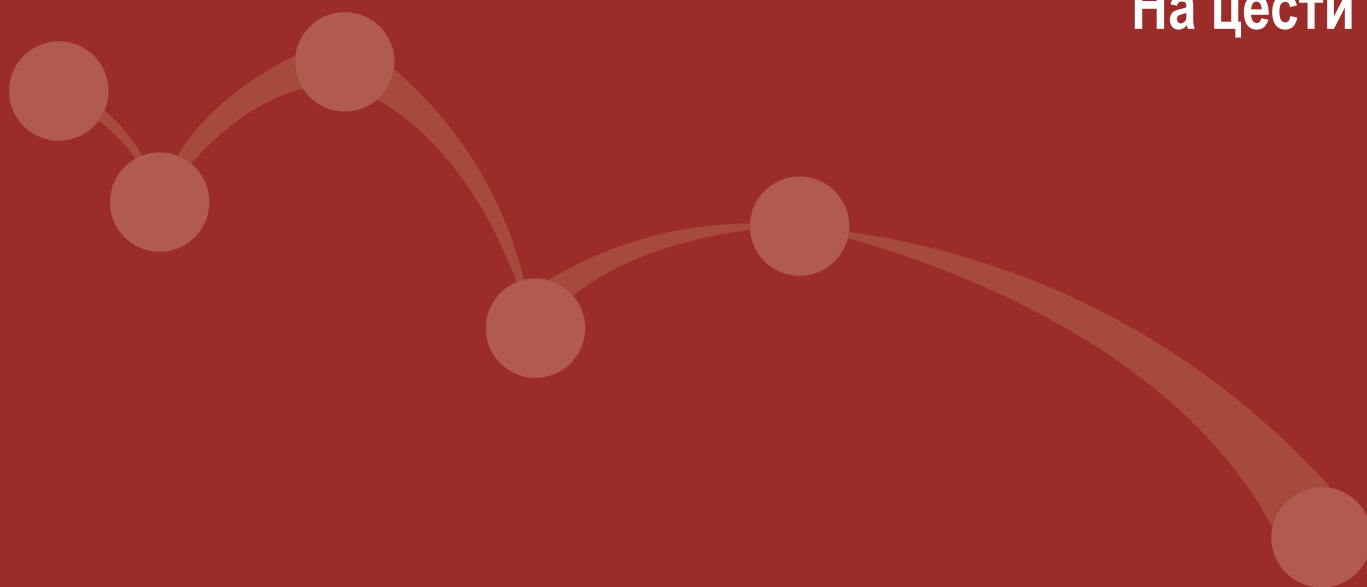

Трговина људима – Како водити истрагу?

Материјал за обуку службеника за спровођење закона

Практична вјежба 2

На цести

2. Вјежба на конкретном примјеру 2 – На путу

2.1. Наратив

Ви сте полицијски службеник у патроли у патролном возилу с колегом. Речено вам је да трагате за групама људи који путују заједно, јер би то могло указивати на трговину људима. Три су часа ујутро.

Видите аутомобил у којему је пет особа. Зауставите га.

Возило вози мушкарац, а на сувозачевом сједишту је жена. На задњем сједишту сједи троје људи, двије жене и један мушкарац.

Чим приђете возилу, приђе и обрати вам се жена са сувозачевог сједишта која почне причати. Добро говори локалним језиком, без страног нагласка. Према вама се понаша пријатељски и отворено. Питате их ко су и гдје иду. Каже вам да она и њени пријатељи иду у главни град гдје су управо добили посао у фабрици. Тражите да вам покаже своје личне документе.

Показује вам личну карту ваше земље.

Затражите да све остале особе напусте возило. Најприје разговарате с возачем. И он говори локалним језиком; не чини се да му је угодно док разговара с вама. И од њега тражите личне документе. Показује вам личну карту ваше земље.

Обратите се мушкарцу и двјема женама који су сједили на задњем сједишту. Чим с њима покушате разговарати, жена са сувозачевог сједишта почне говорити страним језиком. Мислите да се ради о језику земље за коју вам је речено да је земља поријекла жртва трговине људима. Питате је шта ради. Она вам каже како преводи за вас. Поново покушате разговарати с овим особама. Она вас прекида, говорећи језиком за који вам се чини да је неки други страни језик. Покажете им да изврну своје џепове. Празни су. Покажете им локалну личну карту у покушају да им објасните да вам покажу своје. Чини се да вас не разумију.

2.2. Који се показеоци могу примијетити?

(Напомињемо да ово није исцрпна листа)

- Особа која говори у име других.
- Језик који се користи је језик мјеста које је познато као мјесто одакле долазе жртве трговине људима.
- Чини се да се ради о групи људи из различитих земаља који путују заједно.
- Неки од ових људи уз себе немају нимало новца.
- Чини се да немају личних докумената.

2.3. Шта бисте још требали утврдити?

(Напомињемо да ово није исцрпна листа)

- Гдје се налазе лични документи?
- Какав је однос међу члановима групе?
- Познају ли се међусобно? Уколико познају, како?
- Уколико кажу да се међусобно познају, како се други људи зову?
- Одакле су?
- Којим језицима говоре?
- Код кога је новац, уколико га имају?
- Шта се још налази у аутомобилу? Нпр. какву пртљагу имају и чија је?
- Налазе ли се у возилу мобилни телефони или други предмети од интереса у смислу доказа?
- Због чега путују?

2.4. Да ли је у питању трговина људима?

На овакву врсту ситуације веома често налазе полицијски службеници широм свијета – ситуације нису идентичне, али заједнички фактори јесу.

Овдје су присутни одређени показоци трговине људима – али би се могло радити и о нечему другом. Може се радити о кријумчарењу људи. Такођер је могуће да се ради управо о ономе што вам је рекла жена која је говорила све вријеме – групи пријатеља која путује заједно ради запослења.

Случај додатно компликује чињеница (како је то и стварно у многим случајевима) да не говорите све језике који се овдје користе. Ресурси су вам, вјероватно, веома ограничени – можда чак само ви и ваш колега.

Ситуација је сложена. Међутим, присутни су довољни показоци који захтијевају да обавите додатну истрагу.

2.5. Како бисте могли утврдити?

Основни начин на који ћете открити ради ли се о трговини људима, барем у иницијалним фазама, је да пажљиво испитате све присутне особе. Разговор с њима би требало обавити у складу са смјерницама у Плану наставног часа 2 – „Показоци трговине људима“. Укратко, било би важно групу раздвојити како једни друге не би застрашивали, а важно је и да (уколико је то могуће) не користите људе из групе или друге непознате „добровољце“ као преводиоце. Уколико их морате користити, питања ограничите на минимум и увијек накнадно провјерите шта је речено када будете имали преводиоца којем можете вјеровати.

Од знатног интереса могу бити и други предмети из аутомобила. Тако нпр. чињеница да сте све документе нашли код једне особе може сугерисати да је то особа која на одређени начин има контролу; исто се односи и на посједовање новца. Уколико буду пронађени мобилни телефони, требало би бити могуће, у одређеном тренутку, анализирати податке с истих, који ће потврдити или оповргнути исказе. Једноставне ствари попут рачуна, новина, потврда о плаћеној путарини, писане цедуљице, итд., сви ови предмети могу бити од користи у стварању слике о томе да ли се ради у датом случају о трговини људима или не.

Неке од ових истрага могу прилично брзо довести до резултата; за друге ће бити потребно више времена. Да би се дошло до пуне истине, вјероватно ће бити потребно одређено вријеме.

Трговина људима – Како водити истрагу?

Материјал за обуку службеника за спровођење закона

Практична вјежба 3
Служење у домаћинству

3. Вјежба на конкретном примјеру 3 – Служење у домаћинству

3.1. Наратив

Полиција је отишла у кућу како би се распитала о аутомобилу који је украден с улице испред куће. Врата је отворила дјевојка адолесцентске доби. Дјевојка се чини веома уплашеном. Мршава је и одјећа јој изгледа прљаво. Полицајци је питају да ли јој је мајка код куће. Она им каже како ово није кућа њене мајке и како у кући нема никога другог. Полицијски службеници питају чија је кућа, а она им одговори да је кућа госпође А, госпође код које она ради.

Полицајци питају да ли могу ући. Дјевојка каже да могу и одведе их у кухињу. У углу просторије су застори који су дјеломично одгрнути. Иза застора полицајци виде душек, нешто старих дека и неколико комада одјеће. На столу је тањир на којем су, како се чини, остаци хране, постављени као оброк. На дјевојчиним рукама примјећују црвене трагове.

3.2. Који се показеоци могу примијетити?

(Напомињемо да ово није исцрпна листа)

- Дјевојка спава на истом мјесту гдје и ради (храна, кухиња, кофери с одјећом, мали декоративни предмети, итд.).
- Спава на непримјереном мјесту.
- Ту је нешто одјеће.
- Могуће дисциплиновање примјеном насиља (трагови на њеним рукама).
- Могуће је да за јело добија само остатке хране.

3.3. Шта бисте још могли утврдити?

(Напомињемо да ово није исцрпна листа)

- Да ли дјевојка живи у кући?
- Да ли дјевојка спава на душеку у кухињи?
- Има ли икакав приватни простор, попут властите собе?
- Јесу ли остаци јела нечији оброк? Уколико јесу, јесу ли ти остаци њен оброк?
- Да ли икада напушта кући?
- У каквом је односу с људима који су власници куће?
- Колико дуго ради свакога дана?
- Је ли плаћена за рад? Уколико јесте, колико?
- Разговара ли с породицом, пријатељима, итд.? Уколико не, зашто?

- Шта ради у своје слободно вријеме?
- Колико јој је година? (Можда је премлада да би могла дати пристанак за рад.)

3.4. Да ли је у питању трговина људима?

Иако то није сигурно, могу се примијетити јаки показаци да би се могло радити о трговини људима које вриједи испитати.

3.5. Како бисте могли утврдити?

Из онога што сте сами примијетили посматрањем, већ имате прилично информација – кревет у кухињи, остаци хране, дјевојчино преплашено понашање, итд. Јасно је да с дјевојком требате обавити разговор.

Обављање разговора се често перципира као веома званичан процес, посебно ако га обављају полицијски службеници. У овом је случају, међутим, најбоље да примијените веома неслужбен приступ и да обавите разговор попут обичне конверзације. У овој ситуацији је више прилика за то.

Можете је, нпр. питати какву врсту хране воли јести. То би онда могло довести до питања колико често ту храну једе, а потом шта обично једе и колико често. Могли бисте је питати и шта воли радити у слободно вријеме; то би могло довести до тога да вам каже како има јако мало или нимало слободног времена. Пуно је других ствари за које бисте могли показати интерес и којима се може приступити на овакав, неформалан начин.

Запамтите, ради се тек о иницијалном разговору ради утврђивања статуса жртве који вам треба помоћи да одлучите да ли је потребна додатна, детаљнија истрага. Не би било примјерено покушати добити детаљан исказ о томе откуда дјевојци црвени трагови на руци, ко је у том процесу учествовао, тачним детаљима о томе како је повријеђена, итд. На сва ова питања требаћете добити одговор, али ће се то вјероватно догодити када започне званична истрага.

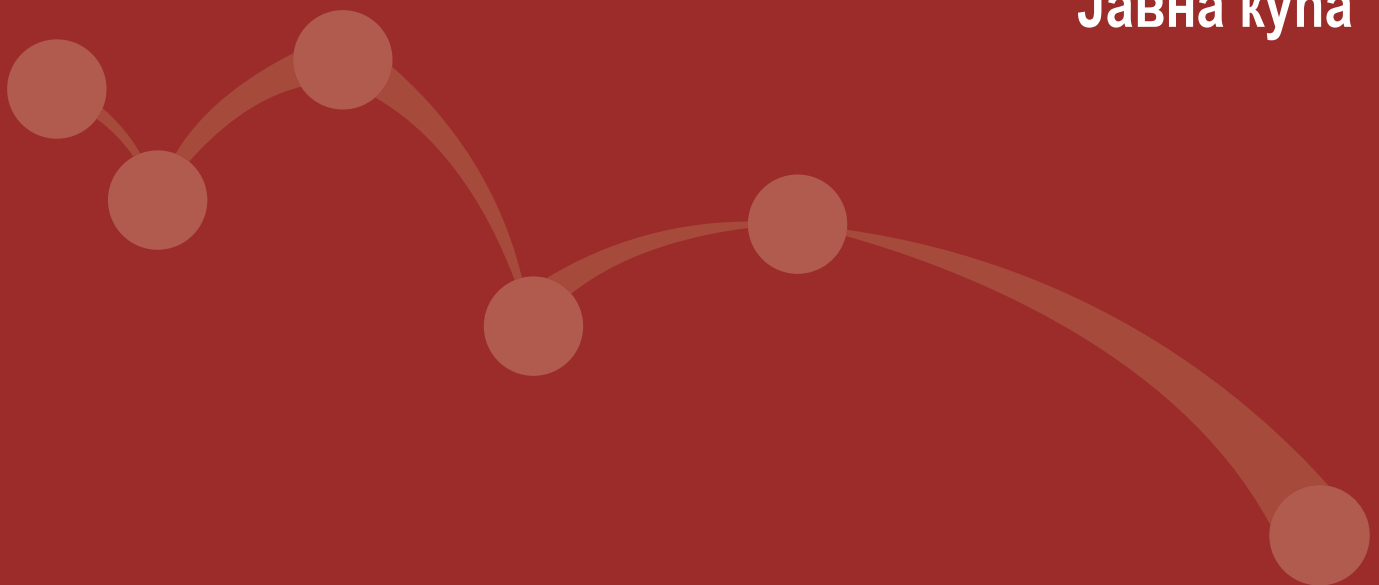
На овом ће мјесту, такођер, можда бити и мјесто догађаја на којем ће се радити увиђај. Када будете разговарали с истражиоцима, побрините се да споменете факторе попут простора за спавање како би знали гдје да почну тражити доказе.

Трговина људима – Како водити истрагу?

Материјал за обуку службеника за спровођење закона

Практична вјежба 4

Јавна кућа

4. Вјежба на конкретном примјеру 4 - Бордел

4.1. Наратив

Полиција је добила притужбе да се одређена зграда користи као бордел. Врше рацију у згради.

У просторијама се налази десет жена.

Једна од тих жена је, како се чини, домаћа; када је полиција ушла, она је сједила за рецепцијом.

Осталих десет су странкиње. Нити једна од њих не говори локални језик, осим када један од полицајаца покуша разговарати с једном од жена, она му одговара низом ријечи на домаћем језику које се односе на секс. Полицијски службеници препознају један од језика који користе неке од жена, али се користе најмање још два језика.

У згради се налази мала кухиња у којој има тјестенине, конзервисаног парадајза и друге јефтине хране. Кухиња је прљава. Са штрика, прикаченог о строп, виси одјећа.

Бордел је подијељен у одређени број малих сепареа. Под сваким од кревета налазе се мали кофери. Полицајци их претражују и у њима проналазе мање количине одјеће. Велики дио ове одјеће је секси – провокативна одјећа. У неким од ових сепареа жене имају скривене фотографије дјецe, мале декорацијске предмете и писма на свом језику (језицима).

У два сепареа на зидовима се види нешто размазане крви. У друга два, на чаршафима се види велики број старих крвавих мрља.

На зидовима сепареа виде се знакови на локалном језику који, како се чине, представљају мени услуга у понуди. Неке су у шифрама и чини се да се односе на сексуалне акте попут аналног секса те с двије различите цијене за сваки сексуални акт – при чему је друга цијена двоструко виша од прве.

Нити једна од жена нема личних докумената. На први мах не разумију захтјеве да покажу своје документе, али онда једна од њих почиње говорити: „Шефица, шефица“ на локалном језику и показује на жену на рецепцији. Полиција с њом разговара, али им она каже да не зна ни за какве документе.

Нити једна од жена код себе нема новца, нити се у сепареима може пронаћи икакав новац. Велики износ новца пронађен је у ладици у малој канцеларији.

4.2. Који се показатоци могу примијетити?

(Напомињемо да ово није исцрпна листа)

- Особе спавају тамо гдје раде (храна, кухиња, кофери с одјећом, мали декорацијски предмети, итд.).
- Оскудна одјећа.
- Више језика међу истим особљем.
- Одјећа повезана са сексуалним услугама.
- Знају само ријечи које се односе на секс.
- Немају документе.
- Немају новца.
- Могући докази о насиљу (крв у сепареима, итд.).
- Понуда „екстремних“ сексуалних услуга.
- Могуће је да се нуди секс без заштите (двје различите цијене).

4.3. Шта бисте још могли утврдити?

(Напомињемо да ово није исцрпна листа)

- Потврдити да ли жене живе у тим просторијама.
- Селе ли их с једног мјеста на друго?
- Имају ли увијек пратњу?
- Како им је радно вријеме?
- Шта се дешава с новцем који зараде?
- Могу ли одбити било којег клијента/врсту секса/секс без заштите?
- Гдје су им лични документи?

4.4. Да ли је у питању трговина људима?

Видљиви су значајни индикатори да се ради о трговини људима, али ситуација је сложена.

Граница између пристајања особе да ради као сексуални радник и да буде присиљена или натјерана на то често је прилично нејасна. Оно што компликује ово питање односи се на особе које су у прошлости биле сексуални радници, оне које су пристале да раде као сексуални радници, али нису пристале на количину и врсту секса на који су присиљене, те оне које су изворно биле жртве трговине људима, а које сада заузимају „руководече“ позиције.

Тренутно нема директних доказа да се ради о трговини људима, али их има довољно да изазову нашу сумњу.

4.5. Како бисте могли утврдити?

Одређене би се информације можда могле добити кроз иницијални разговор на лицу мјеста ради утврђивања статуса жртве, под претпоставком да је доступан преводилац. Нека од жена би могла пружити директне информације да је ту мимо своје воље. Ови би се разговори, међутим, морали обавити на обзиран начин и обухватити само основне информације или информације које су потребне одмах, како би се спријечила озбиљна штета или заштитили њихови животи. Током иницијалног испитивања ради утврђивања статуса жртве не би било примјерено тражити информације о осјетљивим питањима попут питања о врсти сексуалних чинова, које су жене биле обавезне чинити.

Додатни разговори би се морали обавити уз примјену техника рада с угроженим свједоцима. Изазов по том питању је тај што особе, које треба испитати, могу одбити да дођу на разговор.

У просторијама ће се вјероватно прикупити значајне додатне информације за даље истраживање, укључујући, нпр. мобилне и фиксне телефоне, исписе телефонских бројева, новац, отиске прстију оних који су поставили плакате, итд.

Није вјероватно да ће такав материјал обезбиједити информације које одмах и директно потврђују да ли се ради или не ради о трговини људима. Генерално, основна и примарна обавеза особа које прве долазе на мјесто догађаја биће да сачувају материјал који представља потенцијалне доказе. Друга ће им обавеза бити да истражиоце информишу о томе какви се потенцијални докази ту налазе. У неким ситуацијама (на веома удаљеним локацијама, код недостатка ресурса), особе које прве долазе на мјесто догађаја можда буду обавезне и прикупити потенцијални доказни материјал.

Чаки када иницијални разговор не нуди јасне закључке, прибављене информације истражиоцима омогућавају да прате и проактивно истражују особе које су у дати случај укључене. Тако би се требале прибавити додатне квалитетне информације, на основу којих се може одлучити да ли се у овом случају ради о трговини људима.

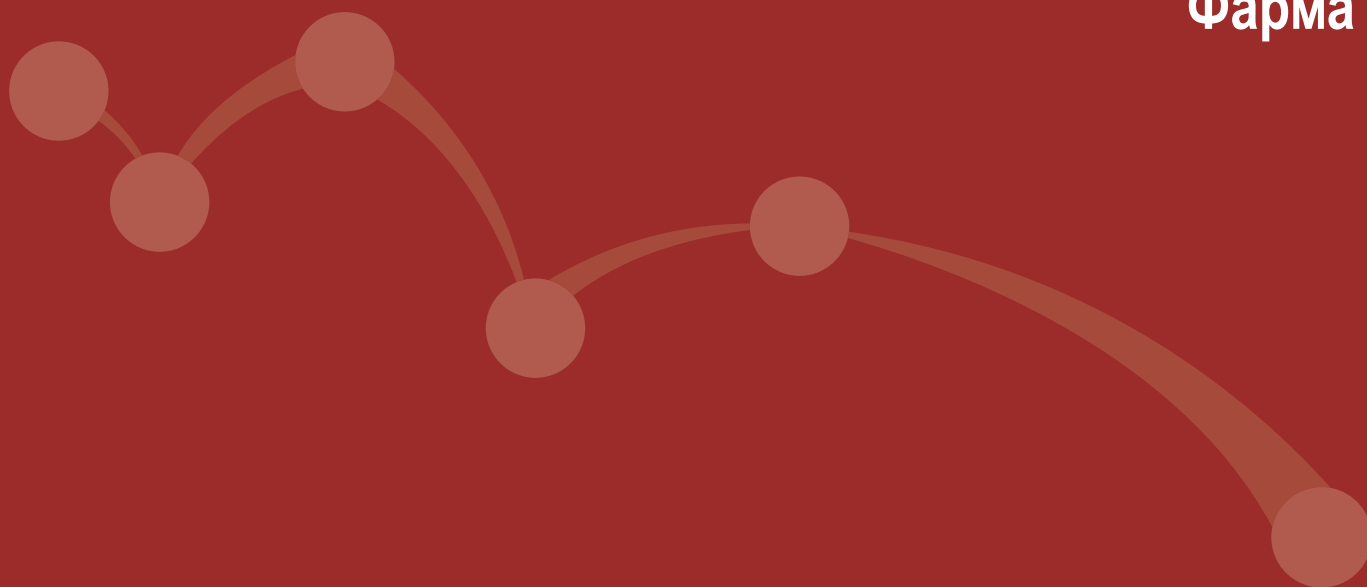

Трговина људима – Како водити истрагу?

Материјал за обуку службеника за спровођење закона

Практична вјежба 5

Фарма

5. Вјежба на конкретном примјеру 5 – Фарма

5.1. Наратив

Полицијски службеници позвани су на фарму слиједом пријаве о томе да је с фарме украдена одређена механизација. Одлучују се распитати на околним фармама.

Долазе на једну од околних фарми. На фарми се налази главна и помоћне зграде. Чини се да на фарми нема никога. Чују буку која долази из велике шупе.

Одлазе до шупе и утврде да су врата закључана. Могу чути како унутра људи раде. Покуцају на врата, али нико не отвара.

Један од полицајаца одлази до прозора на бочној страни објекта и пење се како би погледао унутра. Чини се да људи унутра пакују кромпир. Привлачи пажњу једног од радника. Сви унутар шупе престају радити и изгледају уплашено. Врата на згради се отварају и полицијски службеници улазе унутра.

Унутар шупе затичу дванаест особа. Чини се да једна од тих особа говори локални језик, али с јаким страним нагласком. Нико други изгледа не говори локални језик.

Све особе су обучене лагано, у одјећу за сваки дан.

Полицајци у објекту виде грубо направљене лежаје, од којих су неки у простору у којем се налази механизација, а неки у простору гдје су ускладиштени кромпири и вреће.

У објекту нема санитарног чвора.

У објекту се налази и мањи простор с нешто хране у конзервама, неколико шерпи и мало пољско кухало.

Ту је и више знакова на страним језицима, окренутих к унутрашњости објекта.

Нити једна од затечених особа нема личних докумената.

5.2. Који се показеоци могу примијетити?

(Напомињемо да ово није исцрпна листа)

- Људи спавају тамо гдје раде („кревети“ у близини опреме, итд.).
- Живе у трошним и неодговарајућим просторијама.

- Зависе од свог послодавца у смислу услуга (смјештај, (лош) тоалет те простор за обједовање).
- Могуће је да су одјевени у неодговарајућу одјећу.
- Могуће је да се њихово кретање контролише.

5.3. Шта бисте још могли утврдити?

(Напомињемо да ово није исцрпна листа)

- Да ли живе у тим просторијама?
- Гдје спавају?
- Гдје се хране?
- Гдје иду у тоалет?
- На којој машини/опреми раде?
- Да ли су обучени за рад на тој машини/опреми?
- Да ли имају уговор? Уколико имају, гдје је и разумију ли га?
- Да ли им је допуштено да оду?
- Шта пише на обавијестима?
- Какво им је радно вријеме?
- Да ли им је доступан новац?
- Гдје су им лични документи?
- Ко је ту „одговорна особа»?

5.4. Да ли је у питању трговина људима?

Као и у другим случајевима, постоје значајни показеоци да се заиста ради о трговини људима и да је потребна додатна истрага.

5.5. Како бисте могли утврдити?

Можда би се неке информације могле добити кроз иницијални разговор на лицу мјеста, под претпоставком да је доступан преводилац. Ови би се разговори, међутим, морали обавити на обзиран начин и обухватити само основне информације или информације које су потребне одмах, како би се спријечила озбиљна штета или заштитили њихови животи. Иницијални разговори ради утврђивања статуса жртве не баве се можда тако осјетљивим темама као што је сексуална експлоатација, али је и даље потребно повести рачуна о овоме. У даљем току истраге ове ће особе вјероватно бити питане о томе како су дошле да раде на фарми, итд., али ова врста питања вјероватно није примјерена у иницијалним фазама.

У просторијама ће се вјероватно пронаћи значајне додатне информације за даље истраживање, укључујући, нпр. мобилне и фиксне телефоне, телефонски именик, новац, отисци прстију оних који су поставили плакате и обавијести око објекта, итд.

У случају радне експлоатације веома је важно да се зна на којој механизацији или опреми је свака од особа радила. То може помоћи да се закључи да се ради о експлоатацији, коришћењу неодговарајуће опреме, итд. Количина отисака прстију пронађена на механизацији/опреми може помоћи да се прикаже колико је дуго особа радила на истој. Исто се односи и на просторе за спавање – присуство великог броја отисака прстију сугерише да је одређена особа тамо провела већ неко вријеме.

Ипак, није вјероватно да ће такав материјал обезбиједити информације које одмах и директно потврђују да ли се у овом случају одвија трговина људима или не. Генерално, основна и примарна обавеза службеника, који први излазе на мјесто догађаја, биће сачувати материјал који представља потенцијалне доказе. Друга ће им обавеза бити да истражиоце информишу о томе какви се потенцијални докази ту налазе. У неким ситуацијама (на веома удаљеним локацијама, код недостатка ресурса), службеници, који први долазе на мјесто догађаја, можда буду морали прикупити и потенцијални доказни материјал.

Трговина људима – Како водити истрагу?

Материјал за обуку службеника за спровођење закона

Практична вјежба 6

Незаконита радња - просјачење

6. Вјежба на конкретном примјеру 6 – Нелегална активност – просјачење

6.1. Наратив

Власница радњи посједује мали киоск у близини прометне раскрснице у великом граду. Примјећује троје дјеце у доби од 12 до 14 година која просе од возача и путника у возилима која се заустављају на семафорима.

Прати шта се дешава и види како дјецу довозе у старом аутомобилу. Возач је у тридесетим годинама живота. Сваког дана око 12:00 часова он се враћа. Чини се да од дјеце узима сав новац и даје им нешто за јело. Поново се враћа око 16:00 часова, узима новац и даје им воде. Око 20:00 часова враћа се и одвози дјецу с раскрснице.

Власница продавнице позива полицију, и ви сте полицијски службеник који излази на терен на основу позива. Видите ситуацију какву је она описала – дјеце је четверо, два дјечака и двије дјевојчице и они прилазе возилима на семафорима и просе. Дјеца су мршава, али не изгледа да гладују. Њихова је одјећа врло пристојна, али прљава. Радни је дан и дјеца иду у школу, а та дјеца су, сасвим је очито, школске доби.

6.2. Који се показеоци могу примијетити?

Листа није исцрпна

- Очито се понашају као да их неко други контролише (довозе их у ауто, од њих се прикупља новац, итд.).
- Дјеца не иду у школу (вани су и просе у вријеме када би требали бити у школи).
- Раде нешто што није примјерено дјеци.
- У зависном су положају.

6.3. Шта бисте још жељели сазнати?

Листа није исцрпна

- Ко су дјеца?
- Колико имају година?
- Ко је мушкарац?
- У каквом су односу с њим?
- Каква су упутства дата дјеци?

- Ко им је дао упутства? Наведени мушкарац или неко други?
- На који их се начин контролише? Пријетње, злоупотреба ауторитета, превара, присила, итд.?
- Какво им је опште здравствено стање?
- Јесу ли физички повријеђена?
- Да ли им је психичко здравље нарушено?
- Шта се дешава с новцем?

6.4. Да ли је у питању трговина људима?

На први поглед видљиви су значајни показоци да се ради о трговини људима. Мушкарац, како се чини, има контролу над њима и експлоатише дјецу, тако што им узима новац који добију просјачењем. Имајте на уму да, према међународном, али и већини националних права, дјеца не могу дати пристанак да буду експлоатисана. Међународно право дефинише дијете као особу млађу од 18 година (тачна доб се према националном законодавству може разликовати, али је вјероватно да се у овом конкретном случају ради о дјеци и према националном законодавству).

6.5. Како бисте то утврдили?

Јасно је да морате приступити дјеци, разговарати с њима и посматрањем утврдити да ли имају повриједа, итд. Овај случај представља дилему коју није лако разријешити. Дакле, да ли пустити дјецу да наставе просити док се мушкарац не врати те тако можда ухватити трговца људима или интервенисати, чиме ћете можда узбунити трговца људима и истрагу учинити знатно сложенијом?

Требате примијенити технике процјене ризика. Одлука коју донесете засниваће се на више фактора. Начин на који дјеца просе можда их доводи у озбиљан ризик од повреда које им могу нанијети возила, што значи да требате интервенисати како бисте их заштитили. Доб дјеце би ту могла бити фактор; веома мало дијете могло би бити угроженије, јер таква дјеца нису у потпуности свјесна промета или су једноставно премала да би их возачи видјели. Можда сте од власнице продавнице добили регистрацијски број возила у којем их мушкарац довози и одвози, а у том случају можете бити прилично сигурни да му можете ући у траг, вратио се он тражећи дјецу или не. Можда одлучите да имате довољно добар опис мушкарца и возила те дјецу можете уклонити с улице и сачекати да се мушкарац врати по њих.

Разговор с дјецом увијек представља изазов, а у вашем законодавству можда постоје посебни захтјеви у смислу како се требају обавити. Генерална смјерница би била да у фази иницијалног разговора од дјеце тражите одговор на тек минимални број питања. Додатна се испитивања могу спровести у каснијој фази, а идеално би било да их обаве стручно обучени службеници.

Такођер бисте требали бити свјесни да можда једно или више дјеце имају мобилне телефоне и да су им можда дате упутства да, уколико наиђу на проблеме, попут доласка полиције, контактирају наведеног мушкарца.

Трговина људима – Како водити истрагу?

Материјал за обуку службеника за спровођење закона

Симулацијска вјежба 1: На путу

Симулацијска вјежба 2: Служење у домаћинству

Симулацијска вјежба 3: Радна експлоатациј

Трговина људима – Како водити истрагу?

Материјал за обуку службеника за спровођење закона

Симулацијска вјежба 1

На путу

Садржај

1. Увод	1
1.1. Циљана група полазника.....	1
1.2. Циљеви учења	1
1.3. Претходно знање	1
2. Сценарио	2
3. Метода извођења	3
3.1. Припрема за симулацијску вјежбу.....	3
3.2. Упутства за особе које играју улоге	4
3.3 .Извођење симулацијске вјежбе	5
3.4. Разговор након симулацијске вјежбе.....	5

1. Увод

Циљ ове лекције је да обезбиједи основне примјере добре праксе за примјену, нарочито у разговору ради утврђивања статуса жртве. Није намијењена подучавању о начину обављања цјеловитог испитивање жртава/жртава свједока/осумњичених.

Симулацијска вјежба заснива се на Хипотетичком случају 2 – На путу

1.1. Циљана група полазника

Ова је лекција намијењена свима који, у оквиру својих дужности, могу наићи на трговину људима, укључујући и:

- полицијске службенике;
- припаднике Граничне полиције;
- инспекторе рада;
- социјалне раднике;
- здравствене и инспекторе сигурности на раду;
- запослене у образовним институцијама.

Лекција обухвата низ вјежби које се баве конкретним обликом трговине људима и конкретним контекстом у вези с тим. Ове вјежбе не морају бити од значаја за неке од наведених дужности, али програм нуди и цијели низ других вјежби везаних за конкретне случајеве који се могу прилагодити контексту одређеног описа посла, уз коришћење основне структуре овог Плана наставног часа.

1.2. Циљеви учења

Циљ ове симулацијске вјежбе је учврстити стицање знања кроз практичну демонстрацију те процијенити да ли је примијењен исправан приступ.

1.3. Претходно знање

Претпоставља се да су полазници већ обрадили „Лекцију 2 – Показоци трговине људима“.

Прије реализације ове симулацијске вјежбе можда ћете прво обрадити Лекцију 3 – Разговор ради утврђивања статуса жртве трговине људима.

2. Сценарио

Сценарио ће бити дистрибуиран особама које играју улоге у истом. У даљем тексту дајемо додатна упутства.

Особа А (жена на предњем путничком сједишту) је трговац људима. Становница је земље у којој је возило заустављено (Плава земља). Ради с посредником у запошљавању на довођењу људи у Плаву земљу, како би радили у грађевинарству.

Оглашавање се врши путем интернета. У огласима се наводи да се ради о добро плаћеном послу. Жртве које одговоре на оглас доводе се у Плаву земљу, а тада пријетњама, насиљем и стављањем у дужничко ропство бивају присиљене да раде за изузетно ниску дневницу. Посао особе А је да се са жртвама састане одмах преко границе у Црвеној земљи и да их илегално преведе преко границе. Вози је њен пријатељ, особа Б. У протеклих је годину дана обавила већи број оваквих путовања.

Особа Б (возач) такођер је становник Плаве земље. Пријатељ је особе А и оваква је путовања обавио више пута.

Особе Ц, Д и Е су жртве трговине људима. Све су становнице Црвене земље. Прије него што су упознале особу А нису се међусобно познавале.

Особе Ц, Д и Е су се јавиле на оглас у којем се траже особе за рад у Плавој земљи. Оглас је објављен на интернету. Огласом су се тражили радници на градилиштима. Одређена кореспонденција је обављена путем е-маила и свима им је речено да оду у један град у Црвеној земљи, на граници са Плавом земљом. Тамо су се, у малом хотелу, сусрели с особом А.

Особа А им је свима узела пасоше и рекла им да ће их те ноћи одвести у Плаву земљу. Узела им је и сву готовину, говорећи како ће код ње бити на сигурном.

Кренули су на пут мањим цестама у унутрашњости земље све док их око четири часа касније није зауставила полицијска патрола.

3. Метода извођења

3.1. Припрема за симулацијску вјежбу

Полазници би морали познавати садржај Вјежбе на конкретном примјеру 2 – На путу.

Симулацијска вјежба је најдјелотворнија након што полазници обраде Лекцију 2 – Показаоци трговине људима, те низ попутних задатака обухваћених модулом ове вјежбе на конкретном примјеру.

Затражите од пет добровољаца да играју улоге из сценарија.

Особе које ће играти ове улоге изведите из просторије.

Остатак групе подијелите у парове или тимове од по три учесника (ово може зависити од састава полицијских патрола на вашем локалитету).

Дијелове сценарија подијелите свакој од група.

Упутите их да прочитају сценарио и планирају радње које ће предузети.

Отиђите до особа које играју наведене улоге те им или дистрибуирајте дијелове који се односе на њихове улоге и реците да их прочитају или их усмено упутите у њихове улоге.

Добрим се искуством показало да особе које играју улоге замолите да понове упутства.

Уколико на располагању имате аутомобил, особе које играју улоге можете смјестити у њега. Препоручује се да возило све вријеме мирује. Предност коју даје коришћење правог возила је та што доприноси реалистичности сценарија; недостатак је што цијелу групу полазника морате премјестити вани, људи можда буду имали проблема да чују и виде шта се догађа (посебно уколико полицијски службеници одлуче особама, које играју улоге из сценарија, допустити да остану у аутомобилу док с њима разговарају), а и временске прилике могу бити лоше.

На више локалитета се дјелотворним показала сљедећа метода – неколико столица се постави у распоред као у аутомобилу – двије напријед и три позади. Предности овакве методе су да је једноставна, да сви могу чути шта се дешава и да штеди вријеме; недостатак је што у почетку може изгледати смијешно – али искуство је показало да то брзо прође и да може допринијети нивоу енергије унутар групе.

3.2. Упутства за особе које играју улоге

Особа која игра улогу „А“

Трговац сте људима. Становник сте Плаве земље. Радите за посредника у запошљавању и доводите људе у Плаву земљу, како би радили у грађевинарству. Оглашавање се врши путем интернета. У огласима се наводи да се ради о добро плаћеном послу. Знате да се тиме људи, у ствари, варају и да ће пријетњама, насиљем и дужничким ропством бити натјерани да раде за изнимно ниске дневнице.

Ваш се посао састоји у томе да се са жртвама састанете одмах иза границе у Црвеној земљи те да их илегално, споредним путевима, преведете преко границе. Од жртава сте узели све пасоше и сав новац. Рекли сте да то радите да би пасоши и новац били на сигурном, а у ствари сте то учинили како бисте их ви и други трговци људима држали под контролом, под пријетњом да ћете их пријавити полицији за илегалан улазак у Плаву земљу и како бисте новац задржали за „трошкове“ те како бисте били сигурни да код себе немају нимало новца који би им помогао да оду.

Б је ваш кућни пријатељ. Много пута вас је возио овом рутом. Добро га плаћате, али му никада нисте рекли шта се тачно догађа.

Особа која игра улогу „Б“

Ви сте возач. Становник сте Плаве земље. Пријатељ сте особе А коју знате већ дуго година. Возите за њу. Редовно је возите овом рутом како бисте у Црвеној земљи купили људе и илегално их превезли преко границе у Плаву земљу. Добро сте плаћени. Никада, у ствари, нисте ни питали о чему се ради, али вјерујете да се ради о кријумчарењу људи.

Особе које играју улоге „Ц, Д, и Е“

Исте информације дајете особама Ц, Д и Е.

У Црвеној земљи у којој живите немате посао.

Раније сте радили разне послове на грађевинама у Црвеној земљи. Грађевинска индустрија у Црвеној земљи, нажалост, стагнира и посла нема.

На интернету сте видјели оглас за посао у грађевинарству и јавили сте се на њега. С вама су обавили телефонски интервју и примљени сте.

Речено вам је да одете у један хотел у неком граду у Црвеној земљи на граници са Плавом земљом у одређени дан и вријеме те да понесете пасош.

Када сте отишли на уговорено мјесто, састали сте се са особом А. Никад раније нисте упознали нити особу А нити било кога од других особа тамо.

Особа А вас је увела у возило које је возила особа Б. Рекла вам је да ће, у случају да неко заустави аутомобил, говорити само она.

Аутомобилом сте путовали лошим сеоским путевима све док вас, неких четири часа касније, није зауставила полиција.

3.3. Извођење симулацијске вјежбе

Ова симулацијска вјежба не би требала трајати дуже од десет минута, докад би већ требало да је доступна основа за стицања знања те би иста требала бити на располагању за дискусију током разговора након симулацијске вјежбе.

Информације за едукаторе

Едукатори би требали тражити сљедеће:

- Да ли су „полицијски службеници“ преузели контролу над ситуацијом?
- Посебно, да ли су раздвојили „путнике“ возила?
- Да ли су постављали одговарајућа питања, нпр.:
 - Ко су људи с којима путујете?
 - Због чега сте на путу?
 - Гдје путујете?
 - Одакле сте дошли?
 - Код кога су документи?
 - Уколико немате докумената, код кога су?
 - Које су вам разлоге навели за то што вам узимају документе?

3.4. Разговор након симулацијске вјежбе

Након што зауставите симулацију, поразговарајте и пружите информације сљедећим редом

- „Полицијски службеници“;
- „Путници“ у возилу;
- Посматрачи.

Од „полицијских службеника“ бисте требали тражити да опишу какав им је био план, да коментаришу колико дјелотворно су га успјели реализовати те да идентификују изазове с којима су се суочили.

„Путнике“ би требало питати да ли мисле да „полицијски службеници“ према њима поступају на одговарајући начин с обзиром на улогу коју су преузели, дакле да ли су преузели контролу над настојањима „трговца људима“ да интервенише када они разговарају с другима.

Од посматрача би требало затражити да прокоментарише о томе да ли се њихов властити план у било којем смислу разликовао од плана који су описали „полицијски службеници“ те ако јесте, у чему. Такођер би од њих требало затражити да детаљно презентирају начине на које мисле да се могу ријешити изазови с којима су се суочили „полицијски службеници“.

Трговина људима – Како водити истрагу?

Материјал за обуку службеника за спровођење закона

Симулацијска вјежба 2

Служење у домаћинству

Садржај

1. Увод	1
1.1. Циљана група полазника.....	1
1.2. Циљеви учења	1
1.3. Претходно знање	2
2. Симулацијска вјежба: ангажовање и објашњавање.....	3
2.1. Метода извођења.....	3
2.2. Информисање особе која игра улогу потенцијалне жртве	3
2.3. Дискусија након симулацијске вјежбе	5
3. Симулацијска вјежба: фаза описа	6
3.1. Метода извођења.....	6
4. Измјене	7
4.1. Вјежба на конкретном примјеру 4 - Бордел	7
4.2. Вјежба на конкретном примјеру 5 - Фарма.....	8

1. Увод

Циљ ове лекције је да обезбиједи основне примјере добре праксе за примјену у разговорима ради утврђивања статуса жртве. Није намијењена предавању о томе на који се начин спроводи детаљно испитивање жртава/жртва свједока/осумњичених.

Користи се прилагођена верзија стандардног ПЕАЦЕ модела разговора.

Главна симулацијска вјежба заснива се на хипотетичком случају 3 – Служење у домаћинству.

Дају се и конкретне смјернице за примјену вјежбе на конкретном случају 4 – Бордел и 5 – Фарма, као основе за сличне симулацијске вјежбе.

1.1. Циљана група полазника

Ова је лекција намијењена свима који у оквиру својих службених дужности могу наићи на трговину људима, укључујући и:

- полицијске службенике;
- припаднике Граничне полиције;
- инспекторе рада;
- социјалне раднике;
- здравствене раднике и инспекторе сигурности на раду;
- образовне дјелатнике.

Лекција обухвата низ вјежби које се баве конкретним обликом трговине људима и конкретним контекстом у вези с тим. Ове вјежбе не морају бити од значаја за неке од наведених професија, али програм нуди и цијели низ других вјежби везаних за конкретне случајеве. Вјежбе се могу прилагодити конкретној улози, уз коришћење основне структуре овога Плана наставног часа.

1.2. Циљеви учења

- Описати у краћим цртама изазове на које се наилази у току разговора ради утврђивања статуса жртве трговине људима;
- Навести сврху разговора ради утврђивања статуса жртве трговине људима;
- Присјетити се основних елемената ПЕАЦЕ модела разговора;
- Описати како се ПЕАЦЕ модел може примијенити на разговор ради утврђивања статуса жртве трговине људима;
- Објаснити различите приступе у обављању планираних и непланираних разговора ради утврђивања статуса жртве трговине људима;
- Демонстрирати примјену наведених циљева кроз симулацијску вјежбу.

1.3. Претходно знање

Претпоставља се да су полазници већ савладали лекцију 2 – Показаоци трговине људима.

Можда прије ове симулацијске вјежбе будете хтјели обрадити лекцију 3 – разговор ради утврђивања статуса жртве трговине људима.

Преглед

Ова се симулацијска вјежба заснива на вјежби: „Радник у домаћинству“.

2. Симулацијска вјежба: ангажовање и објашњавање

2.1. Метода извођења

Питајте учеснике да неко од њих добровољно игра улогу потенцијалне жртве трговине људима у вјежби на конкретном случају: Радник у домаћинству.

Ту особу замолите да напусти учионицу.

Остатак групе подијелите у парове (ако је у току реализација Плана наставног часа 3: разговор ради утврђивања статуса жртве трговине људима, група је можда већ подијељена у парове).

Кажите полазницима да требају примијенити фазу „ангажовања и објашњавања“ у разговору с особом из вјежбе „Радник у домаћинству“. Након пет минута одабраћете пар који ће примијенити фазу „ангажовања и објашњавања“ у разговору с „потенцијалном жртвом“.

2.2. Информисање особе која игра улогу потенцијалне жртве

Информишите особу која ће играти улогу потенцијалне жртве на сљедећи начин:

„Агенција за запошљавање вас је ангажовала за рад у домаћинству. Обећали су вам да ћете имати дневницу од 10 еура, три obroка дневно, властиту собу, да ћете радити највише 10 часова дневно и имати најмање један дан у седмици слободан. Пристали сте на ове услове.

Одвели су вас у кућу и у њој сте већ три мјесеца. Спавате у малој остави у стражњем дијелу кухиње, за јело добивате само остатке хране, радите најмање 12 часова, а понекад и до 16 часова дневно. Мислите да вам плаћају око 10 еура седмично.

Прије неколико дана пожалили сте се вашем послодавцу да вам је обећано више новца. Послодавац (он/она) се наљутио и почео викати. Рекао је да ће, уколико покушате отићи, рећи полицији да сте нешто украли. Рекли сте како нисте лопов. Ваш вас је послодавац зграбио за ручне зглобове, вршетећи и вичући на вас.”

У кућу долази полиција. Не разумијете зашто је полиција ту.

Овом вјежбом се сагледава начин на који особе, које обављају разговор, ангажују испитивану особу за разговор и објашњавају. Одговорите када вам поставе општа питања о томе како сте провели дан. Немојте им одговорити ако вас директно питају о томе да ли се вама тргује или ако вам поставе питања због којих се (у вашој улози) осјећате неугодно.

Размотрите могућност да особи која игра улогу поновите кључне информације или од њих тражите да понове упутства.

Питајте особу која игра ову улогу да ли има питања.

Вратите се остатку групе.

На већини локација требало би бити могуће поставити сто и столице, групи рећи да је то кухиња из сценарија. Можда се чини како ће ово смањити увјерљивост, али су на овај начин успјешно спровођене сличне вјежбе. Једном када вјежба почне, све учеснике ће привући оно што раде или посматрају.

Одаберите пар за који желите да обави разговор и замолите их да напусте просторију, али да не разговарају ни о чему с „потенцијалном жртвом“.

Преосталим паровима додијелите задатке посматрања. Ови би задаци требали бити у складу са информацијама из дијела „ангажовање и објашњавање“ у Плану наставног часа 3: разговор ради утврђивања статуса жртве трговине људима. Задаци су утврдити:

Да ли су учесници који су обавили разговор с потенцијалном жртвом:

- слушали и уважавали;
- прво постављали питања општег карактера;
- настојали да не оставе дојам да је циљ разговора идентификација жртве трговине људима;
- користили отворени говор тијела;
- посматрали испитивану особу, и
- да ли су то чинили на одговарајући начин?

Посматрачи требају забиљежити доказе који потврђују њихове закључке.

Кад сви учесници добију потребне информације, уведите особе које играју улоге у учионицу и започните симулацију.

С обзиром да је овај дио симулацијске вјежбе ограничен на фазу ангажовања и објашњавања ПЕАЦЕ процеса, вјероватно ће бити прилично кратак.

У симулацијским вјежбама, које се односе само на фазу ангажовања и објашњавања особа које обављају разговор, најчешће одмах или веома брзо пређу на стадиј описивања. Иако се разговор ради утврђивања статуса жртве трговине људима често одвија веома брзо, због притиска који произилази из околности таква тврдња и не стоји. Тешко је одлучити у којем тренутку би се вјежба требала зауставити, након што је разговор већ прешао у фазу описивања. Одлука је на вама – уколико вјежбу зауставите прерано, учесници у симулацији ће можда сматрати како их се недовољно цијени или чак да су нешто направили погрешно; уколико процес зауставите прекасно, тиме ћете можда послати поруку да је у реду одмах прећи на фазу описивања.

2.3. Дискусија након симулацијске вјежбе

Након што зауставите симулацијску вјежбу, поведите дискусију сљедећим редослиједом:

- Особе које обављају разговор;
- Испитивана особа;
- Посматрачи.

3. Симулацијска вјежба: фаза описа

3.1. Метода извођења

Симулација фазе описа реализује се на готово исти начин као и симулација фазе ангажовања и објашњавања.

Препоручује се да улогу испитиване особе игра исти учесник. Добро је подсјетити их на „њихову“ причу.

Учеснике опет подијелите у парове. Укратко им објасните да у фази описа требају постављати питања истој испитиваној особи. Након десет минута одабраћете пар који ће од потенцијалне жртве узети „опис“ догађаја.

Преосталим тимовима додијелите посматрачке задатке. Ове би задатке требало ускладити са информацијама из дијела „Опис“ из Плана наставног часа – разговор ради утврђивања статуса жртве трговине људима. Задаци се састоје од сљедећег:

Да ли су особе које су обавиле разговор урадиле сљедеће:

- Да ли су постављале отворена питања?
- Да ли су разрађивале одговор?
- Да ли су користиле затворена питања?
- Да ли су обухватиле одговарајуће теме?
- Да ли су полако уводиле директна питања која се односе на трговину људима?
- Да ли су показале да слушају активно?
- Да ли су предложили употребу „тајног знака“?

Посматрачи требају забиљежити доказе који потврђују њихове закључке.

Након што зауставите симулацију, поведите дискусију сљедећим редослиједом:

- Особе које су водиле разговор;
- Испитавана особа;
- Посматрачи.

4. Измјене

Можда будете хтјели измијенити ову симулацијску вјежбу како бисте узели у обзир различите професије учесника, особе које би учествовале у вјежби те карактер трговине људима у вашој земљи.

Релативно једноставно можете искористити ову структуру за осмишљавање симулацијске вјежбе која би одговарала вашим потребама.

Ако су учесници различитих професија, можете једноставно измијенити улоге особа које обављају разговор – то могу бити социјални радници, инспектори рада итд., зависно од тога ко су ваши учесници. Мора се обезбиједити вјеродостојност – особа која има ту улогу може се једног дана уистину наћи у таквој ситуацији.

Узмите у обзир да се описани приступ не ограничава само на службени разговор. Могуће га је примијенити на било коју врсту разговора. Чак и када неко није овлашћен да обавља разговор, ту особу ништа не спречава да незванично разговара с било ким с ким жели. Сва обавјештења из таквог разговора, заједно с информацијом о свим примијећеним показеоцима, могу се прослиједити службеницима који су директно укључени у истраге кривичних дјела у вези с трговином људима.

Наредни примјери садрже приједлоге како би се друге вјежбе на конкретним примјерима могле искористити да бисте осмислили властите симулацијске вјежбе.

4.1. Вјежба на конкретном примјеру 4 – Бордел

Разговор с једном од жена затечених у борделу.

Фаза ангажовања и објашњавања би била готово иста као што је то већ описано.

Што се тиче фазе описа, у вјежби се налазе информације које би вам могле помоћи да разрадите „причу“ за особу с којом обављате разговор.

Можда будете хтјели ограничити опис једноставно на ситуацију у простору. Уколико желите додати и раније стадије процеса трговине људима, могли бисте особи која игра улогу потенцијалне жртве рећи да је врбована причом да ће добити посао за шанком, посао чистачице, итд. По доласку јој је речено да ће радити у борделу. Можете додати и конкретне детаље како би прича одражавала локалне околности.

Због, могуће, осјетљивог и личног карактера садржаја ове симулацијске вјежбе, истој морате приступити пажљиво. Особа која игра улогу потенцијалне жртве треба бити истински

добровољац; треба је на увиђаван и искрен начин информисати о улози и допустити да од исте одустане уколико то жели. Због вјеродостојности, улогу би требала играти женска особа; у многим групама полазника ће бити тек једна или двије жене. На њих не бисте смјели вршити притисак да судјелују у симулацијској вјежби.

Напомена: Сличан приступ примијените и на жене које су одабране за улогу службеника који обављају разговор.

4.2. Вјежба на конкретном примјеру 5 – Фарма

Разговор с једним од радника затечених у помоћним зградама.

Фаза ангажовања и објашњавања је врло слична горе описаном.

Што се тиче фазе описа, вјежба садржи значајну количину информација на основу којих је могуће разрадити питања.

Уколико желите додати и раније стадије процеса трговине људима, особи која игра ту улогу можете рећи да је врбована сличном причом попут оне из вјежбе „Радник у домаћинству“, уз обећања о смјештају, храни, минималној дневници и сл.

Трговина људима – Како водити истрагу?

Материјал за обуку службеника за спровођење закона

Симулацијска вјежба 3

Радна експлоатација

Садржај

1. Увод	1
1.1. Циљана група полазника.....	1
1.2. Циљеви учења	1
1.3. Претходно знање	2
2. Преглед	3
3. Планирање и припрема.....	4
3.1. Метода извођења.....	4
4. Ангажовање и објашњавање	6
4.1. Метода извођења.....	6
4.2. Информисање „Пола Смита“	6
4.3. Разговор након симулацијске вјежбе.....	7
5. Опис	8
5.1. Метода извођења.....	8
5.2. Дискусија након симулацијске вјежбе	8
6. Затварање	9
6.1. Метода извођења.....	9
7. Евалуација.....	10
7.1. Метода извођења.....	10
8. Измјене	11

1. Увод

Симулацијска вјежба се фокусира на примјену ПЕАЦЕ модела у разговору с осумњиченим. Заснива се на хипотетичком случају 2 – радна експлоатација.

Разговор с осумњиченим је одабран како би се показало да се ПЕАЦЕ модел може користити за све врсте разговора. Симулацијска вјежба 2 – Служење у домаћинству бави се питањима која се односе на разговор са жртвама – свједоцима. Иако се симулацијска вјежба 2 односи на разговор ради утврђивања статуса жртве, на бројна иста питања наилази се и током испитивања у сврху прикупљања доказа.

Могуће је да ће постојати одређени отпор у погледу примјене ПЕАЦЕ модела у разговору са осумњиченим. Концепти попут „фокусираног проналаска“, „изношења свега што је познато“ и „преноса контроле“ могу се чинити контраинтуитивним и у супротности с традиционалним приступима испитивању. Ипак, једнако су примјењиви, јер осумњиченима дају максималну могућност да представе своју страну случаја. Уколико осумњичени или осумњичена не исприча све или лаже о одређеним аспектима своје умијешаности, ова им се питања могу поставити кроз накнадне разговоре или друге правосудне поступке. Уколико ипак одаберу да одговоре, а уколико је разговор спроведен на планиран, методичан и уљудан начин, не могу тврдити да су били малтретирани, да им је неко пријетио или их намјерно збуњивао.

1.1. Циљана група полазника

Ова је лекција намијењена свима који у оквиру својих дужности обављају разговоре и испитивања у сврху прикупљања обавјештења и доказа у кривичним дјелима повезаним с трговином људима, укључујући и:

- полицијске службенике;
- тужиоце;
- судије.

1.2. Циљеви учења

- Укратко представити изазове на које се наилази током разговора са свједоцима и осумњиченим у предметима трговине људима.
- Навести сврху разговора са свједоцима/осумњиченим у предметима трговине људима.
- Присјетити се основних елемената ПЕАЦЕ модела разговора.
- Описати како се ПЕАЦЕ модел може примијенити на разговор са свједоком/осумњиченим у предметима трговине људима.
- Демонстрирати примјену наведених циљева кроз симулацијску вјежбу.

1.3. Претходно знање

Прије реализације ове симулацијске вјежбе, неопходно је обрадити План наставног часа 6 – Разговор ради прибављања обавјештења. Пожељно би било и да је, поред тога, реализован и План наставног часа 3 – Разговор ради утврђивања статуса жртве трговине људима.

2. Преглед

Симулацијска вјежба заснива се на хипотетичком случају 1 – Радна експлоатација.

Хипотетички случај је доста сложен. Као подршка у његовој обради користе се различити ресурси, а спомиње се и у плановима за друге наставне часове.

Планови наставних часова у којима се спомиње хипотетички случај 1 су:

- План наставног часа 7 – Посебне истражне радње;
- План наставног часа 9 – Увиђај на мјесту догађаја.

Медијски ресурси уз хипотетички случај 1 су:

- Медијски ресурс 1 – Сценарио са фармом пилића;
- Медијски ресурс 2 – Вјежба која се односи на праћење/надзор;
- Медијски ресурс 3 – Вјежба која се односи на мјесто догађаја.

Ово објашњавамо у овом дијелу текста с обзиром да, као едукатор, имате више могућности избора начина на који ћете реализовати ову симулацијску вјежбу.

У логичном слиједу догађаја, разговор би услиједио након што је спроведена радња надзора и након што је извршен увиђај на мјесту догађаја. Тако можете одлучити да реализујете све горе наведене планове, уз помоћ попутних медијских ресурса и додатних информација из хипотетичког случаја прије него што реализујете План наставног часа 6 – Разговор ради прибављања доказа, а потом и ову симулацијску вјежбу. Предности таквог приступа су да ће полазници већ познавати велики дио «приче» о којој се ради у овој симулацијској вјежби те да ће овакав слијед лекција и вјежби кроз хипотетичке случајеве имати природан ток – одвијати се онако како би се догађаји одвијали у стварности. Главни недостатак оваквог процеса је што захтијева пуно времена.

Можете пак одлучити да ову активност реализирате као попутну вјежбу у току реализације Плана наставног часа 6 – Разговор ради прибављања доказа. Уколико се одлучите за ову опцију, полазницима требати осигурати значајну количину информација о хипотетичком случају 1. По свом избору, можда будете хтјели користити и попутне медијске ресурсе који се односе на овај хипотетички случај. Смјернице за њихову употребу дате су у поглављима који говоре о методи извођења у даљем тексту.

Како будете стицали све више искуства у реализацији ових активности, можда будете хтјели да реализујете курсеве у којима се реализација програма на веома конкретном нивоу прилагођава пословима и потребама полазника. У том ћете случају морати донијети одлуку о томе шта ћете од свих описаних планова наставних часова и ресурса у реализацији користити, а шта нећете.

3. Планирање и припрема

3.1. Метода извођења

На који ће се начин структурирати извођење ове активности зависи од тога које су лекције претходно обрађене.

Полазници би требали бити упознати с наративом из хипотетичког случаја 1 све до петог дијела – разговора с управником фарме, Полом Смитом.

Уколико су полазници обрадили и лекцију 7 – Посебне истражне радње и лекцију 9 – Увиђај на мјесту догађаја, требали бисте погледати хипотетички случај 1 и потражити све додатне информације, које полазници можда не знају, те цијелој групи дати такве информације.

Уколико реализујете План наставног часа 6 – Разговор ради прикупљања обавјештења као самосталну лекцију, групи требате дати скраћену верзију хипотетичког случаја 1. Притом, препоручујемо да посебну пажњу обратите на дио 4.3. – Разговор са жртвама.

Као подршку у реализацији сажете верзије хипотетичког случаја 1 можете користити медијски ресурс 1 – Фарма пилића.

Након што презентујете информације, групу подијелите у тимове који ће обавити разговоре, од њих захтијевајте да планирају и да се припреме за разговор са управником, фарме Полом Смитом.

Број учесника у сваком од тимова зависиће од надлежности и задатака службеника у испитивању ради прибављања доказа. Разговоре би, генерално, требале обавити најмање двије особе, иако их може бити и пуно више. Тако нпр. у неким правосудним системима разговор обављају два полицијска службеника. У другим може постојати цијели низ службеника из разних институција, попут полиције, тужиоца, одбране те особе задужене за евидентирање садржаја разговора.

За спровођење ове вјежбе дајте 15 минута, а потом са свим учесницима разговарајте о резултатима.

Информације у наставку нису исцрпне, али ће бити од помоћи у разговору о резултатима вјежбе.

Да ли су групе показале сљедеће:

- Узимајући у обзир „досадашњи ток приче“, то јесте, информације доступне у овој фази. Примјери требају демонстрирати да ли су особе које су обавиле разговор показале:
 - Да познају простор фарме?
 - Да познају детаље из описа жртава свједока?

- Да су упознати с доласком инспекције рада?

- Идентификовали шта су жељели сазнати, тј. циљеве разговора. Примјери одговарајућих циљева обухватају:
 - идентификовали улоге Пола Смита на фарми;
 - утврђивање да ли познаје људе који раде на фарми;
 - утврђивање шта зна о условима рада на фарми;
 - утврђивање шта зна о процесу запошљавања радника.

- Размотриле гдје би се разговор обављао.
 - Наведено ће вјероватно зависити од прописа.

- Ко ће разговор обавити?
 - Ово ће опет евентуално зависити од прописа;
 - Можда ово буде прилика и да се још једном подсјети на вјештине потребне за успјешно обављање разговора.

- На који ће се начин водити забиљешке?
 - Ово је још једна област која ће вјероватно зависити од законских прописа;
 - У случају да постоји дискреционо право или могућност избора, ово је добра прилика да се поразговара о различитим методама.

4. Ангажовање и објашњавање

4.1. Метода извођења

Затражите од једног добровољца да игра улогу Пола Смита, управника фарме из хипотетичког случаја 1.

Ту особу замолите да напусти учионицу.

Информишите тимове – тимови би требали планирати да спроведу фазу ангажовања и објашњавања с особом из вјежбе 1 – радник у домаћинству. Након пет минута одаберите тим који ће у разговору с осумњиченим спровести фазу ангажовања и објашњавања.

Док тимови раде на задацима, напустите учионицу и на начин који је описан у даљем тексту особи која игра улогу управника фарме, пружите потребне информације.

4.2. Информисање за улогу – „Пол Смит“

Пол Смит је свјестан тога да су људи на овој фарми жртве трговине људима. Зна да су радници из Плаве земље преварени. То му је сугерисао његов пословни партнер из Плаве земље, који му је рекао да може добити готово потпуно бесплатну радну снагу како би додатно смањио трошкове. Пол Смит је, међутим, одлучио да ће у случају да га буду испитивали органи власти, испричати сљедеће:

- Људе, који се налазе на фарми, запослио је његов пословни партнер у Плавој земљи.
- С њима је од доласка на фарму имао мало дотицаја.
- О њима се брине надзорник фарме Џон Браун.
- Џону Брауну исплаћује готовину како би он радницима исплатио плате.
- Ови људи на фарми живе јер је Џон Браун рекао да су тражили да ту живе како би уштедјели.
- Не зна ништа о обавијестима окаченим у објекту.
- Не зна ништа о бејзбол палици.
- Видио је људе који раде у објекту на фарми.
- Видио је услове живота у том објекту.
- Тврди да је то њихов избор и да људи из Плаве земље свакако и живе тако.
- Он је одговоран за вођење пословних књига.
- Он је одговоран за набавку хране, али је Џону Браун једноставно давао готовину да би он куповао храну.

Упитајте особу која игра ову улогу да ли има икаквих питања.

Размотрите и могућност да особу, која игра ову улогу, замолите да укратко преприча оно што јој је речено.

Вратите се осталим учесницима.

Намјестите дио учионице онако како би сцена изгледала у стварности – као нпр. полицијску собу за испитивање, с одговарајућим бројем столица, столом, итд.

Одаберите тим који ће обавити разговор те тим замолите да напусти просторију, али да ни о чему не разговара с особом која игра улогу Пола Смита.

Преосталим тимовима додијелите по један од посматрачких задатака које наводимо у даљем тексту. Ове би задатке требало ускладити с информацијама из дијела „Ангажовање и објашњавање“ из Плана наставног часа 6 – Разговор ради прибављања обавјештења. Задаци се састоје од слjedeћег:

Да ли су особе које су обавиле разговор:

- објасниле сврху разговора?
- користиле „отворени“ говор тијела?
- забиљежили одговоре?
- објаснили шта је то „фокусирани проналазак“?
- објаснили шта је то „изношење свих познатих чињеница“?
- објаснили шта је то „пријенос контроле“?

Посматрачи требају забиљежити доказе који потврђују њихове закључке.

Кад сви учесници добију потребне информације, уведите особе, које играју улоге, у учионицу и започните симулацију.

С обзиром да је ова симулацијска вјежба ограничена на фазу ПЕАЦЕ процеса „ангажовање и објашњавање“, вјероватно ће бити прилично кратка.

У симулацијским вјежбама, које се односе само на фазу ангажовања и објашњавања, особе које обављају разговор обично одмах или веома брзо пређу на стадиј „описивања“. Тешко је одлучити када зауставити симулацију када пређе у фазу „описивања“. Одлука је на вама – уколико вјежбу зауставите прерано, учесници у симулацији ће можда сматрати како их се недовољно цијени или чак да су нешто направили погрешно; уколико процес зауставите прекасно, то може послати поруку да је у реду одмах прећи на фазу описивања.

4.3. Разговор након симулацијске вјежбе

Након што зауставите симулацију, разговарајте слjedeћим редослиједом:

- особе које обављају разговор;
- испитаници;
- посматрачи.

5. Опис

5.1. Метода извођења

Симулација фазе описивања реализује се на готово исти начин као и симулација фазе ангажовања и објашњавања.

Препоручује се да улогу испитиване особе игра исти учесник. Добро би било подсетити га на „његову“ причу.

Групу опет подијелите у тимове. Укратко их информишите да би у фази описивања требали постављати питања истој особи. Након десет минута одаберите тим који ће од „осумњиченог“ прибавити „опис“.

Преосталим тимовима додијелите посматрачке задатке. Ове би задатке требало ускладити са информацијама из дијела „Опис“, из Плана наставног часа 6 – Разговор ради прибављања обавјештења. Задаци се састоје од сљедећег:

Да ли су особе које су обавиле разговор урадиле сљедеће:

- Да ли су поставиле одговарајуће циљеве?
- Да ли су постављале одговарајућа питања да би оствариле те циљеве?
- Да ли су приказале примјену „фокусираног проналажења“?
- Да ли су приказале примјену „описа свега што је познато“?
- Да ли су приказале примјену „преноса контроле“?
- Да ли су постављале питања отвореног типа?
- Да ли су разрадиле одговоре?
- Да ли су користиле питања затвореног типа?

Посматрачи требају забиљежити доказе који потврђују њихове закључке.

5.2. Дискусија након симулацијске вјежбе

Након што зауставите симулацију, поразговарајте и пружите информације сљедећим редослиједом:

- особе које су обавиле разговор;
- испитиване особе;
- посматрачи.

6. Затварање

6.1. Метода извођења

Шта ћете у овом тренутку урадити у великој ће мјери зависити од времена које будете имали на располагању. За спровођење симулацијске вјежбе ће вјероватно бити потребно више времена и она може бити захтјевна и за вас и за учеснике. Као посљедица тога, можда у овој фази будете хтјели примијенити одређене брже опције.

Можете од тимова затражити да планирају завршетак и након тога (при чему би улогу „осумњиченог“ играла иста особа) од тима затражити да заврше разговор, а осталим тимовима додијелити посматрачке задатке као у претходним дијеловима. Ова ће опција захтијевати највише времена.

Умјесто тога, можете од тима који је спроводио симулацију фазе описа тражити да заврши разговор и након тога можете са свима дискутовати о фази затварања.

Најбржа опција би била да цијелу групу на заједничкој сесији упитате како би се разговор требао завршити, да забилежите њихове одговоре на начин који ви одаберете и да онда са свима анализирате њихове одговоре. Овакав је приступ успјешно примјењиван у више случајева.

Укратко, кључни аспекти затварања разговора су:

За све разговоре:

- Рекапитулисати кључне дијелове разговора, како бисте провјерили да разумијете оно што је речено.
- Испитанику треба захвалити, али га не и похвалити за издвојено вријеме (како ће се то тачно урадити зависи о врсти разговора – да ли је разговор обављен са жртвом/ свједоком, свједоком, осумњиченим. У одређеним разговорима са осумњиченим можда буде примјерено задржати контакт, али уколико није одговорио на питања, то вјероватно не би било примјерено).
- Казати особи с којом је обављен разговор шта слиједи након разговора;
- Питати особу с којом је обављен разговор да ли она има питања; на питања треба одговорити према околностима.
- Никада се не смију давати обећања која се не могу испунити.

У разговорима са жртвама свједоцима:

- У случају када се ради о жртвама, требало би им дати могућност да дају „личну изјаву жртве“ која показује ефекат кривичног дјела на жртву.
- Жртвама је потребно пружити информације о службама помоћи и подршке које су на располагању; у већини случајева трговине људима, истражиоци и остали већ би вјероватно организовали одговарајућу подршку у складу с раније закљученим протоколима о сарадњи и/или националним механизмима упућивања.

7. Евалуација

7.1. Метода извођења

Приступ који се препоручује за извођење ове фазе симулацијске вјежбе је да од учесника у заједничком дијелу сесије затражите да оцијене садржај разговора, да забиљежите њихове одговоре методом по властитом избору, да о одговорима продискујете са свим учесницима, а потом од учесника затражите да укратко предложе план даљих разговора и истражних радњи.

Препоручује се да се кроз овај процес испита сљедеће:

- Да ли је разговор открио било која питања која би захтијевала процјену ризика?
- Уколико јесте, која су то питања?
- Како група иницијално процјењује ризик по овим питањима (можда ћете се позвати на матрицу за процјену ризика из Плана наставног часа 4 – Процјена ризика)?
- Који су циљеви постигнути?
- Који циљеви нису постигнути?
- Које су нам додатне информације познате?
- Које је радње на основу ових информација потребно предузети?
- Да ли је у овом стадију потребно обавити додатни разговор с Полом Смитом?
- Уколико јесте, који су циљеви новог разговора?
- Како би нови разговор требало структурисати – да се опет омогући слободно присјећање, да се разговор усмјери на конкретне ствари, итд?

8. Измјене

Симулацијска вјежба се, уколико то желите, може измијенити на више начина.

Једноставна измјена може се састојати у томе да се промијени осумњичени – да умјесто управника фарме Пола Смита то буде надзорник Џон Браун – користећи садржај хипотетичког случаја 1 – радна експлоатација.

Још једна једноставна измјена могла би се направити тако да се измијени спол управника фарме како би нека од полазница могла преузети ту улогу.

Нешто сложенија измјена би подразумијевала промјену разговора у разговор са жртвом свједоком из истог хипотетичког случаја. Информације садржане у Плану наставног часа 6 – Разговор ради прибављања обавјештења, у хипотетичком случају и опису ове симулацијске вјежбе требале би бити довољне за такве измјене. Од користи би вам могле бити и напомене из симулацијске вјежбе 2 – Служење у домаћинству, које вам могу помоћи да планирате симулацијске вјежбе разговора са жртвом/свједоком, дискусију, итд.

Коначно (посебно када сте већ искусни), напомене и смјернице које се налазе у свим релевантним плановима наставних часова, хипотетичким случајевима и симулацијским вјежбама пружају вам довољно информација које ће вам помоћи да прилагодите властити наставни материјал контексту у којем раде ваши полазници.

Медијски ресурси

Сви медијски садржаји су доступни у електронском формату и налазе се на ДВД-у приложеном уз овај материјал.

Медијски ресурс 1: Фарма пилића

Да бисте покренули ову датотеку потребно је инсталирати Quick Time Player на ваш компјутер. На ДВД-у се налазе инструкције како то да урадите као и како да управљате садржајем.

Медијски ресурс 2: Трговина људима у сврху радне експлоатације – Прикази вањског окружења.

Доступно у пдф.

Медијски ресурс 3: Увиђај (мјесто догађаја) – Вјежба везана за радну експлоатацију.

Доступно у пдф.

Повер Поинт Презентације

Материјал садржи шест ПП презентација. Доступне су једино у електронској верзији. Можете их користити како се предлаже у плановима наставних сати.

На ДВД/у који је у прилогу овог материјала налазе се слиједеће презентације:

- ПоверПоинт 1: Дефиниције трговине људима и нелегалних миграција
- ПоверПоинт 2: Идентификација трговине људима
- ПоверПоинт 3: Разговори/испитивања
- ПоверПоинт 4: Процјена ризика
- ПоверПоинт 5: Потребе жртава
- ПоверПоинт 6: Увиђај на мјесту догађаја

Нотес

Нотес

Нотес

Нотес

Нотес

Нотес

Нотес

Нотес
